

A brown hen with a red comb and wattle stands in a field of green grass and yellow buttercup flowers. The background is a soft-focus landscape with more flowers and a pale sky.

Mestbank
2014

VOORTGANGSRAPPORT MESTBANK 2014

over de mestproblematiek in Vlaanderen

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

Vlaanderen
is open ruimte

Beste lezer

Naar jaarlijkse traditie overhandigde de Vlaamse Landmaatschappij op 15 oktober 2014 een rapport met een stand van zaken van de mestproblematiek in Vlaanderen aan de Vlaamse minister voor Leefmilieu. Dit Voortgangsrapport is een belangrijke bron van informatie voor zowel beleidsmakers als andere betrokken actoren in het mestgebeuren.

Verskillende beleidsmaatregelen hebben ertoe geleid dat, sinds 2007, het mestoverschot op Vlaams niveau is weggewerkt. Ondanks de inspanningen die zijn geleverd om het mestoverschot in Vlaanderen terug te dringen, zijn de negatieve effecten van nutriënten uit bemesting nog niet van de baan. De waterkwaliteit verbetert immers niet overal voldoende snel. We staan in een aantal bekkens nog ver van de realisatie van de doelstellingen die zijn vastgelegd in de Europese Nitraatrichtlijn en in het Vlaamse mestactieprogramma 2011-2014 (MAP 4).

Om de vooropgestelde doelen te halen, wil Vlaanderen in het nieuwe mestactieprogramma 2015-2018 (MAP 5) volop inzetten op een versterkte gebiedsgerichte aanpak waarbij in de focusgebieden met een onvoldoende waterkwaliteit, strengere maatregelen worden opgelegd. Centraal in MAP 5 staat een geïntegreerde bedrijfsaanpak van de bemesting zodat efficiënter wordt omgegaan met meststoffen. Met het oog op de verhoging van de veerkracht van de bodem, wordt het toevoegen van effectieve organische stof gestimuleerd, zonder de draagkracht voor N en P te overschrijden.

De uitdagingen waar we bij de start van MAP 5 voor staan, zijn niet min. De Mestbank helpt landbouwers hun verplichtingen na te komen en begeleidt hen op weg naar een milieuvriendelijkere bedrijfsvoering, als partner. De Mestbank informeert, sensibiliseert en adviseert over de toepassing van de mestwetgeving. Dat is geen overbodige luxe, want het Mestdecreet is een complexe wetgeving. Veel landbouwers hebben nood aan uitleg en vooral aan verduidelijking op maat van hun bedrijf. Onze medewerkers zijn dagelijks in de weer om de landbouwers advies te geven.

De Mestbank speelt een belangrijke rol bij het opstellen en uitvoeren van controleprogramma's. We streven naar een faire en correcte handhaving: de wetgeving kan immers maar vruchten afwerpen, als overtreders gestraft worden. We zien onze controletaak dan ook als het sluitstuk van een transparant en resultaatgericht Mestdecreet.

Ik wens u veel inspiratie bij het lezen van dit rapport!

Ria Gielis, Afdelingshoofd Mestbank

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
1 VLAAMSE MESTBALANS	7
1.1 Mestproductie	7
1.1.1 Evolutie van de veestapel	7
1.1.2 Mestproductie in 2013	8
1.1.3 Nutriëntenaanpak aan de bron in 2013	9
1.1.4 Nutriëntenemissierechten in 2013	11
1.2 Mestafzet	19
1.2.1 Mestafzet op landbouwgrond	19
1.2.2 Mestverwerking	22
1.2.3 Mesttransporten	27
1.3 Mestbalans en mestgebruik	31
1.3.1 Dierlijke mestbalans in Vlaanderen	31
1.3.2 Gebruik van meststoffen in Vlaanderen	34
1.3.3 Acceptatiegraad voor dierlijke mest	36
2 MILIEUEFFECTEN	39
2.1 Waterkwaliteit	39
2.1.1 Kwaliteit van oppervlaktewater	39
2.1.2 Kwaliteit van grondwater	47
2.1.3 Focusgebieden voor een gebiedsgerichte aanpak van waterkwaliteitsproblemen	56
2.2 Nitraatresidu in landbouwgronden	57
2.2.1 Waarom wordt het nitraatresidu opgevolgd?	57
2.2.2 Opbouw staalnamecampagne 2013	58
2.2.3 Resultaten nitraatresidumetingen 2013	58
2.2.4 Evolutie van het nitraatresidu	59
2.3 Fosfaattoestand van landbouwgronden	60
2.3.1 Evolutie van de fosfaattoestand in landbouwgrond	60
2.3.2 Fosfaatverzadiging	60
2.4 Emissie en depositie van ammoniak	61
2.4.1 Emissie van ammoniak	61
2.4.2 Verzurende en vermestende deposities	63

3	OPVOLGING DOOR DE MESTBANK	67
3.1	Opvolging van de mestproductie	67
3.1.1	Administratieve opvolging van de dierbezetting	67
3.1.2	Opvolging van de dierbezetting op het terrein	70
3.2	Opvolging van de bemesting	70
3.2.1	Aanwending van dierlijke mest	70
3.2.2	VODKA actie	71
3.2.3	Lozing van meststoffen	71
3.2.4	Opvolging van opslag op de kopakker	72
3.2.5	Controle van bedrijven en percelen met derogatie	72
3.3	Opvolging van de mestverwerking	76
3.3.1	Administratieve opvolging van de mestverwerkingsplicht	76
3.3.2	Extra verwerking door uitbreiding na bewezen mestverwerking	79
3.3.3	Opvolging van massa- en nutriëntenstromen bij mestverwerkingsinstallaties	80
3.3.4	Terreincontroles van mestverwerkingsinstallaties	80
3.4	Opvolging van de mesttransporten	81
3.4.1	Administratieve opvolging mesttransporten	81
3.4.2	Opvolging mesttransporten op terrein	83
3.5	Opvolging van de mestsamenstelling	84
3.5.1	Beschrijving van de controleactie	84
3.5.2	Controles van de mestsamenstelling in 2013	85
3.6	Opvolging van de mestbalans	87
3.6.1	Administratieve opvolging van de mestbalans	87
3.7	Opvolging van tuinbouwbedrijven	88
3.7.1	Inleiding	89
3.7.2	Beschrijving van de controleactie	89
3.7.3	Resultaten van de controleactie	90
3.8	Opvolging van het nitraatresidu	90
3.8.1	Jaarlijkse nitraatresidumetingen op landbouwpercelen	90
3.8.2	Controle op de nitraatresidustaalname	95
4	OPLEGGEN EN INNEN VAN HEFFINGEN EN BOETES	97
4.1	Opgelegde boetes in 2013	97
4.2	Inning van de openstaande bedragen	97
5	BIJLAGEN	99

Mestbalans

1

Vlaamse mestbalans

1 Vlaamse mestbalans

1.1 Mestproductie

1.1.1 Evolutie van de veestapel

In 2013 telde Vlaanderen ongeveer 37,53 miljoen dieren, waarvan 29,73 miljoen stuks pluimvee, 6,30 miljoen varkens, 1,30 miljoen runderen en 0,20 miljoen andere dieren. West-Vlaanderen blijft koploper met 39 % van het aantal dieren, gevolgd door Antwerpen (29 %), Oost-Vlaanderen (18 %), Limburg (11 %) en Vlaams-Brabant (3 %). Tabel 60 als bijlage geeft voor elke provincie een overzicht van het aantal dieren per diercategorie.

Figuur 1 geeft de evolutie weer van het aantal dieren per diersoort. In 2013 waren er in totaal 1,30 miljoen runderen in Vlaanderen, wat ongeveer 11.400 stuks meer is dan in 2012 (+ 0,9 %). Deze toename is vnl. toe te schrijven aan een toename van het melkvee: + 10.900 melkkoeien (+ 4,3 %), + 7.100 stuks vervangingsvee < 1 jaar (+ 6,8 %) en + 1.900 stuks vervangingsvee van 1 tot 2 jaar (+ 1,9 %). Bij het vleesvee wordt daartegenover een afname van het aantal runderen vastgesteld: - 4.700 zoogkoeien (- 2,9 %), -1.800 mestkalveren (- 1,1 %) en - 2.400 runderen < 1 jaar (- 1,1 %).

In de periode 2008-2010 werd een duidelijke stijging van het aantal varkens waargenomen door de uitbreidingsmogelijkheden via mestverwerking. Sinds 2011 stijgt het aantal varkens minder snel tot ongeveer 6,30 miljoen varkens in 2013 (+ 40.400 stuks of + 0,6 % ten opzichte van 2012). De stijging van het aantal varkens tussen 2012 en 2013 is voornamelijk toe te schrijven aan andere varkens van 20 tot 110 kg (+ 41.900 stuks of + 1,0 %). Ook bij de biggen van 7 tot 20 kg wordt een toename vastgesteld (+ 7.900 stuks of + 0,5 %), terwijl bij de zeugen (inclusief biggen tot 7 kg) een afname wordt vastgesteld (- 9.000 stuks of - 2,1 %).

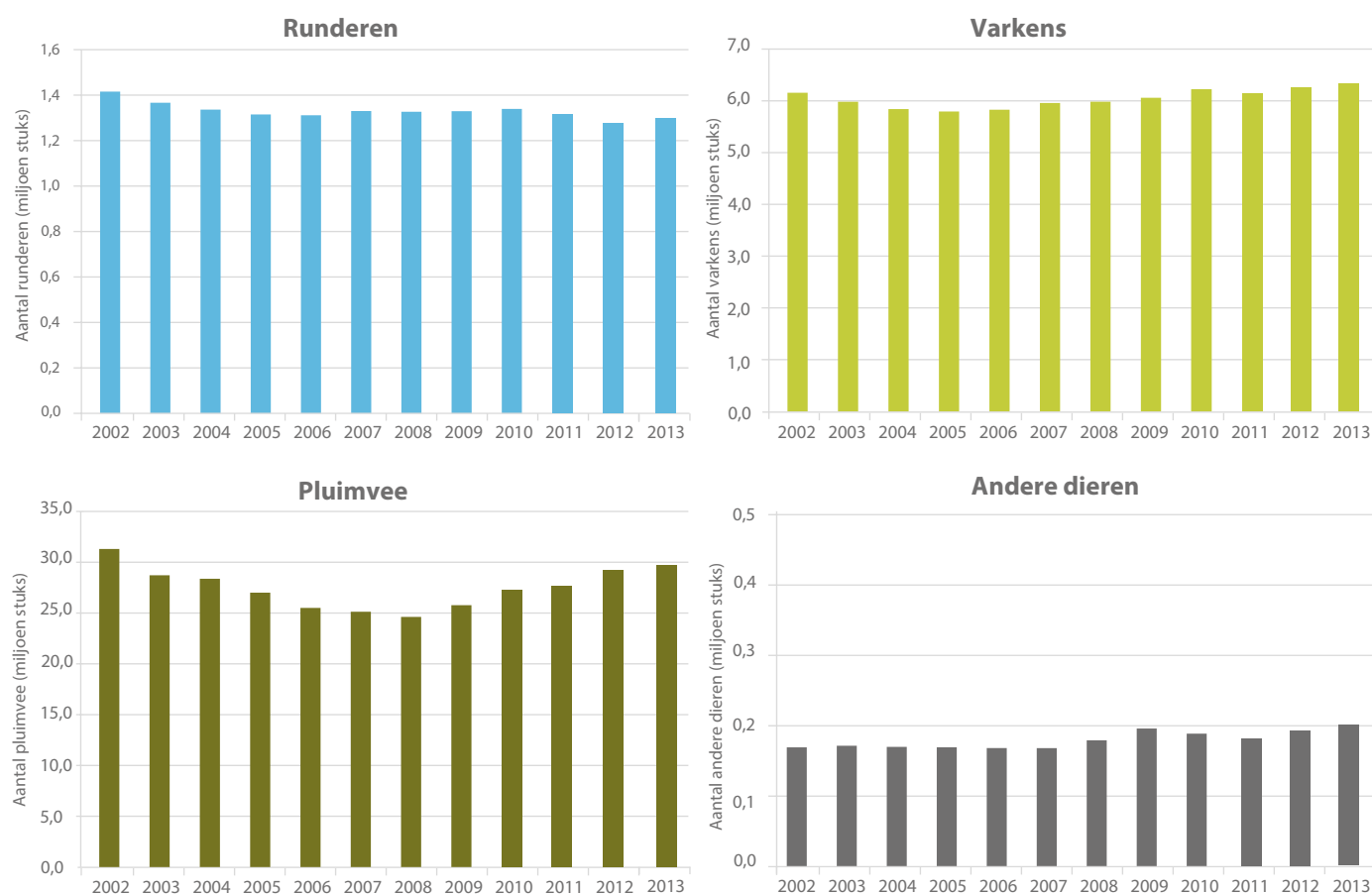
Bij pluimvee wordt een verdere toename van het aantal dieren vastgesteld bij de meeste pluimveecategorieën. Het totaal aantal stuks pluimvee stijgt tot 29,73 miljoen stuks in 2013 (+ 1,26 miljoen stuks of + 4,4 % ten opzichte van 2012). De toename van het aantal stuks pluimvee tussen 2012 en 2013 is voornamelijk toe te schrijven aan slachtkuikens (+ 889.400 stuks of + 5,4 %) en legkippen (+ 415.800 stuks of + 6,2 %).

Het aantal andere dieren is in 2013 groter dan in 2012 (+ 7.800 stuks of + 4,0 %).

Mestbalans

1

Figuur 1 Evolutie van het aantal dieren per diersoort in Vlaanderen gedurende de periode 2002-2013

1.1.2 Mestproductie in 2013

1.1.2.1 Brutostikstof- en fosfaatproductie

De bruto-dierlijke mestproductie in Vlaanderen wordt berekend op basis van het aantal dieren en de forfaitaire uitscheidingsnormen (zoals vastgelegd in het Mestdecreet). Voor de berekening van de dierlijke mestproductie heeft elke landbouwer de keuze tussen het forfaitaire stelsel of een nutriëntenbalansstelsel, waarbij hij niet de forfaitaire maar reële uitscheidingscijfers in rekening brengt (zie 1.1.2.2).

In 2013 bedroeg de brutostikstof- en fosfaatproductie in Vlaanderen respectievelijk 171,8 miljoen kg N en 70,4 miljoen kg P_2O_5 (zie Tabel 63 als bijlage). Van de brutostikstofproductie van 171,8 miljoen kg N wordt 46 % ingenomen door runderen, 40 % door varkens, 12 % door pluimvee en 2 % door andere dieren. Van de brutofosfaatproductie van 70,4 miljoen kg P_2O_5 wordt 39 % ingenomen door runderen, 45 % door varkens, 14 % door pluimvee en 2 % door andere dieren.

De bruto-dierlijke mestproductie in 2013 is met ongeveer 2,7 miljoen kg N (+ 1,6 %) en 1,0 miljoen kg P_2O_5 (+ 1,4 %) gestegen ten opzichte van 2012. Deze toename wordt veroorzaakt door een toename van het aantal dieren.

1.1.2.2 Reële stikstof- en fosfaatproductie

Naast het forfaitaire stelsel, is een nutriëntenbalansstelsel mogelijk voor de berekening van de mestproductie van varkens en pluimvee. Voor bedrijven met meer dan 200 andere varkens, is het bovendien verplicht om de reële productie met een nutriëntenbalansstelsel te berekenen. Landbouwers die opteren voor een nutriëntenbalansstelsel, werken niet met de forfaitaire uitscheidingsnormen maar met cijfers die dichter aansluiten bij de reële uitscheidingscijfers. Er zijn drie mogelijke nutriëntenbalansstelsels, namelijk regressie, convenant en andere voeders of voedertechnieken.

In 2013 bedroeg de reële stikstof- en fosfaatproductie in Vlaanderen respectievelijk 160,8 miljoen kg N en 61,2 miljoen kg P_2O_5 (Tabel 61 en Tabel 62 als bijlage). De reële stikstofproductie is hiermee 2,1 miljoen kg N of 1,3 % hoger dan in 2012. De reële fosfaatproductie is 0,42 miljoen kg P_2O_5 of 0,7 % hoger dan in 2012.

1.1.2.3 Nettostikstofproductie

In de stal en tijdens de opslag van dierlijke mest, treden er processen op die leiden tot emissieverliezen van stikstof. Wanneer deze stikstofverliezen uit stal en opslag in mindering worden gebracht van de reële stikstofproductie, bekomt men de nettostikstofproductie.

De grootte van de emissieverliezen hangt af van het type stal waarin de dieren gehuisvest zijn. In Tabel 64 als bijlage is voor elke diercategorie een overzicht gegeven van het aantal dieren per staltype, samen met de reële stikstofproductie, de emissieverliezen en de nettostikstofproductie.

Aantal dieren per staltype

Runderen < 1 jaar, runderen 1-2 jaar, zoogkoeien en andere runderen komen vnl. voor in stallen waar uitsluitend stalmest wordt geproduceerd. Vervangingsvee 1-2 jaar, melkkoeien en mestkalveren worden vnl. gehouden in roosterstallen, waar amper stalmest wordt geproduceerd. In stallen waar amper stalmest wordt geproduceerd zijn de emissieverliezen (10 % van de reële mestproductieproductie) lager dan in stallen waar deels (15 %) of uitsluitend (20 %) stalmest wordt geproduceerd.

Varkens worden vnl. gehuisvest in traditionele stalsystemen waarin mengmest geproduceerd wordt. Globaal beschouwd worden 12 % van de varkens gehouden in emissiearme stalsystemen. In emissiearme varkensstallen zijn de emissieverliezen lager dan in traditionele varkensstallen. In traditionele stalsystemen met een wasser als nageschakelde techniek voor ammoniakreductie zijn de emissieverliezen uit de mest dezelfde als in de overige traditionele stallen. Uiteraard stoten dergelijke stallen wel minder ammoniak uit naar de lucht dan de overige traditionele stallen.

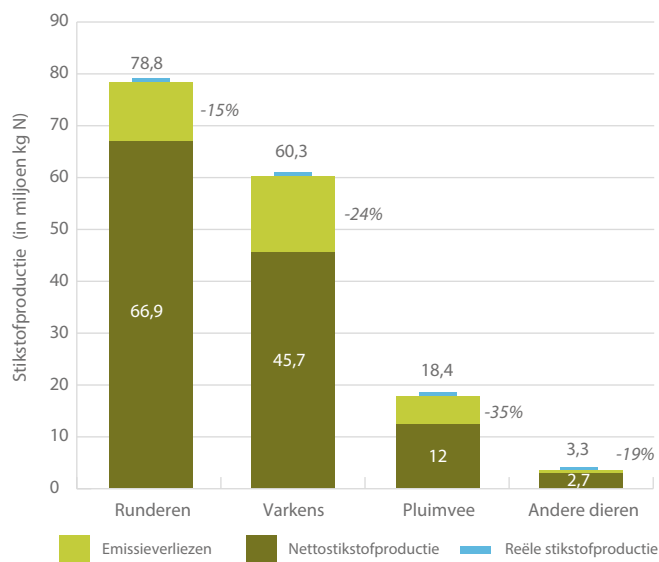
Legkippen (samen met hun opfokpoeljen en (groot)ouderdieren) worden vnl. gehuisvest in emissiearme stalsystemen, terwijl de slachtkuikens (samen met hun ouderdieren en opfokpoeljen) vnl. gehouden worden in traditionele stalsystemen.

Emissieverliezen en nettostikstofproductie

In 2013 bedraagt het totale stikstofverlies door emissies in de stal en opslag 33,6 miljoen kg N. Dit brengt de nettostikstofproductie op 127,3 miljoen kg N in 2013, wat 21 % lager is dan de reële stikstofproductie. De nettostikstofproductie in 2013 is 1,7 miljoen kg N hoger dan in 2012 (+ 1,3 %). Een overzicht van de stikstofverliezen per diercategorie is weergegeven in Tabel 65 als bijlage.

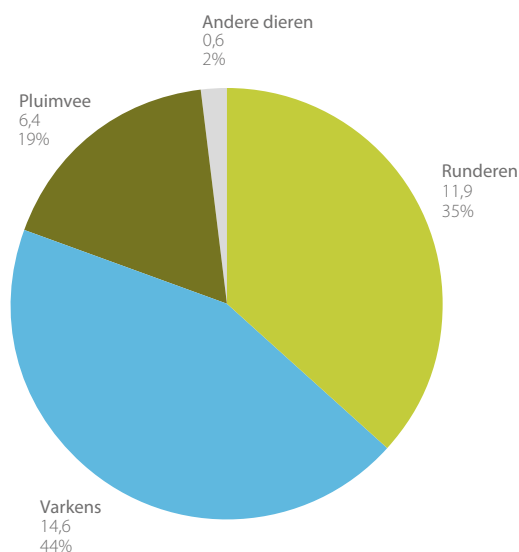
Relatief gezien, treden de meeste stikstofverliezen op bij pluimvee, met een verlies van 35 % ten opzichte van de reële stikstofproductie (Figuur 2). Hierna volgen varkens (24 %), andere dieren (19 %) en rundvee (15 %).

Figuur 2 Netto en reële stikstofproductie per diersoort in 2013 (in miljoen kg N), samen met de emissieverliezen (procentueel ten opzichte van de reële stikstof productie)

Figuur 3 geeft een overzicht van de bijdrage van elke diersoort aan het totale stikstofverlies. De varkens leveren de grootste bijdrage aan het totale emissieverlies, met name 44 %. Hierna volgen de runderen met 35 % van het totale stikstofverlies. Pluimvee draagt voor 19 % bij aan het totale stikstofverlies. De bijdrage van andere dieren aan de emissieverliezen is beperkt tot 2 %.

Figuur 3 Bijdrage van elke diersoort aan de emissieverliezen in 2013 (in miljoen kg N, samen met procentueel aandeel)

1.1.3 Nutriëntenaanpak aan de bron in 2013

Door de nutriëntenbalansstelsels bij varkens en pluimvee is de reële productie in 2013 11,0 miljoen kg N en 9,2 miljoen kg P_2O_5 lager dan de bruto-dierlijke mestproductie (zie Tabel 63 als bijlage). Hieronder wordt het effect van de nutriëntenbalansstelsels besproken bij de verschillende varkens- en pluimveecategorieën.

Effect van nutriëntenbalansstelsels bij varkens

De reële dierlijke mestproductie door varkens in 2013 is 9,0 miljoen kg N en 7,8 miljoen kg P_2O_5 lager dan de bruto-dierlijke mestproductie door het gebruik van nutriëntenbalansstelsels. Figuur 4 en Figuur 5 visualiseren de bijdrage van elk nutriëntenbalansstelsel aan de afname van de stikstof- en fosfaatproductie bij de verschillende varkenscategorieën in 2013.

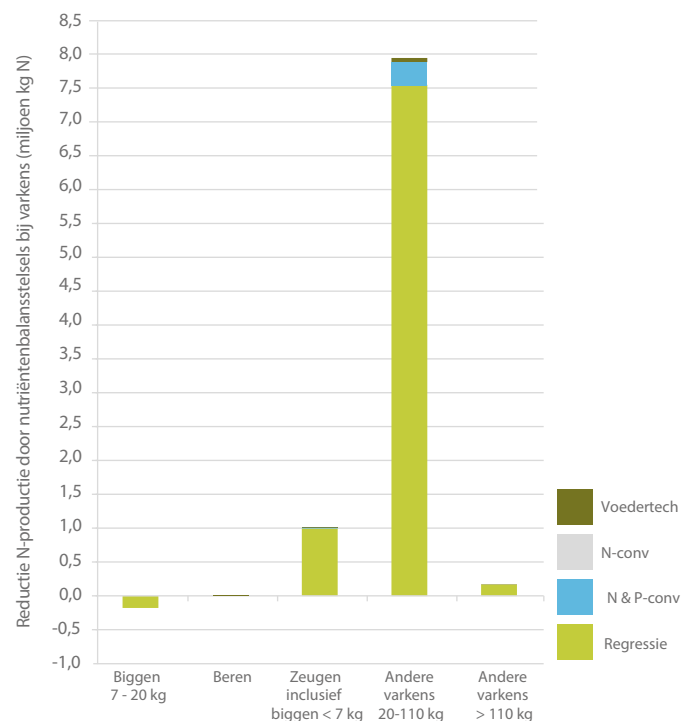
De categorie andere varkens van 20 tot 110 kg is verantwoordelijk voor het grootste deel van de stikstofreductie bij varkens (7,9 miljoen kg N of 88 %), gevolgd door zeugen inclusief biggen (1,1 miljoen kg N of 12 %) (Figuur 4). Enkel bij de biggen van 7 tot 20 kg wordt een (heel beperkte) toename vastgesteld van de stikstofproductie ten gevolge van een gemiddeld regressiecijfer dat beperkt hoger ligt dan de forfaitaire uitscheidingsnorm. De stikstofreductie bij de varkens is voornamelijk te danken aan het systeem van de regressierechte (96 %).

Wat de fosfaatproductie bij varkens betreft, zijn de andere varkens van 20 tot 110 kg verantwoordelijk voor het grootste deel van de fosfaatreductie (5,3 miljoen kg P_2O_5 of 68 %). Daarna volgen de zeugen inclusief biggen (1,3 miljoen kg P_2O_5 of 17 %) en biggen van 7 tot 20 kg (0,9 miljoen kg P_2O_5 of 12 %). Ook de fosfaatreductie bij varkens is voornamelijk te danken aan het systeem van de regressierechte (97 %) (Figuur 5).

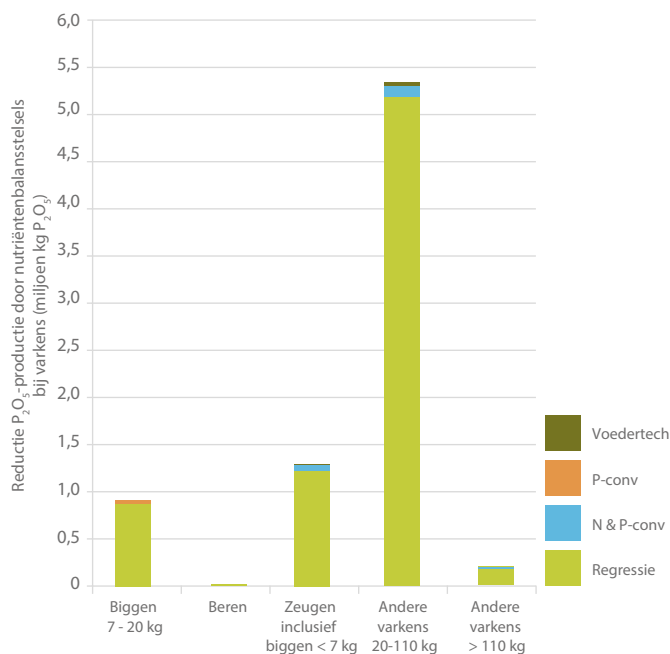
Mestbalans

1

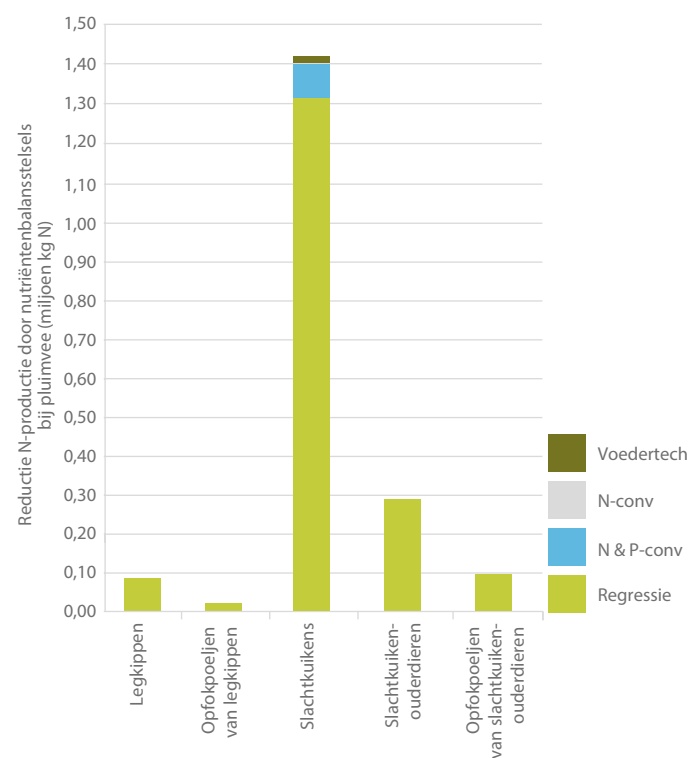
Figuur 4 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de afname van de stikstofproductie bij varkens in 2013

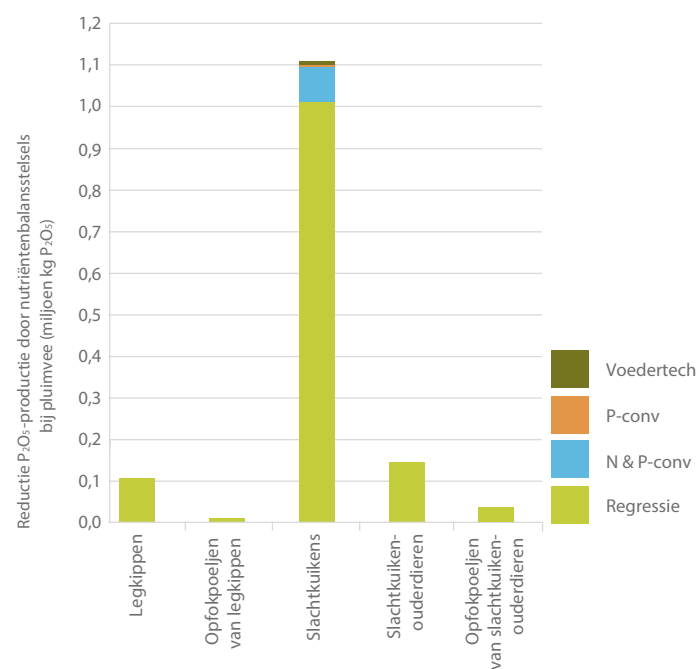
Figuur 5 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de afname van de fosfaatproductie bij varkens in 2013

Figuur 6 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels (%) aan de afname van de stikstofproductie bij pluimvee in 2013

Figuur 7 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels (%) aan de afname van de fosfaatproductie bij pluimvee in 2013

Mestbalans

1

1.1.3.2 Effect van nutriëntenbalansstelsels bij pluimvee

De reële dierlijke mestproductie door pluimvee in 2013 is 1,9 miljoen kg N en 1,4 miljoen kg P_2O_5 lager dan de bruto-dierlijke mestproductie door het gebruik van nutriëntenbalansstelsels. De bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de stikstof- en fosfaatreductie voor elke pluimveecategorie in 2013 is weergegeven in Figuur 6 en Figuur 7.

De slachtkuikens zijn verantwoordelijk voor het grootste deel van de stikstof- en fosfaatreductie bij pluimvee (1,4 miljoen kg N of 74 % en 1,1 miljoen kg P_2O_5 of 79 %). De stikstofreductie bij pluimvee is voornamelijk te danken aan regressie (94 %). Dit is eveneens het geval voor de fosfaatreductie bij pluimvee (93 % door regressie).

1.1.4 Nutriëntenemissierechten in 2013

1.1.4.1 Concept van de nutriëntenemissierechten

Nutriëntenemissierechten-dieren (NER-D) zijn verhandelbare rechten, toegekend aan de landbouwer, die bepalen hoeveel dieren deze landbouwer mag houden. Er zijn vier soorten NER-D, voor runderen (NER-D_R), varkens (NER-D_V), pluimvee (NER-D_P) en andere dieren (NER-D_A).

Dankzij de nutriëntenemissierechten, kunnen landbouwbedrijven hun veestapel uitbreiden. Enerzijds kan er uitgebreid worden door de overname van NER-D van andere bedrijven. Anderzijds is uitbreiding ook mogelijk door het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) na bewezen mestverwerking.

De veestapel in Vlaanderen wordt gereguleerd door het systeem van nutriëntenemissierechten. Landbouwers mogen op jaarbasis niet meer dieren houden op hun bedrijf dan toegelaten volgens hun NER, zijnde de aan hen toegekende NER-D, rekening houdend met eventuele overgelaten of overgenomen NER-D en met eventuele verworven NER-MVW.

» Meer informatie over hoe de Mestbank de invulling van de nutriëntenemissierechten opvolgt van de individuele landbouwbedrijven, is te vinden in 3.1.1.1.

1.1.4.2 Totale hoeveelheid nutriëntenemissierechten in Vlaanderen

In 2013 was in totaal 304,5 miljoen NER beschikbaar in Vlaanderen. Er werden in totaal 37,5 miljoen dieren gehouden in 2013, wat op basis van de omrekeningswaarden van het Mestdecreet, overeenkomt met 243,0 miljoen NER. Er is dus een marge van ruim 60 miljoen NER in Vlaanderen.

Het grootste deel van de NER bevindt zich in West-Vlaanderen (43 %), gevolgd door Oost-Vlaanderen (22 %), Antwerpen (20 %), Limburg (10 %) en Vlaams-Brabant (6 %).

Tabel 1 geeft de evolutie weer van de hoeveelheid NER in Vlaanderen in de periode 2007-2013. De hoeveelheid NER is voornamelijk gestegen door de toekenning van NER-MVW in het kader van de uitbreiding na bewezen mestverwerking. Van de 304,5 miljoen NER in 2013 zijn er 278,6 miljoen NER-D en 25,5 miljoen NER-MVW.

Daarnaast is een beperkte hoeveelheid tijdelijke NER-D (TNER-D) toegekend in het kader van natuurbeheer, wetenschappelijk onderzoek, onderwijs of beheer van onroerende goederen. Het gaat hier in totaal over ongeveer 410.000 TNER-D.

Tabel 1 Evolutie van de hoeveelheid NER in Vlaanderen in de periode 2007-2013

Jaar	NER-D	NER-MVW	TNER-D	Totaal
2007	285.167.503	0	150.053	285.317.556
2008	284.336.095	7.707.621	177.573	292.221.288
2009	283.271.409	13.633.405	231.564	297.136.378
2010	281.753.114	17.666.565	267.049	299.686.728
2011	280.678.775	21.062.302	289.708	302.030.785
2012	279.660.156	23.522.192	340.749	303.523.097
2013*	278.558.942	25.517.207	408.343	304.484.492

* Stand van zaken 1/8/2014. Omdat de evaluatie van uitbreiding na bewezen mestverwerking voor productiejaar 2013 nog niet is afgerond, is de hoeveelheid NER-MVW in 2013 nog niet definitief

Tabel 2 Hoeveelheid NER per diersoort en per type NER voor productiejaar 2013

Diersoort	NER-D	%	NER-MVW*	%	TNER-D	%	Totaal NER	%
Runderen	128.641.648	46%	492.358	2%	220.053	54%	129.354.058	42%
Varkens	114.830.404	41%	13.038.965	51%	7.202	2%	127.876.571	42%
Pluimvee	30.197.634	11%	11.845.410	46%	48.959	12%	42.092.003	14%
Andere	4.889.256	2%	140.474	1%	132.129	32%	5.161.860	2%
Totaal	278.558.942		25.517.207		408.343		304.484.492	

* Stand van zaken 1/8/2014. Omdat de evaluatie van uitbreiding na bewezen mestverwerking voor productiejaar 2013 nog niet is afgerond, is de hoeveelheid NER-MVW in 2013 nog niet definitief

Mestbalans

1

Van de 304,5 miljoen NER in 2013, is 42 % toegekend voor rundvee en varkens, 14 % voor pluimvee en 2 % voor andere dieren. Het aandeel van de diersoort per type NER in productiejaar 2013 is weergegeven in Tabel 2. Hierbij wordt opgemerkt dat de initieel toegekende NER-D voor een bepaalde diersoort ook kunnen gebruikt worden voor het houden van andere diersoorten. Zodra de NER-D van een bepaalde diersoort verhandeld worden, geldt dat enkel dieren van die bepaalde diersoort kunnen gehouden worden met de overgedragen NER-D (hierop zijn een aantal uitzonderingen voorzien, zie verder in het rapport). De toegekende NER-MVW of TNER-D voor een bepaalde diersoort mogen enkel gebruikt worden om die bepaalde diersoort te houden.

1.1.4.3 Verhandelingen van nutriëntenemissierechten

Verhandelingen per type overname

Door de overname van NER-D, is bedrijfsuitbreiding mogelijk. Bij elke overname van NER-D wordt standaard 25 % van deze NER-D ingeleverd. Dit percentage ligt hoger als het overlatende bedrijf gedurende de 3 productiejaar vóór de overdracht de geproduceerde mest niet correct heeft afgezet of als de NER-D niet werden gebruikt (de zogenaamde "niet-ingeulde NER-D"). De landbouwer kan er ook voor opteren om 25 % van de NER-D te verwerken, in plaats van ze te laten annuleren. Bij overnames waarbij 25 % van de NER-D worden verwerkt, worden ook eventuele niet-correct afgezette mest en niet-ingeulde NER-D in mindering gebracht.

Daarnaast zijn er een aantal uitzonderingen op de reductie van 25 % van de overgenomen NER-D, meer bepaald bij de overname in het kader van een eerste installatie van een bedrijf, bij de overname van melkquotum, een overname door naaste familie of een overname door een rechtspersoon met familieverwantschap.

Ook NER-MVW kunnen overgenomen worden, maar dit enkel en alleen als het ganse bedrijf overgenomen wordt. Op de overnames van NER-MVW zijn er geen reducties van toepassing. De NER-MVW worden integraal overgedragen aan de overnemende landbouwer.

In 2013 waren er 1.845 gegronde overnamedossiers, waarvan 58 dossiers waarbij ook NER-MVW overgenomen werden in het kader van een volledige bedrijfsovername.

Van de 1.845 overnamedossiers in 2013, gebeurde 62 % als een standaard overdracht met 25 % reductie en 8 % in het kader van mestverwerking. De meeste overnames met vrijstelling van 25 % reductie, gebeurden in het kader van een overname door naaste familie of een rechtspersoon met familieverwantschap (22 %) (Tabel 3).

In 2013 werd in totaal 14,0 miljoen NER overgelaten waarvan 12,7 miljoen NER-D en 1,3 miljoen NER-MVW. Van de overgelaten 12,7 miljoen NER-D, werd 30 % overgedragen via een overdracht met 25 % reductie, 31 % via een overname door naaste familie en 17 % door een rechtspersoon met familieverwantschap (Tabel 4 en Figuur 8).

In totaal werden 1,3 miljoen NER-D gereduceerd in 2013 (10 % van de overgelaten NER-D), wat de totale hoeveelheid overgenomen NER-D op 11,4 miljoen NER-D brengt (Tabel 4). In totaal is door de overnames in de periode 2007-2013 ongeveer 7,4 miljoen NER-D gereduceerd.

Tabel 3 Aantal dossiers per type overname in 2013

Type overname	Aantal dossiers	% t.o.v. totaal aantal dossiers	Aantal dossiers met reductie wegens niet-correcte mestafzet	Aantal dossiers met reductie wegens niet-ingeulde NER
Overname met 25 % reductie	1.138	62%	26	475
Overname ikv mestverwerking	143	8%	0	43
Overname met vrijstelling 25 % reductie				
Eerste installatie	72	4%	3	/
Overname door een rechtspersoon met familieverwantschap	110	6%	2	/
Overname door naaste familie	297	16%	4	/
Overname ikv melkquotum	85	5%	0	/
Totaal	1.845		35	518

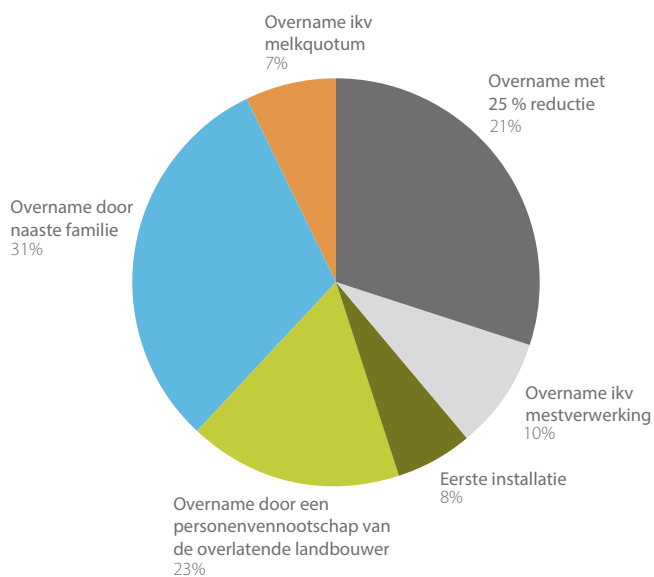
Mestbalans

1

Tabel 4 Overgelaten NER-D, reductie van NER-D, en overgenomen NER-D per type overname in 2013

Type overname	Overgelaten NER-D (vóór reductie)	Reductie van NER-D			Overgenomen NER-D (na reductie)
		25 %	Niet-correcte mestafzet	Niet ingevulde NER-D	
Overname met 25 % reductie	3.809.085	948.889	13.533	259.526	2.587.138
Overname ikv mestverwerking	1.205.722	/	0	47.599	1.158.122
Overname met vrijstelling 25 % reductie					
Eerste installatie	831.424	/	3.738	/	827.686
Overname door een rechtspersoon met familieverband	2.120.955	/	369	/	2.120.586
Overname door naaste familie	3.890.020	/	1.213	/	3.888.808
Overname ikv melkquotum	849.475	/	0	/	849.475
Totaal	12.706.681	948.889	18.853	307.125	11.431.815

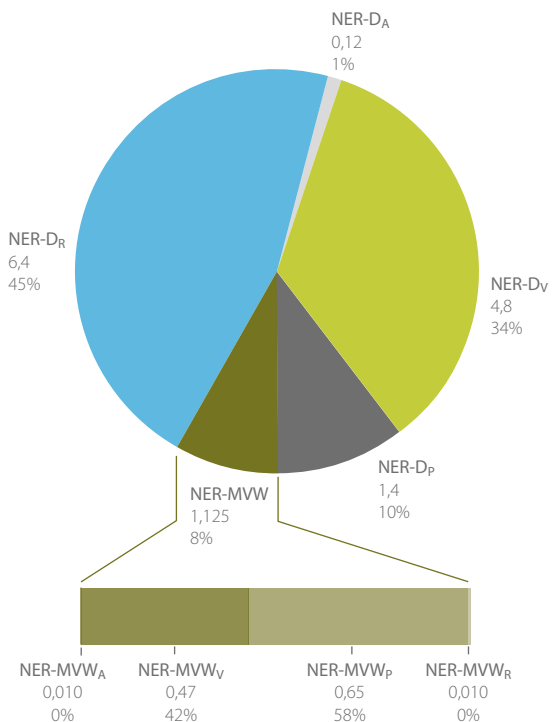
Figuur 8 Relatief aandeel van de verschillende types overnames in de overgelaten hoeveelheid NER-D in 2013

Verhandelingen per type NER

Van de 14,0 miljoen overgelaten NER in 2012 zijn 45 % NER-D_R, 34 % NER-D_V, 10 % NER-D_P, 1 % NER-D_A en 10 % NER-MVW (Figuur 9). Van de 1,3 miljoen overgelaten NER-MVW in het kader van een volledige bedrijfsovername zijn 46 % NER-MVW_V en 53 % NER-MVW_P.

Figuur 9 Hoeveelheid overgelaten NER (in miljoen NER) per soort NER-D en soort NER-MVW in 2013, samen met het aandeel van de NER-MVW en het type NER-D van de overgelaten NER en het aandeel van het type NER-MVW van de overgelaten NER-MVW

Het aandeel van elk type overname bij de overgelaten hoeveelheid NER-D per type NER-D in 2013, is gevisualiseerd in Figuur 10. Hieruit blijkt dat voor de verschillende types NER-D, de grootste hoeveelheid wordt overgelaten via een overname door naaste familie of door een rechtspersoon met familieverband (ongeveer 50 %). Overdrachten in het kader van mestverwerking vinden voornamelijk plaats voor NER-D_V en NER-D_P.

Mestbalans

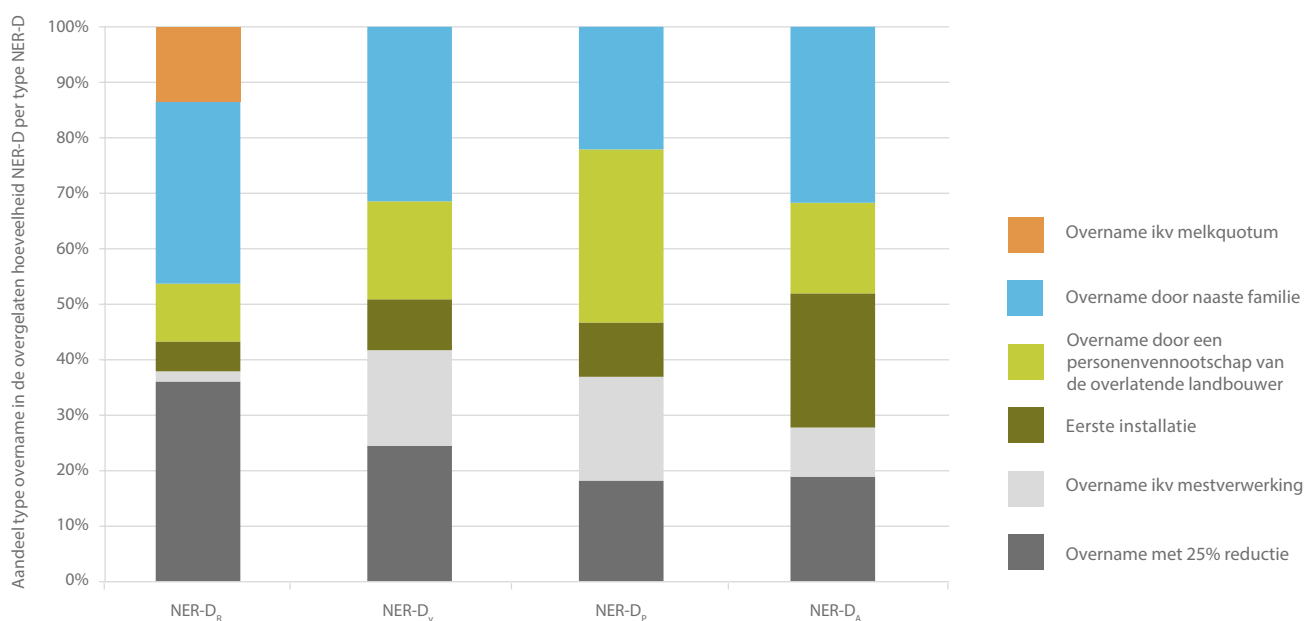
1

Tussenschot tussen de diersoorten

Initieel kunnen de toegekende NER-D gebruikt worden voor alle diersoorten. Zodra de NER-D verhandeld worden, geldt echter als standaardregel dat de overgedragen NER-D vast worden. Dit is zo bij overnames met annulatie van 25 % of met mestverwerking, en bij overnames in het kader van melkquotum. Met vaste NER-D wordt bedoeld dat enkel de overeenkomstige diersoort ermee kan gehouden worden en de diersoort 'andere'. Bovendien worden de NER-D van dezelfde diersoort die gehouden werd bij de overnemer vóór de overname ook vast door de overname.

Een uitzondering hierop is voorzien voor overnames in het kader van een eerste installatie van een bedrijf, voor overnames door naaste familie of voor overnames door een rechtspersoon met familieverwantschap. In deze gevallen worden de overgenomen NER-D niet vast. Ook de NER-D van dezelfde diersoort als de overgenomen NER-D, die al aanwezig waren bij de overnemer vóór de overname, worden in deze gevallen niet vast.

Figuur 10 Relatief aandeel van het type overname in de overgelaten hoeveelheid NER-D per type NER-D in 2013

Tabel 5 Overgenomen NER-D in 2013 per type NER-D, samen met het tussenschot tussen de diersoorten bij de overnames in 2013

Type NER-D	Overgenomen NER-D	Vrij invulbare NER-D	Vaste NER-D
NER-D _R	5.582.681	1.857.461	3.725.220
NER-D _V	4.422.915	1.862.897	2.560.018
NER-D _P	1.314.169	731.749	582.420
NER-D _A	112.048	84.803	27.245
Totaal	11.431.815	4.536.911	6.894.904

Tabel 6 Evolutie van de hoeveelheid NER-D die vast zijn door overnames, samen met het relatief aandeel ten opzichte van de totale hoeveelheid NER-D in de periode 2007-2013

Jaar	NER-D vast door overnames	Totale NER-D	% NER-D die vast zit door overnames
2007	15.958.441	285.167.503	6%
2008	35.976.810	284.336.095	13%
2009	49.840.656	283.271.409	18%
2010	62.847.547	281.753.114	22%
2011	72.337.852	280.678.775	26%
2012	80.651.826	279.660.156	29%
2013	88.489.211	278.558.942	32%

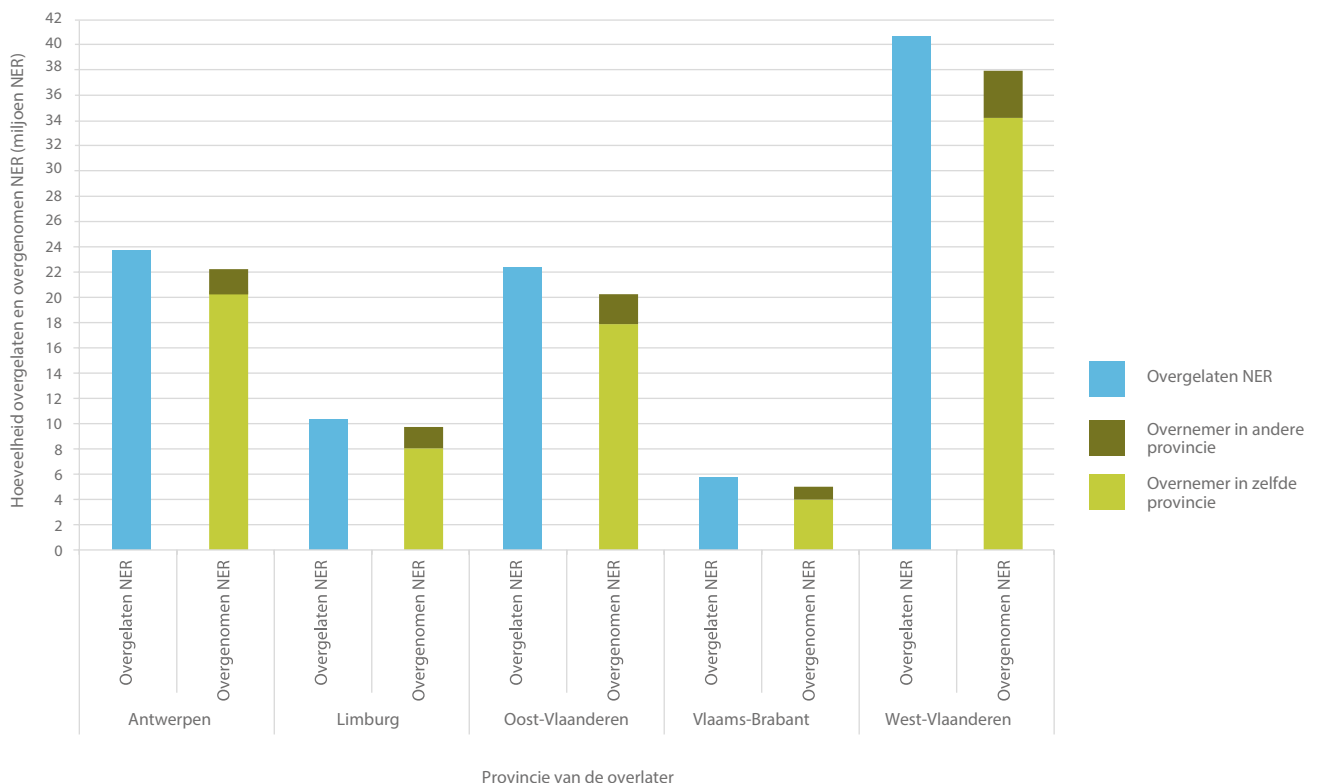
Tabel 5 geeft een overzicht van de overgenomen NER-D in 2013 die vast of niet vast worden. Een fractie van de overgelaten NER-D kan reeds vast zijn door eerdere overnames, deze blijven uiteraard vast door een nieuwe overname. Van de vrije overgelaten NER-D zal een deel vast worden en een deel vrij invulbaar blijven, afhankelijk van het type overname. Van de 11,4 miljoen overgenomen NER-D in 2013, zit bijna 60 % vast door het tussenschot tussen de diersoorten.

Bovenop de 6,9 miljoen overgenomen NER-D die vast zijn door overnames in 2013, worden ook de NER-D van dezelfde diersoort die gehouden werden bij de overnemer vóór de overname vast bij bepaalde types overnames (overnames met annulatie van 25 % of met mestverwerking, en bij de overnames in het kader van melkquotum). De evolutie van de hoeveelheid NER-D die vast worden na overnames is weergegeven in Tabel 6, samen met het percentage van de NER-D die vast is door overnames. De hoeveelheid NER-D is gedaald met ongeveer 6,6 miljoen NER-D tussen 2007 en 2013, voornamelijk als gevolg van reducties bij overnames in de periode 2007-2013.

Mobiliteit van nutriëntenemissierechten

Figuur 11 visualiseert de mobiliteit van NER tussen de verschillende provincies in Vlaanderen. Voor elke provincie is de hoeveelheid NER weergegeven die overgelaten werd door landbouwers met hun hoofdzetel in die bepaalde provincie in de periode 2007-2013, samen met de bijhorende hoeveelheid overgenomen NER (na reductie) waarbij onderscheid is gemaakt tussen de overnames waarbij de overnemer zich in dezelfde provincie als de overlater bevindt en de overnames waarbij de overnemer zich in een andere provincie bevindt. Tijdens de periode 2007-2013 werd bijna 90 % van de NER verhandeld binnen dezelfde provincie.

Figuur 11 Hoeveelheid overgelaten NER in de periode 2007-2013 (in miljoen NER) per provincie van de overlater (blauwe balkjes), samen met de bijhorende hoeveelheid overgenomen NER waarbij onderscheid is gemaakt tussen overnames waarbij de overnemer zich in dezelfde provincie als de overlater bevindt (lichtgroene balkjes) en overnames waarbij de overnemer zich in een andere provincie bevindt (donkergroene balkjes)

Mestbalans

1

1.1.4.4 Uitbreiding na bewezen mestverwerking

Toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking

Naast de overname van NER-D kan een bedrijf ook uitbreiden na bewezen mestverwerking. Deze mogelijkheid is er sinds 2008. Een bedrijf kan niet zomaar uitbreiden op deze manier, maar moet eerst voldoen aan een aantal voorwaarden vooraleer de nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) toegekend worden.

In de loop van 2013 werden 427 aanvragen ingediend bij de Mestbank voor NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking door in totaal 368 landbouwers. Dit is opnieuw een toename, in tegenstelling tot de dalende trend vastgesteld in de voorgaande jaren (Tabel 7). Net zoals in de voorgaande jaren, bevinden de meeste landbouwers met een aanvraag voor uitbreiding zich in West-Vlaanderen (52 %), gevolgd door Antwerpen (25 %), Oost-Vlaanderen (17 %), Limburg (5 %) en Vlaams-Brabant (2 %).

De aanvragen voor NER-MVW in 2013 werden geëvalueerd en de NER-MVW werden toegekend eind 2013. Vooraleer NER-MVW toegekend werden, werd onder meer gecontroleerd of de bedrijfsgroep waartoe het bedrijf behoort, voldaan heeft aan zijn mestverwerkingsplicht in het kalenderjaar vóór de aanvraag tot uitbreiding. Daarnaast werd nagegaan of het bedrijf in het kalenderjaar vóór de aanvraag al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt heeft door bedrijfseigen mest te verwerken. Hiernaast werden nog een aantal andere voorwaarden gecontroleerd. In totaal kregen 357 landbouwers NER-MVW toegekend voor 2013 (Tabel 7). Deze NER-MVW gaan in vanaf 1 januari 2013.

In 2013 werden in totaal 3,2 miljoen NER-MVW toegekend, wat vergelijkbaar is met 2012 (Tabel 8). Er worden voornamelijk NER-MVW toegekend voor varkens en pluimvee, respectievelijk goed voor 1,6 miljoen NER-MVW_v en 1,4 miljoen NER-MVW_p. In totaal werden in de periode 2008-2013 29,4 miljoen NER-MVW toegekend.

Tabel 7 Evolutie van het aantal landbouwers die NER-MVW aangevraagd hebben en toegekend kregen

Jaar	Aanvragen		Toekenningen	
	Aantal landbouwers	Aantal dossiers	Aantal landbouwers	Aantal dossiers
2008	576	617	540	568
2009	502	543	473	487
2010	412	444	397	406
2011	339	353	332	337
2012	298	326	287	298
2013	368	427	357	391

Tabel 8 Evolutie van het aantal toegekende NER-MVW per diersoort

Jaar	NER-MVW _r	NER-MVW _v	NER-MVW _p	NER-MVW _a	NER-MVW totaal
2008	37.494	3.812.380	3.836.539	21.015	7.707.428
2009	142.921	4.059.428	1.911.101	18.092	6.131.542
2010	93.942	2.575.797	2.160.141	33.086	4.862.966
2011	137.691	2.155.058	1.991.457	21.540	4.305.746
2012	87.538	1.366.371	1.720.624	11.147	3.185.680
2013	117.819	1.649.297	1.414.372	52.613	3.234.101
Totaal	617.405	15.618.331	13.034.234	157.493	29.427.463

Mestbalans

1

Voor 2013 werd een uitbreiding toegekend voor in totaal 1,5 miljoen dieren. Deze uitbreiding vertegenwoordigt een bijkomende nettostikstofproductie van in totaal 1,6 miljoen kg N, indien de uitbreiding volledig gerealiseerd wordt. Een vergelijking met de toegekende uitbreiding voor de voorgaande jaren is weergegeven in Tabel 9.

In de periode 2008-2013 werd een totale uitbreiding toegekend die een bijkomende mestproductie van 14,3 miljoen kg N zou vertegenwoordigen indien deze uitbreiding volledig gerealiseerd zou worden. Hierbij is geen rekening gehouden met de annulaties van uitbreidingen ten gevolge van een negatieve evaluatie (bij onvoldoende verwerking).

De bijdrage van de diersoort aan de bijkomende nettostikstofproductie in 2013 is weergegeven in Figuur 12. Van de bijkomende stikstofproductie van 1,6 miljoen kg N, wordt 52 % ingenomen door varkens en 42 % door pluimvee (Figuur 12).

Evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking

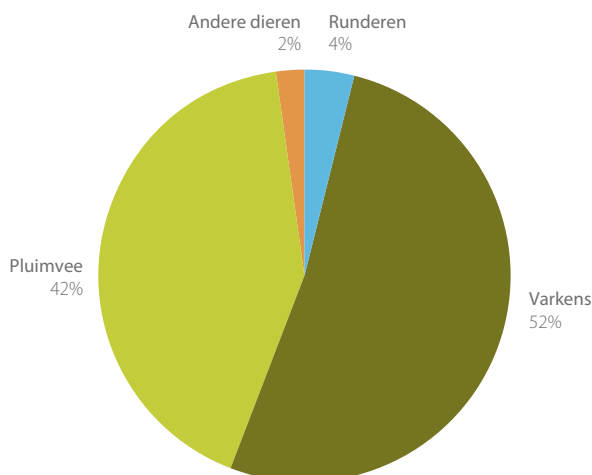
Na de toekenning van de NER-MVW door de Mestbank, heeft het bedrijf 3 jaar tijd om de uitbreiding van het bedrijf te realiseren. De NER-MVW zijn geldig vanaf 1 januari van het jaar van de aanvraag. Elk jaar beoordeelt de Mestbank of het betrokken bedrijf voldoet aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden:

- Belangrijk hierbij is dat in het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar, 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet worden met bedrijfseigen mest én dat de bijkomende mestproductie die afkomstig is van de gerealiseerde uitbreiding verwerkt moet worden met bedrijfseigen mest van de aangevraagde diersoort. De gerealiseerde uitbreiding wordt bij deze evaluatie beschouwd als de uitbreiding bovenop wat geproduceerd mag worden op basis van de beschikbare NER-D. Als niet voldaan wordt aan alle voorwaarden, annuleert de Mestbank alle toegekende NER-MVW vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het jaar waarbij niet voldaan wordt aan de voorwaarden.

Tabel 9 Evolutie van het aantal dieren en netto-N-productie (kg N) bij de toegekende uitbreiding, per diersoort

Jaar		Runderen	Varkens	Pluimvee	Andere	Totaal
2008	Aantal dieren	362	228.234	3.780.755	273	4.009.624
	Netto N-productie (kg N)	23.156	1.801.671	1.544.242	12.424	3.381.493
2009	Aantal dieren	1.414	269.174	1.797.020	244	2.067.852
	Netto N-productie (kg N)	95.453	2.214.688	802.826	10.762	3.123.729
2010	Aantal dieren	882	166.528	2.216.250	466	2.384.126
	Netto N-productie (kg N)	59.609	1.391.769	901.178	19.819	2.372.375
2011	Aantal dieren	1.404	137.214	1.830.573	300	1.969.491
	Netto N-productie (kg N)	88.242	1.168.906	914.962	12.878	2.184.987
2012	Aantal dieren	793	107.319	1.678.624	157	1.786.893
	Netto N-productie (kg N)	46.836	715.581	834.523	6.677	1.603.618
2013	Aantal dieren	1.266	124.093	1.369.986	3.291	1.498.636
	Netto N-productie (kg N)	68.388	863.818	690.374	26.013	1.648.594
Totaal	Aantal dieren	6.121	1.032.562	12.673.208	4.731	13.716.622
	Netto N-productie (kg N)	381.683	8.156.434	5.688.106	88.573	14.314.797

Figuur 12 Aandeel van de diersoort in de netto-N-productie (kg N) bij de toegekende uitbreiding voor 2013

Mestbalans

1

- Vanaf het tweede jaar na het jaar van de aanvraag moet 125 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt worden met bedrijfseigen mest, waarvan minstens 100 % afkomstig is van de aangevraagde diersoort. Indien het bedrijf vanaf dan deze vereiste mestverwerking niet realiseert, kan de Mestbank de NER-MVW proportioneel annuleren.

Voor productiejaar 2012 werden in totaal 1.917 uitbreidingsdossiers geëvalueerd, waarvan 505 dossiers van een toekenning voor uitbreiding voor 2008, 424 dossiers voor 2009, 369 dossiers voor 2010, 321 dossiers voor 2011, en 298 dossiers voor 2012. Bij 54 dossiers vond er een overname van de NER-MVW plaats. Bij de evaluatie werd gecontroleerd of zowel de overlater als de overnemer voldoende verwerkt hebben, waarbij rekening werd gehouden met de datum van overname.

In totaal werden 1.594 verschillende landbouwers geëvalueerd, waarvan 46 landbouwers die hun NER-MVW overlieten aan een andere landbouwer. De meeste landbouwers dienden hun dossier(s) in, in één bepaald aanvraagjaar (1.353 landbouwers of bijna 85 % van alle geëvalueerde landbouwers). Daarnaast waren er ook 218 landbouwers die dossiers ingediend hebben verspreid over 2 aanvraagjaren (14 % van alle geëvalueerde landbouwers). 19 landbouwers hebben dossiers ingediend verspreid over 3 aanvraagjaren (1,2 % van alle geëvalueerde landbouwers), 4 landbouwers hebben dossiers ingediend verspreid over 4 aanvraagjaren (0,3 % van alle geëvalueerde landbouwers).

Tabel 10 geeft een overzicht van het aantal landbouwers en dossiers bij de evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2012 in functie van het aanvraagjaar, samen met de aangevraagde uitbreiding en de te verwerken hoeveelheid N.

Samen hadden de 1.594 geëvalueerde landbouwers een aangevraagde uitbreiding toegekend gekregen van 11,5 miljoen kg N, waarvan 2,9 miljoen kg N voor 2008, 2,7 miljoen kg N voor 2009, 2,2 miljoen kg N voor 2010, 2,0 miljoen kg N voor 2011, en 1,6 miljoen kg N voor 2012.

Landbouwers die hun uitbreiding toegekend kregen in 2008, 2009 en 2010, moeten 125 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerken in 2012, overeenkomstig met respectievelijk 3,7 miljoen kg N, 3,4 miljoen kg N en 2,7 miljoen kg N (Tabel 10).

Bij de dossiers die toegekend werden in 2011 en 2012 wordt gecontroleerd of in 2012 25 % van de aangevraagde uitbreiding en de gerealiseerde uitbreiding verwerkt werden, overeenkomstig met 1,4 miljoen kg N voor 2011 en 0,8 miljoen kg N voor 2012 (Tabel 10).

In totaal moesten de 1.594 geëvalueerde landbouwers ongeveer 12,1 miljoen kg N extra verwerken in 2012.

Tabel 10 Aantal landbouwers en dossiers bij de evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2012 in functie van het aanvraagjaar, samen met de aangevraagde uitbreiding en de te verwerken hoeveelheid N

Aanvraagjaar	Aantal landbouwers	Aantal dossiers	Aangevraagde uitbreiding (kg N)	Te verwerken hoeveelheid N (kg N)			
				door 25 % aangevraagde uitbreiding	door gerealiseerde uitbreiding	door 100 % aangevraagde uitbreiding	totaal
2008	484	505	2.937.813	734.453		2.937.813	3.672.266
2009	412	424	2.732.683	683.171		2.732.683	3.415.854
2010	361	369	2.194.282	548.570		2.194.282	2.742.852
2011	318	321	2.016.261	504.065	873.351		1.377.417
2012	287	298	1.603.619	400.905	448.352		849.256
Totaal	1.594	1.917	11.484.657	2.871.164	1.321.703	7.864.777	12.057.644

Tabel 11 Overzicht van de geannuleerde hoeveelheid NER-MVW, rekening houdend met aanvraag- en evaluatiejaar

		Evaluatiejaar					Totaal
		2008	2009	2010	2011	2012	
Aanvraagjaar	2008	205.912	484.398	347.488	135.748	217.884	1.391.429
	2009		345.522	268.485	238.239	157.941	1.010.187
	2010			285.687	51.421	439.373	776.482
	2011				303.078	332.934	636.012
	2012					100.209	100.209
Totaal		205.912	829.919	901.660	728.487	1.248.342	3.914.320

Mestbalans

1

Van de 1.917 geëvalueerde uitbreidingsdossiers voor productiejaar 2012, werden 1.768 dossiers positief geëvalueerd. Bij 149 dossiers van 143 landbouwers werd daarentegen niet aan alle voorwaarden voldaan om de uitbreiding te behouden (8 % van de geëvalueerde dossiers). Samen hadden deze landbouwers een uitbreiding van 1,0 miljoen kg N toegekend gekregen maar voor deze 149 dossiers worden de NER-MVW volledig of proportioneel (afhankelijk van het jaar van aanvraag) geannuleerd vanaf 1 januari 2013.

Bij een negatieve evaluatie van de NER-MVW van een bepaald productiejaar wordt de hoeveelheid NER-MVW steeds geannuleerd vanaf 1 januari van het daaropvolgende productiejaar. Een overzicht van de totale hoeveelheid NER-MVW dat geannuleerd werd ten gevolge van de evaluaties voor productiejaar 2008 tot en met 2012, in functie van het aanvraagjaar en het geëvalueerde productiejaar, is weergegeven in Tabel 11.

In totaal werd 3,9 miljoen NER-MVW geannuleerd, overeenkomend met ongeveer 1,9 miljoen kg N. De evaluatie van productiejaar 2013 wordt uitgevoerd in het najaar 2014 en is niet opgenomen in het huidige Voortgangrapport.

De evaluatie van de uitbreidingen en de eventuele annulaties van NER-MVW hebben een invloed op de beschikbare hoeveelheid NER-MVW in een bepaald productiejaar. In totaal werd tijdens de periode 2008-2013 29,4 miljoen NER-MVW toegekend waarvan er 3,9 miljoen NER-MVW geannuleerd werd ten gevolge van negatieve evaluaties. Dit brengt de totale hoeveelheid beschikbare NER-MVW in 2013 op 25,5 miljoen NER-MVW. Een overzicht van de beschikbare hoeveelheid NER-MVW per productiejaar is weergegeven in Tabel 12.

Tabel 12 Overzicht van de beschikbare hoeveelheid NER-MVW per productiejaar

Jaar	NER-MVW _R	NER-MVW _V	NER-MVW _P	NER-MVW _A	NER-MVW totaal
2008	37.495	3.812.542	3.836.568	21.015	7.707.621
2009	176.563	7.766.927	5.652.371	37.545	13.633.405
2010	254.632	9.710.765	7.630.537	70.631	17.666.565
2011	364.899	11.351.521	9.258.123	87.758	21.062.302
2012	409.918	12.153.953	10.866.157	92.165	23.522.192
2013	492.358	13.038.965	11.845.410	140.474	25.517.207

1.2 Mestafzet

1.2.1 Mestafzet op landbouwgrond

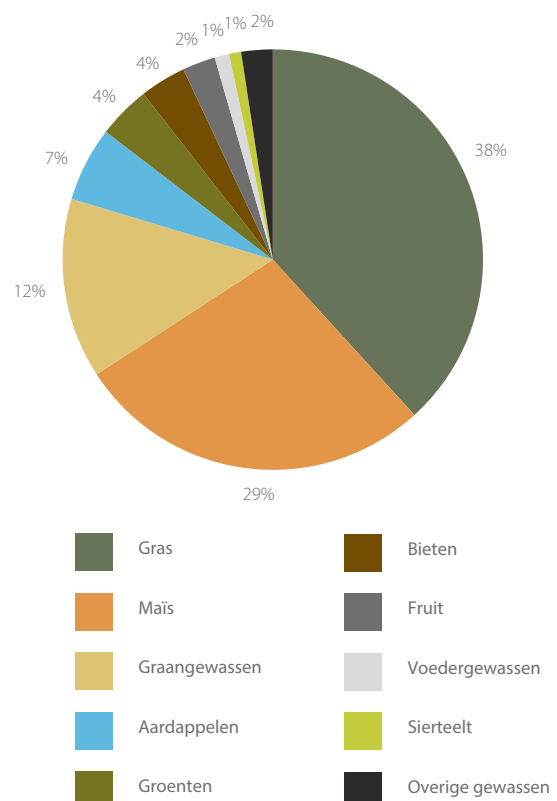
1.2.1.1 Oppervlakte landbouwgrond in 2013

Arealen per gewas in 2013

Het totale areaal landbouwgrond in Vlaanderen in 2013 waaraan potentieel bemestingsrechten wordt toegekend, bedroeg ongeveer 673.800 ha wat 1.700 ha minder is dan in 2012 (-0,26 %). Grasland blijft de belangrijkste gewasgroep in Vlaanderen, goed voor ongeveer 38 % van het landbouwareaal. Daarna volgen maïs en graangewassen met respectievelijk 29 % en 12 % van het landbouwareaal. In vergelijking met 2012 werd er meer maïs en aardappelen geteeld in 2013 (respectievelijk 11.100 ha en 5.800 ha meer dan in 2012), vnl. ten koste van het areaal grasland en graangewassen (respectievelijk 4.800 ha en 15.000 ha minder dan in 2012).

Het aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale landbouwareaal in Vlaanderen in 2013 wordt gevisualiseerd in Figuur 13. De arealen van de verschillende gewassen per provincie is weergegeven in Tabel 66 als bijlage.

Figuur 13 Aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale landbouwareaal in Vlaanderen in 2013 ("overig" omvat houtachtige gewassen, vlas en hennep, oliehoudende zaden, eiwithoudende gewassen, noten, kruiden, zaad- en plantgoed, groenbemesters en andere gewassen)

Arealen in kwetsbare gebieden in 2013

Vlaanderen is volledig afgebakend als kwetsbaar gebied water. Daarnaast zijn er ook afbakeningen van natuur- en bosgebieden en fosfaatverzadigde gebieden waar strengere bemestingsnormen van toepassing zijn en beschermingszones van grondwaterwingebieden waar een absoluut bemestingsverbod geldt:

Ongeveer 120 ha landbouwgrond bevindt zich in de beschermingszones type I van de grondwaterwingebieden waarin een absoluut bemestingsverbod geldt.

Daarnaast is ongeveer 6.510 ha landbouwgrond afgebakend als fosfaatverzadigd gebied in 2013¹. Voor sommige percelen in de fosfaatverzadigde gebieden kan een vrijstelling van de bemestingsbeperking verkregen worden als op basis van een bodemanalyse aangetoond wordt dat het perceel toch niet fosfaatverzadigd is. In dat geval gelden voor fosfaat de algemene normen. In 2013 is op deze manier voor bijna ongeveer 2.180 ha ontheffing van toepassing. Daarnaast is het mogelijk om een aangepaste bemestingsnorm te verkrijgen als op basis van een bodemanalyse aangetoond wordt dat het perceel een laag fosfaatbindend vermogen heeft. In dat geval gelden de algemene normen voor fosfaat vermindert met 10 kg P₂O₅ per hectare per jaar. Voor ongeveer 500 ha landbouwgrond is op basis van een bodemanalyse aangetoond dat de bodem een laag fosfaatbindend vermogen heeft. In 2013 bevindt zich ongeveer 3.830 ha landbouwgrond in fosfaatverzadigd gebied met een effectieve bemestingsbeperking van 40 kg P₂O₅ per hectare per jaar.

Verder geldt een bemestingsverbod op landbouwgronden die in natuurgebieden liggen. Dat betekent dat elke vorm van bemesting verboden is met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing waarbij 2 grootvee-eenheden (2 GVE)² per ha op jaarbasis worden toegelaten. De nulbemesting is ook van toepassing op de halfnatuurlijke en potentieel belangrijke graslanden binnen bosgebieden. In 2013 is de nulbemesting in principe van toepassing op 27.230 ha. Binnen de natuurgebieden kan voor sommige percelen onder bepaalde voorwaarden vrijstelling van het bemestingsverbod verkregen worden door de ontheffingsregeling (voor intensieve graslanden en akkers) en de huiskavelregeling (voor percelen die aansluiten bij de bedrijfsgebouwen). In totaal is ongeveer 8.120 ha landbouwgrond vrijgesteld van de nulbemesting door de huiskavel- en ontheffingsregeling. De ontheffing is uitdovend en gaat verloren door overdracht van het gebruik van het perceel.

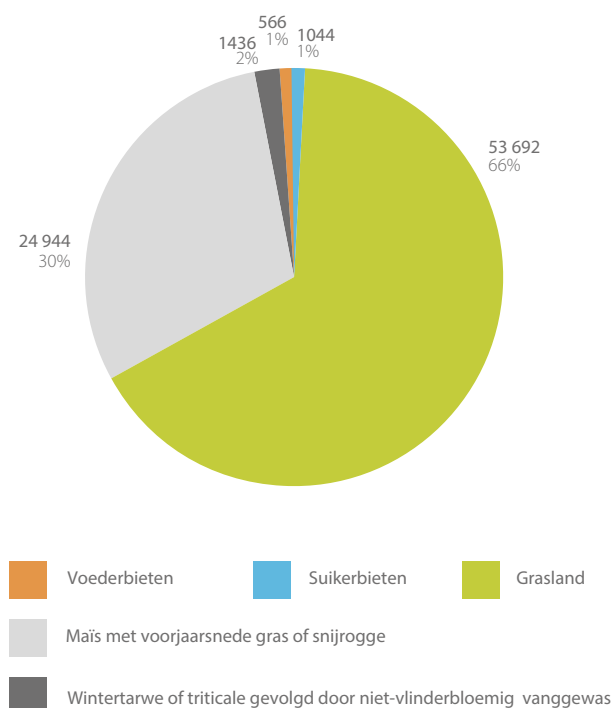
Arealen derogatie in 2013

Derogatie laat toe dat bedrijven onder strikte voorwaarden meer dierlijke mest kunnen opbrengen dan de maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha. Derogatie kan toegepast worden op grasland, maïs voorafgegaan door één snede gemaaid en afgevoerd gras of één snede geoogste en afgevoerde snijrogge, wintertarwe of tritcale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas en bieten.

Van de ongeveer 81.700 ha waaraan derogatie toegekend werd in 2013, wordt 66 % ingenomen door grasland (Figuur 14). De grote toepassing van derogatie op grasland hangt samen met de typologie van de derogatiebedrijven. Derogatie wordt voornamelijk toegepast door bedrijven die rundvee houden. Maïs voorafgegaan door één snede gemaaid en afgevoerd gras of snijrogge is goed voor 30 % van het derogatieareaal (Figuur 14). Het areaal maïs voorafgegaan door snijrogge vertegenwoordigt slechts 930 ha of 4 % van het derogatieareaal maïs.

De relatieve bijdrage van wintertarwe of tritcale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas (in totaal 1.440 ha, waarvan 210 ha tritcale) en voeder- en suikerbieten (samen 1.610 ha) aan het areaal waaraan derogatie werd toegekend, is beperkt tot 4 % (Figuur 14).

Figuur 14 Areaal van de derogatiegewassen (in ha) samen met de relatieve bijdrage ten opzichte van het totale areaal waaraan derogatie werd toegekend in 2013

¹ Alle gebieden die op basis van een bemonstering met een probabilliteit van 95 % een fosfaatverzadigingsgraad hebben vanaf de kritische grenswaarde voor fosfaatdoorslag van 35 %, worden vanaf 1 januari 2012 als fosfaatverzadigde gebieden beschouwd. Voordien werd een kritische grenswaarde van 40 % gehanteerd.

² GVE is een landbouwkundige omrekeningsfactor voor dieren. Een melkkoe komt bijvoorbeeld overeen met 1 GVE, waardoor er 2 melkkoeien per ha mogen gehouden worden. Vervangingsvee jonger dan 1 jaar komt overeen 0,25 GVE, waardoor er 8 stuks vervangingsvee per ha mogen gehouden worden. Een omrekeningstabel met een overzicht van het aantal GVE per diercategorie is te vinden op www.vlm.be.

Mestbalans

1

1.2.1.2 Afzetruimte voor dierlijke mest in 2013

Maximale afzetruimte voor N en P₂O₅ uit dierlijke mest in 2013

De maximale afzetruimte wordt berekend op basis van de gewasarealen en de maximale bemestingsnormen voor dierlijke mest (rekening houdend met de gewasgroep, de ligging van de percelen in kwetsbare gebieden, eventuele beheerovereenkomsten, maatregelenpakketten nitraatesidu en derogatie). Bij deze berekening wordt verondersteld dat elke m² landbouwgrond bemest wordt tot aan de maximale bemestingsnormen voor N en P₂O₅. In de praktijk is dit uiteraard niet zo.

Tabel 13 geeft een overzicht van de arealen en de maximale afzetruimte voor dierlijke mest per gewasgroep. In 2013 kon maximaal 116,6 miljoen kg N en 53,8 miljoen kg P₂O₅ geplaatst worden in Vlaanderen. De maximale afzetruimte voor stikstof uit dierlijke mest in 2013 is vergelijkbaar met 2012. Voor fosfaat wordt daarentegen een verdere afname van de maximale afzetruimte van -1,7 miljoen kg P₂O₅ vastgesteld ten opzichte van 2012.

In 2013 werd op 81.700 ha derogatie toegepast. Hierdoor werd een bijkomende maximale afzetruimte van 6,4 miljoen kg N gecreëerd in 2013 (Tabel 14). Deze bijkomende afzetruimte wordt voornamelijk ingenomen door grasland (67 %) en maïs voorafgegaan door een snede gemaaid en afgevoerd gras of snijrogge (31 %). Wintertarwe of triticale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas en bieten dragen voor amper 1 % bij aan de maximale bijkomende afzetruimte door derogatie. Zonder derogatie zou de maximale afzetruimte voor stikstof uit dierlijke mest 110,2 miljoen kg N bedragen.

Tabel 13 Overzicht van de maximale afzetruimte voor dierlijke mest per gewasgroep in 2013 (in kg N en kg P₂O₅)

Gewasgroep		Oppervlakte (ha)	Maximale afzetruimte (kg N)	Maximale afzetruimte (kg P ₂ O ₅)
Grasland	Maaien	28.328	5.575.612	2.622.237
	Maaien + grazen	232.634	42.554.941	20.177.859
Wintertarwe of triticale	Nateelt	44.960	7.539.457	3.364.724
	Geen nateelt	13.570	1.352.645	1.013.951
Wintergerst of andere graangewassen	Nateelt	13.082	2.179.369	912.794
	Geen nateelt	5.982	590.670	413.323
Suikerbieten		21.609	3.640.407	1.402.439
Voederbieten		2.706	473.876	174.799
Aardappelen		36.572	6.180.075	2.368.746
Maïs		151.179	25.448.145	11.979.262
Gras + maïs		45.805	9.751.863	4.323.162
Gewassen met een lage stikstofbehoefte		22.452	2.799.622	1.454.091
Andere leguminosen dan erwten en bonen		292	35.257	18.533
Andere gewassen		9.783	1.447.273	552.576
Groenten	Groep I	10.255	1.735.291	663.842
	Groep II	15.833	2.668.046	1.019.456
	Groep III	9.404	1.578.327	607.244
Groentecombinaties	Groep I+I	1.270	215.856	82.274
	Groep I+II	1.098	185.974	71.223
	Groep I+III	1.239	210.841	80.498
	Groep II+II	383	64.170	24.782
	Groep II+III	1.535	259.782	99.547
	Groep III+III	834	141.597	54.124
Geen bemestingsrechten		3.001	0	0
Totaal		673.807	116.629.096	53.481.484

Mestbalans

1

Tabel 14 Maximale bijkomende afzetruimte voor dierlijke mest door derogatie in 2013

Derogatiegewas	Oppervlakte (ha)	Maximale bijkomende afzetruimte (kg N)	Aandeel bijkomende afzetruimte (%)
Grasland	53.692	4.295.395	67%
Maïs met voorjaarsnede gras of snijrogge	24.944	1.995.542	31%
Wintertarwe of triticale gevolgd door niet-vlinderbloemig vanggewas	1.436	43.068	1%
Voederbieten	566	16.972	0%
Suikerbieten	1.044	31.319	0%
Totaal	81.682	6.382.295	

Reële afzetruimte voor N en P₂O₅ uit dierlijke mest in 2013

Doordat de maximale bemestingsnormen niet volledig kunnen ingevuld worden met dierlijke mest, is de reële afzetruimte kleiner dan 116,6 miljoen kg N en 53,5 miljoen kg P₂O₅. De reële afzetruimte wordt berekend op basis van de acceptatiegraad die weergeeft hoeveel van de maximale bemestingsnorm, maximaal kan ingevuld worden met dierlijke mest.

De reële afzetruimte wordt berekend bij een acceptatiegraad van 90 % voor N en 85 % voor P₂O₅. De reële afzetruimte voor dierlijke mest in Vlaanderen in 2013 bedraagt bijgevolg 105,0 miljoen kg N en 45,5 miljoen kg P₂O₅.

» Zie 1.3.3.1 voor meer informatie over de acceptatiegraad in 2013

1.2.2 Mestverwerking

1.2.2.1 Mestverwerkingscapaciteit³

Aantal mestverwerkingsinstallaties in 2013

Op basis van de VCM-enquête 2013 telt Vlaanderen 129 operationele mestverwerkingsinstallaties, waarvan 115 vaste installaties ingeplant in agrarisch gebied en 14 vaste installaties ingeplant op een bedrijventerrein.

In vergelijking met de vorige enquêteringsperiode is het aantal operationele mestverwerkingsinstallaties gestegen. In 2013 zijn er 7 nieuwe installaties opgestart en is 1 installatie stopgezet.

Tabel 15 Aantal operationele mestverwerkingsinstallaties per provincie ingedeeld volgens inplantingsplaats

Inplantingsplaats	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Vaste installatie in agrarisch gebied	26	6	14	1	68	115
Vaste installatie op een bedrijventerrein	1	2	2	0	9	14
Totaal	27	8	16	1	77	129

3 Bron: "VCM-Enquête - Operationele stand van zaken mestverwerking in Vlaanderen 2013"

Mestbalans

1

Operationele mestverwerkingscapaciteit in 2013

Tabel 16 geeft een overzicht van de operationele mestverwerkingscapaciteit in 2013 op basis van de VCM-enquête. Enerzijds zijn de tonnages weergegeven die opgegeven werden door de mestverwerkers en anderzijds zijn de door VCM berekende hoeveelheden stikstof en fosfaat weergegeven. Voor deze berekening werden gemiddelde richtcijfers gebruikt voor de verschillende mestsoorten⁴.

Voor pluimveemest wordt ook de export van zuivere pluimveemest vermeld omdat deze als verwerkt beschouwd wordt in het Mestdecreet. Sinds het voorjaar van 2010 kan ook ruwe varkensmest onder bepaalde voorwaarden geëxporteerd worden naar Nederlandse landbouwgrond en wordt dit ook als verwerkt beschouwd.

Volgens de VCM-enquête werd er in 2013 bijna 35 miljoen kg N uit dierlijke mest verwerkt in Vlaanderen, waarvan het grootste gedeelte door de verwerking van pluimveemest en de export van ruwe pluimveemest (respectievelijk 9,5 miljoen kg N en 6,5 miljoen kg N, samen goed voor 46 % van de operationele capaciteit) en de verwerking van varkensmest (13,25 miljoen kg N of 38 % van de operationele capaciteit). Daarnaast werd in 2013 ook 5 % van de verwerkingscapaciteit gerealiseerd door de export van ruwe varkensmest naar Nederlandse landbouwgronden (1,75 miljoen kg N).

De operationele mestverwerkingscapaciteit is het grootst in West-Vlaanderen, goed voor 63 % van de totale mestverwerkingscapaciteit in Vlaanderen (uitgedrukt in ton). In Antwerpen wordt 14,5 % verwerkt, gevolgd door Oost-Vlaanderen en Limburg (elk 11,2 %) en Vlaams-Brabant (0,1 %). Figuur 15 geeft een overzicht van de geografische spreiding van de operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen.

Tabel 16 Operationele mestverwerkingscapaciteit in Vlaanderen in 2013, uitgedrukt in ton ruwe mest en de overeenkomstige verwerkte hoeveelheid stikstof (kg N) en fosfaat (kg P₂O₅) op basis van richtcijfers. Bron: VCM-enquête 2013 en Mestbankgegevens

Mestsoort		ton ruwe mest	kg N	kg P ₂ O ₅
Varkensmest	Totale verwerking	271.955	2.201.499	1.233.789
	Verwerking dunne fractie	1.637.897	8.264.611	0
	Verwerking dikke fractie ^a	226.421	2.784.981	2.594.787
	Export ruwe mest ^b	183.812	1.752.409	952.155
Pluimveemest	Verwerking	352.455	9.509.237	6.925.742
	Export ruwe mest ^b	188.315	6.532.452	4.373.516
Rundveemest	Totale verwerking	30.706	174.957	74.496
	Verwerking dunne fractie	69.319	305.001	0
	Verwerking dikke fractie	7.240	52.855	26.065
Kalvergier		52.244	156.732	67.917
Paardenmest		371.156	1.881.763	953.872
Champost		19.157	122.605	76.628
Digestaat	Totale verwerking	5.733	38.695	24.077
	Verwerking dunne fractie	169.626	588.601	242.565
	Verwerking dikke fractie	40.363	489.606	915.438
Andere mest (nertsen & geiten)		3.122	27.437	41.254
Totaal		3.629.521	34.883.441	18.502.301

^a Uitgedrukt in ton dikke fractie van varkensmest

^b Bron: Mestbankgegevens

4 De richtcijfers zijn gebaseerd op gegevens uit het rapport "Best Beschikbare Technieken (BBT) voor Mestverwerking" (VITO, 2007), richtwaarden van de Mestbank en verwerkingspercentages opgegeven door de geënquêteerde bedrijven.

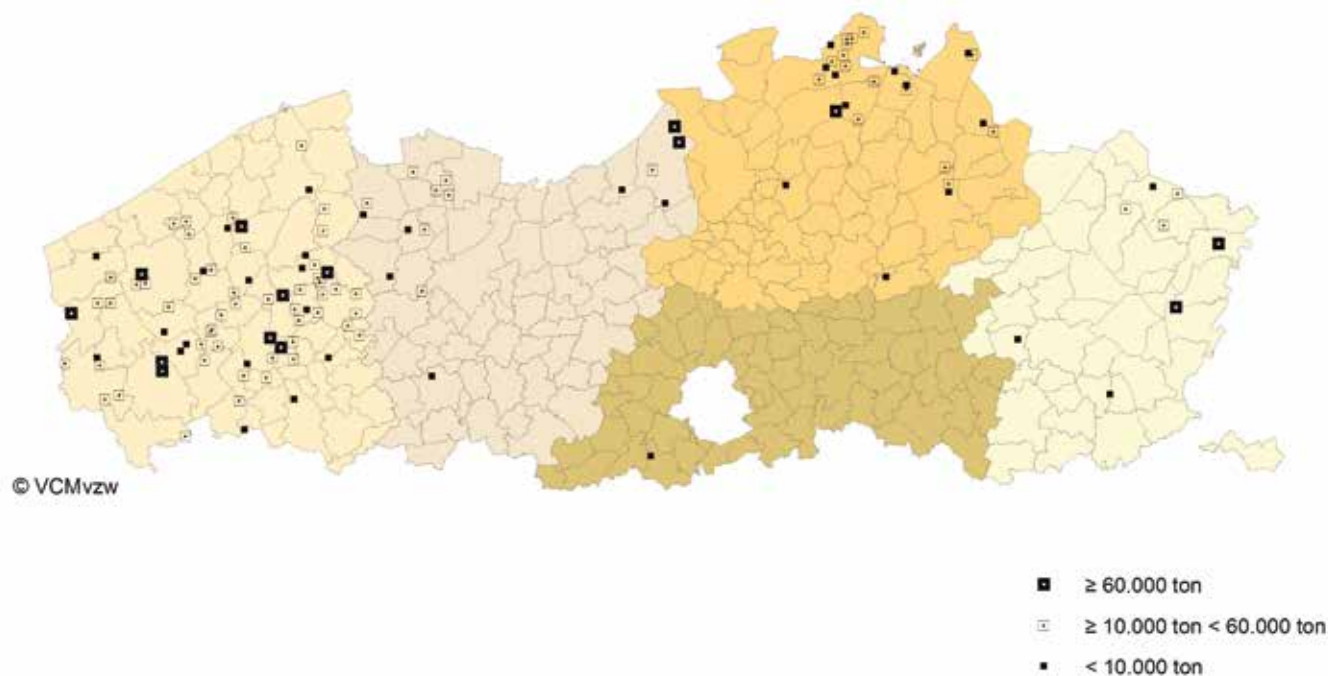
Mestbalans

1

Figuur 15 Operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen (bron: VCM-enquête - Operationele stand van zaken mestverwerking in Vlaanderen 2013)

Capaciteit operationele mestverwerkingsinstallaties – Mest

(bron: VCM-enquête 2013)

Tabel 17 Evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit in ton/jaar van 2002 tot 2013. Bron: VCM-enquêtes en Mestbankgegevens

Mestsoort		2002	2003	juli 2003- juni 2004	juli 2004- juni 2005	juli 2005- juni 2006	juli 2006- juni 2007	juli 2007- juni 2008	juli 2008- juni 2009	2010	2011	2012	2013
Varkensmest	Totale verwerking	2.800	136.470	47.547	72.418	90.845	92.766	121.317	201.528	181.996	156.904	147.858	271.955
	Verwerking dunne fractie	26.843	132.953	149.032	230.189	275.312	453.158	789.719	1.078.930	1.329.229	1.456.297	1.422.715	1.637.897
	Verwerking dikke fractie ^a	119.900	84.000	55.053	47.698	96.575	81.291	140.685	166.391	163.062	174.737	197.339	226.421
	Export ruwe mest	/	/	/	/	/	/	/	/	46.420	54.865	132.554	183.812
Pluimveemest	Verwerking	43.481	72.561	196.957	219.365	239.830	342.569	300.309	299.820	254.969	285.519	290.915	352.455
	Export ruwe mest	239.979	152.599	177.290	189.541	166.583	112.200	131.295	101.245	138.000	174.641	175.451	188.315
Rundveemest		/	11.000	4.500	2.300	3.490	4.800	43.571	61.283	70.678	102.953	82.949	107.265
Kalvergiier		40.150	28.000	31.296	30.608	29.000	33.513	31.377	52.000	21.971	24.966	29.613	52.244
Andere mest		/	/	5.500	500	500	400	11.260	18.918	70.453	147.505	240.742	609.157
Totaal		473.153	617.583	667.175	792.619	902.135	1.120.697	1.670.309	2.119.806	2.373.962	2.680.008	2.857.617	3.629.521

^a Uitgedrukt in ton dikke fractie van varkensmest

Mestbalans

1

Evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit

De totale operationele mestverwerkingscapaciteit is verder gestegen tot 34,9 miljoen kg N in 2013. In vergelijking met de resultaten van de vorige enquêteringsperiode vertegenwoordigt dit een stijging van 25 %, maar deze stijging is deels te wijten aan een verfijning van de methodiek voor het verzamelen en verwerken van de enquêtegegevens door het VCM. De stijging van de operationele verwerkingscapaciteit (exclusief export) bedraagt ongeveer 8,3 %. Deze stijging wordt verklaard door het opstarten van 7 nieuwe installaties en door de uitbreiding van bestaande installaties.

Er wordt een toename vastgesteld van de totale verwerking van ruwe varkensmest en van de verwerking van de dunne en de dikke fractie van varkensmest in 2013. Ook de export van ruwe varkensmest naar Nederland is verder gestegen. Wat pluimveemest betreft, is zowel de export van behandelde pluimveemest als de export van ruwe pluimveemest verder gestegen in 2013.

De evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit per mestsoort, uitgedrukt in ton ruwe mest per jaar, is weergegeven in Tabel 17.

1.2.2.2 Mestverwerkingscertificaten

Sinds 2007 volgt de Mestbank de verwerking van stikstof uit Vlaamse dierlijke mest op via het systeem van mestverwerkingscertificaten, de zogenaamde MVC's. De Mestbank reikt MVC's uit aan mestverwerkingsinstallaties voor de hoeveelheid stikstof uit Vlaamse dierlijke mest die ze hebben verwerkt. Ook bedrijfsgroepen die hun pluimvee- of paardenmest exporteren en mestverzamelplaatsen die opgeslagen Vlaamse pluimvee- of paardenmest exporteren, krijgen hiervoor MVC's. Vanaf 2010 kwamen hier ook MVC's bij voor export van andere dierlijke mest dan pluimvee- of paardenmest, op voorwaarde dat het transport gebeurde op basis van een expliciete toestemming van het land of de regio van bestemming.

De MVC's worden gebruikt door bedrijfsgroepen om hun basismestverwerkingsplicht te bewijzen. Bedrijven met een bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D met 25 % verwerking, moeten dit eveneens bewijzen aan de hand van de MVC's. Ten slotte wordt ook bij bedrijven die willen uitbreiden na bewezen mestverwerking, de voorwaarden in verband met mestverwerking onder andere gecontroleerd op basis van de MVC's.

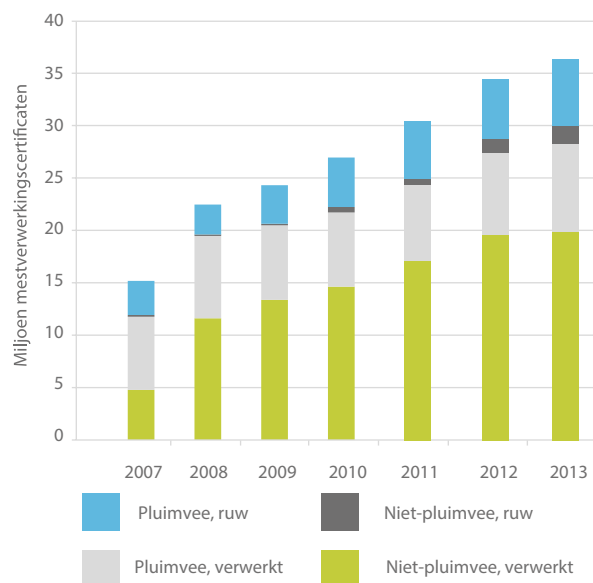
» Er wordt dieper ingegaan op de mestverwerkingsplicht en de bijkomende verwerking door uitbreiding in 3.3.

In 2013 werden in totaal 36,5 miljoen MVC's toegekend, waarvan 27,7 miljoen MVC's aan de mestverwerkingsinstallaties (76 %) en 8,5 miljoen MVC's aan de landbouwers voor de export van ruwe mest (23 %) (Tabel 18). Hiernaast werden ongeveer 260.000 MVC's toegekend aan landbouwers met een zure luchtwasser of een biologische luchtwasser met nabehandeling (1 %).

Aangezien de mestverwerkingscertificaten toegekend worden aan de hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, worden deze cijfers tevens gebruikt in de Vlaamse mestbalans. In 2013 werd 36,5 miljoen kg N uit Vlaamse dierlijke mest verwerkt en geëxporteerd, wat een toename vertegenwoordigt van 6 % ten opzichte van 2012 (Figuur 16).

De export van ruwe mest is gestegen met 22 % ten opzichte van 2012 tot 8,5 miljoen kg N in 2013. Van die 8,5 miljoen kg N is er 6,6 miljoen kg N afkomstig van pluimveemest. Toch is het de export van onbehandelde niet-pluimveemest, voornamelijk varkensmest, die relatief gezien het sterkst steeg. Zo steeg de export van onbehandelde niet-pluimveemest van 1,6 miljoen kg N in 2012 tot 1,9 miljoen kg N in 2013.

Figuur 16 Evolutie van de toegekende mestverwerkingscertificaten voor verwerking en export van pluimvee- en niet-pluimveemest in Vlaanderen tijdens de periode 2007-2013

Tabel 18 Aantal toegekende mestverwerkingscertificaten in 2013

Toekenning aan	Pluimveemest	Niet-pluimveemest	Totaal
Verwerking door mestverwerkingsinstallaties	8.222.342	19.520.337	27.742.679
Verwerking door landbouwers (luchtwassers, ...)	0	258.876	258.876
Export door landbouwers	6.619.820	1.907.158	8.526.978
Totaal	14.842.161	21.686.371	36.528.533

1.2.2.3 Verwerking en export van Vlaamse dierlijke mest

De mestverwerkingscertificaten worden toegekend voor de hoeveelheid stikstof uit Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen. In 2013 werd 36,5 miljoen kg N uit Vlaamse dierlijke mest verwerkt en geëxporteerd.

Voor fosfaat is geen MVC-getal beschikbaar zoals voor stikstof. De hoeveelheid fosfaat uit Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, wordt berekend op basis van het MVC-getal voor N en de N/P_2O_5 -verhouding van de hoeveelheid mest die vervoerd werd naar verwerking en naar afnemers buiten Vlaanderen o.b.v. geregistreerde transportdocumenten (zie 1.2.3.3).

In 2013 werd 28,0 miljoen kg N en 15,6 miljoen kg P_2O_5 getransporteerd naar bewerkers/verwerkers en 8,9 miljoen kg N en 5,6 miljoen kg P_2O_5 naar afnemers buiten Vlaanderen. In totaal werd op deze manier 36,9 miljoen kg N en 21,3 miljoen kg P_2O_5 afgevoerd. De N/P_2O_5 -verhouding van deze afvoerstroom bedraagt 0,58. Vertrekkende van het MVC-getal van 36,5 miljoen kg N voor verwerking en export van Vlaamse dierlijke mest, wordt berekend dat 21,0 miljoen kg P_2O_5 uit Vlaamse dierlijke mest werd verwerkt en geëxporteerd in 2013.

In de Vlaamse mestbalans van 2013 wordt gerekend met een hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd werd van 36,5 miljoen kg N en 21,0 miljoen kg P_2O_5 .

1.2.2.4 Totale afvoer van nutriënten uit Vlaanderen

Naast de opvolging van de hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, volgt de Mestbank ook de totale hoeveelheid nutriënten op die niet op Vlaamse landbouwgrond terecht komen door (1) de export van dierlijke mest en andere meststoffen, (2) de export van eindproducten uit de mestverwerkingsinstallaties en (3) de verliezen van N_2 -gas naar de atmosfeer bij de verwerking van mest in biologische mestverwerkingsinstallaties.

In 2013 werd er 27,6 miljoen kg N en 23,7 miljoen kg P_2O_5 afgevoerd buiten Vlaanderen, op basis van transportdocumenten (zie 1.2.3.4). Dit is een toename van 5 % voor N en een afname van 3 % voor P_2O_5 ten opzichte van 2012.

Naast de afvoer van nutriënten via transporten naar afnemers buiten Vlaanderen, wordt ook een deel afgevoerd via omzetting in de vorm van onschadelijk N_2 -gas bij de verwerking van mest in biologieën. In 2013 vervluchtigde via deze weg 16,6 miljoen kg stikstof in de vorm van N_2 -gas, wat een verdere toename is van 5 % ten opzichte van de hoeveelheid N_2 -gas productie in 2012.

In 2013 bedroeg de totale hoeveelheid nutriënten die aldus afgevoerd werd uit Vlaanderen 44,2 miljoen kg N en 23,7 miljoen kg P_2O_5 . Dit is een toename van 5 % voor N en een afname van 3 % voor P_2O_5 ten opzichte van 2012 (Tabel 19).

De geëxporteerde hoeveelheden bevatten stikstof en fosfaat die in hoofdzaak afkomstig is van Vlaamse dierlijke mest, maar in mindere mate ook van geïmporteerde dierlijke mest en van andere toegevoegde organische materialen die in het verwerkingsproces als input worden gebruikt. Eindproducten van mestverwerkingsinstallaties die naast dierlijke mest ook andere aanvoerstromen verwerken, bevatten immers nutriënten afkomstig van enerzijds Vlaamse dierlijke mest en anderzijds deze andere aanvoerstromen. Daarom is de totale hoeveelheid geëxporteerde stikstof (44,2 miljoen kg N) groter dan de hoeveelheid mestverwerkingscertificaten die de Mestbank uitreikt voor de Vlaamse dierlijke mest die werd verwerkt en geëxporteerd in 2013 (36,5 miljoen kg N) (zie 1.2.2.2).

Tabel 19 Evolutie van de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde nutriënten in miljoen kg N en miljoen kg P_2O_5 (inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Miljoen kg N	10,6	13,1	12,4	13,3	18,7	29,0	29,9	33,7	39,0	42,1	44,2
Waarvan N_2-gas productie		1,0	1,0	1,4	4,0	8,9	10,2	11,7	13,7	15,8	16,6
Miljoen kg P_2O_5	10,6	12,1	11,4	11,9	15,2	18,8	18,1	19,1	24,0	24,4	23,7

1.2.3 Mesttransporten

1.2.3.1 Overzicht van types mesttransporten

Om de meststromen vanuit, naar en binnen Vlaanderen in kaart te brengen, volgt de Mestbank de hoeveelheid dierlijke en andere vervoerde meststoffen op met geregistreerde transportdocumenten:

• Mestafzetdocument

Standaard worden transporten van dierlijke mest of andere meststoffen verricht door erkende mestvoerders met een mestafzetdocument (MAD). Door de invoering van de algemene AGR-GPS-plicht voor erkende mestvoerders vanaf 1 januari 2012, zijn de erkenningen per klasse afgeschaft. Daardoor worden geen beperkingen meer opgelegd wat de afstand en het soort van transporten betreft.

• Burenregeling

Een burenregeling is een schriftelijke overeenkomst die gesloten kan worden voor specifieke types transporten. In 2013 waren volgende transporten mogelijk met een burenregeling:

- Transport van dierlijke mest of spuiroom tussen twee exploitaties van verschillende landbouwers, waarbij deze exploitaties in dezelfde of aangrenzende gemeente liggen;
- Transport van dierlijke mest of andere meststoffen tussen twee exploitaties van hetzelfde bedrijf, waarbij de burenregeling kan uitgevoerd worden over een verdere afstand dan de buurgemeente, op voorwaarde dat het bedrijf maximaal drie verschillende exploitaties heeft.
- Transport van champost geproduceerd op een uitbating in een bepaalde gemeente naar een exploitatie in dezelfde of aangrenzende gemeente.
- Transport van dierlijke mest geproduceerd op een exploitatie in een bepaalde gemeente naar een verwerkingseenheid in dezelfde gemeente of een aangrenzende gemeente, waarbij elk transport bij aankomst op de verwerkingseenheid gewogen wordt.
- Transport van effluent geproduceerd op een verwerkingseenheid gelegen in een bepaalde gemeente naar een exploitatie gelegen in dezelfde gemeente of een aangrenzende gemeente, waarbij elk transport bij vertrek op de verwerkingseenheid gewogen wordt.

• Verzenddocument

In 2013 konden volgende transporten uitgevoerd worden door geregistreerde verzenders met een verzenddocument (VD):

- Transporten van gehygiëniseerde eindproducten uit verwerkingsinstallaties afgezet buiten Vlaanderen of in tuinen, parken en plantsoenen
- Transporten van schuimaarde uit suikerfabrieken

- Transporten van champost en van gedroogde andere meststoffen afkomstig van een vergistingsinstallatie, afgezet buiten Vlaanderen of in tuinen, parken en plantsoenen.
- Transporten van champignonsubstraat en GFT-compost en groencompost.

• Grensboerdocument

Landbouwers die gesitueerd zijn op de grens tussen Vlaanderen en Nederland, kunnen op eenvoudige wijze hun eigen gronden aan de ene zijde van de grens met dierlijke mest, geproduceerd op hun eigen bedrijf aan de andere zijde van de grens bemesten. Voor deze transporten wordt een grensboerdocument opgemaakt.

• Overdrachtsdocument

Voor landbouwers die zelf hun dierlijke mest verwerken, worden geen vervoersdocumenten opgemaakt. Omdat deze transporten uiteraard wel beschouwd worden bij de berekening van de mestverwerking, wordt voor deze afvoer door landbouwers naar de eigen mestverwerkingsinstallatie een overdrachtsdocument opgemaakt.

Landbouwers die (zelf of door een loonwerker die niet erkend is als mestvoerder) eigen mest (mest van hun eigen dieren of mest van derden, al eerder ontvangen met documenten, in opslag op de exploitatie) uitrijden op eigen grond (zelfde exploitatie), kunnen dit zonder transportdocument. De Mestbank heeft geen zicht op deze hoeveelheid mest die vervoerd wordt binnen het principe **“eigen mest eigen grond”**.

1.2.3.2 Hoeveelheid dierlijke en andere meststoffen per type transport

Tabel 20 geeft een overzicht van de hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen die getransporteerd werden in 2013, per type transportdocument. In totaal werden 111,1 miljoen kg N, 75,5 miljoen kg P₂O₅ ofwel 14,5 miljoen ton dierlijke en andere meststoffen vervoerd in 2013.

Van de hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen die getransporteerd werden in 2013, werd de grootste fractie vervoerd door erkende mestvoerders met mestafzetdocumenten (MAD) (72 % van de getransporteerde hoeveelheid N). Daarna volgen de burenregelingen (14 % van de getransporteerde hoeveelheid N) en de transporten door geregistreerde verzenders met verzenddocumenten (11 % van de getransporteerde hoeveelheid N).

Tabel 20 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd in 2013, per soort transportdocument (in kg N, kg P₂O₅ en ton)

Soort transportdocument	kg N	kg P ₂ O ₅	ton
Mestafzetdocument	80.235.828	53.548.006	10.716.489
Verzenddocument	11.985.697	12.564.087	702.743
Burenregeling	15.542.408	7.610.256	2.572.310
Grensboerdocument	733.282	298.705	146.162
Overdrachten landbouwers/ verzamelpunten naar mestverwerkers	2.685.012	1.437.943	371.330
Totaal	111.182.227	75.458.998	14.509.035

Mestbalans

1

1.2.3.3 Transporten tussen verschillende types aanbieders en afnemers

Figuur 17 en Figuur 18 geven een overzicht van de hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen, respectievelijk in miljoen kg N en miljoen kg P_2O_5 die getransporteerd werden tussen verschillende types aanbieders en afnemers in 2013.

Van de 111,1 miljoen kg N en 74,5 miljoen kg P_2O_5 die getransporteerd werd in 2013, is de grootste fractie afkomstig van landbouwers (73,7 miljoen kg N of 66 % en 38,9 miljoen kg P_2O_5 of 52 %) gevolgd door bewerkers/verwerkers (27,1 miljoen kg N of 24 % en 29,1 miljoen kg P_2O_5 of 39 %). Daarna volgen aanbieders buiten Vlaanderen (6,5 miljoen kg N of 6 % en 4,8 miljoen kg P_2O_5 of 6 %), de verzamelpunten, de producenten andere meststoffen en de erkende mestvoerders.

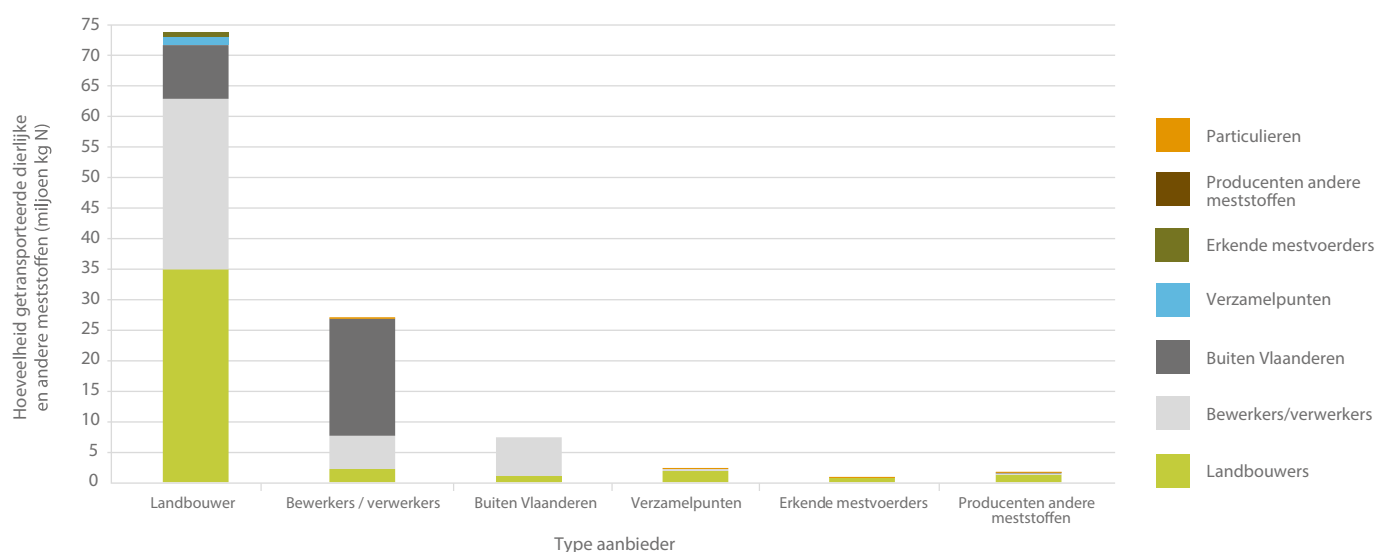
Van de 73,7 miljoen kg N en 38,9 miljoen kg P_2O_5 die vervoerd werd in 2013 met als aanbieder een landbouwer, werd 34,8 miljoen kg N (47 %) en 16,6 miljoen kg P_2O_5 (43 %) vervoerd naar andere landbouwers en 28,0 miljoen kg N (38 %) en 15,6 miljoen kg P_2O_5 (40 %) naar bewerkers/verwerkers.

Een kleinere fractie van 8,9 miljoen kg N (12 %) en 5,6 miljoen kg P_2O_5 (14 %) werd getransporteerd naar afnemers buiten Vlaanderen. In vergelijking met 2012 werd er meer getransporteerd naar mestverwerkingsinstallaties en meer geëxporteerd buiten Vlaanderen.

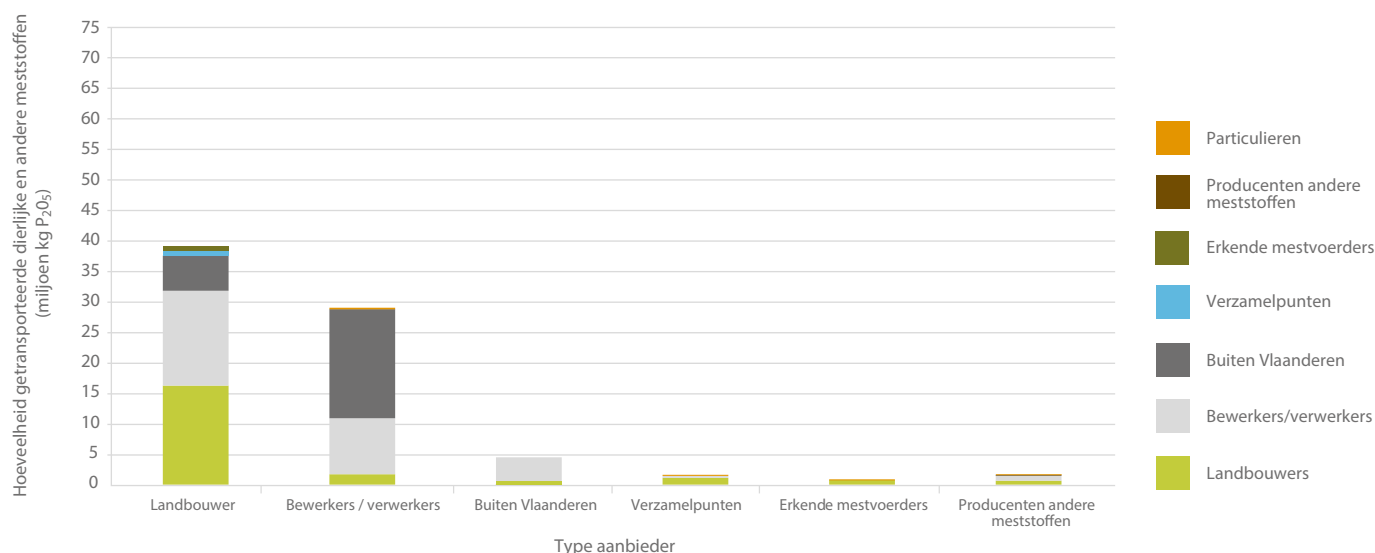
Van de 27,1 miljoen kg N en 29,1 miljoen kg P_2O_5 die getransporteerd werd in 2013 met als aanbieder een bewerk/verwerker, werd 18,7 miljoen kg N (69 %) en 18,1 miljoen kg P_2O_5 (62 %) getransporteerd naar afnemers buiten Vlaanderen en 5,8 miljoen kg N (22 %) en 9,6 miljoen kg P_2O_5 (33 %) naar een andere bewerk/verwerker. Een beperkte hoeveelheid van ongeveer 2,0 miljoen kg N (7 %) en 1,0 miljoen kg P_2O_5 (4 %) werd vervoerd naar landbouwers.

In 2013 werd ongeveer 6,5 miljoen kg N en 4,8 miljoen kg P_2O_5 getransporteerd met een aanbieder buiten Vlaanderen. De grootste fractie werd vervoerd naar bewerkers/verwerkers, goed voor 5,9 miljoen kg N (91 %) en 4,4 miljoen kg P_2O_5 (92 %). Een beperkte hoeveelheid van ongeveer 0,5 miljoen kg N (8 %) en 0,3 miljoen kg P_2O_5 (6 %) werd vervoerd naar landbouwers.

Figuur 17 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd in 2013 naar verschillende types afnemers, voor elk type aanbieder (in miljoen kg N)

Figuur 18 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd in 2013 naar verschillende types afnemers, voor elk type aanbieder (in miljoen kg P_2O_5)

Mestbalans

1

1.2.3.4 Export van dierlijke mest en andere meststoffen buiten Vlaanderen

Van de 27,6 miljoen kg N en 23,7 miljoen kg P_2O_5 die afgevoerd wordt uit Vlaanderen met geregistreerde transportdocumenten in 2013, wordt 8,9 miljoen kg N (32 %) en 5,6 miljoen kg P_2O_5 (24 %) geëxporteerd van landbouwers en 18,7 miljoen kg N (68 %) en 5,6 miljoen kg P_2O_5 (76 %) van bewerkers/verwerkers naar afnemers buiten Vlaanderen (Tabel 21).

Transporten van landbouwers naar afnemers buiten Vlaanderen betreffen in hoofdzaak ruwe mest, terwijl transporten van bewerkers/verwerkers naar afnemers buiten Vlaanderen voornamelijk verwerkte mestproducten betreffen.

Tabel 21 Hoeveelheid geëxporteerde nutriënten uit Vlaanderen in 2013 (in kg N, kg P_2O_5 en ton, inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen), al dan niet na voorafgaande verwerking, per mestsoort (op basis van geregistreerde transportdocumenten)

Mestsoort	Export van landbouwers			Export van be/verwerkers		
	kg N	kg P_2O_5	ton	kg N	kg P_2O_5	ton
Dierlijke mest						
Runderen	534.675	210.952	89.257	142	58	20
Mestkalveren	5.644	2.334	1.813			
Varkens	1.751.693	951.882	183.764	369.242	904.544	18.163
Pluimvee	6.532.544	4.374.194	188.364	1.304.120	1.092.823	34.854
Paarden	110.998	66.486	22.050			
Andere dieren	290	154	44			
Combinatie dierlijke en andere meststoffen						
Mengeling dierlijke en andere				2.416.218	2.239.696	117.786
Eindproducten van biologieën				136.949	94.175	18.855
Eindproducten van champignon-kwekers & substraatbereiders				3.360.024	1.919.041	505.208
Eindproducten van composteringsinstallaties				6.032.077	6.650.431	286.062
Eindproducten van vergisters				779.031	915.943	91.799
Andere meststoffen						
Groen- en gft-compost				8.355	3.581	1.194
Overige andere meststoffen				304.153	261.110	14.570
Digestaat van plantaardige vergisting				174.857	157.986	20.301
Totaal	8.935.844	5.606.000	485.292	18.657.173	18.138.666	1.273.344

Mestbalans

1

Tabel 22 geeft voor elke bestemming een overzicht van de hoeveelheid nutriënten die ernaar afgevoerd werd in 2013. Net zoals in voorgaande jaren blijft Frankrijk de belangrijkste exportbestemming, goed voor 18,4 miljoen kg N of 68 % van de totale hoeveelheid mest die geëxporteerd wordt. Nederland is de tweede belangrijkste exportbestemming met 7,0 miljoen kg N (26 %).

De evolutie van het aandeel van de bestemming in de totale hoeveelheid N die geëxporteerd wordt uit Vlaanderen (op basis van geregistreerde transportdocumenten) is weergegeven in Figuur 19.

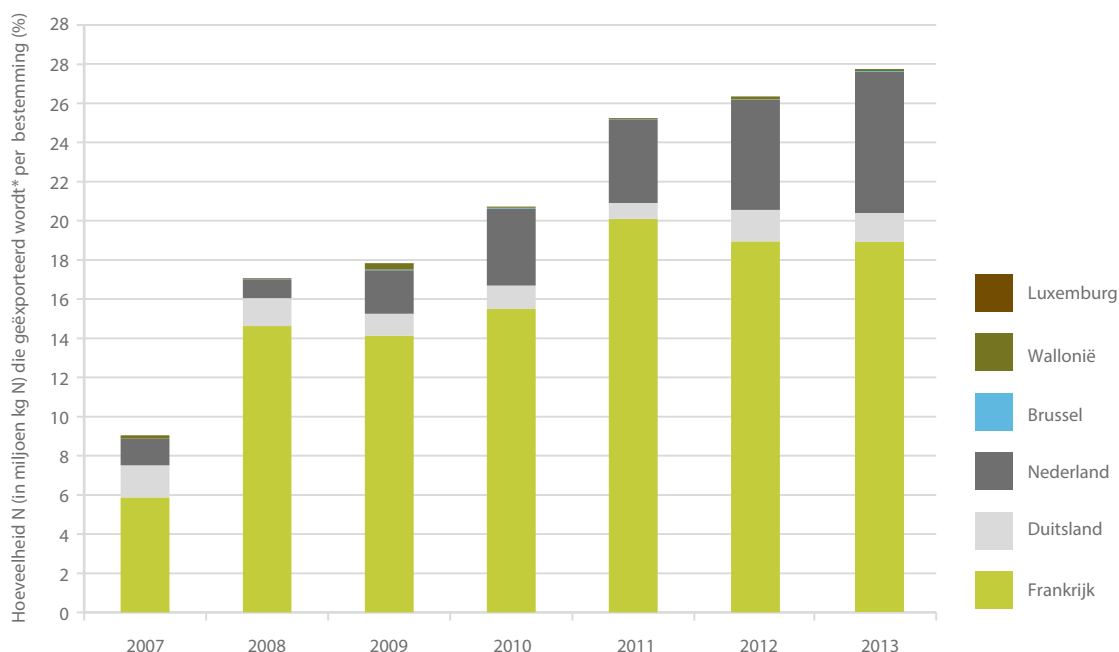
Hieruit blijkt dat de afvoer naar Nederland verder gestegen is in 2013 ten opzichte van 2012 (+ 1,4 miljoen kg N), terwijl de export naar Frankrijk verder gedaald is (- 0,6 miljoen kg N). Ook de afvoer naar Duitsland is gedaald, met 0,2 miljoen kg N.

Tabel 22 geeft voor elke bestemming een overzicht van het aandeel van de mestsoort en het aandeel dat ruw of na voorafgaande verwerking geëxporteerd werd van de hoeveelheid geëxporteerde stikstof buiten Vlaanderen in 2013.

Tabel 22 Hoeveelheid geëxporteerde nutriënten uit Vlaanderen in 2013 (in kg N, kg P₂O₅ en ton, inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen), per bestemming (op basis van geregistreerde transportdocumenten)

Bestemming	kg N	kg P ₂ O ₅	ton
Frankrijk	18.993.830	18.305.291	837.588
Duitsland	1.391.090	1.033.348	95.736
Nederland	7.146.754	4.368.729	819.859
Brussel	16.804	8.285	2.271
Wallonië	44.540	29.013	3.182
Totaal	27.593.017	23.744.666	1.758.636

Figuur 19 Evolutie van het aandeel van de bestemming in de totale geëxporteerde hoeveelheid stikstof (in miljoen kg N) (* op basis van geregistreerde transportdocumenten)

1.3 Mestbalans en mestgebruik

1.3.1 Dierlijke mestbalans in Vlaanderen

1.3.1.1 Vlaamse mestbalans in 2013

De Vlaamse mestbalans geeft het verschil weer tussen het aanbod van dierlijke mest in Vlaanderen en de afzetruimte voor dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond. Deze beoordeling geeft aan of er voldoende plaatsingsruimte is voor het aanbod aan dierlijke mest.

Mestaanbod

Het mestaanbod omvat de hoeveelheid dierlijke mest die geproduceerd wordt in Vlaanderen, verminderd met de hoeveelheid dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen:

- In 2013 bedroeg de bruto-dierlijke mestproductie 171,8 miljoen kg N en 70,4 miljoen kg P_2O_5 ;
- Door het gebruik van nutriëntenbalansstelsels werd een afname van de productie van 11,0 miljoen kg N en 9,2 miljoen kg P_2O_5 gerealiseerd;
- Dit brengt de reële mestproductie in 2013 op 160,8 miljoen kg N en 61,2 miljoen kg P_2O_5 ;
- Rekening houdend met de emissieverliezen uit stal en opslag van 33,6 miljoen kg N, bedroeg de nettostikstofproductie 127,2 miljoen kg N;
- De hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd werd in 2013, bedroeg 36,5 miljoen kg N en 21,0 miljoen kg P_2O_5 ;
- Het mestaanbod in Vlaanderen in 2013 bedroeg bijgevolg 90,7 miljoen kg N en 40,2 miljoen kg P_2O_5 .

Door een verdere toename van de mestverwerking en export, is het mestaanbod in 2013 0,4 miljoen kg N en 0,6 miljoen kg P_2O_5 lager dan het aanbod in 2012.

Mestafzetruimte

De afzetmogelijkheid voor dierlijke mest is de hoeveelheid dierlijke mest die kan afgezet worden op Vlaamse landbouwgrond, rekening houdend met de maximale bemestingsnormen van het Mestdecreet, de mate waarin de landbouwers deze bemestingslimieten effectief kunnen invullen met dierlijke mest en de toepassing van derogatie.

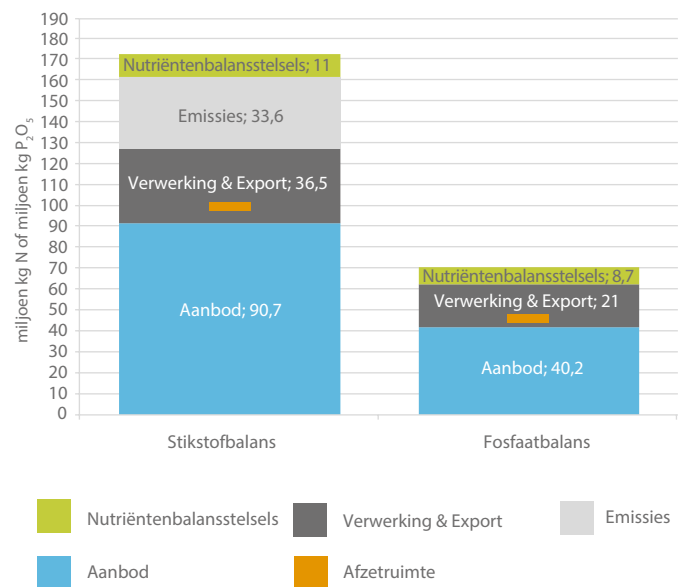
In 2013 bedroeg de afzetruimte voor stikstof uit dierlijke mest 105,0 miljoen kg N, wat gelijkaardig is aan de afzetruimte in 2012. De afzetruimte voor fosfaat uit dierlijke mest bedroeg 45,5 miljoen kg P_2O_5 in 2013, wat 1,4 miljoen kg P_2O_5 lager is dan in 2012.

Mestbalans

Net zoals in de voorbije vier jaren, is de Vlaamse mestbalans ook in 2013 opnieuw in evenwicht (Figuur 20). Een evenwicht in de Vlaamse mestbalans betekent dat alle landbouwbedrijven in staat zijn om hun dierlijke mest correct af te zetten conform het Mestdecreet, rekening houdend met de mogelijkheden gecreëerd door nutriëntenbalansstelsels, de verwerking en export en de extra afzetmogelijkheid door derogatie.

Uiteraard betekent dit niet dat het mestprobleem opgelost is. Een aantal landbouwbedrijven kampt immers nog steeds met een balansprobleem (zie 3.6). Daarnaast verbetert de waterkwaliteit onvoldoende snel (zie 2.1 en 2).

Figuur 20 Vlaamse mestbalans in 2013 (in miljoen kg N en miljoen kg P_2O_5)

1.3.1.2 Bijdrage van verschillende maatregelen aan het wegwerken van het mestoverschot

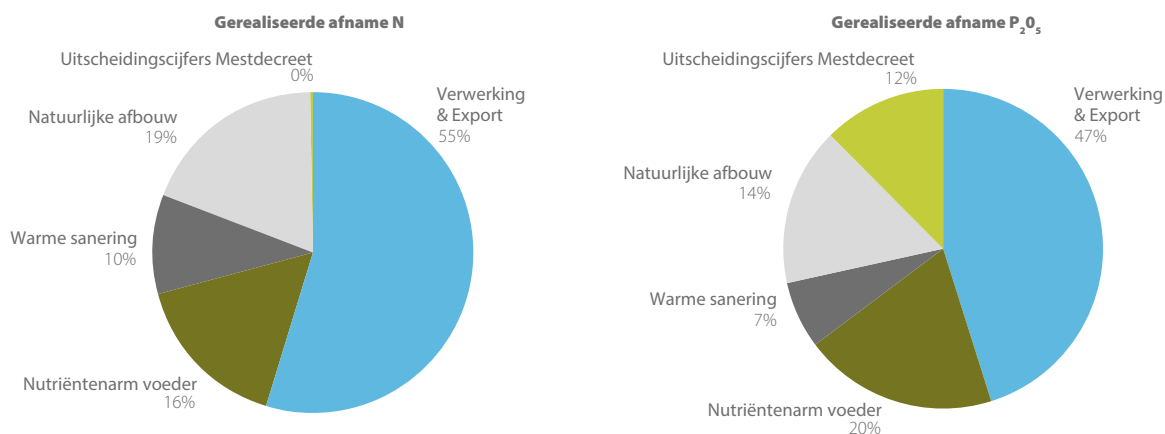
De aanpak aan de bron, zijnde een combinatie van de beperking van de veestapel en het gebruik van nutriëntenbalansstelsels, zorgde voor een vermindering van het mestoverschot met 29,9 miljoen kg N en 18,3 miljoen kg P_2O_5 ten opzichte van de uitgangssituatie van 191 miljoen kg N en 85 miljoen kg P_2O_5 in 2000. De export en verwerking zorgden voor een bijkomende afname van 36,5 miljoen kg N en 21,0 miljoen kg P_2O_5 .

De bijdrage van de verschillende maatregelen aan de reductie van het mestoverschot wordt ook beïnvloed door de wijziging van de uitscheidings- en emissieverliescijfers in de wetgeving. Het effect van de nieuwe uitscheidings- en emissieverliescijfers werd bepaald door de mestproductie te berekenen met het aantal dieren in 2013 en de uitscheidings- en emissieverliescijfers van het oude en nieuwe Mestdecreet. De gewijzigde, beter onderbouwde uitscheidings- en emissieverliescijfers van het Mestdecreet van 22 december 2006 leiden tot een "vermindering" van het mestoverschot van 0,3 miljoen kg N en 5,5 miljoen kg P_2O_5 .

In totaal daalde het mestoverschot met 66,7 miljoen kg N en 44,8 miljoen kg P_2O_5 tussen 2000 en 2013. Het relatieve aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2013 ten opzichte van de uitgangssituatie van in 2000 wordt voorgesteld in Figuur 21.

Wat stikstof betreft, werd de grootste afname gerealiseerd door verwerking en export (55 %), gevolgd door de natuurlijke beperking van de veestapel (19 %), het gebruik van eiwitarm voeder (16 %) en de warme sanering (10 %). Voor fosfaat werd de grootste afname gerealiseerd door verwerking en export (47 %), gevolgd door het gebruik van fosforarm voeder (20 %), de natuurlijke beperking van de veestapel (14 %) en de warme sanering (7 %).

Figuur 21 Relatief aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2013 ten opzichte van de uitgangssituatie in 2000 voor N en P_2O_5

1.3.1.3 Evolutie van het mestaanbod in Vlaanderen

De Mestbank rapporteert jaarlijks over het mestaanbod in Vlaanderen. Bij het beoordelen van de evolutie van het mestaanbod moet echter rekening gehouden worden met een aantal randvoorwaarden. Immers, gedurende de afgelopen jaren werd het mestaanbod beïnvloed door:

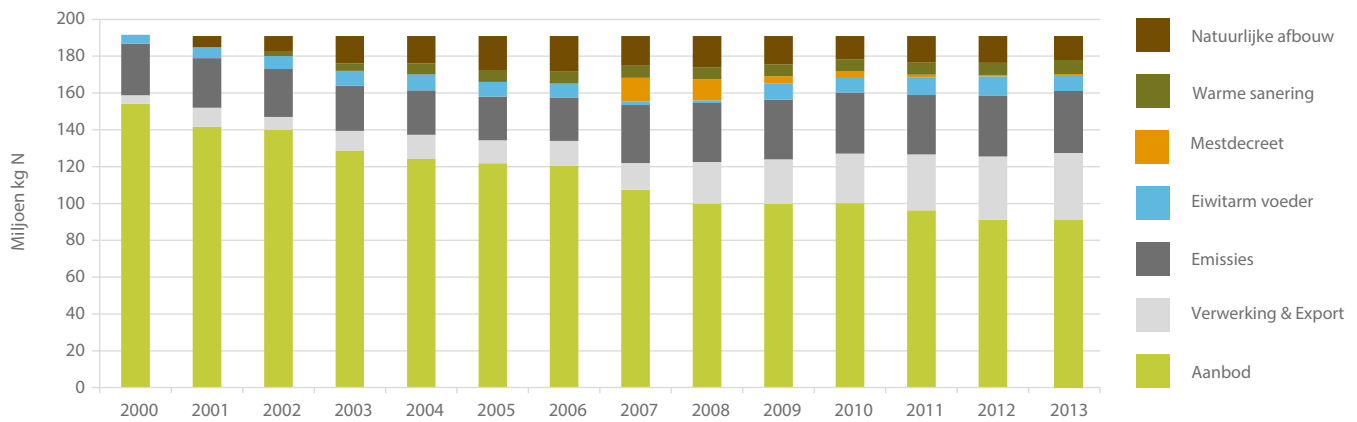
- Natuurlijke afbouw van de veestapel;
- Warme sanering vanaf 2001 tot en met 2004 (effect zichtbaar vanaf 2002);
- Wijzigingen van de diercategorieën en de forfaitaire uitscheidingsnormen per diercategorie (met de invoering van het gewijzigde Mestdecreet in 2007);
- Invoer en wijziging van de nutriëntenbalansen (laag fosfor- en eiwitvoeder, regressie, andere voedertechnieken);
- Invoer en wijziging van de emissiecoëfficiënten voor de stikstofverliezen uit stal en opslag (vroeger een standaardverliescoëfficiënt van 15 %, vanaf 2007 afhankelijk van staltype);
- Wijziging van de berekening van de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde mest (vanaf 2007 via de mestverwerkingscertificaten).

Figuur 22 en Figuur 23 geven de evolutie weer van het mestaanbod in Vlaanderen sinds 2000. Hieruit blijkt dat verschillende maatregelen een bijdrage geleverd hebben aan de afbouw van het mestaanbod in de periode 2000-2014. De uitbreidingsmogelijkheden die gecreëerd zijn door het Mestdecreet hebben geleid tot een beperkte toename van de mestproductie sinds 2007 maar door een verdere toename van de mestverwerking en export, is het mestaanbod verder gedaald.

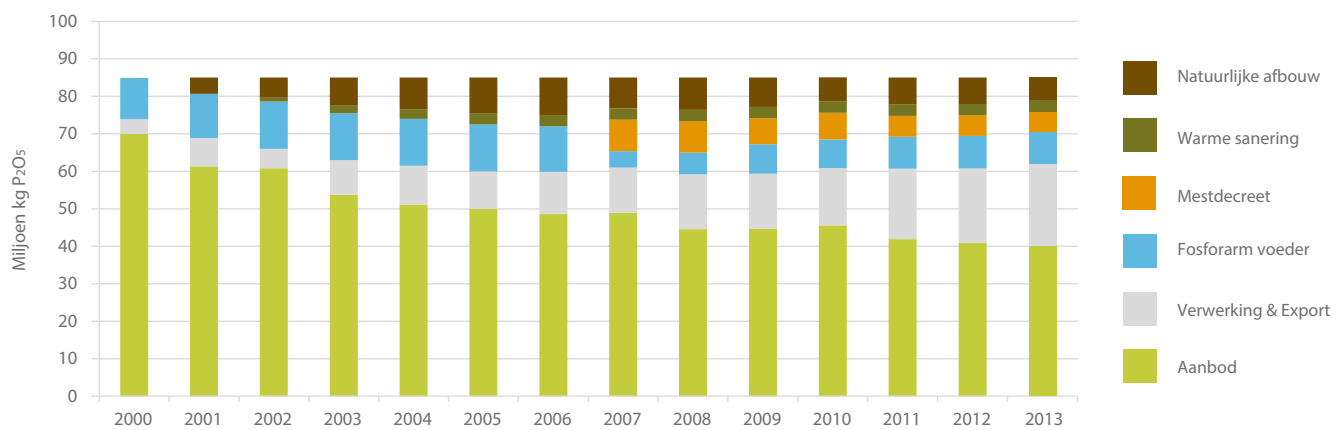
Mestbalans

1

Figuur 22 Evolutie van het mestaanbod in Vlaanderen sinds 2000 (in miljoen kg N)

Figuur 23 Evolutie van het mestaanbod in Vlaanderen sinds 2000 (in miljoen kg P₂O₅)

1.3.2 Gebruik van meststoffen in Vlaanderen

1.3.2.1 Gebruik van meststoffen in 2013

Aan de hand van de Vlaamse mestbalans beoordeelt de Mestbank jaarlijks of het mestaanbod en de mestafzetruimte in Vlaanderen in evenwicht zijn. Daarnaast volgt de Mestbank elk jaar het gebruik van meststoffen op. Voor elk bedrijf wordt het gebruik van dierlijke mest afgeleid op basis van zijn mestproductie, rekening houdend met de aan- en afvoer van dierlijke mest en met de opslag van dierlijke mest. Het gebruik van dierlijke mest in Vlaanderen wordt berekend als de som van het gebruik van dierlijke mest van alle bedrijven. Het gebruik van andere meststoffen wordt op een analoge manier berekend. Het gebruik van kunstmest wordt afgeleid op basis van de gegevens verzameld via de aangifte bij de Mestbank.

Tabel 23 geeft een overzicht van het gebruik van verschillende meststoffen in 2013. In totaal werden 134,8 miljoen kg N en 44,7 miljoen kg P_2O_5 uit meststoffen gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Het gebruik per ha in 2013 bedroeg gemiddeld 200 kg N/ha en 66 kg P_2O_5 /ha. Het totale gebruik van stikstof en fosfaat in 2013 is respectievelijk 1,5 miljoen kg N en 0,8 miljoen kg P_2O_5 lager dan in 2012.

In 2013 werd 94,5 miljoen kg N en 42,7 miljoen kg P_2O_5 uit dierlijke mest gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Het gebruik van dierlijke mest in 2013 is ongeveer 1,3 miljoen kg N en 0,8 miljoen kg P_2O_5 lager dan in 2012.

Op basis van de jaarlijkse aangifte van de landbouwers werd in 2013 in totaal 38,8 miljoen kg N en 1,2 miljoen kg P_2O_5 uit kunstmest gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen, wat vergelijkbaar is met 2012.

In 2013 werd in totaal 1,4 miljoen kg N en 0,8 miljoen kg P_2O_5 uit andere meststoffen gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen, wat vergelijkbaar is met 2012.

Dierlijke mest vormt de belangrijkste fractie, goed voor 70 % van het stikstofgebruik en 96 % van het fosfaatgebruik in Vlaanderen in 2013 (Tabel 23). Kunstmest vertegenwoordigt 29 % van het totale stikstofgebruik en 3 % van het totale fosfaatgebruik.

1.3.2.2 Evolutie van het gebruik van meststoffen in Vlaanderen

De evolutie van het gebruik van dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen in Vlaanderen is weergegeven in Figuur 24 en Figuur 25 voor respectievelijk stikstof en fosfaat. Hieruit blijkt dat het gebruik van dierlijke mest in 2013 verder is gedaald ten opzichte van 2012.

Het gebruik van fosfaat uit kunstmest is sterk gedaald in de periode 2004-2009 en blijft sindsdien lichtjes dalen. Het gebruik van stikstof uit kunstmest varieert minder en schommelt de laatste jaren rond 39 miljoen kg N per jaar.

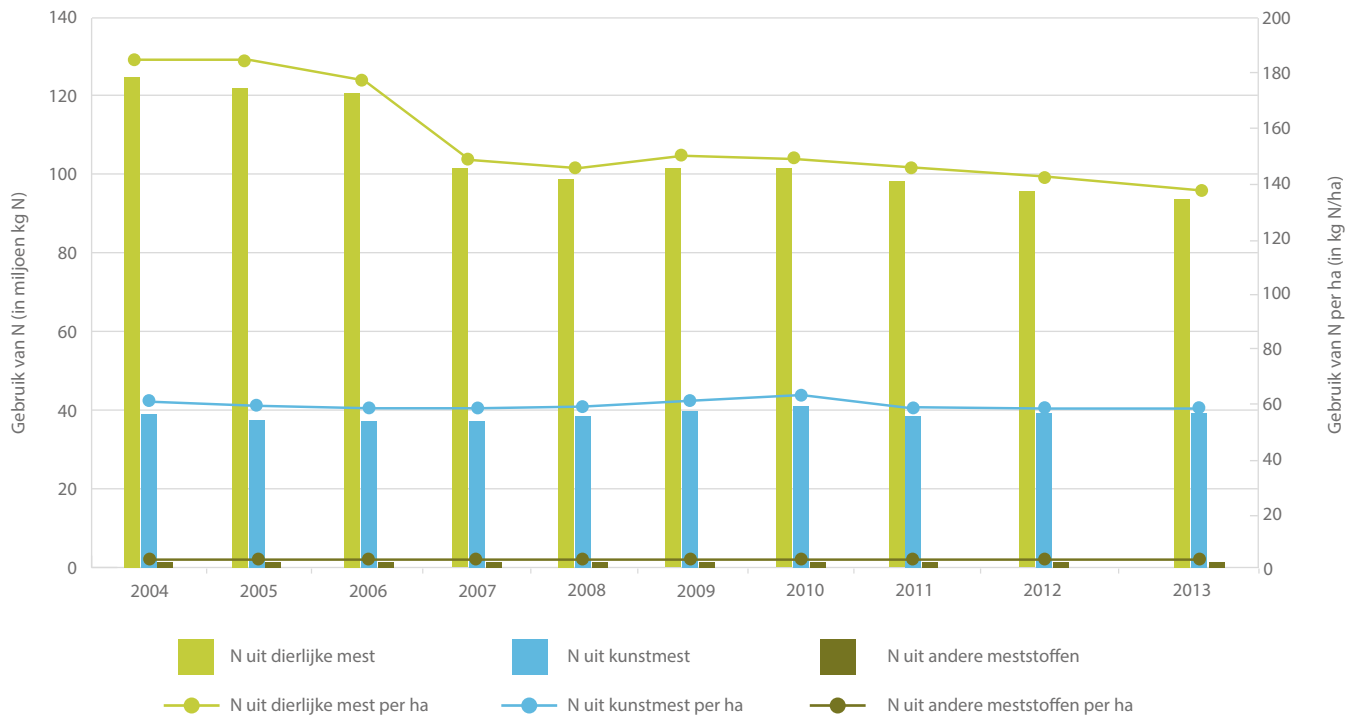
Tabel 23 Gebruik van verschillende meststoffen in 2013

Meststof	kg N	% t.o.v. totaal	kg N/ha	kg P_2O_5	% t.o.v. totaal	kg P_2O_5 /ha
Dierlijke mest	94.530.814	70%	140	42.747.290	96%	63
Kunstmest	38.797.338	29%	57	1.153.187	3%	2
Andere meststoffen	1.442.631	1%	2	773.630	2%	1
Totaal	134.770.783		200	44.674.107		66

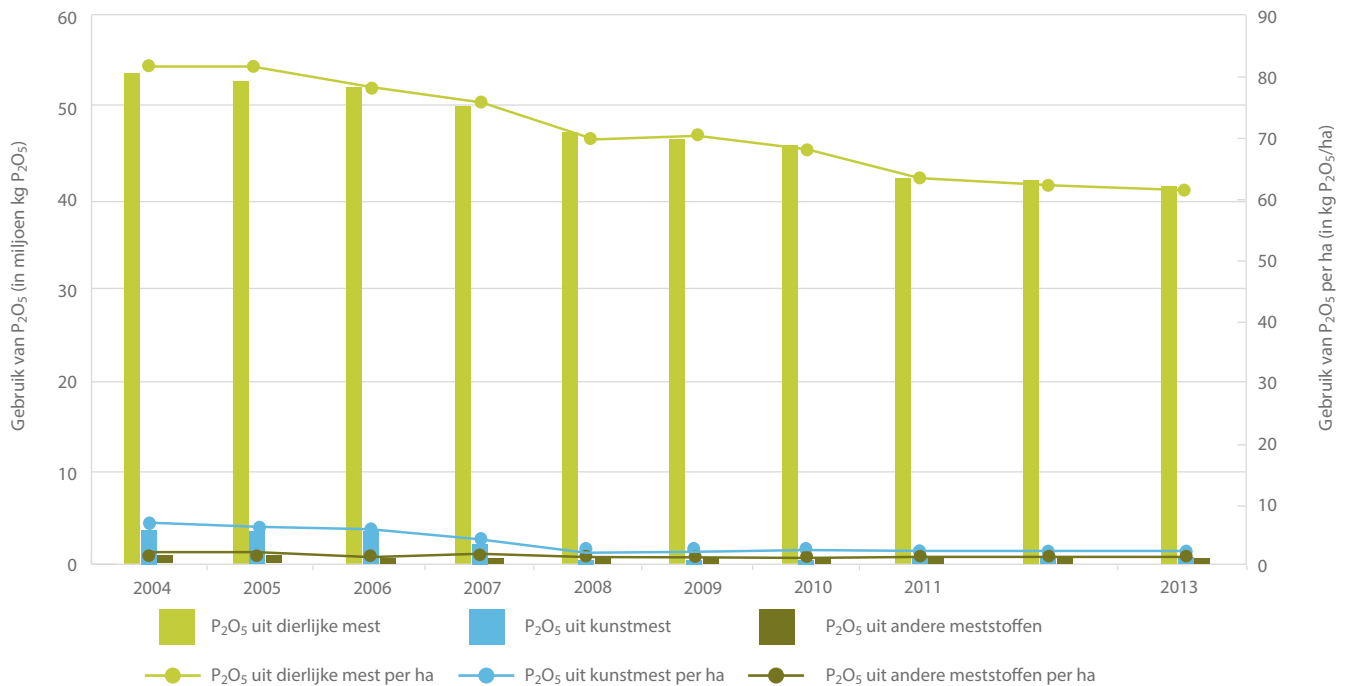
Mestbalans

1

Figuur 24 Evolutie van het gebruik van meststoffen in Vlaanderen sinds 2004 (totaal gebruik in miljoen kg N en gebruik per ha in kg N/ha)

Figuur 25 Evolutie van het gebruik van meststoffen in Vlaanderen sinds 2004 (totaal gebruik in miljoen kg P_2O_5 en gebruik per ha in kg P_2O_5 /ha)

1.3.3 Acceptatiegraad voor dierlijke mest

1.3.3.1 Acceptatiegraad in 2013

De acceptatiegraad voor dierlijke mest geeft weer hoeveel van de maximale bemestingsnorm, effectief kan worden ingevuld met dierlijke mest. De acceptatiegraad is de verhouding tussen het gecorrigeerd gebruik van dierlijke mest en de maximale afzetruimte (berekend op basis van de maximale bemestingsnormen). Met het gecorrigeerd gebruik van dierlijke mest wordt het gebruik bedoeld waarbij afgetopt wordt op de maximale bemestingsnormen, overbemesting is immers niet toegelaten.

Tabel 24 geeft voor elke provincie een vergelijking tussen de maximale afzetruimte (op basis van de maximale bemestingsnormen) en het gecorrigeerd gebruik van dierlijke mest (gebruik gecorrigeerd op de maximale bemestingsnormen) in 2013. De verhouding van het gecorrigeerd gebruik ten opzichte van de maximale afzetruimte, geeft de acceptatiegraad voor dierlijke mest per provincie.

De acceptatiegraad voor stikstof varieert van 65 à 66 % in Limburg en Vlaams-Brabant tot 85 % in Antwerpen en West-Vlaanderen. Voor stikstof wordt ingeschat dat de acceptatiegraad verhoogd zou kunnen worden tot 90 % indien meer derogatie toegepast zou worden. Voor fosfaat wordt een acceptatiegraad bekomen van 63 à 65 % in Limburg en Vlaams-Brabant, tot 85 % in West-Vlaanderen.

1.3.3.2 Evolutie van de acceptatiegraad in Vlaanderen

Op basis van de evolutie van de maximale afzetruimte en het gecorrigeerd gebruik (afgetopt op de bemestingsnormen) tijdens de voorbije jaren, kan een inschatting gemaakt worden van de invulling van de maximale bemestingsnormen met dierlijke mest. Dit is voorgesteld in Figuur 26 en Figuur 27 voor respectievelijk stikstof en fosfaat. In deze figuren is tevens de evolutie van het gebruik weergegeven ter informatie.

Daarnaast is ook de evolutie weergegeven van de gemiddelde acceptatiegraad voor Vlaanderen (berekend als de verhouding van het gecorrigeerd gebruik ten opzichte van de maximale afzetruimte) en de acceptatiegraad voor de provincie West-Vlaanderen.

Aangezien West-Vlaanderen de provincie is met de hoogste mestdruk, kan de acceptatiegraad van West-Vlaanderen gehanteerd worden als basis voor de afleiding van een theoretische acceptatiegraad die weergeeft hoeveel van de bemestingsnorm maximaal zou kunnen ingevuld worden met dierlijke mest. De aldus afgeleide theoretische acceptatiegraad wordt gebruikt voor de berekening van de reële afzetruimte.

De maximale afzetruimte voor stikstof is redelijk constant gebleven tijdens de voorbije 6 jaren. Daartegenover wordt een daling van het gebruik van stikstof uit dierlijke mest vastgesteld wat zich tevens vertaalt in een afname van de acceptatiegraad voor stikstof, zowel gemiddeld voor Vlaanderen als voor de provincie West-Vlaanderen (Figuur 26).

Voor fosfaat wordt een andere tendens genoteerd. Door de aanscherping van de fosfaatbemestingsnormen vanaf 2011 als gevolg van MAP 4, daalt de maximale afzetruimte voor fosfaat (Figuur 27). Het gebruik van fosfaat uit dierlijke mest daalt eveneens, maar minder in vergelijking met de daling van de maximale afzetruimte. Dit uit zich in een toename van de acceptatiegraad voor fosfaat, voornamelijk in de provincie West-Vlaanderen.

De aanscherping van de fosfaatbemestingsnormen in MAP 4 heeft geleid tot een afname van het gebruik van fosfaat uit dierlijke mest en tot een scherpere invulling van de fosfaatbemestingsnorm. Daartegenover is de acceptatiegraad voor stikstof gedaald, wat doet vermoeden dat fosfaat de limiterende factor geworden is bij de bemesting met dierlijke mest.

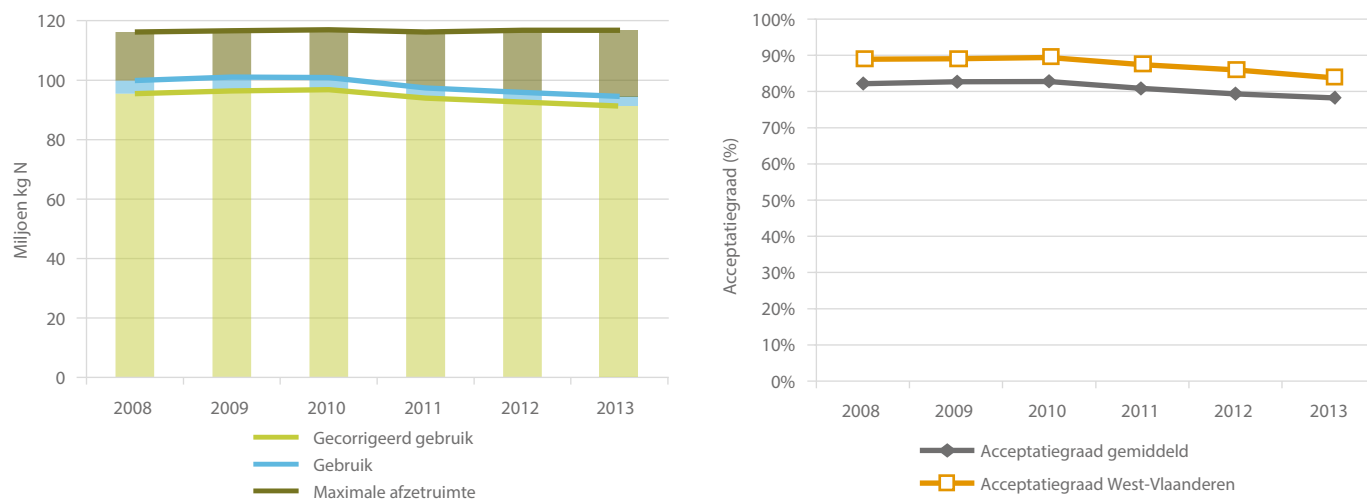
Tabel 24 Gecorrigeerd gebruik versus maximale afzetruimte voor dierlijke mest, samen met de acceptatiegraad per provincie in 2013

Provincie	N			P ₂ O ₅		
	Maximale afzetruimte	Gecorrigeerd gebruik	Acceptatiegraad	Maximale afzetruimte	Gecorrigeerd gebruik	Acceptatiegraad
Antwerpen	19.967.906	17.037.274	85%	8.974.688	7.147.416	80%
Limburg	16.928.402	11.027.650	65%	7.845.722	4.960.599	63%
Oost-Vlaanderen	28.049.395	22.989.795	82%	12.857.047	10.249.777	80%
Vlaams-Brabant	15.400.709	10.172.524	66%	7.444.604	4.816.857	65%
West-Vlaanderen	36.282.685	30.759.145	85%	16.359.422	13.980.941	85%
Totaal	116.629.096	91.986.388	79%	53.481.484	41.155.590	77%

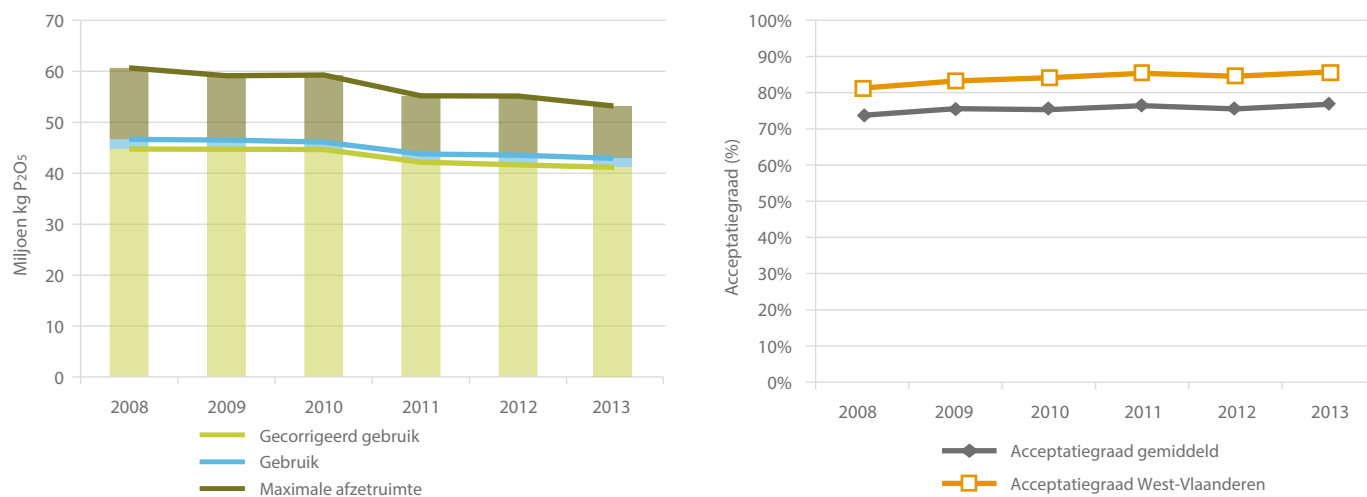
Mestbalans

1

Figuur 26 Evolutie van de maximale afzetruimte, het gebruik en het gecorrigeerd gebruik (afgetoet op de bemestingsnormen) in Vlaanderen (in miljoen kg N), samen met de evolutie van de acceptatiegraad voor stikstof, gemiddeld voor Vlaanderen en voor de provincie West-Vlaanderen

Figuur 27 Evolutie van de maximale afzetruimte, het gebruik en het gecorrigeerd gebruik (afgetoet op de bemestingsnormen) in Vlaanderen (in miljoen kg P_2O_5), samen met de evolutie van de acceptatiegraad voor fosfaat, gemiddeld voor Vlaanderen en voor de provincie West-Vlaanderen

Milieueffecten

2 Milieueffecten

2.1 Waterkwaliteit⁵

2.1.1 Kwaliteit van oppervlaktewater

2.1.1.1 Doelstellingen voor oppervlaktewaterkwaliteit in MAP 4

Het actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn 2011-2014 (MAP 4) stelt als doel het aandeel MAP-meetplaatsen oppervlaktewater met een maximaal gemeten concentratie lager dan 50 mg NO₃/l tegen 2014 tot boven 84 % te doen stijgen.

Voor 2018 is de ambitie om dat percentage verder te verhogen tot meer dan 95 % zodat in quasi alle MAP-meetplaatsen de drempelwaarde van 50 mg NO₃/l niet meer overschreden wordt.

In dit deel van het Voortgangsrapport wordt aangegeven hoe ver Vlaanderen gevorderd is met het realiseren van de doelstelling voor 2014.

2.1.1.2 Het MAP-meetnet oppervlaktewater

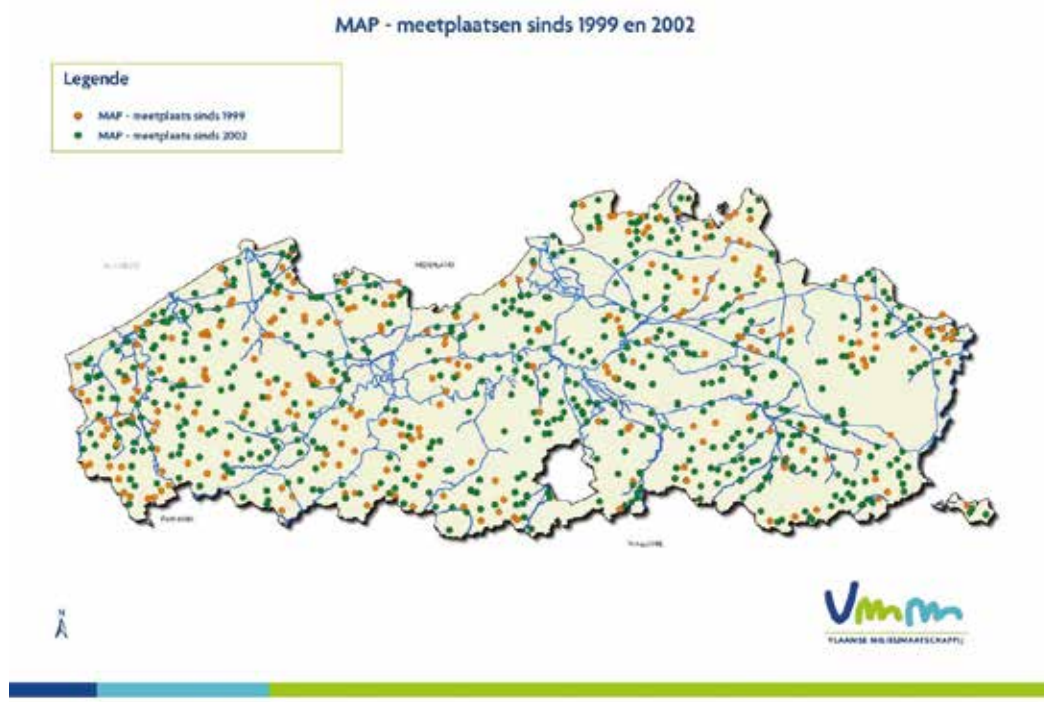
In 1999 bouwde de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) haar oppervlaktewatermeetnet verder uit zodat het sindsdien specifieke meetpunten voor de landbouw omvat. Deze uitbreiding wordt het "MAP-meetnet" genoemd. Oorspronkelijk bestond dit meetnet uit ongeveer 260 meetplaatsen verspreid over het gehele Vlaamse gewest. De Vlaamse Regering besliste in 2002 om het MAP-meetnet voor oppervlaktewater uit te breiden tot circa 770 meetplaatsen. De locatie van de oorspronkelijke en de toegevoegde meetpunten is terug te vinden in Figuur 28.

Die meetplaatsen voldoen aan volgende criteria:

- het stroomgebied is hoofdzakelijk agrarisch van karakter;
- er is geen invloed van industriële afvalwaterbronnen;
- er is geen invloed van overstorten (op riolen of collectoren) of effluentlozingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) geëxploiteerd door Aquafin;
- de hoeveelheid stikstof in het geloosde huishoudelijk afvalwater⁶ is berekenbaar, en heeft een beperkte invloed.

⁵ Bron: Vlaamse Milieumaatschappij met eindredactie van de VLM
⁶ Iedere inwoner loost gemiddeld 10 g stikstof per dag.

Figuur 28 Overzicht van de meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in Vlaanderen

De MAP-meetpunten worden in principe maandelijks bemonsterd. Telkens worden nitraat en intussen ook ortho-fosfaat⁷ geanalyseerd. Uitzondering wordt gemaakt voor die MAP-meetpunten die de voorbije jaren goed⁸ scoorden. Om de kosten van het meetnet te drukken, worden die meetpunten minder intensief bemonsterd. Ze krijgen het statuut van “slapende meetpunten”.

2.1.1.3 Communicatie over en rapportering van de resultaten van het MAP-meetnet

De VMM bezorgt de meetresultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater maandelijks onder de vorm van grafieken op DVD aan de landbouworganisaties. Ook de volledige databank wordt via deze weg overgemaakt en wordt door de landbouworganisaties gebruikt voor eigen analysewerk. Op die manier kunnen problemen, zoals onaangepast bemestingsgedrag, gelokaliseerd en aangepakt worden. Ook andere geïnteresseerden krijgen deze DVD op eenvoudige aanvraag.

Het grote publiek kan kennisnemen van de meetresultaten via de website van de VMM (<http://www.vmm.be>).

De resultaten van het meetnet zijn tevens de basis voor diverse Vlaamse rapporten, onder andere het jaarverslag van de VMM, het Milieurapport Vlaanderen (www.milieurapport.be) en het Voortgangsrapport van de Mestbank. Ook voor de 4-jaarlijkse rapportering voor de Nitraatrichtlijn, de jaarlijkse rapportering over de voortgang van de derogatie en de onderbouwing van het dossier voor het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn, worden de resultaten van dit dichte meetnet gebruikt.

2.1.1.4 Evaluatie van nitraat in het MAP-meetnet voor oppervlaktewater

In regio's waar intensief wordt bemest met dierlijke mest komen de hoogste nitraatconcentraties in het oppervlaktewater normaliter voor gedurende de winterperiode. Het is dus zinvoller om over de winter heen te evalueren dan de evaluatie over een volledig kalenderjaar te laten verlopen. Een 'winterjaar' loopt vanaf 1 juli van een bepaald kalenderjaar tot en met 30 juni van het daaropvolgende kalenderjaar. Dit rapport bevat cijfers tot en met het winterjaar 2013-2014.

De evolutie van de nitraatconcentraties in het oppervlaktewater kan op diverse manieren opgevolgd worden. Per winterjaar wordt het percentage meetplaatsen bepaald met minstens één drempeloverschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l en worden de gemiddelde en maximale nitraatconcentraties van het MAP-meetnet weergegeven⁹.

⁷ In de aanvangsperiode van het meetnet werd ortho-fosfaat wel frequent, maar niet steeds mee geanalyseerd.

⁸ De voorgaande 3 jaren mag geen enkel meetresultaat boven de 40 mg NO₃/l uitstijgen.

⁹ Om jaarlijks een consistente evaluatie mogelijk te maken, wordt per winterjaar de maximale nitraatconcentratie van elke meetplaats getoetst aan de drempelwaarde van 50 mg nitraat per liter. De Nitraatrichtlijn stelt als criterium voor oppervlaktewater een 95-percentieltoets van deze drempelwaarde voorop, waarbij voor hoogstens 1 van de 20 metingen een nitraatconcentratie van maximaal 75 mg nitraat per liter mag voorkomen (maximaal 50 % overschrijding van de drempelwaarde).

Milieueffecten

2

Evolutie van de overschrijdingen van de drempelwaarde van 50 mg NO₃/l

De toets aan de drempel van 50 mg NO₃/l gebeurt omdat deze waarde voorgeschreven staat in de Europese Nitraatrichtlijn en het Mestdecreet. Deze waarde is in juridisch bindende regels opgenomen ter bescherming van de volksgezondheid. In uitvoering van de Europese kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) is een typespecifiek normenkader voor nutriënten (stikstof- en fosforcomponenten) uitgewerkt (B.S. 9/7/2010). Dat normenkader bevat (typespecifieke) milieukwaliteitsnormen onder de vorm van richtwaarden voor nutriënten (nitraat, ortho-fosfaat, totaal stikstof, totaal fosfor) en andere ondersteunende fysico-chemische elementen, alsook voor de biologische kwaliteitselementen en voor de gevaarlijke stoffen. Voor de parameter nitraat is de te behalen milieukwaliteitsnorm, bepaald door de grens tussen de klasse goed en matig, voor de types kleine beek en kleine beek Kempen, waarin zich de meeste MAP-meetplaatsen situeren, vastgelegd op 10 mg nitraat-stikstof per liter in de vorm van een 90-percentiel norm¹⁰.

In winterjaar 2013-2014 overschreed 21 % van de meetplaatsen de norm van 50 mg NO₃/l. Sinds winterjaar 2006-2007 (nog 42 % meetplaatsen met een overschrijding) is het percentage normoverschrijdingen merklijk gedaald.

Minder dan een derde (6 %) van die 21 % meetplaatsen betreft meetplaatsen met slechts een éénmalige overschrijding van de nitraatnorm.

In Tabel 25 zijn de bekkens groen gekleurd indien het percentage overschrijdingen voldoet aan de doelstelling, die weliswaar op schaal Vlaanderen geldt, voor het actieprogramma 2011-2014. Indien ook de doelstelling voor 2018 gerealiseerd wordt, is de cel blauw gekleurd. In winterjaar 2013-2014 voldoen 7 van de 11 bekkens aan de doelstelling voor 2014, waarvan 1 bekken reeds aan de doelstelling voor 2018. In winterjaar 2012-2013 voldeden slechts 6 bekkens aan de doelstelling. Het nieuwe groene bekkens, namelijk het Demerbekken, boekte het afgelopen winterjaar een grote vooruitgang (- 19 %) ten opzichte van de voorgaande winterjaren. Voor Vlaanderen als geheel wordt de doelstelling voor 2014 niet gehaald, maar er valt wel een daling van 4 % waar te nemen.

Uit de analyse voor 2013-2014 blijkt verder nog een verbetering voor de slecht scorende bekkens IJzer (- 5 %) en Leie (- 17 %), maar niet voor de Maas (+ 3 %). Ook de Boven-Schelde boekt vooruitgang (- 3 %) waardoor het de doelstelling bijna haalt. Het bekken van de Beneden-Schelde, dat tijdens vorige periode reeds gunstig beoordeeld werd, vertoont in winterjaar 2013-2014 nog een verdere vooruitgang (- 4 %).

De andere bekkens die gunstig scoren zijn de Nete (+ 1 %), Brugse Polders (=), Gentse Kanalen (+ 2 %), Dender (=) en Dijle & Zenne (=).

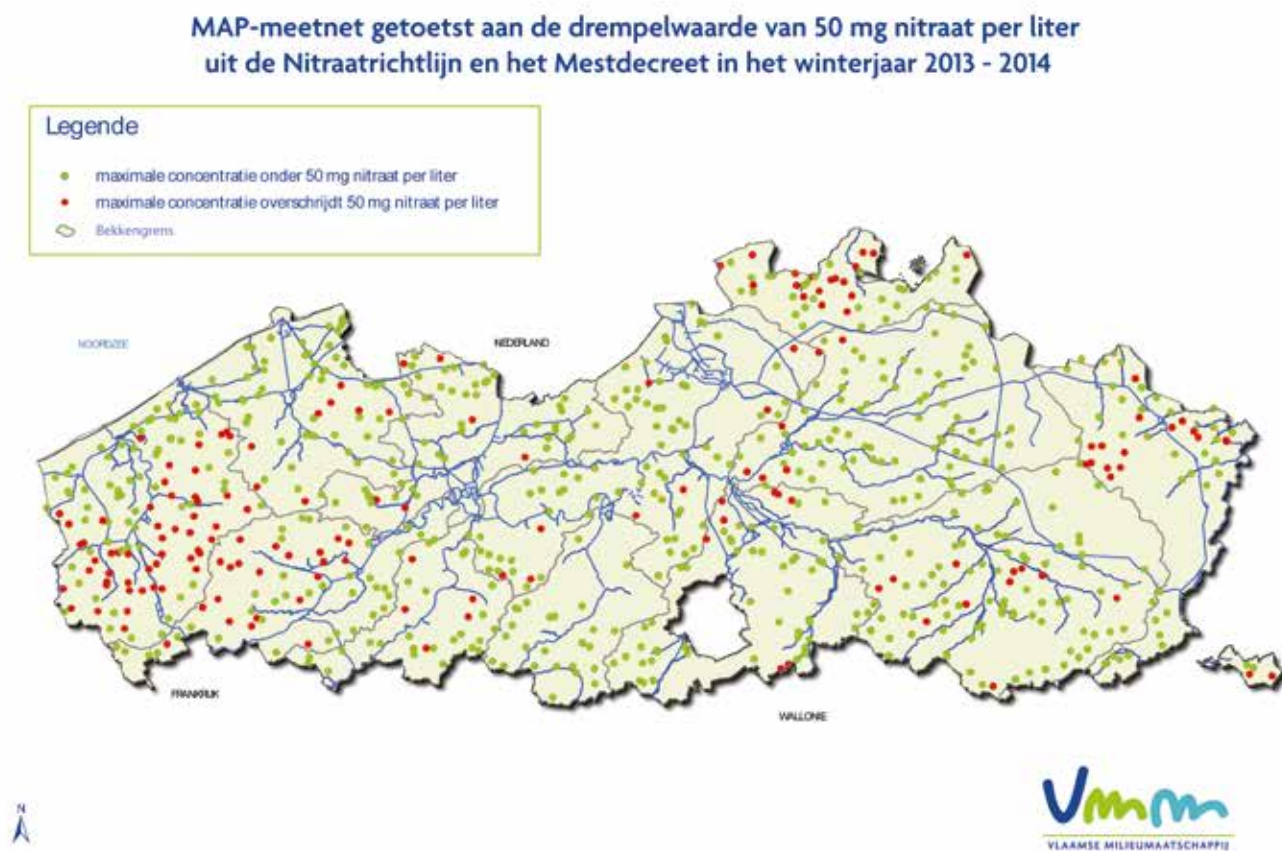
Figuur 29 geeft weer voor welke MAP-meetpunten de grenswaarde van 50 mg NO₃/l minstens één maal is overschreden in het winterjaar 2013-2014.

Tabel 25 Evolutie van het percentage meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater dat de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l minstens één maal overschrijdt per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 [%] per bekken, waarbij % l.a. staat voor het aandeel van het landbouwareaal

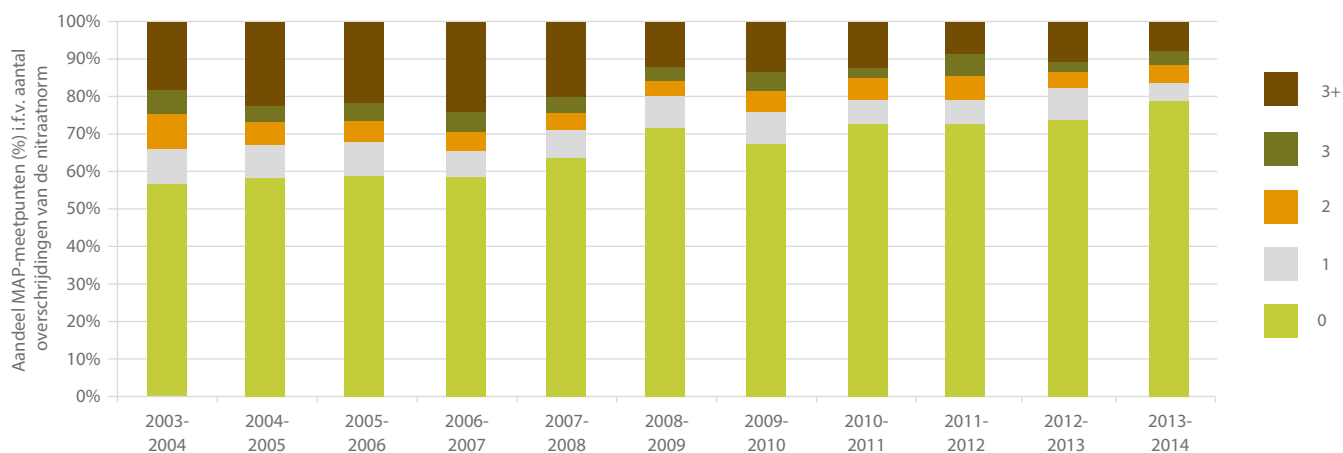
Bekken	99-00	00-01	01-02	02-03	03-04	04-05	05-06	06-07	07-08	08-09	09-10	10-11	11-12	12-13	13-14	% l.a.
IJzer	74%	74%	69%	69%	74%	68%	74%	68%	68%	45%	69%	50%	58%	49%	44%	16%
Nete	28%	18%	6%	4%	11%	13%	14%	13%	10%	8%	8%	10%	6%	5%	6%	9%
Maas	80%	65%	51%	42%	46%	49%	48%	48%	43%	30%	48%	41%	38%	33%	36%	12%
Brugse Polders	56%	52%	44%	42%	49%	40%	34%	35%	34%	22%	20%	13%	22%	13%	13%	10%
Gentse kanalen	56%	47%	16%	21%	46%	39%	40%	36%	24%	24%	22%	12%	8%	10%	12%	8%
Beneden-Schelde	52%	33%	29%	24%	37%	29%	35%	36%	23%	20%	19%	17%	13%	15%	11%	9%
Leie	90%	86%	71%	67%	79%	79%	79%	83%	67%	62%	64%	60%	48%	53%	36%	9%
Boven-Schelde	53%	60%	60%	47%	63%	57%	37%	43%	30%	47%	31%	31%	27%	20%	17%	5%
Dender	17%	0%	11%	0%	7%	0%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	11%	0%	0%	5%
Dijle Zenne	36%	36%	36%	18%	21%	20%	17%	21%	22%	14%	14%	13%	8%	13%	13%	5%
Demer	33%	31%	19%	16%	29%	29%	36%	39%	34%	19%	21%	20%	22%	32%	13%	13%
Vlaanderen	57%	50%	40%	31%	44%	40%	42%	42%	36%	27%	33%	27%	27%	25%	21%	100%

¹⁰ Deze norm van 44,3 mg nitraat per liter als 90-percentiel is zeer vergelijkbaar met de norm van 50 mg nitraat per liter als maximum of als 95-percentielwaarde.

Figuur 29 Resultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in winterjaar 2013-2014

Figuur 30 geeft weer hoe het percentage MAP-meetplaatsen met 0, 1, 2 of 3 en meer dan 3 overschrijdingen per winterjaar fluctueert over de jaren. T.o.v. 11 jaar geleden is het aantal meetplaatsen met meer dan 3 overschrijdingen gevoelig gedaald van 19 % naar 9 %. 6 % van de meetplaatsen vertoonde in het afgelopen winterjaar slechts 1 overschrijding. 15 % meer dan 1.

Figuur 30 Evolutie van het percentage MAP-meetplaatsen met 0, 1, 2, 3 of meer dan 3 overschrijdingen van de drempelwaarde van 50 mg NO_3^-/l

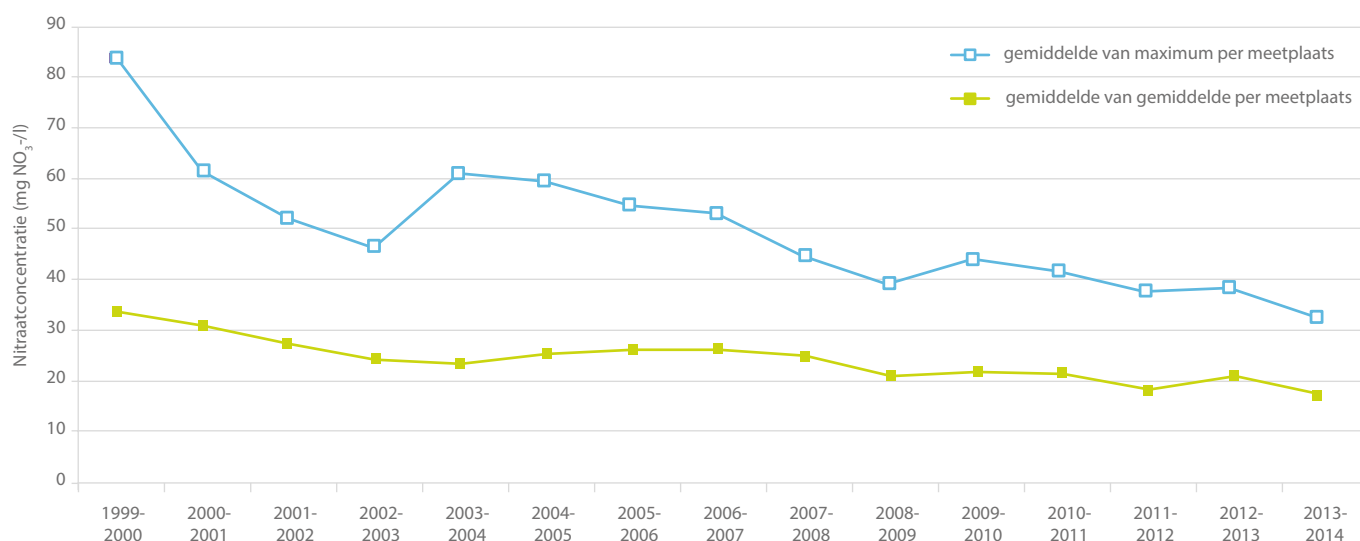
Evolutie van de gemiddelde en maximale nitraatconcentraties

Figuur 31 beschrijft de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van de meetpunten van het MAP-meetnet in Vlaanderen. De gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar wordt berekend door eerst de gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar te berekenen voor elk meetpunt. Vervolgens wordt het gemiddelde van al die gemiddelde waarden berekend. Op die manier weegt elk meetpunt, onafhankelijk van het aantal bemonsteringen, even zwaar door in de berekening.

Uit Figuur 31 blijkt dat voor de jaargemiddelde nitraatconcentratie van het MAP-meetnet, het gemiddelde van de gemiddelde waarde per punt de laatste 5 winterjaren zeer vergelijkbaar was, maar een daling vertoont in het laatste winterjaar (2013-2014). Ook het gemiddelde van de maxima is erop vooruit gegaan in het afgelopen winterjaar.

Naast het analyseren van de gemiddelde nitraatconcentraties, is het ook leerrijk om de hoogste nitraatconcentraties door te lichten. Dat zijn immers de meetplaatsen waar nog het meest vooruitgang geboekt moet worden.

Figuur 31 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van het MAP-meetnet oppervlaktewater per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (mg NO₃/l)

Tabel 26 leert dat in winterjaar 2013-2014 nog 21 MAP-meetplaatsen (minder dan 3 % van het totale aantal) een maximale concentratie hoger dan 100 mg NO₃/l vertonen. 16 ervan overschreden in minstens 1 van de 4 voorgaande winterjaren eveneens de 100 mg NO₃/l en 4 meetplaatsen in elk van de 5 beschouwde jaren.

Tabel 26 Evolutie van het aantal meetplaatsen met een maximum hoger dan 100 mg NO₃/l

Winterjaar	06-07	07-08	08-09	09-10	10-11	11-12	12-13	13-14
Aantal meetplaatsen met maximum > 100 mg NO ₃ /l	84	48	39	45	41	35	33	21

Trendanalyse voor nitraat

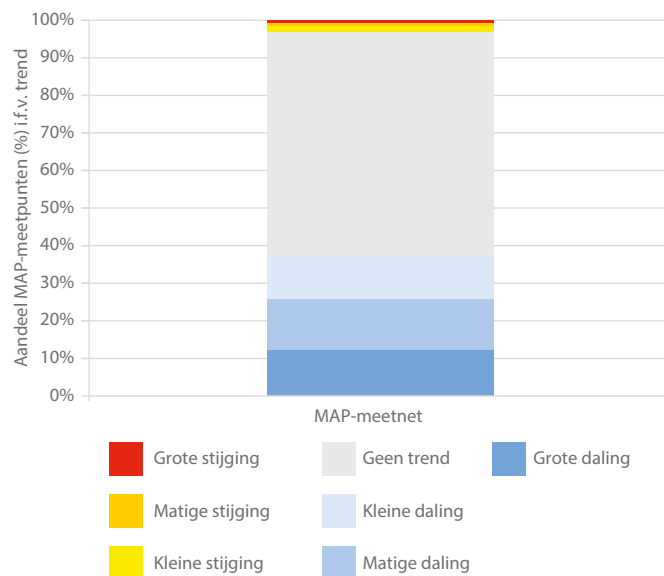
Bij de trendanalyse van het MAP-meetnet wordt per meetplaats nagegaan of de nitraatconcentraties een trend vertonen. Daarvoor wordt gebruikgemaakt van de software Trendanalist. Trendanalist analyseert of een meetreeks een monotone trend vertoont, met andere woorden doorgaans dezelfde richting opgaat. Dit impliceert dat mogelijke trendbreuken niet gedetecteerd worden. Afhankelijk van de kenmerken van de meetreeks (bv. normaliteit, seizoensaliteit) wordt de meest geschikte statistische test geselecteerd.

De analyse gaat steeds over de periode winterjaar 2003-2004 tot en met winterjaar 2013-2014. De uitspraken gelden dus enkel voor deze periode. Telkens werd de hele meetreeks in beschouwing genomen. De uitspraken gelden dus enkel voor het geheel van de meetresultaten en niet voor bv. de maxima of de minima. Er wordt steeds getest met een betrouwbaarheid van 95 %. Waarden onder de hoogste bepaalbaarheidsgrens van de meetreeks worden op de helft van die hoogste bepaalbaarheidsgrens gezet.

Als er sprake is van een statistisch significante trend wordt ook aangegeven of die klein, matig of groot is. Voor nitraat zijn de grenzen klein/matig en matig/groot respectievelijk 1 en 2 mg NO₃/l/jaar.

Uit de trendanalyse van het MAP-meetnet blijkt dat voor het grootste deel van de MAP-meetpunten geen significante trend van de nitraatconcentraties wordt vastgesteld (Figuur 32). Voor nitraat zijn er duidelijk veel meer "dalers" (37 %) dan "stijgers" (3 %), wat een illustratie vormt van het gunstig effect van het Mestbeleid in Vlaanderen. Het aantal punten met een grote stijging is miniem.

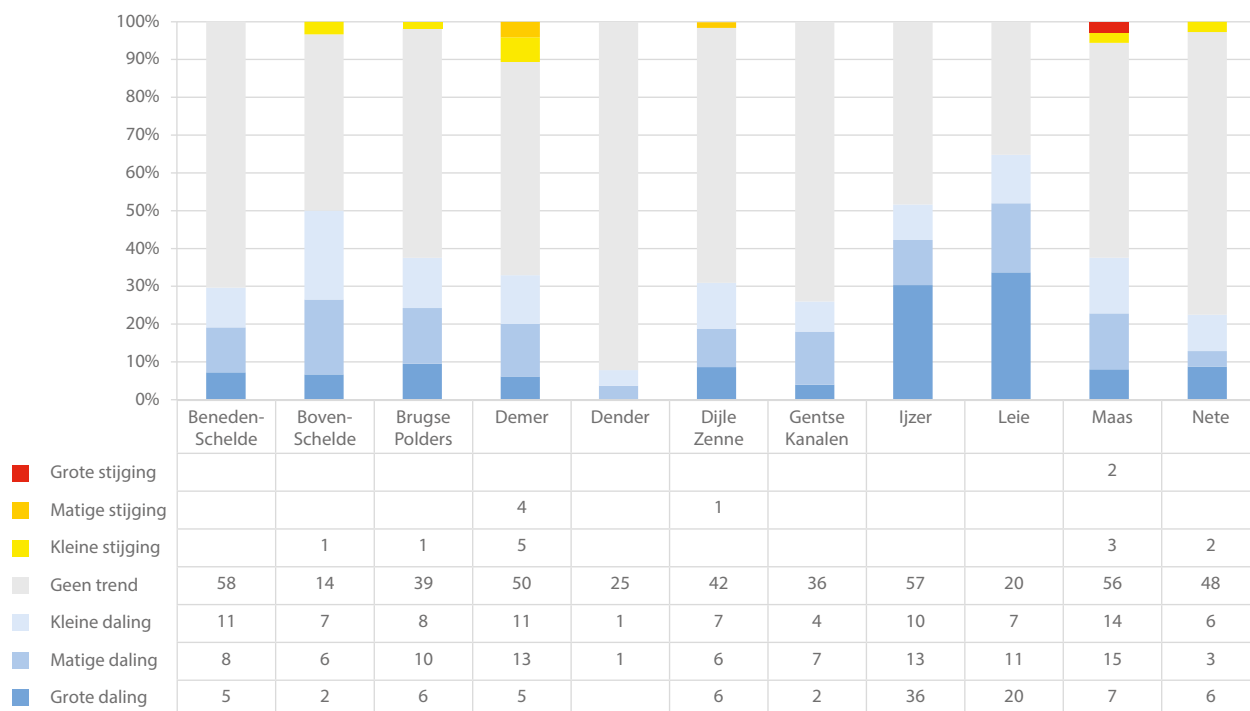
Figuur 32 Resultaten van de trendanalyse van nitraat in het MAP-meetnet voor de periode vanaf 2003-2004 tot en met 2013-2014 (% MAP-meetpunten)

Analoog aan de trendanalyse van het volledige MAP-meetnet, werd een trendanalyse uitgevoerd van de meetresultaten per bekken (Figuur 33). Bij de interpretatie van de resultaten van deze analyse is het belangrijk om de uitgangssituatie van de bekkens anno 2003 mee in rekening te brengen. De bekkens met de gunstigste trend zijn Leie en IJzer. Dit waren en zijn tegelijk ook de bekkens met het zwaarste nitraatprobleem (zie ook Tabel 25). Een daling van de concentratie was aldaar makkelijker realiseerbaar.

Het Maasbekken is het enige bekken dat meetplaatsen bevat waarbij de nitraatconcentratie een grote stijging vertoont. Let wel, dit betekent niet a priori dat de meetplaatsen overschrijdingen vertonen.

Figuur 33 Resultaten van de trendanalyse van nitraat in het MAP-meetnet per bekken voor de periode vanaf 2003-2004 tot en met 2013-2014 (% MAP-meetpunten)

Vijf bekkens hebben geen enkel meetpunt met een stijging: Beneden-schelde, Dender, Gentse Kanalen, IJzer en Leie.

Drie bekkens hebben 1 meetpunt met een stijging: Boven-Schelde, Brugse Polders en Dijle Zenne.

2.1.1.5 Evaluatie van ortho-fosfaat in het MAP-meetnet

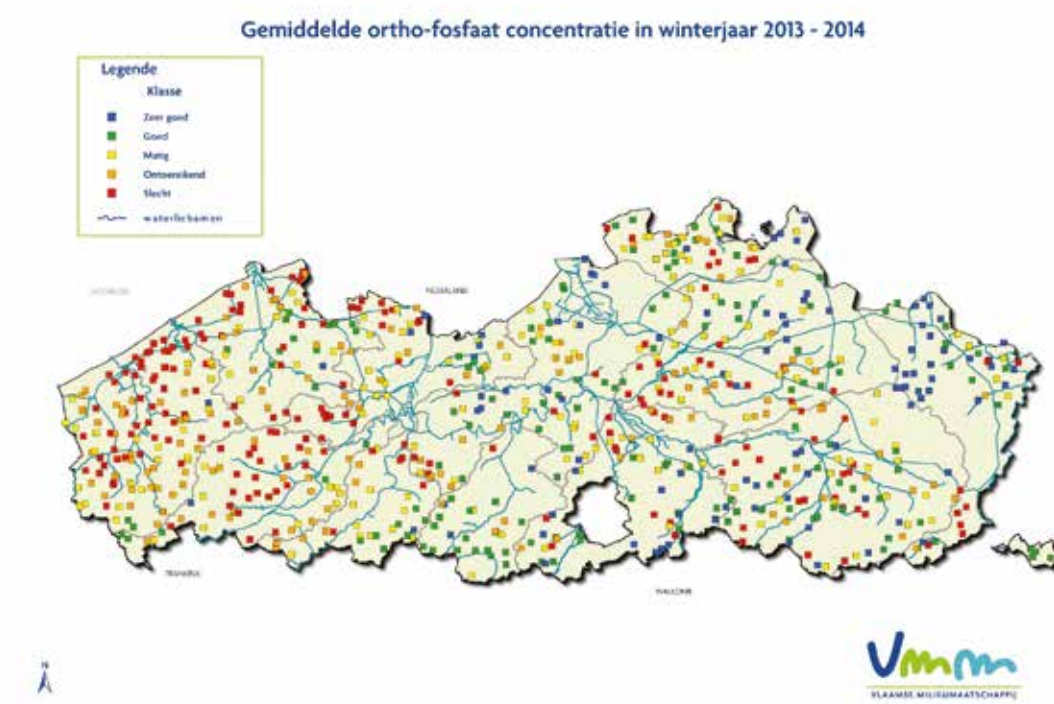
Fosfaat is een belangrijke plantenvoedende stof en is een bouwsteen in alle levende wezens. Te veel fosfaat draagt bij tot de eutrofiëring of overbemesting van de waterlopen.

Ook in de meetplaatsen van het MAP-meetnet wordt ortho-fosfaat gemeten. De milieukwaliteitsnormen in uitvoering van de kaderrichtlijn Water bevatten klassegrenzen voor de jaargemiddelde ortho-fosfaatconcentratie. Voor de parameter ortho-fosfaat is de te behalen milieukwaliteitsnorm, bepaald door de grens tussen de klasse goed en matig, voor het type kleine beek vastgesteld op een gemiddelde van 0,1 mg oPO₄-P/l. Bij de andere types varieert de norm tussen 0,07 mg oPO₄-P/l en 0,14 mg oPO₄-P/l.

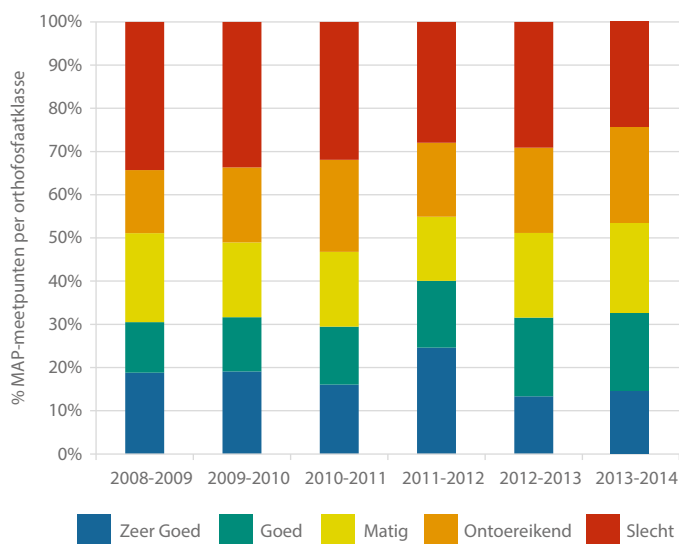
Figuur 34 geeft geografisch de resultaten van de ortho-fosfaatmetingen in het MAP-meetnet weer. Daaruit blijkt dat het niet steeds dezelfde gebieden zijn waar de doelstellingen voor nitraat en voor fosfaat gehaald worden. Bijvoorbeeld in het noorden van de provincie Limburg scoren de meeste meetplaatsen zeer goed voor ortho-fosfaat, maar slecht voor nitraat en in de kuststreek is het net andersom.

Figuur 35 geeft een indicatie van de evolutie in de laatste 6 winterjaren voor het hele MAP-meetnet. Daaruit blijkt dat de klasseverdeling de laatste 6 winterjaren redelijk stabiel is. Het percentage meetplaatsen dat de norm in winterjaar 2013-2014 niet haalt blijft hoog (67 %). Het fosfaatprobleem is met andere woorden groter dan het nitraatprobleem.

Figuur 34 Gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in het MAP-meetnet in winterjaar 2013-2014

Figuur 35 Klasseverdeling van de ortho-fosfaatconcentraties in het MAP-meetnet tijdens de laatste 6 winterjaren

2.1.1.6 Vergelijking van het MAP-meetnet met het operationeel meet-net Vlaamse waterlichamen

De resultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater worden vergeleken met deze van het operationeel meetnet voor de Vlaamse waterlichamen¹¹. De MAP-meetpunten situeren zich in de - zogenaamde lokale - waterlichamen, waar de landbouw de doorslaggevende factor is in de waterverontreiniging. Zowel de parameter nitraat als ortho-fosfaat wordt nader beschouwd.

Vergelijking operationeel meetnet – MAP-meetnet voor nitraat

Tabel 27 geeft voor beide meetnetten de evolutie weer van het percentage meetpunten en het percentage metingen met een overschrijding van de nitraatconcentratie van 50 mg NO₃/l. Op basis van beide indicatoren blijkt dat in het meetnet voor de Vlaamse waterlichamen minder overschrijdingen worden vastgesteld. Waar bij 6 % van de metingen en bij 21 % van de meetpunten in het MAP-meetnet oppervlaktewater een nitraatconcentratie van meer dan 50 mg NO₃/l werd vastgesteld gedurende winterjaar 2013-2014, vertoonde 0 % van de metingen en 2 % van de meetpunten in het operationeel meetnet een overschrijding van de nitraatwaarde van 50 mg NO₃/l. Hierbij dient wel opgemerkt dat voor de meest Vlaamse waterlichamen de milieukwaliteitsnorm voor nitraat op 25 mg NO₃/l ligt.

¹¹ De Europese kaderrichtlijn Water voorziet naast een toestand- en trendmonitoring ook een operationele monitoring waarmee waterlichamen die niet (of dreigen niet te) voldoen aan de kwaliteitsdoelstellingen gemonitord worden om de impact van de voor de Europese kaderrichtlijn Water uitgevoerde herstelmaatregelen te kennen. De ruggengraat van het hydrografisch netwerk wordt gevormd door de Vlaamse waterlichamen, namelijk de zoetwaterrivieren met een stroomgebied groter dan 50 km² en de wateren die de overgang naar zee vormen (in totaal 183 waterlichamen). Over de kwaliteit van de Vlaamse waterlichamen wordt gerapporteerd in uitvoering van de kaderrichtlijn Water. Daartoe wordt gebruik gemaakt van de meetgegevens afkomstig van de meetplaatsen van het operationeel meetnet.

Tabel 27 Evolutie van het percentage meetpunten en het percentage metingen van het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen en het MAP-meetnet oppervlaktewater met een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l, per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%)

Winterjaar (juli-juni)	Operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen		MAP-meetnet	
	% metingen > 50 mg NO ₃ /l	% meetplaatsen > 50 mg NO ₃ /l	% metingen > 50 mg NO ₃ /l*	% meetplaatsen > 50 mg NO ₃ /l
2003-2004	3%	13%	0,13	44%
2004-2005	3%	15%	16%	40%
2005-2006	4%	14%	17%	42%
2006-2007	3%	11%	16%	42%
2007-2008	2%	9%	15%	36%
2008-2009	1%	4%	9%	27%
2009-2010	1%	8%	9%	33%
2010-2011	0%	2%	9%	27%
2011-2012	1%	6%	8%	27%
2012-2013	1%	4%	7%	25%
2013-2014	0%	2%	6%	21%

* De percentages metingen > 50 mg/l zijn voor het MAP-meetnet gecorrigeerd omdat meetplaatsen waar de concentratie stabiel onder de 40 mg/l blijft, slechts 2 à 3 maal per kalenderjaar bemonsterd worden (dit zijn de "slapende" meetplaatsen). Mochten die "goede" meetplaatsen 12 maal bemonsterd zijn geworden, zou 100 % in deze kolom een veel groter aantal meetresultaten omvatten, waardoor het percentage aantal meetresultaten > 50 verhoudingsgewijs zakt. Ook aan de meetplaatsen die door omstandigheden (bv. droogstand) minder dan 12 keer bemeten werden, werden fictieve 'goede' metingen toegevoegd.

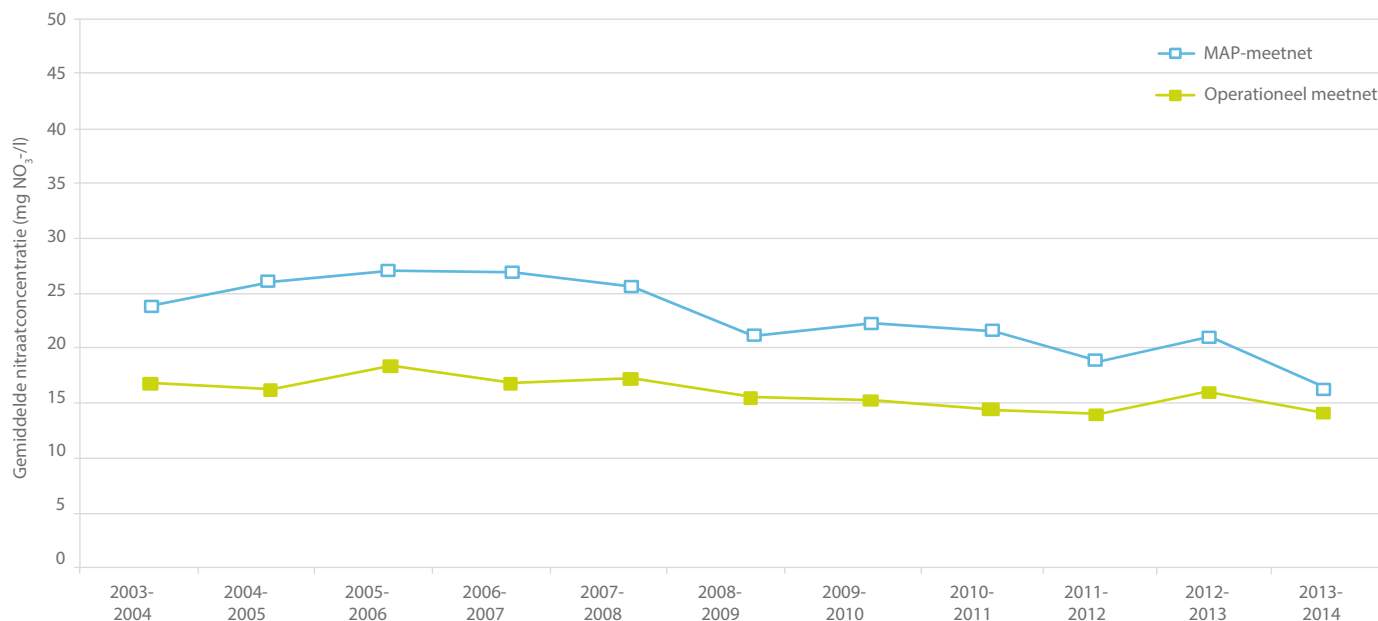
Figuur 36 geeft de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar in beide meetnetten weer. De trendreeksen evolueren naar elkaar toe, wat betekent dat het verschil tussen het MAP-meetnet thans veel minder uitgesproken is dan twaalf jaar geleden. De concentratie in de grotere watersystemen is ook stabiel doorheen de jaren.

Vergelijking operationeel meetnet – MAP-meetnet voor ortho-fosfaat

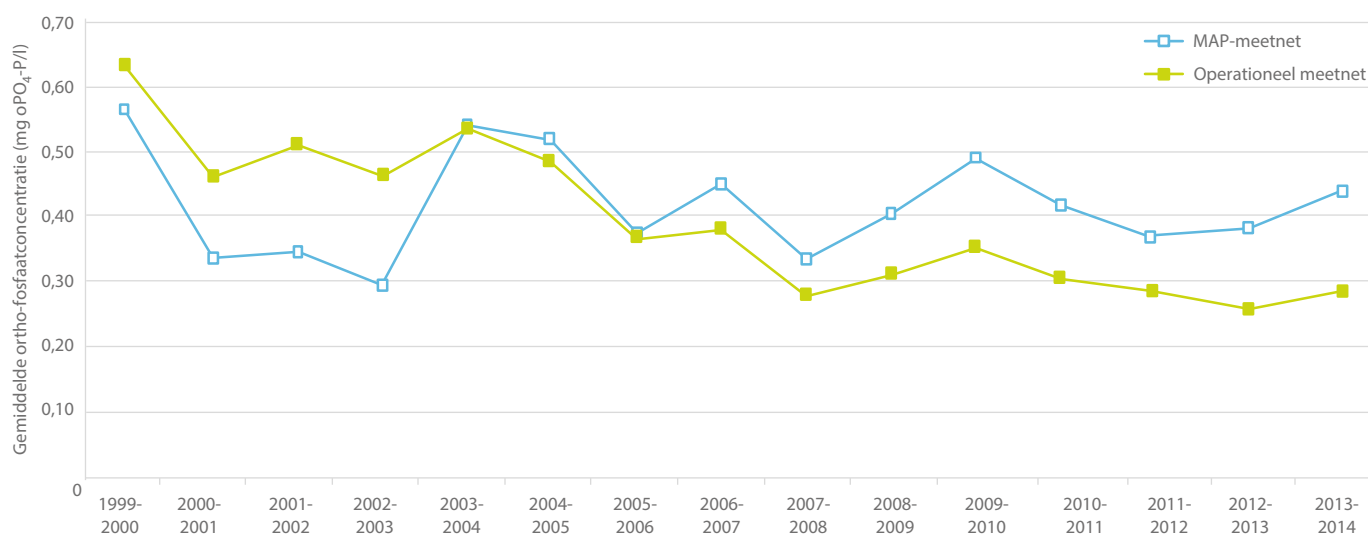
Naast stikstof en zijn verbindingen is ook fosfor een bepalend nutriënt voor de evenwichtige ontwikkeling van de watersystemen. Figuur 7 geeft de evolutie weer van de gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in enerzijds de Vlaamse

waterlichamen en anderzijds het MAP-meetnet. De ortho-fosfaatconcentratie in het operationeel meetnet vertoont een duidelijk dalende trend in het eerste decennium van de beschouwde periode, terwijl deze in het MAP-meetnet geen duidelijke trend vertoont. Gedurende een drietal winterjaren zijn de gemiddelde concentraties zeer gelijkaardig, maar na 2005-2006 zakt de curve voor de Vlaamse waterlichamen duidelijk onder de curve voor het MAP-meetnet. Het pieken-dalen- patroon voor de Vlaamse waterlichamen is na 2005-2006 een verzwakte afspiegeling van dit patroon voor het MAP-meetnet.

Figuur 36 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie in het MAP-meetnet en het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen

Figuur 37 Evolutie van de gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in het MAP-meetnet en het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen

2.1.1.7 Evaluatie van de druk van de landbouw op het oppervlaktewater in het licht van de doelstellingen van het actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn 2011-2014

Globaal genomen is er sprake van een forse verbetering van de toestand sinds de start van het MAP-meetnet oppervlaktewater in 1999. Na een trend van gevoelige verbetering tot 2002-2003 en een periode van stabilisatie gedurende 2003-2007, geven diverse indicatoren aan dat de toestand op schaal Vlaanderen verder verbeterd is op het vlak van nitraatverontreiniging. Het aantal meetresultaten hoger dan 50 mg NO₃/l is in zowel het MAP-meetnet oppervlaktewater als in het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen in het laatste winterjaar iets gezakt in vergelijking met de voorbije winterjaren. Het percentage MAP-meetpunten met een maximale concentratie boven de 50 mg NO₃/l is in Vlaanderen op 14 jaar tijd met 63 % gedaald.

Toch blijft er nog een weg te gaan. Het Actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn voor de periode 2011-2014 legt de lat immers hoog. Het percentage van de MAP-meetplaatsen die onder de 50 mg NO₃/l blijven, dient immers toe te nemen tot 84 % in 2014. In winterjaar 2013-2014 werd nog in iets meer dan een vijfde (21 %) van de MAP-meetpunten minstens één overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l vastgesteld. Daarbij kan aangevuld worden dat in 6 % van de meetplaatsen het een eenmalige overschrijding van de 50 mg NO₃/l betrof. In 7 bekkens werd de doelstelling van het Actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn voor 2014 in het winterjaar 2013-2014 gerealiseerd.

De omvang van de nitraataanrijking van het Vlaams oppervlaktewater, veroorzaakt door de landbouwsector, blijft dus significant. De situatie verschilt sterk van streek tot streek. Het verband met de intensieve veehouderij (bijvoorbeeld in West-Vlaanderen, Kempen) en de tuinbouw (bijvoorbeeld in de omgeving van Sint-Katelijne-Waver, Maasbekken, West-Vlaanderen) blijft duidelijk naar voor komen.

Uit de normtoets voor (ortho)fosfaat blijkt dat dit nutriënt een (nog) grotere uitdaging vormt dan nitraat. De gunstige evolutie die zich nog steeds – zij het vertraagd – aftekent voor nitraat, is niet terug te vinden voor fosfaat. De watertoestandsklasse “slecht” mag dan al heel lichtjes afnemen de voorbije jaren, het aandeel meetplaatsen dat wel voldoet aan de milieunorm blijft quasi stabiel en bedraagt slechts ca. 1 op 3.

Het is opvallend dat de probleemplaatsen voor fosfaat niet steeds dezelfde zijn als deze voor nitraat, zoals duidelijk merkbaar is aan de kust en in het noorden van Limburg. Er zijn met andere woorden specifieke maatregelen nodig om ook de fosforverliezen terug te dringen om de eutrofiëring van de watersystemen grondig aan te pakken.

2.1.2 Kwaliteit van grondwater

2.1.2.1 Doelstellingen voor grondwaterkwaliteit in MAP 4

Het 4^e actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn voor de periode 2011-2014 (MAP 4) schuift als doelstelling voor grondwater naar voor dat tegen 2014 de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter van het grondwatermeetnet met minimum 4 mg NO₃/l moet worden verlaagd ten opzichte van 2010 tot maximum 36 mg NO₃/l. In het kader van het toekomstige MAP 5 is de ambitie om de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter van het grondwatermeetnet tegen 2018 verder te doen dalen met minimum 4 mg NO₃/l tot maximum 32 mg NO₃/l.

Voor grondwater is bovendien een bijkomende regionale aanpak voorzien in MAP 4. Zo zijn er bijkomende doelstellingen voor grondwater vooropgesteld in zones waar in 2010 op filterniveau 1 gemiddeld meer dan 50 mg NO₃/l werd gemeten. Voor deze zones moet de concentratie tegen eind 2014 met gemiddeld minimum 5 mg NO₃/l gedaald zijn, tegen eind 2018 met gemiddeld minimum 10 mg NO₃/l.

Ten slotte wordt op lokaal niveau ingezet op de aanpak van meetputten met een gemiddelde nitraatconcentratie van meer dan 2 x de drempelwaarde van 50 mg NO₃/l (≥ 100 mg NO₃/l) op filterniveau 1. De doelstelling is om de nitraatconcentratie van deze individuele putten met minimum 10 % per actieprogramma te verminderen.

In dit deel van het Voortgangsrapport wordt aangegeven hoe ver Vlaanderen gevorderd is met het realiseren van de doelstellingen van MAP 4.

2.1.2.2 Het freatische grondwatermeetnet

In 2003 werd een nieuw grondwatermeetnet geïmplementeerd om aan de doelstellingen van de Europese richtlijnen te voldoen en een beter beeld te krijgen van de grondwaterkwaliteit in Vlaanderen. Vooral de specifieke vereisten van de Nitraatrichtlijn maken het onderzoeken van de diffuse verspreiding van nutriënten in grondwater in landbouwgebied noodzakelijk.

Het freatische grondwatermeetnet is voornamelijk gelokaliseerd in landbouwgebied en bestaat uit ongeveer 2.100 multilevel putten, met meestal 3 meetfilters per put. De meest ondiepe filter bevindt zich vlak onder de grondwatertafel van de bovenste geoxideerde watervoerende laag, zodat de meest recente veranderingen van de grondwaterkwaliteit kunnen worden opgevolgd. De tweede filter situeert zich aan de basis van de oxidatiezone om de algemene evolutie van de grondwaterkwaliteit en meer specifiek de diepteverspreiding van nitraat in beeld te brengen. In de oxidatiezone van de freatische watervoerende lagen is nog altijd opgelost zuurstof aanwezig, welke de reductie van nitraat belet, zodat tot aan de basis van deze oxidatiezone hogere nitraatconcentraties kunnen worden gemeten. De derde filter is meestal geplaatst in de bovenste meters van de reductiezone, waar opgelost zuurstof niet meer voorkomt en nitraat praktisch volledig verwijderd is door reductieprocessen. De achtergrondconcentraties of de gewijzigde grondwaterkwaliteit ten gevolge van verlopende redoxprocessen kunnen hier worden gemeten. Niettemin kan in sommige gevallen de derde filter eveneens in de oxidatiezone geïnstalleerd zijn, bijvoorbeeld omwille van onderliggende kleilagen. Daardoor kunnen in sommige van deze filters eveneens hogere nitraatconcentraties worden gemeten.

Afwijkend van de standaardafwerking met 3 filters zijn op plaatsen met zeer dunne of zeer dikke oxidatiezones ook putten met 1, 2 of 4 filters geïnstalleerd. De installatiediepte van de putten is dus afhankelijk van de diepte van de oxidatiezone binnen de watervoerende laag. De putdiepte kan variëren van circa 2 m tot bijna 100 m onder het maaiveld. De lengte van de filterelementen - de zone waar het grondwater de buizen binnendringt - bedraagt 0,5 m tot 1 m.

De spreiding en densiteit van de putten is gekoppeld aan de diepteafhankelijke nitraatgevoeligheid van de ondiepe watervoerende systemen. Hiervoor werd Vlaanderen in 33 hydrogeologisch homogene zones (HHZ's) ingedeeld. Dit zijn zones waarbinnen een vergelijkbare manier van transport en afbraak van nitraat in de aanwezige bovenste watervoerende lagen wordt verwacht. Een overzicht van het freatische grondwatermeetnet en van de HHZ's wordt weergegeven in Figuur 38.

2.1.2.3 Communicatie over en rapportering van de resultaten van het freatische grondwatermeetnet

De grondwatermeetresultaten worden na afloop van elke analysecampagne (halfjaarlijks) in digitale vorm door de VMM aan de landbouworganisaties overgemaakt. Dit gebeurt in het kader van open communicatie om de nodige transparantie over de lopende meetprogramma's en de uitkomsten hiervan te creëren. Bovendien stelt het de landbouworganisaties in staat eigen data-analyses uit te voeren met betrekking tot mesttoepassingen en kwaliteitsevolutie van het grondwater.

Het grote publiek kan kennisnemen van de meetresultaten van het freatische grondwatermeetnet via de website van de Databank Ondergrond Vlaanderen (<https://dov.vlaanderen.be>).

Net zoals voor het MAP-meetnet oppervlaktewater, vormen ook de resultaten van het freatische grondwatermeetnet de basis voor diverse Vlaamse rapporten, onder andere het Milieuraapport Vlaanderen (www.milieuraapport.be) en het Voortgangsrapport van de Mestbank. Ook voor Europese rapporteringen in het kader van de Nitraatrichtlijn, het derogatierapport en voor de onderbouwing van het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn, worden de resultaten van het freatische grondwatermeetnet gebruikt.

De resultaten staan eveneens in functie van de stroomgebiedbeheerplannen in het kader van het Decreet Integraal Waterbeheer, de Vlaamse toepassing van de Europese Kaderrichtlijn Water.

2.1.2.4 Evaluatie van nitraat in het freatische grondwatermeetnet

Evolutie van de overschrijdingen van 50 mg NO₃⁻/l

Sinds 2004 zijn voor alle HHZ's op halfjaarlijkse basis metingen van de grondwaterkwaliteit uitgevoerd. Tabel 28 geeft het aantal putten weer waar een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l per analysecampagne werd gemeten. Vanaf dat bij één van de aanwezige filters per put een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l wordt vastgesteld, wordt de betreffende meetlocatie als risicopunt geëvalueerd.

Na een aanvankelijke duidelijke toename van het aantal putten met een overschrijding van de nitraatnorm tot bijna 40 % van de putten in het voorjaar van 2005, werd een lichte daling van het overschrijdingspercentage vastgesteld totdat plusminus een status quo werd bereikt, met lichte seizoensale schommelingen rond de 38 %. De laatste vijf jaar is een daling van het overschrijdingspercentage zichtbaar, hoogstwaarschijnlijk te wijten aan de bijsturing van de maatregelen in het kader van het Mestdecreet. De meest recente gerapporteerde analysecampagne (najaar 2013) toont met 33,3 % zelfs het laagste overschrijdingspercentage sinds de start van de metingen.

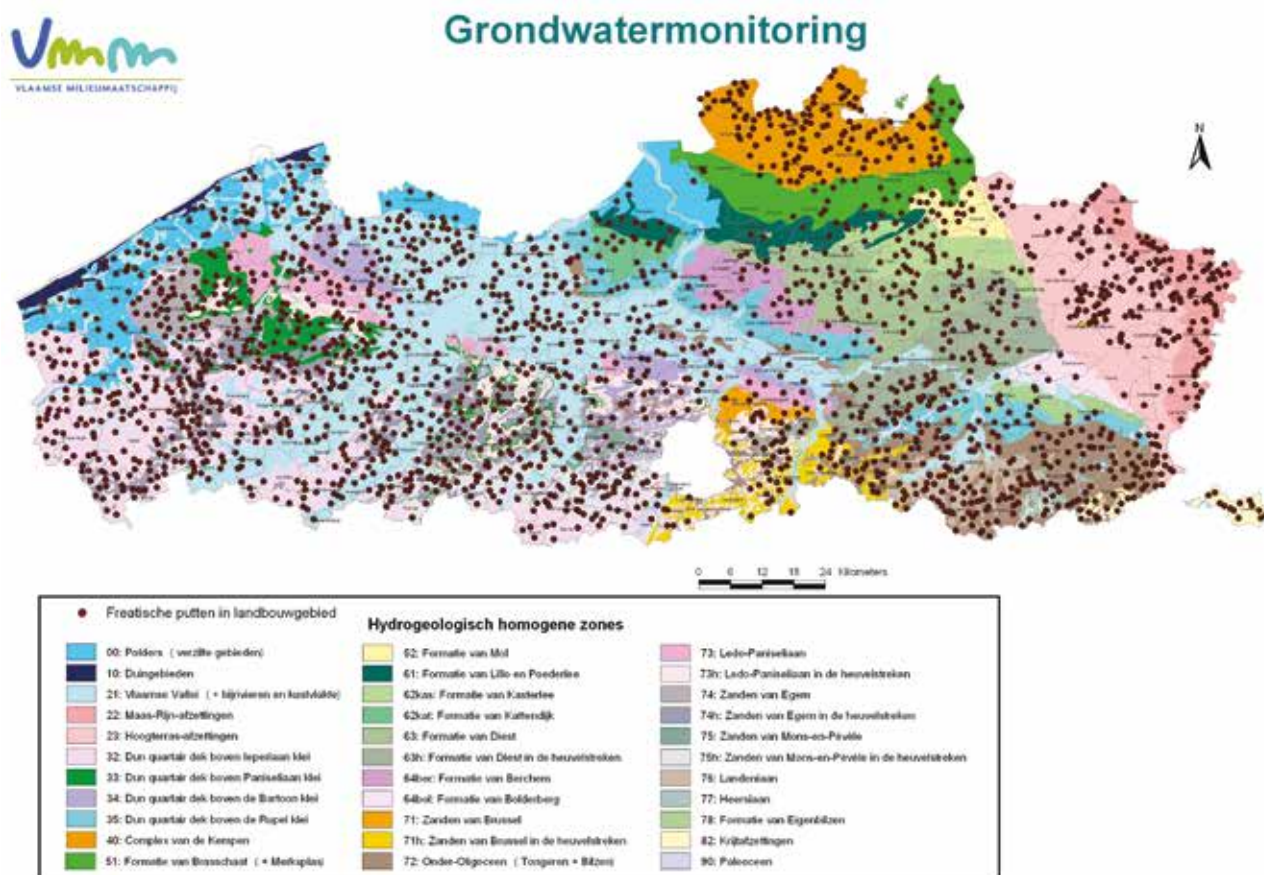
Hogere overschrijdingspercentages worden telkens in het voorjaar gedetecteerd. Reden voor deze verandering is te zoeken in de snelle interactie in vlakke gebieden met korte stromingscycli. Infiltrerend nitraathoudend water wordt tijdens de natte winterperiode vlug in de richting van de grondwatertafel getransporteerd wanneer goed doorlatende bodem- en sedimentlagen en dunne onverzadigde zones (0-2 m) aanwezig zijn. Tijdens het najaar komt het opnieuw tot een afname van de concentraties door snellere afvoer van nitraat-gecontamineerd water via de grondwaterstroming, verdunningseffecten of plaatselijke nitraatreductie in de ondiepe aquiferzone.

Het is dus uitermate positief dat de opeenvolgende toestandsbepalingen aangeven dat het tot een ommekeer is gekomen en de nitraatinput naar het grondwater na een aanvankelijke stijging opnieuw duidelijk afneemt.

Desondanks ondergaat het gros van de locaties eerder trage veranderingen door de sterke buffering van het nitraattransport. Dit is onder andere te wijten aan de beperkte doorlatendheid, de algemeen trage transportsnelheden, de laterale aanvoer van grote oppervlakken, de dikte van de onverzadigde zones en/of de uiterst beperkte reductiecapaciteit in het ondiepe gedeelte van de grondwatersystemen (oxidatiezone).

Het overschrijdingspercentage blijft dan ook, globaal gezien, redelijk hoog als men aan de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water toetst.

Figuur 38 Overzicht van de meetpunten van het freatische grondwatermeetnet en van de HHZ's in Vlaanderen

Tabel 28 Aantal en het percentage meetpunten van het freatische grondwatermeetnet dat de nitraatnorm van 50 mg NO₃-l overschrijdt per meetcampagne

Campagne	Aantal putten bemonsterd	Putten met overschrijding van 50 mg NO ₃ -l	
		Aantal putten	% van totaal aantal putten
2004 - voorjaar	1.925	688	35,7
2004 - najaar	1.728	616	35,6
2005 - voorjaar	2.026	801	39,5
2005 - najaar	2.004	756	37,7
2006 - voorjaar	2.045	775	37,9
2006 - najaar	2.035	762	37,4
2007 - voorjaar	2.047	790	38,6
2007 - najaar	2.031	776	38,2
2008 - voorjaar	2.033	794	39,1
2008 - najaar	2.031	762	37,5
2009 - voorjaar	2.041	769	37,7
2009 - najaar	1.973	712	36,1
2010 - voorjaar	2.015	765	38
2010 - najaar	1.992	705	35,4
2011 - voorjaar	1.988	737	37,1
2011 - najaar	1.998	709	35,5
2012 - voorjaar	1.988	718	36,1
2012 - najaar	1.952	665	34,1
2013 - voorjaar	2.014	688	34,2
2013 - najaar	1.993	664	33,3

Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van de bovenste filter

Een trendbepaling op basis van de gemiddelde nitraatconcentraties op niveau van de bovenste filter is de meest aangewezen analyse. De recente input van nitraat naar het grondwater heeft hoofdzakelijk impact op de zone van de bovenste filter. De precieze ouderdom van de nitraatuitspoeling kan nochtans variabel zijn. In de vlakke gebieden van noordelijk Vlaanderen is een snelle aanvoer naar de grondwatertafel mogelijk, variërend van een aantal weken of maanden tot meer dan een jaar. Voor de zuidelijke heuvelstreken kan de ouderdom, bij aanwezigheid van dikke onverzadigde zones, meerdere jaren en plaatselijk meer dan tien jaar bedragen. De aanvoersnelheden zijn uiteraard seizoensgebonden met maximale transportsnelheden tijdens de winterperiode. Verder dient met een zekere tijd-lag rekening te worden gehouden. Bij dikkere onverzadigde zones kan de aanvulling op een duidelijk later tijdstip gebeuren dan volgens de seizoenale schommelingen te verwachten is. Dit buffert voor een stuk de te verwachten effecten van de seizoensgebonden aanvoer van nitraten via uitspoeling.

Figuur 39 toont de evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties in het grondwater voor de 3 belangrijkste filterniveaus in de periode 2004-2013. Er is een verticaal verspreidingspatroon van nitraat zichtbaar met een duidelijke afname van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties met de diepte. Dat ook op het niveau van de derde filter nog altijd nitraat wordt gemeten, heeft te maken met lokale afwijkingen van de installatieprocedure waarbij een aantal filters nog altijd in de nitraatgevoelige oxidatiezone geïnstalleerd zijn (derde filter normaal gezien in de reductiezone van de aquifer).

Sinds 2005 wordt een daling van de gewogen gemiddelde nitraatgehalten op filterniveau 1 vastgesteld, met een tussentijdse stijging gedurende het voorjaar van 2007 en het najaar van 2009¹² (Figuur 39). De dalende trend zet zich door tot en met het voorjaar van 2013. De gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in het voorjaar van 2013 is met 33,7 mg NO₃/l de laagste die sinds het begin van de meetcampagnes van het freatische grondwatermeetnet werd bepaald. Deze verhoudingsgewijs grote daling is mogelijk tot stand gekomen door de zeer lange vorstperiode tijdens de winter- en lenteperiode van 2013, zodat hier minder nitraatuitspoeling uit de bodemlaag is gebeurd. Dit verklaart ook voor een stuk waarom de nitraatconcentraties op filterniveau 1 tijdens het najaar van 2013 weer een beetje gestegen zijn. Hoe dan ook, de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie ligt met 34,6 mg NO₃/l in een grootteorde die volgens de algemene dalende trend kan worden verwacht. Het is ook de op één na laagste bepaalde gewogen gemiddelde nitraatconcentratie. Of het hier tot een afvlakking van de trendevolutie komt, moet uit de resultaten van de volgende meetcampagnes blijken.

De vastgestelde dalende trend voor filterniveau 1 laat zich ondertussen ook doortrekken naar het tweede filterniveau. Hier komt het sinds eind 2009 tot een stapsgewijze lichte daling van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties. Een sterkere vermindering van het nitraatgehalte met bijna 5 mg NO₃/l is voor de meest recente meetcampagnes vast te stellen (overgang 2012 naar 2013). Het gewijzigde mestbeleid blijkt eveneens effect te hebben op de diepere aquiferzones. Omwille van de heterogeniteit van de ondergrond en het meetnet is niet duidelijk hoe groot de vertraging precies is, met andere woorden aan welk tijdstip de verbetering moet worden

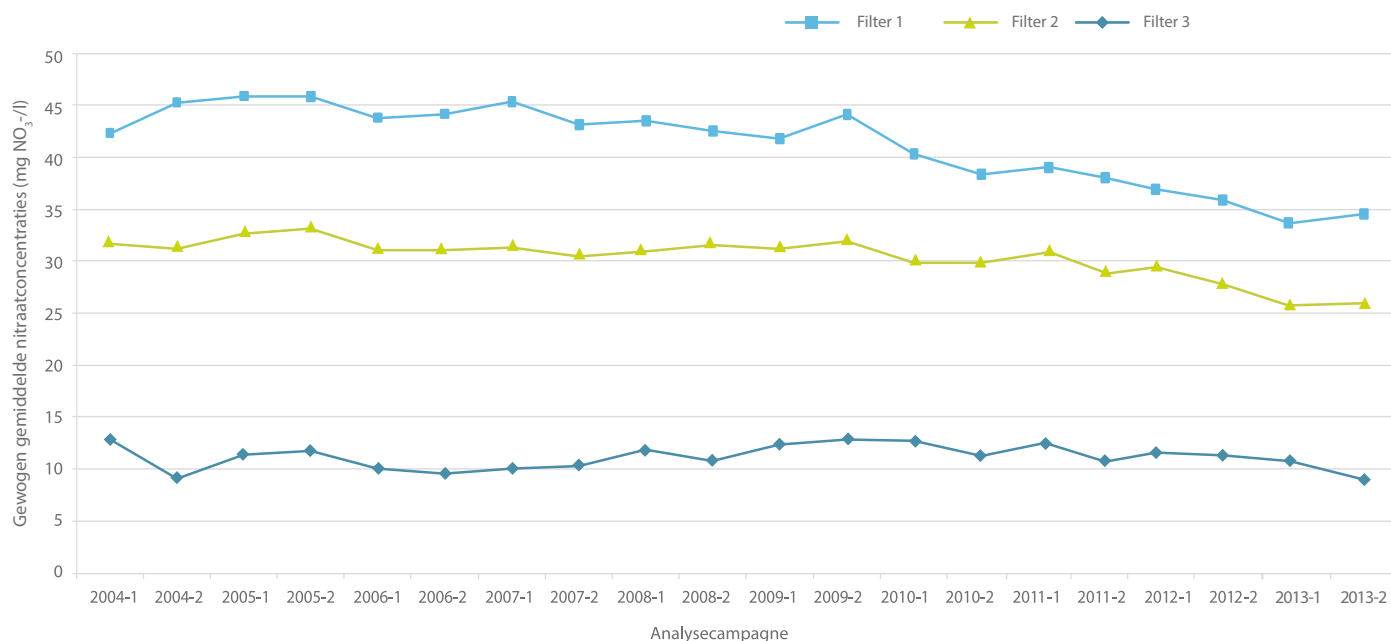
gekoppeld. Er zijn echter indicaties dat de bijsturing van het mestbeleid vanaf 2007 (MAP 3) een rol kan spelen (eerste effecten treden 2 jaar later op dan op filterniveau 1 op de meest ondiepe putinstallaties). De tweede duidelijk shift bij de verbetering is mogelijk gelinkt aan de start van MAP 4 in 2011.

Omwille van de grotere reis- en verblijftijden van het grondwater worden de diepste bemonsterde aquiferzones nog niet bereikt. De concentraties op filterniveau 3 blijven de laatste jaren redelijk stabiel.

Langzamerhand worden dus de positieve effecten van de recent genomen maatregelen in het kader van het Mestdecreet in het globaal eerder 'traag reagerende' grondwatersysteem zichtbaar. Er is een duidelijke verbetering van de grondwaterkwaliteit op filterniveau 1, voornamelijk sinds 2007 (Figuur 39). De evaluatie van de doelstellingen van MAP 4 wordt daarom uitgevoerd op basis van een lineaire regressie van de meetresultaten in de periode 2007-2013 (Figuur 40). De algemene daling op filterniveau 1 bedraagt ongeveer 1,6 mg NO₃/l per jaar. Volgens de huidige trend uit Figuur 40 worden de doelstellingen van MAP 4 voor een afname van de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie van de bovenste filter tot maximaal 36 mg NO₃/l in 2014 gehaald. Een afname van de concentraties tot minder dan 32 mg NO₃/l in 2018 blijft een realistisch scenario zolang het niet tot een trendafbuiging komt en de positieve effecten van genomen maatregelen zich verder in de kwaliteitswijziging reflecteren.

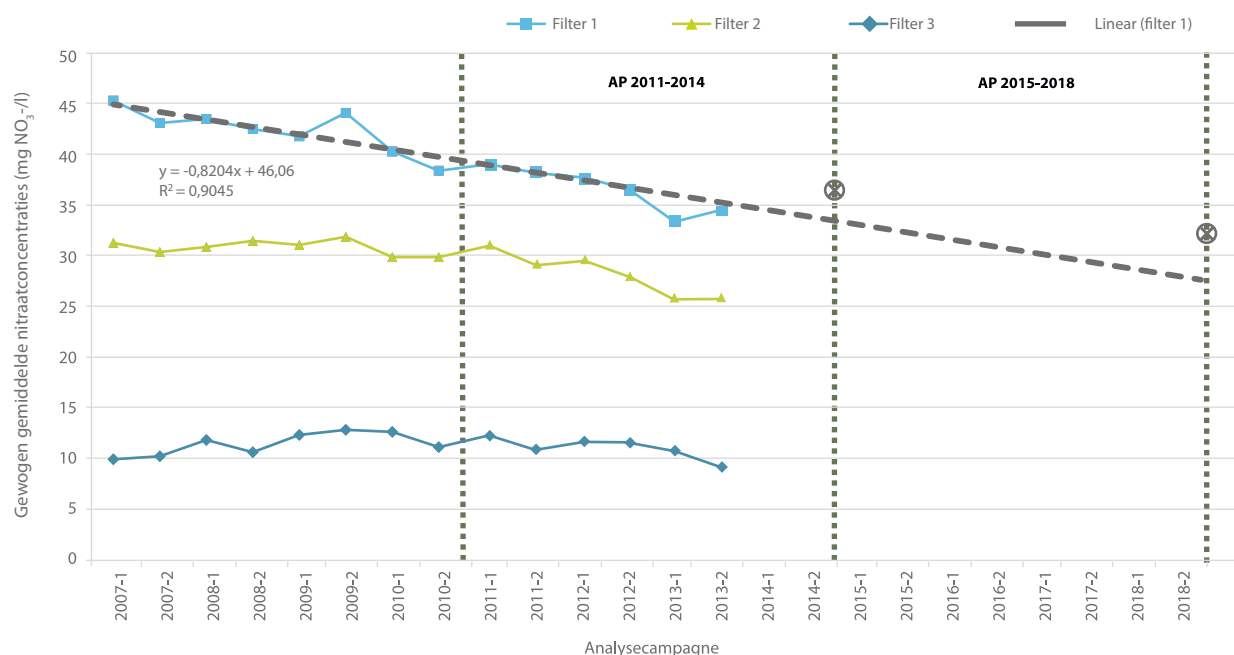
Voor de trendbevestiging is en verdere opvolging van de nitraatbelasting van het grondwater op basis van nieuwe meetcampagnes dwingend noodzakelijk. Een trendwijziging op een al bij al nog redelijk hoog concentratieniveau kan tot op heden niet worden uitgesloten.

Figuur 39 Evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties ter hoogte van de drie filters in het freatische grondwatermeetnet, waarbij 1 staat voor de voorjaar-scampagne en 2 voor de najaarscampagne

¹² De duidelijke afwijking in het najaar van 2009 is in de eerste plaats aan een datasetbeperking te wijten als gevolg van de uitzonderlijk droge en warme klimatologische omstandigheden tijdens de zomer van 2009 (zie Voortgangrapport 2010).

Figuur 40 Evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties ter hoogte van de drie filters in het freatische grondwatermeetnet vanaf 2007 met trendinterpolatie naar de volgende actieplanperiodes (AP).

Regionale verschillen in toestand en evolutie van de nitraatconcentratie in grondwater

Het eerder vastgestelde verdelingspatroon van de nitraatconcentraties in het freatische grondwater in Vlaanderen is ook in 2013 nauwelijks gewijzigd (Figuur 41). De situatie, op basis van het verdelingspatroon van de nitraatmaxima¹³ per put, blijft verder stabiel voor gebieden met weinig nitraatverontreiniging zoals de Polders en het zuidelijke Netebekken. Ondanks de globaal dalende trend tonen eerder als problematisch gerapporteerde zones met veel overschrijdingen (Hoogterrasafzettingen, zuidelijke heuvelstreken) nauwelijks verbeteringen. Voor sommige wordt er zelfs een tegenlopend effect vastgesteld. Zo is bijvoorbeeld het overschrijdingspercentage voor HHZ 23 op het niveau van de bovenste filter in 2013 opnieuw gestegen tot ongeveer 70 % terwijl dit in 2012 nog 61 % was. In de zones van zuidelijk Oost- en West-Vlaanderen bestaat daarentegen een zeer heterogene situatie met meetpunten die afwisselend een goede en een slechte kwalitatieve toestand vertonen.

Voor elke HHZ wordt de evolutie van de nitraatgehalten op filterniveau 1 bepaald (Figuur 42). Om met korte-termijn effecten rekening te kunnen houden, wordt met de meest recente vierjaarlijkse trend rekening gehouden, op basis van de meetgegevens van 2010-2013¹⁴. Voor elke filter wordt de trend via lineaire regressie berekend. Vervolgens is de gemiddelde trend per zone bepaald.

Voor het overgrote deel van de HHZ's komt het tijdens de evaluatieperiode 2010-2013 tot een daling van de gemiddelde nitraatconcentraties in het grondwater (Figuur 42).

Positief in deze context is de verdere verbetering in alle grote zones. Opvallend is hierbij dat - ondanks de toename aan overschrijdingen van de 50 mg NO₃⁻/l norm - ook in HHZ 23 een dalende trend wordt vastgesteld. Dit kan alleen betekenen dat de hoge concentratieniveaus op een aantal plaatsen aan het verminderen zijn, maar de vereiste nitraatkwaliteitsnorm nog buiten bereik is en plaatselijk minder gunstige trends bestaan, die tot bijkomende overschrijdingen van deze kwaliteitsnorm leiden, weliswaar met minder hoge concentratieniveaus.

In tegenstelling tot het Voortgangsrapport 2013 worden nu ook in HHZ's die gekenmerkt zijn door dikkere onverzadigde zones en daarmee diepere grondwatertafels, duidelijke verbeteringen vastgesteld. De langere reistijden van het grondwater (bijvoorbeeld meerdere jaren) kunnen verklaren dat effecten van genomen maatregelen in deze gebieden pas nu zichtbaar worden.

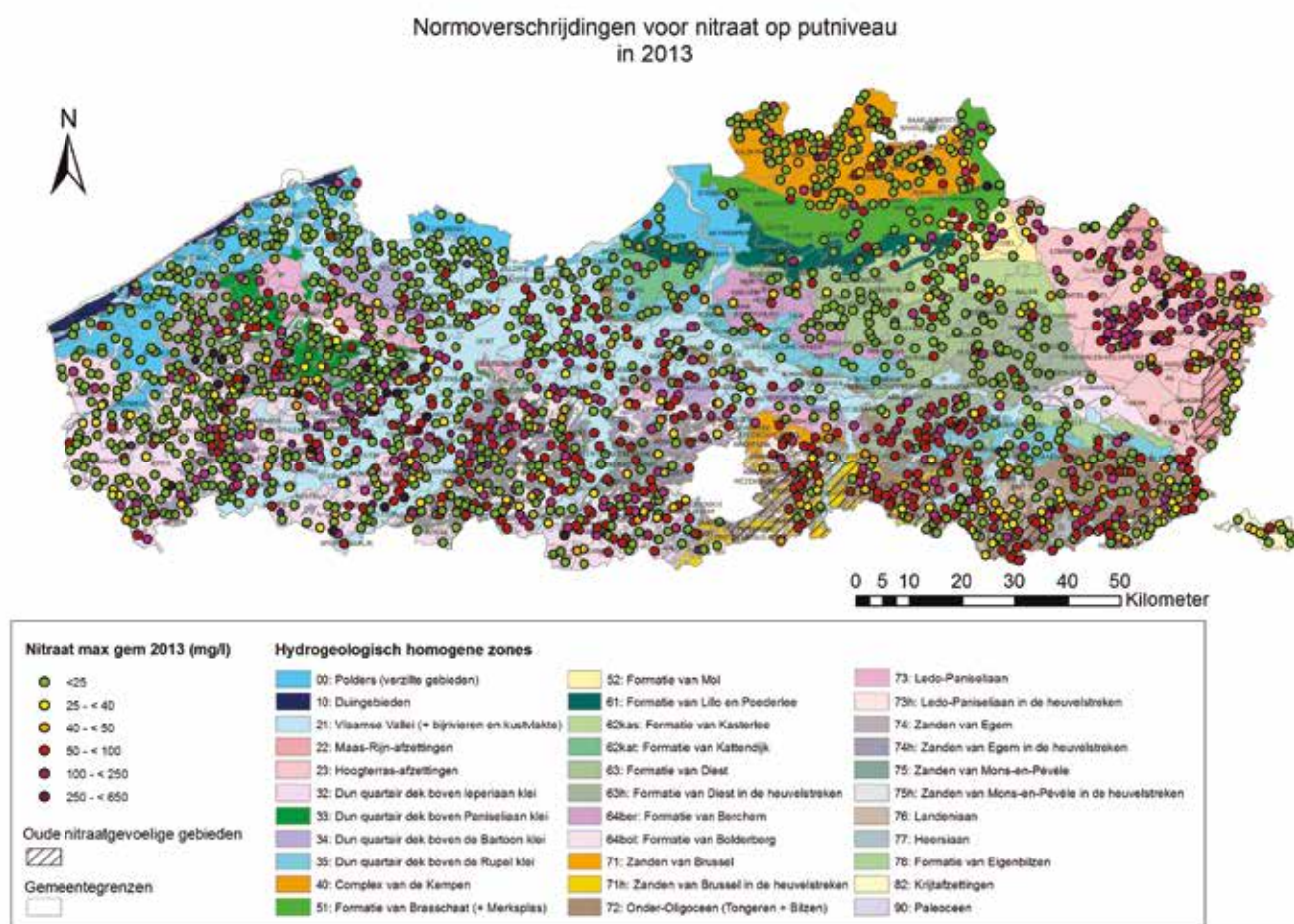
Daartegenover treedt in een beperkt aantal (kleinere) zones, met name HHZ 10, HHZ 71, HHZ 72-nit, en HHZ 82-nit nog altijd een verslechtering op. De redenen hiervoor zijn niet meteen duidelijk, ook al gaat het in alle vier gevallen om geassocieerde watervoerende lagen met een vrij goede hydraulische doorlatendheid en - bij voldoende hydraulische gradiënt - relatief snelle transporttijden. Voor HHZ 10 - de duinafzettingen - zijn, omwille van het beperkte landbouwgebruik, slechts twee putten aanwezig, zodat hier met de nodige voorzichtigheid moet worden geïnterpreteerd.

Detailanalyse heeft bovendien duidelijk gemaakt dat zowel verbeteringen als verslechteringen zich niet evenredig over de HHZ's verspreiden, zodat met lokale variaties rekening moet worden gehouden. Dit is te wijten aan verschillende factoren, zoals de natuurlijke randvoorwaarden (bijvoorbeeld bodemtype, hydrodynamiek, hydrogeochemie) maar ook en vooral de beschikbaarheid van nitraatbronnen (input).

¹³ Eerst werd voor elk filterniveau de gemiddelde nitraatconcentratie van de twee meetcampagnes van 2013 berekend. In het kader van een risicobenadering werd daarna voor elke put het maximum van de gemiddelde nitraatconcentraties van de verschillende filterniveaus bepaald.

¹⁴ Er worden alleen filters weerhouden met regelmatige bemonstering en analyse. Om weerhouden te worden moeten filters minimum 5 keer bemonsterd zijn tijdens de laatste 8 meetcampagnes (van voorjaar 2010 tot najaar 2013).

Figuur 41 Maximale gemiddelde nitraatconcentratie per put van het freatische grondwatermeetnet in 2013

Naast de trendevolutie van de voorbije vier jaar is in Figuur 42 ook het gemiddelde nitraatconcentratieniveau van de verschillende HHZ's op basis van drie klassen weergegeven:

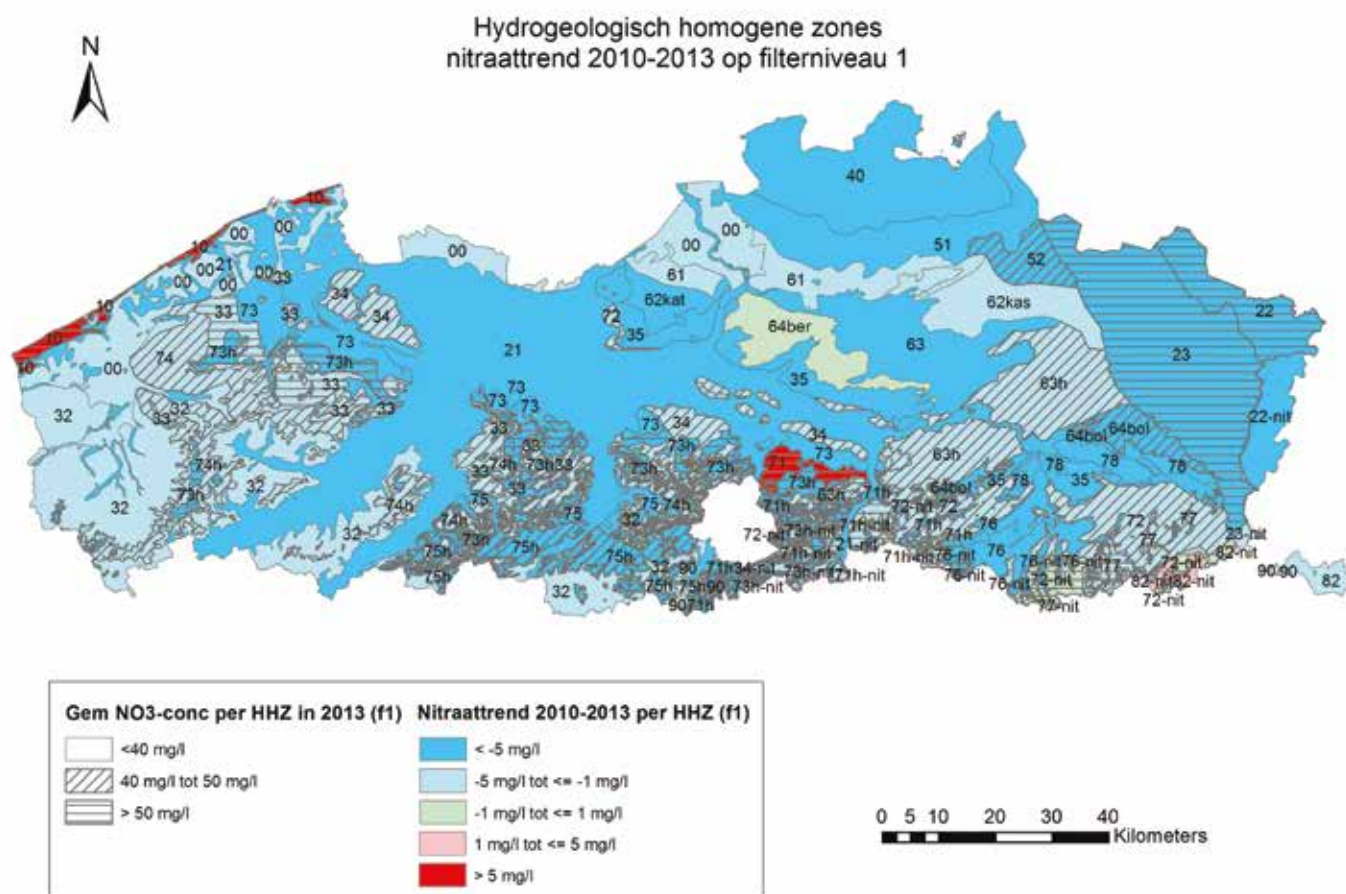
- zones waarvan de gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 1 in 2013 hoger dan de nitraatkwali teitsnorm van 50 mg NO₃/l was (horizontaal gearceerd);
- zones waarvan de gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 1 in 2013 zich tussen 40 en 50 mg NO₃/l bevond, dus hoger dan het gewogen gemiddelde voor heel Vlaanderen (schuin gearceerd);
- zones waarvan de gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 1 in 2013 lager dan 40 mg NO₃/l was (geen arcering).

In MAP 4 zijn bijkomende doelstellingen voor grondwater vooropgesteld in zones waar in 2010 op filterniveau 1 gemiddeld meer dan 50 mg NO₃/l werd gemeten. Voor deze zones moet de concentratie tegen eind 2014 met gemiddeld minimum 5 mg NO₃/l gedaald zijn. Specifieke aandacht gaat dus naar de HHZ's in Figuur 42, die horizontaal gearceerd zijn en ook in 2013

algemeen hoge concentratieniveaus tonen. Ook voor de zones die zich reeds op een concentratieniveau tussen 40 en 50 mg NO₃/l bevinden, mag in de toekomst geen verslechtering worden vastgesteld om aan de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn en deze van de Kaderrichtlijn Water te kunnen voldoen.

Bij de analyse van de hydrogeologisch homogene zones werd met de meest recente vierjaarlijkse trend rekening gehouden om met korte-termijn effecten rekening te kunnen houden (Tabel 29). De analyse van de HHZ's geeft aan dat, volgens de trend 2010-2013, in 2014 de gemiddelde nitraatconcentratie van het grondwater onder 87,4% van het Vlaamse landbouwareaal lager zal zijn dan 50 mg NO₃/l of zal afnemen met minstens 5 mg NO₃/l ten opzichte van referentiejaar 2010. Daarnaast is de trend voor 10,9% van het landbouwareaal dalend, maar onvoldoende snel om in 2014 de doelstelling te realiseren. Onder slechts 1,7% van het areaal zal in 2014 een achteruitgang van de waterkwaliteit worden gemeten waar ook in 2010 een overschrijding van 50 mg NO₃/l werd gemeten.

Figuur 42 Evolutie van de nitraatconcentratie op filterniveau 1 van het freatische grondwatermeetnet per HHZ in de periode 2010-2013

Milieueffecten

2

Tabel 29 Gemiddelde nitraatconcentratie in 2010 en verwachte nitraatconcentratie in 2014, per HHZ op basis van de trend 2010-2013

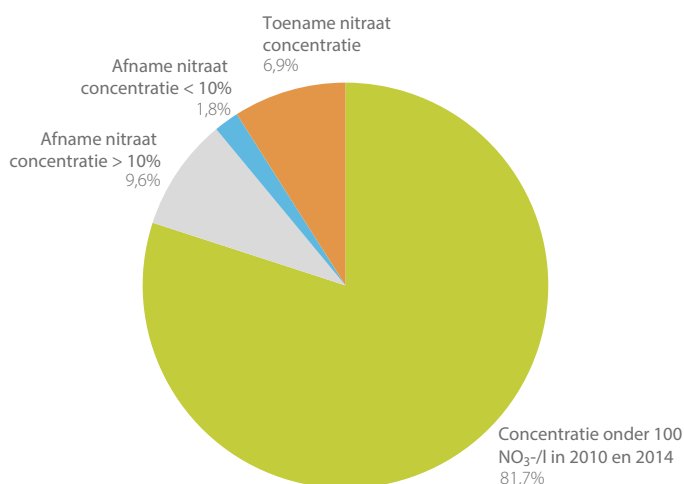
HHZ	Gemiddelde nitraatconcentratie 2010 (mg NO ₃ -/l)	Gemiddelde nitraatconcentratie 2013 (mg NO ₃ -/l)	Verwachte nitraatconcentratie eind 2014 (mg NO ₃ -/l)	Verwachte evolutie 2010-2014 (mg NO ₃ -/l)	Aandeel landbouwareaal (%)
00	3,57	3,60	2,46	-1,11	6,86
10	37,50	89,05	95,17	57,67	0,11
21	35,10	27,05	25,29	-9,815	20,2
22	65,66	62,25	60,54	-5,12	1,72
22-nit	24,53	20,83	16,64	-7,88	0,74
23	88,32	80,98	78,53	-9,79	3,76
23-nit	31,52	30,83	30,55	-0,96	0,12
32	32,03	28,64	28,75	-3,27	13,52
33	55,37	52,15	50,95	-4,42	2,85
34	58,96	48,08	54,46	-4,50	2,34
35	24,64	18,49	14,79	-9,85	2,68
40	33,97	25,13	21,11	-12,86	5,28
51	38,95	36,23	32,81	-6,14	2,02
52	61,56	41,11	38,71	-22,86	0,68
61	23,48	17,08	19,59	-3,89	1,15
62kas	24,88	23,54	21,13	-3,75	0,78
62kat	31,03	23,01	13,75	-17,28	1,31
63	22,82	12,93	9,00	-13,82	2,3
63h	46,61	41,83	42,21	-4,40	2,69
64ber	13,65	13,74	13,89	0,24	1,04
64bol	49,21	40,33	39,59	-9,62	0,34
71	51,33	84,75	77,79	26,46	0,27
71h	40,29	37,17	32,04	-8,25	0,29
71h-nit	63,38	63,97	59,33	-4,05	0,58
72	51,42	46,78	46,56	-4,86	4,69
72-nit	51,40	50,52	51,84	0,45	1,44
73	35,87	26,31	22,05	-13,81	2,1
73h	61,78	53,36	52,83	-8,96	3,45
74	38,71	40,40	37,60	-1,11	2,22
74h	46,60	44,43	41,82	-4,78	6,34
75	24,85	18,87	17,75	-7,10	0,33
75h	43,43	40,02	35,72	-7,71	2,64
76	47,35	39,56	42,20	-5,15	1,24
76-nit	106,25	77,92	66,71	-39,54	0,36
77	61,18	54,21	59,13	-2,04	0,39
78	60,45	39,19	38,66	-21,79	0,42
82	34,64	28,57	29,92	-4,72	0,44
82-nit	33,39	32,14	35,12	1,73	0,3

Resultaten van de lokale grondwaterkwaliteit

Een derde schaalniveau waarop de kwaliteit van het grondwater beoordeeld wordt, is het lokale niveau. Hiermee worden de meetresultaten van de individuele meetputten op filterniveau 1 bedoeld.

Figuur 43 stelt de evolutie voor van de nitraatconcentratie tegen 2014 op filterniveau 1 van de grondwatermeetpunten. 91,3% van de meetputten van het freatisch grondwatermeetnet beantwoordt aan de lokale doelstellingen van het 4^e actieprogramma doordat zowel de meetresultaten in 2010 als de voorspelde nitraatgehalten in 2014 voldoen aan de drempel van 100 mg NO₃/l (81,7%) of volgens de trendlijn 2010-2013 in 2014 een verbetering van de nitraatconcentratie realiseren van minstens 10% t.o.v. referentiejaar 2010 (9,6%). Voor 1,8% van de meetputten wordt een afname verwacht die echter onvoldoende is om de doelstellingen te halen.

Figuur 43 Evolutie van de nitraatconcentratie tegen 2014 op filterniveau 1 van de grondwatermeetpunten

2.1.2.5 Evaluatie van fosfaat in het freatische grondwatermeetnet

Het hoofdprobleem van fosfaat in het grondwater focust zich vooral op de mogelijke impact van deze parameter op de grondwaterafhankelijke terrestrische en aquatische ecosystemen. Er bestaat immers een kans op eutrofiëring. Om dergelijke effecten te voorkomen heeft men onder andere in toepassing van de Europese Grondwaterrichtlijn de fosfaatsnormen voor de grondwaterkwaliteit aangepast (Besluit Vlaamse Regering van 21 mei 2010). De nieuwe maximaal toelaatbare concentratie bedraagt 1,34 mg o-PO₄/l in plaats van 6,7 mg o-PO₄/l.

Hoge fosfaatgehalten in het grondwater zijn in hoofdzaak te wijten aan natuurlijke processen. Zo worden maximale natuurlijke concentraties tot boven de maximaal toelaatbare fosfaatconcentratie gemeten in het verzilte grondwater van de watervoerende lagen van de kuststreek (Polders - HHZ 00). Ook aanpalende stukken van de noordwestelijke Vlaamse Vallei (HHZ 21) en de quartaire afzettingen in de IJzervlakte (HHZ 32) tonen soms licht verhoogde fosfaatconcentraties. De hier aanwezige lagen zijn rijk aan organisch materiaal. Buiten de kustgebieden kunnen iets hogere fosfaatconcentraties vooral in de zone van het Diestiaan (HHZ 63 met inbegrip van delen van HHZ 63h) worden verwacht.

Ook hier is de oorzaak eerder aan natuurlijke processen te wijten door de aanwezigheid van fosfaatenodules in de sedimenten. Deze nodules bestaan in de eerste plaats uit het fosfaathoudende mineraal vivianiet, dat onder sterker gereduceerde condities gedeeltelijk in oplossing gaat. Bijgevolg kan het vrijgekomen fosfaat in ondiep sterker gereduceerd grondwater gemakkelijker transportprocessen ondergaan.

De fosfaatgehalten in grondwater in kwelzones (en daarmee de baseflow naar oppervlaktewater) zijn echter slechts beperkt gekend, omdat het merendeel van de putlocaties in infiltratiegebieden en transitiezones gelegen is. Bovendien is de impact van fosfaat op de oppervlaktewaterkwaliteit gekoppeld aan het fosfaatretentievermogen van de watervoerende lagen. Dit kan nogal variabel zijn.

Op zich tonen de grondwaterlichamen, die aan de reeds genoemde zones gekoppeld zijn - op een uitzondering na - een goede kwalitatieve toestand, ondanks vastgestelde normoverschrijdingen, omdat deze voor het merendeel overeenkomen met de bepaalde achtergrondniveaus en vastgelegde drempelwaarden (Besluit Vlaamse Regering van 21 mei 2010). Niettemin leidt elke mogelijke bijkomende belasting via externe fosfaatinput tot een overschrijding van deze achtergrondniveaus en drempelwaarden en dus tot een kwalitatief slechte toestand.

De bijdrage van externe fosfaatbronnen op de gemeten grondwaterkwaliteit is tot op heden minder goed gekend. Voor een betere beoordeling zijn zowel langetermijnreeksen nodig als ook een betere kennis van het P-gebruik en het fosfaatretentievermogen van alle type bodems en watervoerende lagen.

2.1.2.6 Evaluatie van de grondwaterkwaliteit in het licht van de doelstellingen van het actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn 2011-2014

Het Vlaamse actieprogramma voor de periode 2011-2014 voorziet 3 doelstellingen betreffende de kwaliteit van het grondwater. Deze doelstellingen situeren zich op drie schaalniveau's: met name globaal (Vlaanderen), regionaal (HHZ) en lokaal (meetput).

Op basis van de trend 2007-2013 zal de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in Vlaanderen op filterniveau 1 in 2014 lager zijn dan 36 mg NO₃/l en zal de vooropgestelde verbetering van 10% ten opzichte van het referentiejaar 2010 gerealiseerd worden op Vlaams niveau.

De analyse van de hydrogeologisch homogene zones geeft aan dat, volgens de trend 2010-2013, in 2014 de gemiddelde nitraatconcentratie van het grondwater onder 87,4% van het Vlaamse landbouwareaal lager zal zijn dan 50 mg NO₃/l of zal afnemen met minstens 5 mg NO₃/l ten opzichte van referentiejaar 2010. Daarnaast is de trend voor 10,9% van het landbouwareaal dalend, maar onvoldoende snel om in 2014 de doelstelling te realiseren. Onder slechts 1,7 procent van het areaal zal in 2014 een achteruitgang van de waterkwaliteit worden gemeten waar ook in 2010 een overschrijding van 50 mg NO₃/l werd gemeten.

91% van de meetputten van het freatisch grondwatermeetnet beantwoordt aan de lokale doelstellingen van het 4^e actieprogramma (geen overschrijding van 100 mg NO₃/l in 2014 of voldoende daling met minstens 10%).

2.1.3 Focusgebieden voor een gebiedsgerichte aanpak van waterkwaliteitsproblemen

Vanaf 2011 zijn er focusgebieden voor oppervlakte- en grondwater afgebakend. Dit zijn gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende is. De afbakening van een gebied als focusgebied heeft als gevolg dat de drempelwaarde voor het nitraatresidu lager is dan in niet-focusgebied. De eerste afbakening van de focusgebieden was geldig voor de jaren 2011 en 2012. Vanaf 2013 wordt de afbakening van de focusgebieden jaarlijks geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

2.1.3.1 Focusgebieden 2013

Criteria voor afbakening van de focusgebieden 2013

De criteria die gebruikt werden bij de afbakening van de focusgebieden voor 2013 zijn uitgebreid beschreven in het Voortgangrapport 2013.

Voor oppervlaktewater werden de meetresultaten van de MAP-meetpunten van winterjaar 2011-2012 gebruikt als basis voor de afbakening van focusgebieden oppervlaktewater. Net zoals bij de vorige afbakening, werd voor elke VHA-subzone nagegaan of in één van de meetpunten de norm van 50 mg NO₃/l is overschreden. Bij overschrijding is de hele VHA-subzone aangeduid als focusgebied voor oppervlaktewater.

Voor grondwater werd de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter tijdens de periode 2008-2011 gebruikt als basis voor de afbakening van de focusgebieden grondwater. Net zoals bij de vorige afbakening werd voor elke HHZ de verwachte gemiddelde nitraatconcentratie in 2014 bepaald. Als de doelstelling van MAP 4 niet binnen bereik ligt, is de HHZ aangeduid als focusgebied grondwater. In het vervolg werd voor deze HHZ's onderzocht of het nitraatprobleem relevant is voor de hele zone of alleen voor stukken ervan en hoe groot deze stukken zijn (al dan niet kleiner dan 100 ha). Afhankelijk van de bevindingen zijn de HHZ's volledig als focusgebied grondwater afgebakend, of alleen HHsubzones van voldoende grootte (> 100 ha) om hier efficiënt maatregelen te kunnen toepassen. De indeling in subzones gebeurt door een overlay te maken van de HHZ's met de VHA-subzones.

Zowel voor oppervlaktewater als voor grondwater kunnen gebieden opnieuw als niet-focusgebied aangeduid worden indien gedurende twee opeenvolgende evaluaties aan de criteria is voldaan. Aangezien de afbakening van de focusgebieden voor het jaar 2013 de eerste maal was dat de focusgebieden geëvalueerd werden, konden nog geen focusgebieden 'ont-afgebakend' worden. De gebieden die een verbetering vertoonden, hebben wel een bonus opgebouwd. Dit wil zeggen dat wanneer ze bij een volgende evaluatie de verbetering kunnen bevestigen, deze gebieden aangeduid zullen worden als niet-focusgebied.

Voor 2013 werd in totaal 305.600 ha (45 %) van het Vlaamse landbouwareaal afgebakend als focusgebied. Bij de afbakening van de focusgebieden voor 2013 werd 44.600 ha nieuw focusgebied afgebakend. Daarentegen heeft 34.400 ha een bonus opgebouwd.

Herziening van de focusgebieden 2013

Doordat een aantal MAP-meetplaatsen oppervlaktewater geschrapt werden uit het MAP-meetnet, werd eind 2013 een herziening van de focusgebieden 2013 uitgevoerd. Er zijn 7 subVHAzones waarvoor de aanduiding in 2013 als focusgebied vervalt. Deze 7 gebieden omvatten een landbouwareaal van ongeveer 15.600 ha. Door deze herziening komt het totale afgebakende areaal in focusgebied 2013 op 290.000 ha. Bij de evaluatie van de nitraatresidumetingen in 2013 is hiermee rekening gehouden bij het opleggen van de maatregelen.

2.1.3.2 Focusgebieden 2014

Analoge criteria werden gebruikt bij de afbakening van de focusgebieden voor 2014.

Voor oppervlaktewater werden de meetresultaten van de MAP-meetpunten van winterjaar 2012-2013 gebruikt als basis voor de afbakening van focusgebieden oppervlaktewater. Voor elke VHA-subzone werd nagegaan of in één van de meetpunten de norm van 50 mg NO₃/l is overschreden. Bij overschrijding is de hele VHA-subzone aangeduid als focusgebied voor oppervlaktewater.

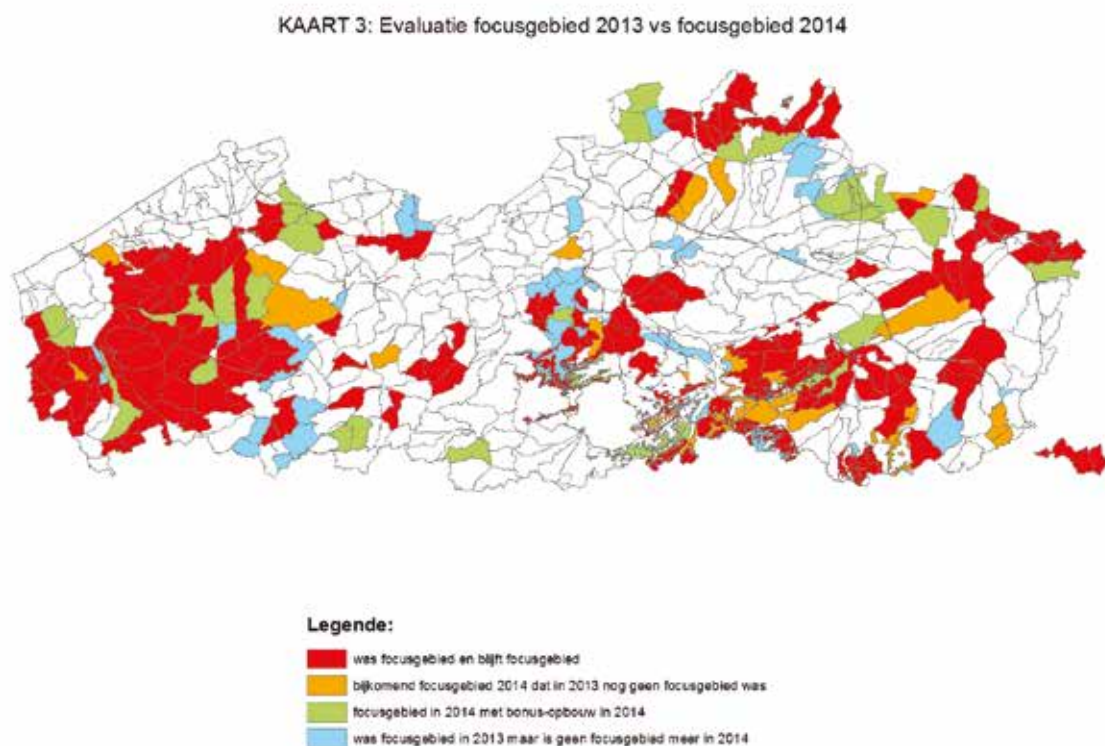
Voor grondwater werd de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter tijdens de periode 2009-2012 gebruikt als basis voor de afbakening van de focusgebieden grondwater. Voor elke HHZ werd de verwachte gemiddelde nitraatconcentratie in 2014 bepaald. Als de doelstelling van MAP 4 niet binnen bereik ligt, is de HHZ (volledig of deels) aangeduid als focusgebied grondwater.

Voor het eerst in 2014 konden gebieden opnieuw als niet-focusgebied aangeduid worden indien gedurende twee opeenvolgende evaluaties aan de criteria is voldaan. Dit betekent dat de focusgebieden 2013 die een bonus hadden opgebouwd, deze kunnen verzilveren bij de afbakening voor 2014 als de trend van verbetering bevestigd wordt.

Voor 2014 werd in totaal 280.200 ha focusgebied afgebakend, wat lager is dan het areaal focusgebied 2013 (290.000 ha, volgens herziening). Vergeleken met 2013 is er in 2014 een kleiner areaal dat als nieuw bijkomend focusgebied dient afgebakend te worden enerzijds (19.500 ha) en is er anderzijds een groter areaal dat in 2014 bonus opbouwt (48.100 ha).

Het areaal dat niet langer als focusgebied beschouwd wordt in 2014 bedraagt 35.500 ha en is schijnbaar groter dan het areaal met bonusopbouw in 2013. Dit is te wijten aan het feit bij de huidige berekening rekening gehouden werd met een volledige verwerking van de percelen van 2013 zoals aangegeven door de landbouwer, terwijl bij de berekening voor focusgebied 2013 gebruik gemaakt werd van een toen nog onvolledige dataset met perceelsgegevens (medio 2012). Als nog niet het ganse landbouwareaal opgenomen is in de dataset dan kan dit een onderschatting van de cijfers geven.

Figuur 44 Focusgebieden 2014

2.2 Nitraatresidu in landbouwgronden

2.2.1 Waarom wordt het nitraatresidu opgevolgd?

Gewassen nemen stikstof op in de vorm van nitraat om te groeien. De nitraten die niet opgenomen worden door de gewassen, blijven op het einde van het groeiseizoen achter in de bodem als residu, vandaar de term 'nitraatresidu'. Die nitraten kunnen tijdens de winterperiode uitspoelen naar het oppervlakte- en grondwater en een te grote hoeveelheid nitraat in het water kan eutrofiëring en sterke algenbloei teweegbrengen. Uitspoeling moet dus zo veel mogelijk vermeden worden. De Europese norm voor nitraat in oppervlakte- en grondwater is 50 mg nitraat per liter.

Omwille van het verband tussen het nitraatresidu en het risico op uitspoeling van nitraten naar het oppervlakte- en grondwater tijdens de winter, wordt het nitraatresidu opgevolgd. Het nitraatresidu is de hoeveelheid nitraatstikstof per ha in de bovenste 90 cm van een landbouwperceel, gemeten in de periode van 1 oktober tot en met 15 november.

Elk najaar worden er heel wat bodemstalen genomen op landbouwpercelen voor de bepaling van het nitraatresidu. Een nitraatresidubepaling kan om verschillende redenen gebeuren:

- In opdracht van de Mestbank, voor de algemene opvolging van het nitraatresidu in Vlaanderen: **'controlestaal'**.
- In opdracht van de betrokken landbouwer:
 - Omdat de Mestbank percelen aanduidde die bemonsterd moeten worden. Dit kan omwille van (1) een opgelegd maatregelenpakket in het vorige kalenderjaar: **'opvolgstaal'** of (2) een derogatieaanvraag: **'derogatiestaal'**.

- Omdat er op het perceel een beheerovereenkomst water (BO water) wordt toegepast. Een jaarlijkse nitraatresidubepaling is één van de contractuele voorwaarden: **'BO-waterstaal'**.

De Vlaamse Landmaatschappij evalueert de metingen van het nitraatresidu en bundelt de resultaten elk jaar in een nitraatresidurapport. In dit hoofdstuk vindt u de belangrijkste resultaten terug van de nitraatresidumetingen in 2013, samen met een evolutie van het nitraatresidu in Vlaanderen.

» De nitraatresidurapporten kunnen geraadpleegd worden op www.vlm.be, onder de Mediatheek, rubriek folders en brochures, mestproblematiek.

Als het nitraatresidu bepaalde drempelwaarden overschrijdt, legt de Mestbank begeleidende maatregelen op om toekomstige overschrijdingen te vermijden. Voor percelen met een BO water moet een lagere grenswaarde voor het nitraatresidu behaald worden voor de beheervergoeding kan uitbetaald worden.

» Meer informatie over de gevolgen van de nitraatresidumetingen in opdracht van de Mestbank en voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting is te vinden in 3.7.

2.2.2 Opbouw staalnamecampagne 2013

In 2013 werden in totaal ongeveer 20.870 percelen geselecteerd voor een nitraatresidubepaling bij 12.500 landbouwers, waarvan 7.280 percelen voor een controlestaal, 2.360 percelen voor een derogatiestaal, 3.515 percelen voor een opvolgstaal en 7.855 percelen voor een BO waterstaal (waarvan er 145 ook geselecteerd waren voor een opvolgstaal).

Bij de staalnamecampagne van de Mestbank waren gras en maïs de meest bemonsterde gewassen, goed voor respectievelijk 44 % en 33 % van de percelen. Daarna volgden granen (9 %), groenten (5 %), aardappelen (4 %), bieten (2 %), fruit, sierteelt en andere gewassen (elk 1 %). De Mestbankpercelen waren voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen (40 %), gevolgd door Oost-Vlaanderen (21 %), Antwerpen (16 %), Limburg (13 %) en Vlaams-Brabant (10 %).

Bij de staalnamecampagne voor de BO water was gras het meest bemonsterde gewas (35 %), gevolgd door maïs (26 %) en granen (25 %). Op de vierde plaats kwamen bieten met 8 %, gevolgd door aardappelen (4 %) en groenten (2 %). De percelen bemonsterd voor de BO water bevonden zich vooral in Limburg en Vlaams-Brabant, goed voor elk 33 à 35 % van het aantal percelen.

2.2.3 Resultaten nitraatresidumetingen 2013

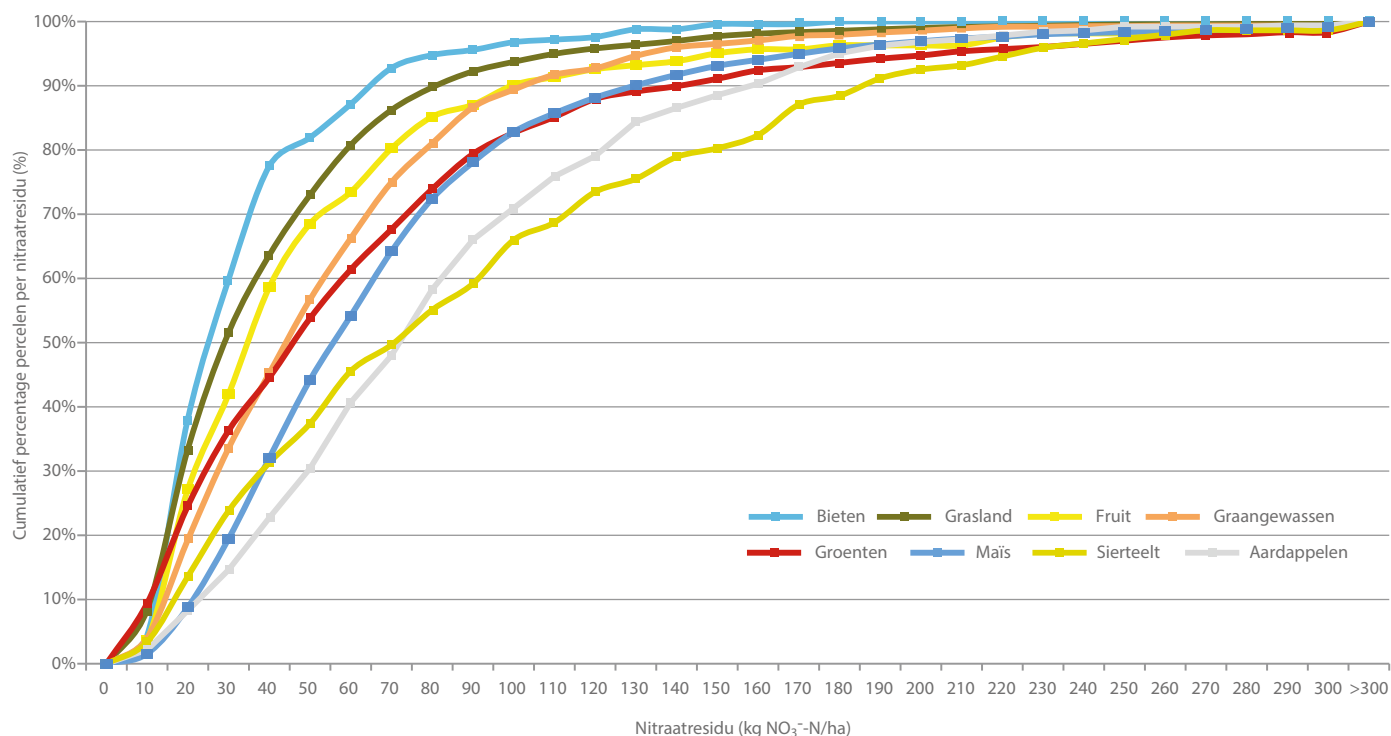
In 2013 bedroeg het gemiddelde nitraatresidu van de Mestbankpercelen 55 kg NO₃-N/ha, de mediaan bedroeg 42 kg NO₃-N/ha. Het gemiddelde nitraatresidu van alle percelen bemonsterd voor de BO water in 2013 bedroeg 34 kg NO₃-N/ha, de mediaan bedroeg 24 kg NO₃-N/ha.

Bij zowel de staalnamecampagne van de Mestbank als voor de BO water, werden verschillen in nitraatresidu's vastgesteld tussen de verschillende gewassen, door onder meer verschillen in bemesting en gewasspecifieke eigenschappen.

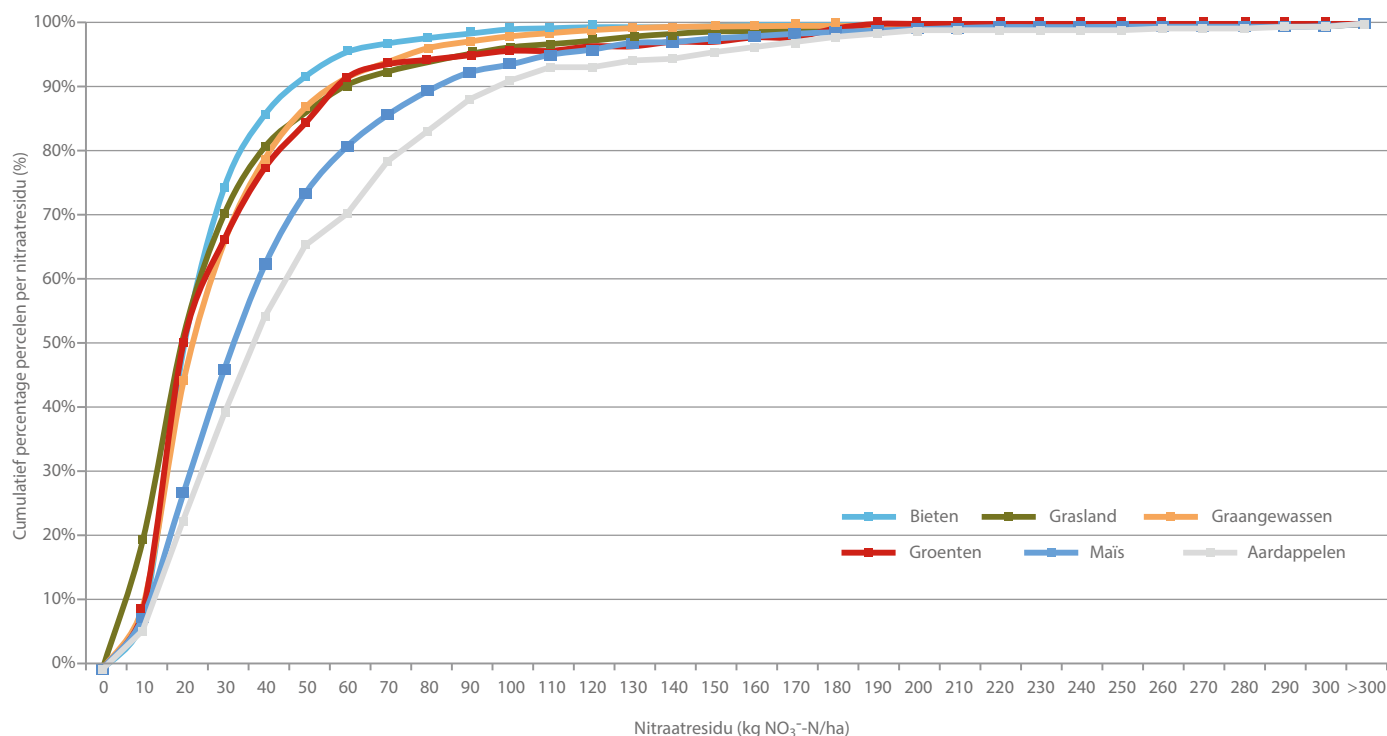
De nitraatresidu's in 2013 waren globaal gezien goed en vergelijkbaar met die van 2012. Bij de staalnamecampagne van de Mestbank in 2013 werden de laagste nitraatresidu's vastgesteld voor gras, bieten en fruit (mediaan 25 à 35 kg NO₃-N/ha), gevolgd door maïs, granen en groenten (mediaan 45 à 55 kg NO₃-N/ha) en aardappelen en sierteelt (mediaan 70 kg NO₃-N/ha). Deze verschillen blijken eveneens uit Figuur 45 waarin voor elk gewas het cumulatief percentage percelen dat voldoet aan een bepaald nitraatresidu is voorgesteld, bij de staalnamecampagne van de Mestbank in 2013.

Bij de staalnamecampagne voor de BO water in 2013 werden lage nitraatresidu's vastgesteld. Voor maïs en aardappelen werden iets hogere nitraatresidu's vastgesteld (mediaan ongeveer 35 kg NO₃-N/ha) t.o.v. de overige gewassen maar deze waren, vnl. voor aardappelen, aanzienlijk lager dan bij de staalnamecampagne van de Mestbank. Deze verschillen blijken eveneens uit Figuur 46.

Figuur 45 Cumulatief percentage percelen dat voldoet aan een bepaald nitraatresidu per gewas, bij de staalnamecampagne van de Mestbank in 2013

Figuur 46 Cumulatief percentage percelen dat voldoet aan een bepaald nitraatresidu per gewas, bij de staalnamecampagne voor de BO water in 2013

2.2.4 Evolutie van het nitraatresidu

De evolutie van het nitraatresidu in Vlaanderen bij de nitraatresidumetingen van de Mestbank wordt gegeven in Tabel 30. Het gemiddelde nitraatresidu en de mediaan in 2013 bedroegen respectievelijk 55 kg NO₃-N/ha en 42 kg NO₃-N/ha wat vergelijkbaar is met de resultaten van 2012.

Omdat elke staalnamecampagne anders is opgebouwd, wordt de evolutie van het gewogen gemiddelde nitraatresidu opgevolgd waarbij wordt gewogen naar de arealen van de gewassen in Vlaanderen. Het gewogen gemiddelde nitraatresidu is gedaald tot ongeveer 50 kg NO₃-N/ha in 2012 en 2013. In tegenstelling tot de trend van verbetering die werd vastgesteld sinds 2004, werd in 2009 en 2011 een minder goed nitraatresidu vastgesteld. Dat was voornamelijk toe te schrijven aan de weersomstandigheden.

Tabel 30 Evolutie van het gemiddelde nitraatresidu, de mediaan en het gewogen gemiddelde nitraatresidu (in kg NO₃-N/ha), bij de nitraatresidumetingen van de Mestbank sinds 2004

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gemiddelde	106	98	107	71	75	90	66	84	52	55
Mediaan	78	78	83	53	59	68	51	59	38	42
Gewogen gemiddelde	111	99	91	70	67	87	64	75	48	53

Tabel 31 Evolutie van het gemiddelde nitraatresidu en de mediaan (in kg NO₃-N/ha), bij de nitraatresidumetingen voor de BO water sinds 2001

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gemiddelde	94	64	80	77	53	61	50	48	47	40	44	30	34
Mediaan	67	53	63	61	41	49	37	39	33	27	27	20	24

2.3 Fosfaattoestand van landbouwgronden

2.3.1 Evolutie van de fosfaattoestand in landbouwgrond

In de MIRA rapportering wordt het percentage percelen met een fosforgehalte hoger dan de streefzone¹⁵ opgevolgd als een toestandindicator voor fosfor in de landbouwbodem (<http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/MIRA-T/milieuthemas/vermesting/nutrienten-in-de-bodem/fosfor-in-de-landbouwbodem/>). Het percentage percelen met een fosfaattoestand hoger dan de streefzone in 2008-2011 is lager dan in de periode 2004-2007 en bedraagt ongeveer 77 % bij akkerlandpercelen en ongeveer 56 % bij weilandpercelen (Figuur 47).

De daling sinds 2008 is een gunstige evolutie en is mogelijks toe te schrijven aan de prijsstijging van kunstmest en de gewijzigde mestwetgeving. De normen voor fosfaat uit dierlijke mest zijn immers aangescherpt. Aangezien er een rechtstreeks verband bestaat tussen fosfaatbemesting en de fosfaattoestand van percelen, is het aanvaardbaar dat een verminderde fosfaatbemesting geresulteerd heeft in een lagere fosfaattoestand van de Vlaamse landbouwpercelen.

2.3.2 Fosfaatverzadiging

2.3.2.1 Fosfaatverzadigingsgraad

Als meer fosfaat wordt toegediend aan de landbouwbodem dan vereist is voor de groei van het gewas, accumuleert fosfaat in de bodem. Bodems kunnen een bepaalde hoeveelheid fosfaat vasthouden maar hoe meer deze sorptiecapaciteit opgebruikt wordt, hoe minder plaats beschikbaar is om fosfaat vast te leggen waardoor fosfaat uiteindelijk zal uitspoelen naar grond- en oppervlaktewater.

In zure zandgronden wordt fosfaat hoofdzakelijk geabsorbeerd door ijzer- en aluminiumoxiden en hydroxiden. Het fosfaatbindend vermogen van een bodem is de capaciteit van de bodem om fosfaat vast te leggen. Het is een maximale hoeveelheid fosfaat die kan vastgehouden worden door een bodem en wordt bepaald op basis van de hoeveelheid oxalaatextraheerbare ijzer en aluminium.

Door middel van een oxalaatextract kan de hoeveelheid fosfaat die gebonden is aan ijzer- en aluminiumoxiden en hydroxiden bepaald worden. De verhouding van de hoeveelheid fosfaat in een bodem ten opzichte van het fosfaatbindend vermogen, wordt de fosfaatverzadigingsgraad (FVG) van die bodem genoemd. Vanaf dat de fosfaatverzadigingsgraad een bepaalde kritische grenswaarde overschrijdt, is er een verhoogd risico op fosfaatdoorslag en uitspoeling van fosfaat naar grond- en oppervlaktewater.

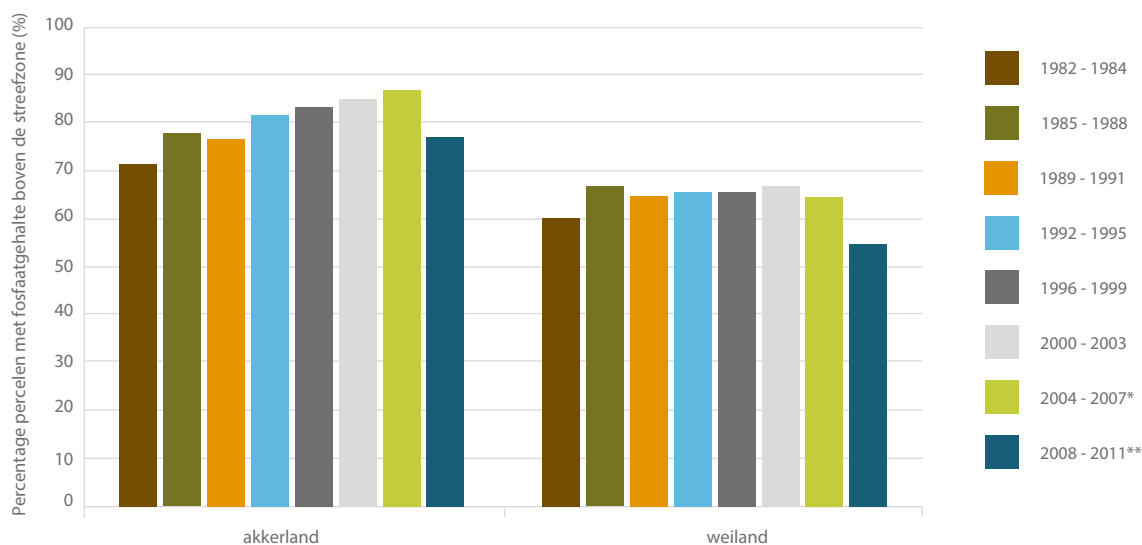
Om de landbouwbodem te beschermen tegen de aanrijking met fosfaat, zijn fosfaatverzadigde gebieden afgebakend waarin een strengere fosfaatbemestingsnorm geldt.

2.3.2.2 Afbakening fosfaatverzadigde gebieden

Met het oog op een verdere bescherming van de landbouwbodem en een verbetering van de waterkwaliteit, geldt vanaf 1 januari 2012 een lagere kritische grenswaarde voor fosfaatverzadiging van 35 %. De totale oppervlakte landbouwgrond in de fosfaatverzadigde gebieden bedraagt 6.510 ha.

Landbouwers die met een bodemanalyse aantonen dat hun perceel niet fosfaatverzadigd is omdat de profielgemiddelde fosfaatverzadigingsgraad kleiner is dan 35%, kunnen een vrijstelling krijgen van de bemestingsbeperking. In dat geval gelden de algemene fosfaatbemestingsnormen. In 2013 is voor 2.180 ha landbouwgrond een ontheffing van de bemestingsbeperking van toepassing.

Figuur 47 Evolutie van het percentage percelen met een fosfaatgehalte boven de streefzone voor akkerland en weiland

(*: Periode 2004-2007 loopt tot 31 augustus 2007, **: Periode 2008-2011 loopt van 1 september 2007 tot 31 augustus 2011).

Bron: VMM Milieurapport Vlaanderen, gebaseerd op gegevens van BDB

¹⁵ De streefzone is de zone waarin de gewassen een optimale groei zullen kennen bij uitvoering van een oordeelkundige bemesting. De streefzone bedraagt 12-18 mg P per 100 g luchtdroge grond voor akkerland en 19-25 mg P per 100 g luchtdroge grond voor weiland (op basis van een ammoniumlactaatextract).

Daarnaast is een afwijking mogelijk voor percelen met een laag fosfaatbindend vermogen. Landbouwers die met een bodemanalyse aantonen dat het fosfaatbindend vermogen van hun perceel in het bodemprofiel van 0 tot 90 cm diepte kleiner of gelijk is aan 25 mmol P/kg luchtdroge grond én dat het gehalte van P-oxalaat van 0 tot 30 cm diepte kleiner of gelijk is aan 20 mmol P/kg luchtdroge grond, kunnen voor het betreffende fosfaatverzadigd perceel een uitzonderingsnorm voor fosfaat verkrijgen. Die norm is gelijk aan de algemene fosfaatsnorm verminderd met 10 kg P_2O_5 /hectare. Voor 500 ha geldt een aangepaste bemestingsnorm.

Voor de overige 3.830 ha fosfaatverzadigde landbouwgrond geldt een bemestingsbeperking van 40 kg P_2O_5 /ha.

2.4 Emissie en depositie van ammoniak

2.4.1 Emissie van ammoniak¹⁶

2.4.1.1 Doelstellingen

De emissie van ammoniak naar de lucht gebeurt voornamelijk vanuit de landbouw (stallen, mestopslagplaatsen, bemesting, beweiding, gebruik van kunstmest, mestverwerking). De verontreiniging van de lucht door emissies van ammoniak leidt tot een verzuring van het leefmilieu.

Voor de bestrijding van onder meer verzurende emissies heeft de EU een Thematische Strategie inzake Luchtverontreiniging uitgewerkt. Hierin kadert de NEC-richtlijn (National Emission Ceilings), die de lidstaten van de EU absolute emissieplafonds oplegt voor onder meer ammoniak waaraan vanaf 2010 moet voldaan worden. Eind 2013 publiceerde de Europese Commissie een nieuwe Thematische Strategie inzake Luchtverontreiniging en werd een nieuwe richtlijn voorgesteld met nationale emissiereductiedoelstellingen voor onder meer ammoniak voor 2020 en 2030. Deze richtlijn zal de huidige NEC-richtlijn vervangen.

2.4.1.2 Methodologie

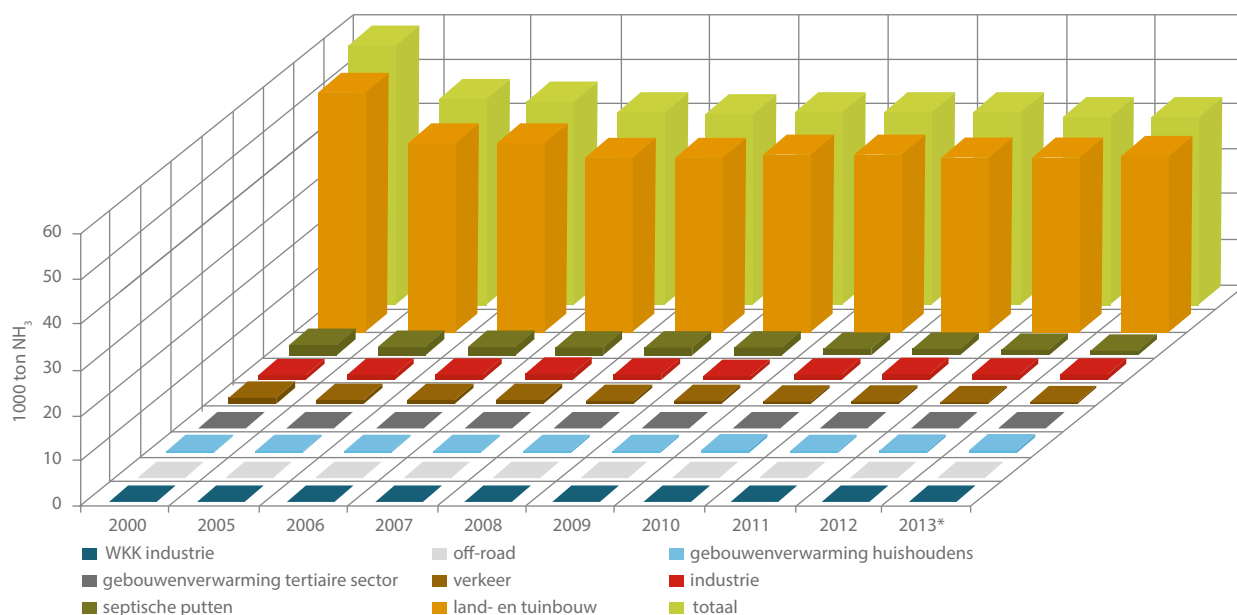
De NH_3 -emissie uit de land- en tuinbouw wordt berekend met het EMAMV-model (het Emissie Model Ammoniak Vlaanderen) waarin alle NH_3 -verliesposten (stal, opslag, aanwending, weide, mestverwerking, kunstmest) opgenomen zijn:

- Voor de berekening van de NH_3 -emissie uit de veeteelt wordt vertrokken van gegevens van de Mestbank (dierlijke mestproductie, stallen).
- De NH_3 -emissie uit kunstmest wordt berekend op basis van gegevens over het jaarlijks kunstmestgebruik bekomen via de internationale meststoffenvereniging (International Fertilizer Association of IFA). Wat betreft gegevens van de gebruiksintensiteit van de kunstmest per landbouwstreek wordt uitgegaan van de gegevens uit de boekhoudingen van het Landbouwmonitoringsnetwerk (Departement L&V) en een gebruiksintensiteit bepaald voor de voornaamste landbouwteelten in Vlaanderen (Lenders, D'hooghe & Tachuenier (2013).
- Voor de berekening van de NH_3 -emissie ten gevolge van de mestverwerking wordt gesteund op gegevens van het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM).

2.4.1.3 Ammoniakemissie in Vlaanderen en bijdrage van de land- en tuinbouw

Figuur 48 geeft de evolutie weer van de NH_3 -emissie in Vlaanderen sinds 2000. De NH_3 -emissie bedraagt 41,7 kton in 2013 (voorlopige resultaten).

Figuur 48 Evolutie van de NH_3 -emissie in Vlaanderen (in kton NH_3) (* voorlopige resultaten)

De land- en tuinbouw blijft de voornaamste bron van NH_3 -emissie in Vlaanderen. In 2013 is deze goed voor 91 % (38,1 kton NH_3) van de totale Vlaamse NH_3 -emissie. De overige emissies zijn afkomstig van septische putten (3 %), industrie (2 %), gebouwenverwarming (voornamelijk door huishoudens, 3 %) en verkeer (1 %). Emissies door de off-road sector en door WKK's van de sector industrie in joint venture worden opgenomen voor de volledigheid, maar vormen een zeer kleine fractie in de totale NH_3 -emissie.

De invoer van Mestactieplan 2bis (MAP 2bis) in 2000 resulteerde in een drastische daling van de NH_3 -emissie ten opzichte van 1999. Het emissiearm aanwenden alleen al was goed voor 90 % van de gerealiseerde emissiedaling tussen 1999 en 2000.

In vergelijking met 2000 is de totale NH_3 -emissie in Vlaanderen in 2013 verder afgenomen met 28 %, voornamelijk door de inspanningen in de veeteelt (afbouw van de veestapel, verhoogde voederefficiëntie van de verschillende diersoorten, emissiearme stallen en emissiearme aanwending van dierlijke mest, d.i. mestinjectie en onmiddellijk onderwerken).

In 2003 werd het inregenen en het spreiden bij regenweer uit het Mestdecreet geschrapt en werden bepaalde aanwendingstechnieken, waaronder sleepslang bemester en zodebemester, verplicht. Deze verscherping had eveneens een belangrijke emissiereductie tot gevolg, waarvan het effect zichtbaar werd vanaf 2004.

Binnen de sector land- en tuinbouw is veeteelt de belangrijkste bron van NH_3 -emissie (34,1 kton NH_3 in 2013), gevolgd door kunstmestgebruik (3,6 kton NH_3) en mestverwerking (0,5 kton NH_3).

Veeteelt

De veeteelt is de belangrijkste bron van NH_3 -emissie in Vlaanderen in 2013, goed voor 82 % van de totale NH_3 -emissie.

Figuur 49 toont de evolutie van het procentuele aandeel van de verschillende emissiestadia in de totale NH_3 -emissie in Vlaanderen voor de jaren 2000 en 2013. Daar waar in 2000 de emissie ten gevolge van toediening op het land nog goed was voor 39 % van de totale NH_3 -emissie is dit in 2013 nog slechts 28 %. De absolute emissie uit stallen (inclusief opslag in de mestkelder) is

gedaald, maar het procentueel aandeel in de totale emissie vanuit de veeteelt is gestegen van 54 % in 2000 tot 68 % in 2013. Sinds september 2003 dienen alle nieuwe pluimvee- en varkensstallen ammoniakemissiearm gebouwd te worden. Deze gegevens worden mee in rekening gebracht.

In 2013 zijn emissiearme stallen alleen al goed voor ongeveer 6 % reductie ten opzichte van de totale NH_3 -emissie. In 2005 was dit nog slechts 0,5 %. De emissie door begrazing maakte in 2000 7 % uit van de totale NH_3 -emissie door de veeteelt. Terwijl dit in 2013 nog slechts 4 % bedraagt. De emissie ten gevolge van externe opslag is eerder gering.

Kunstmest

In 2013 is bijna 9 % van de totale NH_3 -emissie afkomstig van het gebruik van kunstmest. In 2000 was dit nog 4 %.

De NH_3 -emissie ten gevolge van het kunstmestgebruik is sterk afhankelijk van het type kunstmest dat wordt toegediend. Zo is het vervluchtigingspercentage (de emissiecoëfficiënt) het grootst bij ureum (15 %) en bij vloeibare meststoffen (9 %), terwijl dit voor ammoniumsulfaat en ammoniumnitraat respectievelijk 4 % en 2 % bedraagt.

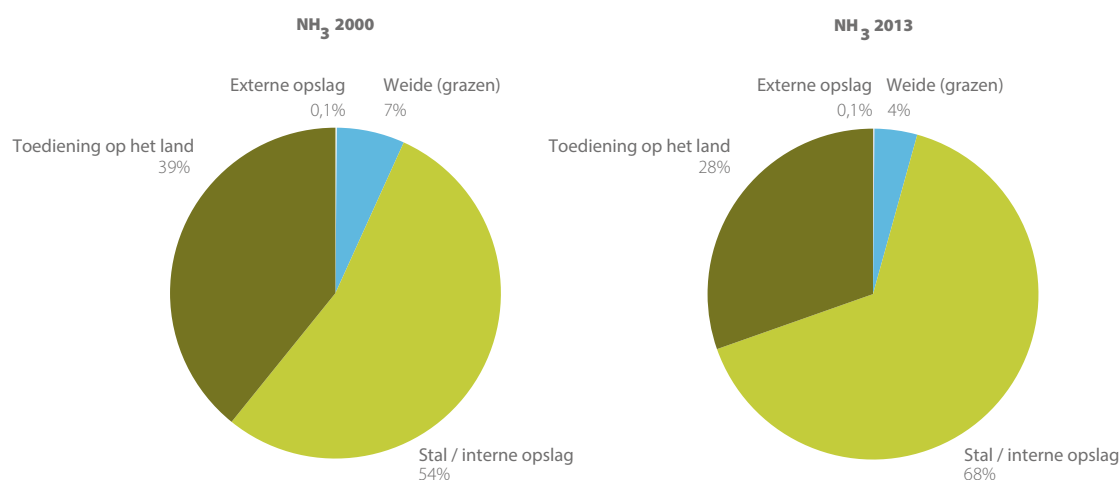
De NH_3 -emissie uit kunstmest is onderhevig aan schommelingen. Dit kan verklaard worden door het variërend kunstmestgebruik, onder meer bepaald door wijzigingen in de mestwetgeving en schommelingen van de kunstmestprijzen. Maar de belangrijkste oorzaak hiervan is ongetwijfeld de verandering in type kunstmest dat toegediend wordt. Zo worden er vanaf 2009 relatief meer vloeibare meststoffen ten koste van ammoniumnitraat gebruikt.

Mestverwerking

De NH_3 -emissie ten gevolge van mestverwerking maakt in Vlaanderen 1 % uit van de totale NH_3 -emissie.

Ondanks de stijgende hoeveelheid verwerkte mest volgt de NH_3 -emissie sinds 2008 deze trend niet. Dit heeft onder meer te maken met de gehanteerde mestverwerkingstechniek. Zo wordt de laatste jaren veel meer mest verwerkt in een biologie dan bijvoorbeeld in 2007 het geval was. Deze techniek kent een heel lage emissiecoëfficiënt.

Figuur 49 Aandeel van de verschillende emissiestadia in de NH_3 -emissie door de veeveelt in Vlaanderen in 2000 en 2013

2.4.2 Verzurende en vermestende deposities¹⁷

2.4.2.1 Inleiding

Verzuring is het gevolg van de emissie van verontreinigende stoffen, vooral zwaveldioxide (SO_2), stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH_3), in de lucht. Hierdoor ontstaan verschillende stikstof- en zwavelverbindingen die in het milieu kunnen terecht komen. Wanneer deze verbindingen na afzetting op de bodem of planten verzurend werken, spreekt men van verzurende depositie.

De verzurende stoffen SO_x , NO_y en NH_x worden verwijderd uit de atmosfeer via droge depositie en natte depositie. De totale verzurende depositie is de som van de natte en de droge depositie. De vermestende depositie wordt gedefinieerd als de totale depositie (som van natte en droge depositie) van anorganische stikstof ($\text{NO}_y + \text{NH}_x$).

Verzuring hangt nauw samen met andere milieuproblemen, onder andere met vermesting. We spreken van vermesting als er een overmaat is aan nutriënten, het betreft nitraten en fosfaten. De nutriënten die niet door de planten worden opgenomen, komen in onze oppervlakte- en grondwateren terecht.

2.4.2.2 Doelstellingen

De Europese richtlijn 2008/50/EG betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa beschrijft kritieke niveaus voor de bescherming van ecosystemen voor SO_2 ($20 \mu\text{g}/\text{m}^3$) en NO_x ($30 \mu\text{g}/\text{m}^3$)¹⁸. Het kritieke niveau voor NH_3 is door de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) momenteel vastgelegd op $8 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

2.4.2.3 Methodologie

De verzurende en vermestende depositie in Vlaanderen wordt opgevolgd via enerzijds een depositiemeetnet en anderzijds een atmosferisch transport- en depositiemodel dat de geografische spreiding van de depositie modelleert voor gans Vlaanderen.

De VMM baat het depositiemeetnet verzuring uit. In 2013 werd op 9 meetplaatsen de natte en droge depositie opgevolgd van zowel NH_x , NO_y als SO_x . Op 8 andere meetplaatsen gebeurden extra NH_3 -metingen. De natte depositie wordt berekend door de concentratie in de neerslag te vermenigvuldigen met de neerslaghoeveelheid. De droge depositie wordt bepaald aan de hand van de gemeten luchtconcentraties en berekende depositiesnelheden per vegetatietype (gras, heide, loofbos en naaldbos).

Naast een evaluatie van het depositiemeetnet, worden ook modelberekeningen uitgevoerd om de verspreiding van verzurende en vermestende deposities te onderzoeken. Het Vlaamse Operationeel Prioritaire Stoffen model (VLOPS-model) is een atmosferisch transport- en dispersie model dat de impact van verzurende en vermestende bestanddelen op lokale, maar vooral op regionale schaal modelleert.

Het model berekent potentieel verzurende en vermestende concentraties en deposities uitgaande van emissiegegevens, een meteorologische statistiek en gegevens over het receptorgebied. Het model wordt gevalideerd door toetsing aan de meetresultaten van het concentratie- en depositiemeetnet.

¹⁷ Bron: VMM (2014), Luchtkwaliteit in Vlaanderen, Verzurende en vermestende luchtverontreiniging in Vlaanderen – jaarrapport 2013

¹⁸ De toetsing is indicatief omdat (1) er strikt genomen geen gebieden in Vlaanderen zijn die volledig voldoen aan de voorwaarden van inplanting van meetplaatsen, zoals opgelegd in de richtlijn en (2) de metingen in het depositiemeetnet verzuring niet met de in de richtlijn aangeduide referentiemethode gebeuren, maar met passieve samplers (vergelijkende metingen met de referentiemethode tonen wel de vergelijkbaarheid ermee aan).

2.4.2.4 Concentraties in de lucht

De ammoniakconcentraties pieken voornamelijk in de maanden maart en april. De concentraties van ammoniak liggen hoger in gebieden met intensieve landbouw en veeteelt. Alle meetplaatsen voldeden aan de WGO-norm van $8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ wat een positieve evolutie is in vergelijking met vorige jaren.

Stikstofoxiden stagneren met voorgaande jaren en concentreren zich voornamelijk aan industriegebieden en drukke verkeerswegen. Het kritieke niveau van $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$ uit de Europese richtlijn 2008/50/EG voor de stikstofoxiden wordt op één meetplaats overschreden.

Voor zwaveldioxide wordt het kritieke niveau van $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ uit de Europese richtlijn 2008/50/EG overal gehaald en blijven de concentraties dalen in de tijd.

2.4.2.5 Verzurende depositie

Binnen Vlaanderen is de voornaamste bron van verzurende depositie de import (46 %), gevolgd door de landbouwsector (35 %) en in mindere mate door transport (8,2 %), industrie (4,5 %) en huishoudens (3,8 %). Bij landbouw bestaat de bijdrage hoofdzakelijk uit NH_x -depositie, bij transport is dit NO_y -depositie en bij de industrie SO_x -depositie.

De totale verzurende depositie is de som van de natte en de droge depositie. Op basis van de metingen binnen het depositiemeetnet verzuring kan de totale verzurende depositie bepaald worden voor 9 meetplaatsen.

De hoogste depositiewaarden en de meeste overschrijdingen komen voor in de omgeving van (grote) steden of industrie zoals de Antwerpse agglomeratie en het noorden van de provincie Antwerpen, voornamelijk voor SO_x en NO_y , en in landbouwgebieden met intensieve veeteelt zoals het centrum van West-Vlaanderen, voornamelijk voor NH_x . Het aandeel NH_x in de gemiddelde totale verzurende depositie in 2013 bedraagt 52 %, dat van NO_y 25 %, dat van SO_x 12 % en dat van halogeene- en organische zuren 11%¹⁹.

In de periode 2002-2013 is de totale verzurende depositie significant gedaald op acht van de negen meetplaatsen. De relatieve bijdrage aan de verzurende depositie per pollutant en per vegetatietype is veranderd. De bijdrage van NH_x is het grootst, de bijdrage van SO_x is het laagst.

Het VLOPS-model berekende de gemiddelde Vlaamse verzurende depositie voor de jaren 1990, 2000, 2005, 2009, 2010, 2011 en 2013. Er is een duidelijk dalende trend tot 2009 waar te nemen, gevolgd door een lichte stijging in 2010 (in lijn met de hogere NO_x -emissies in 2010). Tussen 2010 en 2013 neemt het aandeel NO_y en SO_x af, terwijl dat van NH_x toeneemt. De depositieresultaten van 2013 zijn voorlopige cijfers.

Wanneer we de trend in de totale verzurende deposities bekijken, zien we een verschil tussen de trend gebaseerd op metingen en de trend op basis van het VLOPS-model. Bij de metingen zien we dalende deposities in 2013 ten opzichte van 2011, terwijl bij het VLOPS-model de deposities ongeveer gelijk blijven. Mogelijk wordt het verschil tussen de twee trends kleiner wanneer de emissies van 2013 beschikbaar zijn.

2.4.2.6 Vermestende depositie

Voor de totale vermestende depositie wordt er, in tegenstelling tot de verzurende, alleen gekeken naar de stikstofcomponent. De resultaten voor vermisting worden berekend uit zowel de natte als de droge depositiewaarden.

De totale vermestende depositie is in 2013 te hoog op alle meetplaatsen (VLAREM-streefwaarde overschreden).

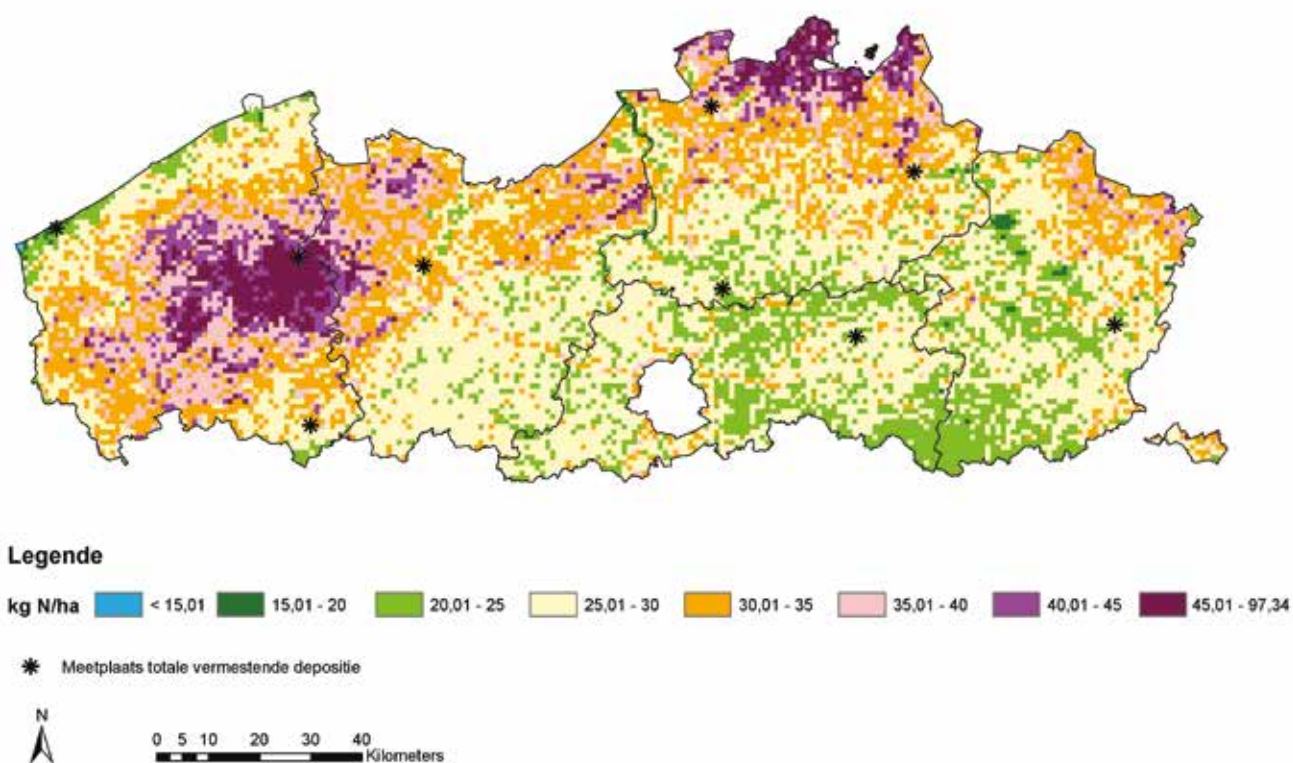
Figuur 50 toont de gemodelleerde geografische spreiding van de totale vermestende depositie in Vlaanderen in 2013. De hoogste vermestende deposities komen voor in het centrum van West-Vlaanderen en het noorden van de provincie Antwerpen. Het aandeel NH_x in de gemiddelde totale vermestende depositie bedraagt 60 %, dat van NO_y 29 % en dat van organisch stikstof (DON, dissolved organic nitrogen) 11 %.

In 2002-2013 daalt de vermestende depositie significant voor zeven van de negen meetplaatsen. In Bonheiden en Maasmechelen neemt de vermestende depositie af, maar de veranderingen zijn te klein om statistisch betekenisvol te zijn.

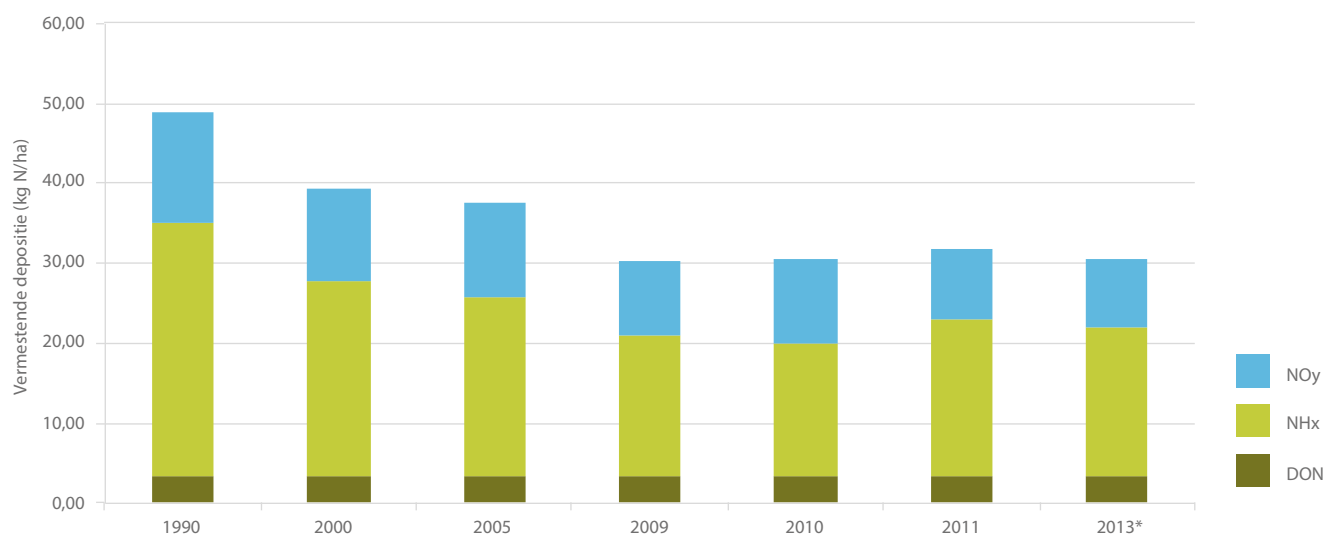
Het VLOPS-model berekende de gemiddelde Vlaamse vermestende depositie voor de jaren 1990, 2000, 2005, 2009, 2010, 2011 en 2013 (Figuur 51). Net zoals bij de verzurende depositie is er een duidelijk dalende trend tot 2009 waar te nemen, gevolgd door een lichte stijging in 2010 (in lijn met de hogere NO_x -emissies in 2010) en 2011. Nadien blijven de gemodelleerde deposities vrijwel hetzelfde. Ook hier geldt als opmerking dat de waarden van 2013 slechts voorlopige cijfers zijn.

¹⁹ In VLOPS.14 worden voor het eerst bijtellingen van organische zuren (mierenzuur en azijnzuur) en halogeenzuren (waterstofchloride en waterstoffluoride) uitgevoerd.

Figuur 50 Gemodelleerde totale vermestende depositie in 2013 in Vlaanderen, 1x1 km² receptorenrooster

Figuur 51 Evolutie van de gemiddelde vermestende depositie in Vlaanderen sinds 1990 (* voorlopige cijfers)

A close-up, low-angle shot of a blue tractor's rear wheel. The tire is heavily caked with dark brown soil and clumps of dry grass and leaves. The tractor's body is blue with some red accents. The background is a vast, open field of green grass and fallen leaves under a clear blue sky.

Opvolging

3

Opvolging door de Mestbank

3. Opvolging door de Mestbank

3.1 Opvolging van de mestproductie

3.1.1 Administratieve opvolging van de dierbezetting

3.1.1.1 Administratieve opvolging van de NER-overschrijding

Concept

Landbouwers mogen op jaarbasis gemiddeld niet meer dieren houden op hun bedrijf dan toegelaten volgens hun NER, zijnde de aan hen toegekende NER-D, rekening houdend met eventuele overgelaten of overgenomen NER-D en met eventuele verworven NER-MVW. Hiertoe berekent de Mestbank voor elke landbouwer, op basis van het aantal dieren en de omrekeningswaarden in het Mestdecreet, de gehouden dieren uitgedrukt in NER. Omdat met bepaalde NER enkel dieren van bepaalde diersoorten kunnen gehouden worden, zoals bij bepaalde types overnames en bij NER-MVW, wordt eveneens rekening gehouden met de gehouden diersoorten.

NER-overschrijding in 2012

Aan de landbouwers met een NER-overschrijding van meer dan 25 NER in productiejaar 2012, werd een administratieve geldboete van 1 euro per overschreden NER opgelegd. Voor landbouwers die in 2009 of 2010 of 2011 reeds een NER-boete kregen en waarvoor in 2012 opnieuw een NER-overschrijding werd vastgesteld, werd de boete verdubbeld. Er werd aan 1.257 landbouwers een boete opgelegd voor een totaal bedrag van ongeveer 2 miljoen euro.

Rekening houdend met de resultaten van de bezwaarbehandeling (stand van zaken 16 september 2014), hebben 1.118 landbouwers in 2012 meer dieren gehouden dan toegelaten volgens hun NER.

De totale NER-overschrijding bedroeg ongeveer 1,12 miljoen NER. Van deze totale NER-overschrijding is een beperkte overschrijding van ongeveer 100.000 NER een gevolg van het niet tijdig overnemen van NER bij volledige bedrijfsovernames door naaste familie. Voor deze bedrijven werd de boete verminderd tot een forfaitair bedrag.

Van de 1.118 landbouwers met een NER-overschrijding waren er 612 waarvoor recidivisme werd vastgesteld in 2012. Deze 612 landbouwers vertegenwoordigen samen een totale NER-overschrijding van ongeveer 0,47 miljoen NER maar doordat de boete verdubbeld werd, werd in totaal ongeveer 1,0 miljoen euro boete opgelegd. De 612 landbouwers waarbij recidivisme werd vastgesteld, zijn voornamelijk rundveebedrijven.

Figuur 52 geeft de verdeling weer van het aantal landbouwers over verschillende klassen van NER-overschrijding in 2012. De helft van de landbouwers met een NER-overschrijding had een NER-overschrijding van minder dan 460 NER. Ongeveer 90 % had een NER-overschrijding van minder dan 1.926 NER. De gemiddelde NER-overschrijding bedroeg 1.002 NER.

226 landbouwers hebben hun NER-overschrijding van 2012 gecompenseerd door minder dieren te houden in 2013. Door de compensatie van deze overschrijding, vervalt hun boete voor productiejaar 2012.

NER-overschrijding in 2013

Ook voor productiejaar 2013 werd gecontroleerd of de landbouwers niet meer dieren gehouden hebben dan toegelaten op basis van hun NER. Initieel werd aan 1.353 landbouwers een boete opgelegd voor een totaal bedrag van ongeveer 1,97 miljoen euro. Net zoals voor productiejaar 2012, werden ook in productiejaar 2013 een aanzienlijk aantal landbouwers met recidivisme vastgesteld. Van de 1.353 landbouwers met een NER-boete in 2013 waren er 665 waarvoor recidivisme werd vastgesteld in 2013. Deze 665 landbouwers

vertegenwoordigen samen een totale NER-overschrijding van ongeveer 0,5 miljoen NER maar doordat de boete verdubbeld werd, werd in totaal 1,0 miljoen euro boete opgelegd. De landbouwers waarbij recidivisme werd vastgesteld, zijn voornamelijk rundveebedrijven.

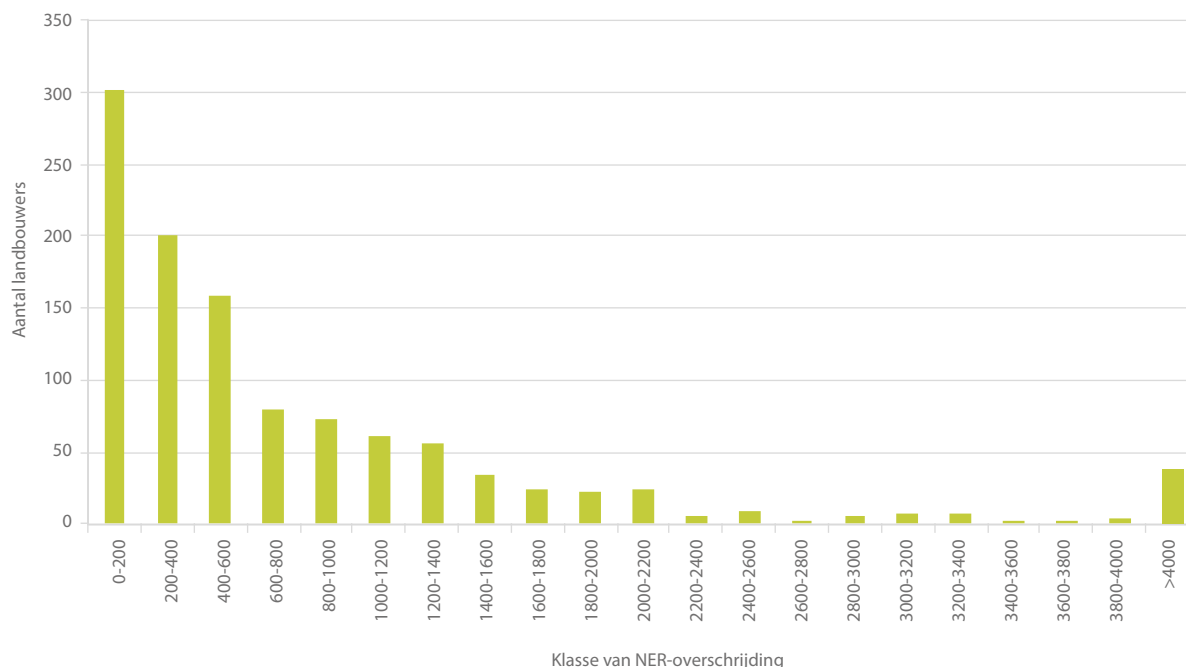
Omdat de bezwaarbehandeling voor productiejaar 2013 nog lopend is, wordt in het huidige Voortgangsrapport niet verder stil gestaan bij de NER-overschrijding in 2013.

Evolutie van de NER-overschrijding in de periode 2007-2012

Tabel 32 geeft een overzicht van de evolutie van het aantal landbouwers die meer dieren gehouden hebben dan toegelaten volgens hun NER, samen met de hoeveelheid NER-overschrijding. Hieruit blijkt dat de hoeveelheid NER-overschrijding is gedaald van ongeveer 4,4 miljoen NER in 2007 tot 1,1 miljoen NER in 2012. Het aantal landbouwers met NER-overschrijding is tevens gedaald, van ongeveer 3.270 landbouwers in 2007 tot ongeveer 1.118 landbouwers in 2012.

Anderzijds zijn er elk jaar landbouwers met een mestproductie van minstens 300 kg fosfaat die dieren gehouden hebben zonder dat ze beschikken over de nodige NER. Dit aantal is gedaald in de periode van 2007 tot 2012: van 378 landbouwers in productiejaar 2007, over 229 landbouwers in 2008, 179 landbouwers in 2009 en 131 landbouwers in 2010 en 75 landbouwers in 2011 tot 68 landbouwers in 2012.

Figuur 52 Verdeling van het aantal landbouwers over verschillende klassen van NER-overschrijding in 2012

Tabel 32 Evolutie van de hoeveelheid NER-overschrijding samen met het aantal landbouwers met NER-overschrijding in Vlaanderen in de periode 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
NER-overschrijding	4.407.464	2.552.434	2.127.630	1.745.682	1.243.728	1.120.580
Aantal landbouwers met NER-overschrijding	3.265	2.432	2.147	2.039	1.574	1.118

Recidivisme van de NER-boete bij rundveebedrijven

Recidivisme van de NER-boete komt bijna uitsluitend voor bij bedrijven met rundvee. Verschillende elementen kunnen hierin een rol spelen:

- Voor alle diercategorieën behalve rundvee, moet de landbouwer zelf een gemiddelde veebezetting berekenen en invullen op het aangifteformulier. De aangifte van de rundveebezetting bij de Mestbank gebeurt via Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ). De Mestbank ontvangt de gegevens van DGZ en rekent deze om naar een gemiddelde veebezetting per bedrijf. De gegevens van DGZ zijn gedetailleerd en laten een nauwkeurige berekening toe van de veebezetting.
- Varkens- en pluimveebedrijven hebben bovendien de mogelijkheid om NER-MVW te verwerven via uitbreiding mits mestverwerking. De verwerving van deze NER-MVW is gekoppeld aan het verwerken van mest. Voor varkens- en pluimvee is er voldoende verwerkingscapaciteit aanwezig. Dit is niet het geval voor runderen waardoor het voor rundveebedrijven dan ook moeilijker is om NER-MVW te verwerven.

In de praktijk zijn er een aantal instrumenten om een NER-boete te voorkomen:

- De wetgeving voorziet dat overschrijdingen van NER in een bepaald jaar kunnen worden gecompenseerd het jaar nadien door het houden van minder dieren of door het verwerven van bijkomende NER. Voor productiejaar 2012 maakten 226 landbouwers gebruik van deze mogelijkheid.
- Specifiek voor de rundveebedrijven stelt de Mestbank via het Mestbankloket voor elk bedrijf informatie ter beschikking die de rundveehouder toelaat om de evolutie van de gemiddelde veebezetting in relatie tot de NER op te volgen. Ze doet dit op basis van de gegevens van DGZ, die ze maandelijks ontvangt. Enerzijds vindt de rundveehouder op het Mestbankloket een berekening van de gemiddelde veebezetting voor de voorbije periode van het productiejaar. Deze veebezetting wordt ook uitgedrukt in NER, zodat de landbouwer weet hoeveel NER hij tot dan toe heeft gebruikt. Anderzijds wordt ook een prognose gemaakt van de jaarbezetting op basis van de diergegevens van de voorbije periode. Ook deze prognose wordt uitgedrukt in NER, zodat de landbouwer ziet hoeveel NER hij zal geproduceerd hebben op het einde van het jaar. Indien de geproduceerde NER volgens de prognose groter zijn dan de toegelaten NER op zijn bedrijf, dan kan hij via zijn bedrijfsvoering hierop inspelen en kan hij een mogelijke NER-boete vermijden.

3.1.1.2 Controle van de aangifte

Indiening van de aangifte

Elke Vlaamse land- en tuinbouwer die aangifteplichtig²⁰ is voor het productiejaar 2013, kon vanaf begin januari zijn Mestbankaangifte digitaal indienen. Wie zijn aangifte op papier instuurde, moest dat doen tegen uiterlijk 17 februari. Via het Mestbankloket hadden de landbouwers een extra maand de tijd, tot en met 17 maart 2014. Wie zijn aangifte online deed, kon meteen zijn mestbalans zien. Met de mestbalans kan een land- of tuinbouwer nagaan of de productie, het gebruik en de aan- en afvoer van meststoffen op zijn bedrijf het voorgaande jaar in evenwicht was.

Uiteindelijk heeft bijna 6 op de 10 landbouwers zijn Mestbankaangifte digitaal ingediend (58 %). Na een succesvolle start voor de digitale aangifte met 20 % digitaal ingediende aangiftes voor productiejaar 2011, over 35 % voor productiejaar 2012, bleek het digitaal indienen dus ook voor productiejaar 2013 een groot succes.

Naast de land- en tuinbouwers, moeten ook uitbaters van een mestverzamelpunt, producenten of verdelers van andere meststoffen, uitbaters van een bewerkingseenheid of een verwerkingseenheid, erkende mestvoerders en producenten, invoerders of verkopers van diervoeders een aangifte indienen bij de Mestbank.

Controle van de aangifte

Na de invoer van de gegevens gebeurt een uitgebreide administratieve controle op de volledigheid en de correctheid van de aangegeven gegevens. Sinds productiejaar 2011 wordt geopteerd voor een efficiëntere controle waarbij voor een bepaald percentage van de aangiftes de verschillende aspecten in detail worden nagekeken. De gecontroleerde aangiftes worden geselecteerd op basis van een risicoanalyse waarbij de focus ligt op het traceren van stikstof- en fosforstromen die gemist zouden worden door onvolledige of onjuiste aangiftegegevens. De risicoanalyse houdt rekening met verschillende criteria waaraan een gewicht van belangrijkheid gegeven wordt. De gebruikte criteria en gewichten kunnen jaarlijks wijzigen zodat bepaalde accenten in de controle gelegd kunnen worden en verschillende landbouwers kunnen gecontroleerd worden.

Naar aanleiding van de controle van de aangifte van productiejaar 2012 werden 67 bedrijven geselecteerd die in 2013 bezocht werden en waarbij de dierbezetting gecontroleerd werd. Deze telling dient als basis voor de controle van de aangifte van productiejaar 2013. Van 21 van de bezochte exploitaties werden bijkomende gegevens opgevraagd om de aangifte van productiejaar 2013 te staven.

Opvolging van aangifteverzuim

Uitbaters die hun aangifte te laat of niet indienen, krijgen een administratieve geldboete van 250 euro. Bij herhaling van de overtreding binnen de 5 jaar na oplegging bedraagt de geldboete 500 euro. De uitbaters die hun aangifte niet tijdig indienen, werden eerst aangeschreven om hun eraan te herinneren hun aangifte alsnog in te dienen.

In april 2014 kregen 41 uitbaters een boete opgelegd voor het niet of laattijdig indienen van de aangifte, waarvan 11 uitbaters van een mestverzamelpunt, 5 producenten of verdelers van andere meststoffen, 6 erkende mestvoerders en 19 producenten en invoerders of verkopers van diervoeders. 37 % van de boetes zijn opgelegd aan recidivisten.

In juni 2014 werden vervolgens 867 boetes opgelegd voor aangifteplichtige landbouwers die hun verzamelaanvraag voor productiejaar 2014 en/of mestbankaangifte voor productiejaar 2013 niet of laattijdig hebben ingediend. Wie voor het eerst zijn aangifte niet of te laat indient, krijgt een boete van 250 euro. Wie recidiveert binnen 5 jaar, betaalt 500 euro boete. 47 % van de verzuimers kreeg vroeger al een boete opgelegd, vorig jaar was dat nog 55 %.

²⁰ Land- of tuinbouwers zijn aangifteplichtig volgens het Mestdecreet als (1) de productie aan dierlijke mest groter is dan of gelijk is aan 300 kg P₂O₅ per jaar, of (2) de oppervlakte landbouwgrond groter is dan of gelijk is aan 2 hectare, of (3) de effectieve oppervlakte groeimedium voor het telen van gewassen groter is dan of gelijk is aan 50 are.

3.1.2 Opvolging van de dierbezetting op het terrein

Een correcte aangifte van het aantal dieren is vereist voor een correcte berekening van de dierlijke mestproductie en de mestbalans van een landbouwbedrijf. Via gerichte terreincontroles wordt daarom de dierbezetting gecontroleerd van verschillende bedrijven.

3.1.2.1 Selectie van de bedrijven

De bedrijven werden geselecteerd aan de hand van een risicoanalyse. In deze risicoanalyse wogen twee risicofactoren zwaar door, nl. de verhouding van de toegekende nutriëntenemissierechten (NER) t.o.v. de geproduceerde NER én een gemeten nitraatresidu van meer dan 200 kg NO₃-N/ha op minstens één perceel van het bedrijf. Bijkomend konden de toezichthouders van de verschillende regio's een aantal bedrijven selecteren omdat ze het vermoeden hadden dat de gemiddelde dierbezetting te laag was aangegeven.

In eerste instantie werden in 2013 diertellingen uitgevoerd bij 60 varkensbedrijven, goed voor 67 exploitaties. De gecontroleerde varkensbedrijven waren in hoofdzaak gesloten bedrijven (36) en mestvarkensbedrijven (23), en daarnaast ook één zeugenbedrijf.

3.1.2.2 Controle van de dierbezetting

Tijdens een controle van de dierbezetting op de geselecteerde varkensbedrijven, werd er eerst een diertelling op het bedrijf uitgevoerd. Een diertelling is een momentopname van het aantal varkens dat op het bedrijf aanwezig is. Een diertelling geeft echter geen exact beeld van de gemiddelde dierbezetting over het volledige productiejaar.

Vervolgens werd de gemiddelde dierbezetting van het bedrijf bepaald. Hiervoor wordt vertrokken van de resultaten van de diertelling op het bedrijf en verder gerekend met kengetallen. Er konden bedrijfseigen kengetallen gebruikt worden op voorwaarde dat ze onderbouwd werden met de nodige stavingstukken. Hiertoe vragen de toezichthouders verschillende documenten op van het meest recente aangiftejaar, zoals slachthuisgegevens, aan- en afvoerfacturen, voederleveringen en permanente inventaris,... Wanneer de exploitant bedrijfseigen kengetallen wenste te gebruiken maar hier onvoldoende bewijs voor kon leveren, werd de gemiddelde dierbezetting bepaald met behulp van gemiddelde kengetallen²¹ en volgde er een ambtshalve aanpassing van de gemiddelde veebezetting.

3.1.2.3 Aanpassingen van de gemiddelde varkensbezetting

Van de 60 gecontroleerde varkensbedrijven, is ondertussen voor 59 bedrijven het dossier afgewerkt. Op één bedrijf werd er fraude vastgesteld, dit dossier werd in samenwerking met de Federale Gerechtelijke Politie onderzocht maar dit onderzoek is nog niet afgerond.

Bij 20 van de 59 gecontroleerde varkensbedrijven, ofwel 1/3de, werd de gemiddelde varkensbezetting aangepast. Bij 13 van deze bedrijven gebeurde dit in overleg met de landbouwer, bij de 7 overige bedrijven werd deze aanpassing ambtshalve doorgevoerd omdat de landbouwer niet wilde afwijken van zijn bedrijfseigen kengetallen maar hier onvoldoende bewijs voor kon leveren.

3.1.2.4 Aanpassingen van de nutriëntenuitscheidingsbalans

Wanneer op basis van de berekening van de gemiddelde dierbezetting bleek dat de aangegeven varkensbezetting van een bepaald productiejaar sterk verhoogd moest worden, dan werden de veevoederregisters die bij de aangifte meegestuurd waren, getoetst aan de nieuwe cijfers. Zo werd de voedergift per dierplaats opnieuw berekend, rekening houdend met de aangepaste gemiddelde dierbezetting. Wanneer de herrekenende voedergift onrealistisch laag was, werden de initiële uitscheidingscijfers ambtshalve op het forfaitaire stelsel gezet. Dit was het geval bij 12 exploitaties. 11 landbouwers hebben hiertegen bezwaar aangetekend en konden nieuwe bewijsstukken voor bijkomende voeders aantonen en/of door een herverdeling van de reeds ingediende stavingstukken de voeders naar de juiste categorie dieren verschuiven. Bij deze 11 landbouwer werden de regressiecijfers herrekenend en gebruikt om de nutriëntenbalans van het bedrijf te berekenen.

3.2 Opvolging van de bemesting

3.2.1 Aanwending van dierlijke mest

Bij terreincontroles van de aanwending van dierlijke mest wordt er nagegaan of de bemesting plaatsvindt conform de mestwetgeving. Zo wordt er gecontroleerd of er geen overbemesting plaatsvindt, of de mest emissiearm aangewend wordt, of de uitrijregeling en de afstandsregels gerespecteerd worden, of er geen mest opgebracht wordt op drassige of bevroren grond, ...

In 2013 werden 1.179 terreincontroles van de aanwending van dierlijke mest uitgevoerd. Bij 140 controles, 12 % van het totaal aantal controles, werden één of meerdere inbreuken vastgesteld. Het inbreukpercentage ligt daarmee iets lager dan de vorige jaren (jaarlijks 15 à 20 % inbreuken tegen de voorschriften m.b.t. de aanwending van meststoffen).

Tabel 33 geeft een overzicht van het aantal inbreuken vastgesteld bij de controles van de aanwending van dierlijke mest in 2013. Voor 20 % van de vastgestelde inbreuken werd er gekozen om geen proces-verbaal op te maken maar een aanmaning te geven. Net zoals de voorgaande jaren, is ook in 2013 de meest voorkomende inbreuk bij controles van de aanwending van dierlijke mest de niet-emissiearme aanwending van mest (39 %). Bemesting te dicht bij waterlopen werd bij een kleine 35 % van de inbreuken vastgesteld.

Afhankelijk van de ernst van de inbreuken, wordt er een aanmaning gegeven of een proces-verbaal opgesteld. De meeste inbreuken tegen de verplichting om mest emissiearm aan te wenden werden gemaakt door mest niet tijdig of niet voldoende onder te werken op akkerland (45 %). Daarnaast werd ook het niet correct toepassen van bepaalde emissiearme technieken vastgesteld (bv. injectie die de grond niet raakt, sleepslangen die niet slepen) of een verkeerde manier van bemesting, zoals breedwerpig spreiden op grasland.

²¹ Kengetallen op basis van het rapport "Technische en economische resultaten van de varkenshouderij op basis van het landbouwmonitoringsnetwerk", te vinden op http://v.vlaanderen.be/nlapps/data/docattachments/Rapport_Varkenshouderij_FOCUS%20%20def.pdf

Tabel 33 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van de aanwending van dierlijke mest in 2013, per soort inbreuk, samen met het relatieve aandeel ten opzichte van het totaal aantal inbreuken, en het aantal aanmaningen en processen-verbaal (PV's)

Type inbreuk	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal	Aantal aanmaningen	Aantal PV's
Geen emissiearme aanwending	59	39%	16	43
Bemesting te dicht bij waterlopen	54	35%	7	47
Niet naleven uitrijregeling	16	10%	5	11
Verbod op bemesting (uitgezonderd 2GVE) niet nageleefd	9	6%	1	8
overbemesting	9	6%	1	8
Bemesting op drassige, ondergelopen, besneeuwde of bevroren grond	4	3%		4
Geen gewas bij bemesting lage of trage N in winterperiode	2	1%	1	1
Totaal	153		31	122

3.2.2 VODKA actie

In het voorjaar van 2014 heeft de Mestbank extra terreincontroles uitgevoerd in de gebieden rond de MAP-meetplaatsen waar in de winterjaren 2011-2012 en 2012-2013 een lichte overschrijding werd vastgesteld van de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l maar waar in het toen nog lopende winterjaar 2013-2014 nog geen overschrijding van de nitraatnorm was vastgesteld.

Tegelijkertijd heeft de dienst Bedrijfsadvies van de VLM de landbouwers in deze gebieden intensief begeleid. De dienst Bedrijfsadvies heeft in die gebieden 184 bedrijven begeleid en geadviseerd over onder meer het optimale bemestingstijdstip, de opmaak van een bemestingsplan (strategie), het belang van een bemestingsadvies en de optimale keuze en benutting van de toegediende meststoffen.

Die dubbele missie van sensibilisatie en controle gebeurde onder de naam 'VODKA-actie', staande voor Verantwoord Omgaan met Dierlijke mest, Kunstmest en Andere meststoffen. Het doel van die actie was om de waterkwaliteit van de 22 betrokken MAP-meetplaatsen op peil te houden.

Het naleven van de bemestingsregels heeft duidelijk vruchten afgeworpen: rond de 22 MAP-meetplaatsen, in het zogenaamde VODKA-gebied, hebben de toezichthouders om te beginnen vanaf half maart procentueel merkkelijk minder inbreuken vastgesteld dan buiten het VODKA-gebied. In Figuur 53 is een vergelijking weergegeven van het percentage inbreuken tussen beide gebieden.

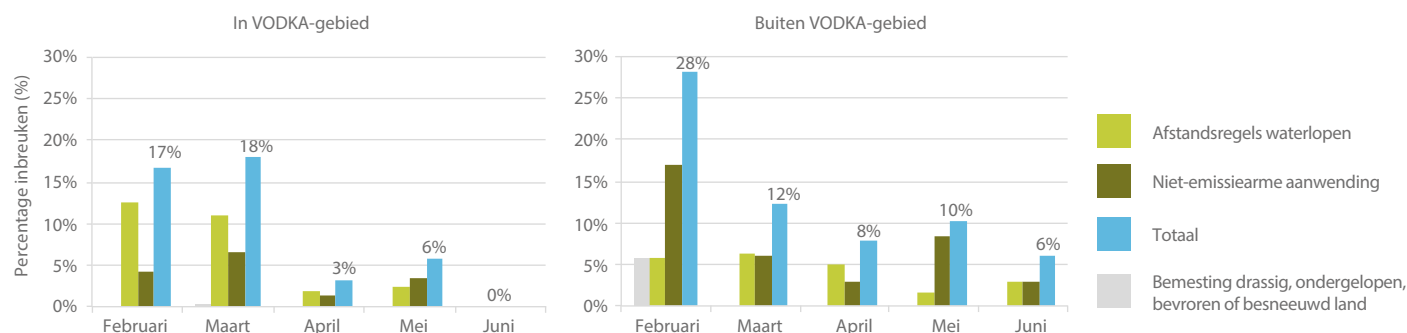
Ondertussen blijkt dat de waterkwaliteit in 21 van die 22 MAP-meetplaatsen nog altijd goed is. Een opsteker voor alle landbouwers die daarvoor inspanningen hebben geleverd.

3.2.3 Lozing van meststoffen

Jaarlijks worden de toezichthouders geconfronteerd met landbouwers die meststoffen lozen op andere plaatsen dan op de aangegeven landbouwpercelen. De meeste controles op lozing vinden plaats na ontvangst van een klacht of een melding. Deze melding kan zowel van particulieren komen als van andere inspectiediensten of via de politie. Daarnaast wordt ongeveer een derde van de lozingen toevallig vastgesteld op terrein of tijdens andere controles van bedrijven. De afhandeling van bepaalde dossiers m.b.t. lozingen kan gebeuren in samenwerking met andere inspectiediensten, wat resulteert in een geïntegreerde aanpak.

In 2013 werden er in totaal 66 controles uitgevoerd met betrekking tot een (eventuele) lozing van meststoffen. In ongeveer de helft van de gevallen werd er effectief een lozing vastgesteld waaraan een gevolg werd gegeven. Hiervoor werden er 31 processen-verbaal opgesteld en werden er 11 bestuurlijke maatregelen uitgeschreven. De dwingende bestuurlijke maatregelen moeten ervoor zorgen dat de lozing direct een halt wordt toegevoerd zodat het risico op een nieuwe lozing voorkomen wordt. Na het opleggen van een bestuurlijke maatregel wordt een bedrijf altijd opnieuw gecontroleerd om na te gaan of er al dan niet gevolg werd gegeven aan de opgelegde maatregelen en of er opnieuw lozingen worden vastgesteld.

Figuur 53 Vergelijking van het percentage inbreuken in en buiten VODKA gebied

Ook bij lozingen die niet worden aangepakt door middel van bestuurlijke maatregelen, kan er een of meerdere hercontroles volgen. In 2013 werden er op een 32-tal bedrijven hercontroles uitgevoerd.

De aard van de vastgestelde lozingen was heel divers: afstroom van mestsappen uit een opslag voor vaste mest naar een gracht of riolering, overlopende mestkelders, niet mestdichte mestkelders, overstortsystemen voor mest, afstroom van mestsappen uit kopakkeropslagen die te dicht bij een waterloop lagen. In een beperkt aantal gevallen werden incidenten vastgesteld op landbouwbedrijven die aanleiding gaven tot een lozing, zoals bv. een mestzak die scheurt. Ook op be- of verwerkingsbedrijven werden incidenten vastgesteld, zoals bv. het instorten of lekken van opslagplaatsen voor effluënten. Er werden ook 8 processen-verbaal opgesteld voor lozingen op tuinbouwbedrijven.

3.2.4 Opvolging van opslag op de kopakker

Vanaf 15 november 2013 is het verboden om vaste dierlijke mest op te slaan op landbouwgrond van 15 november tot 15 januari. Buiten die periode mag vaste dierlijke mest nog één maand worden opgeslagen op landbouwgrond voor uitspreiding. Bij het opslaan moet rekening gehouden worden met afstandsregels tot de perceelsgrens, het oppervlaktewater en woningen van derden.

De actie startte in het najaar van 2013 en liep verder in het voorjaar van 2014. In totaal werden er tijdens de actie 124 controles uitgevoerd op opslagen op de kopakker. Hiervan werd bij 58 controles onregelmatigheden vastgesteld. In totaal werd 66 vaststellingen opgetekend, waarvan een overzicht is gegeven in Tabel 34. De meeste vaststellingen hebben betrekking tot de afstandsregel tot de perceelsgrens en oppervlaktewater (52 %), de verbodsperiode voor opslag in de periode van 15 november tot 15 januari (32 %) en een langere opslag dan 1 maand (11 %).

Tabel 34 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van de opslag op de kopakker in 2013, per soort inbreuk, samen met het relatieve aandeel ten opzichte van het totaal aantal inbreuken, en het aantal aanmaningen, processen-verbaal (PV's) en bestuurlijke maatregelen (BM's)

Type inbreuk	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal	Aantal aanmaningen	Aantal PV's	Aantal BM's
De opslag ligt op minder dan 10 m van perceelsgrens en oppervlaktewater	34	52%	31	2	
Mest opgeslagen in de verbodsperiode van 15/11 t.e.m. 15/01	21	32%	20	1	1
De mest ligt langer dan 1 maand op de kopakker opgeslagen	7	11%	6	1	
De mest ligt niet opgeslagen om te worden uitgespreid	2	3%	2		
De opslag ligt op minder dan 100 m van woningen	2	3%	2		
Totaal	66		61	4	1

3.2.5 Controle van bedrijven en percelen met derogatie

3.2.5.1 Aanvraagprocedure voor derogatie

Beschrijving van de aanvraagprocedure

Een geldige aanvraag voor derogatie vereist twee stappen, eerst via een aanvraag bij de Mestbank en vervolgens via de verzamelaanvraag bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV):

1. Aanvraag bij de Mestbank. Sinds 2010 kunnen de landbouwers online derogatie aanvragen bij de Mestbank door middel van hun elektronische identiteitskaart of via een aanvraagformulier. De aanvragen voor derogatie moeten uiterlijk op 15 februari ingediend zijn bij de Mestbank. Via hun aanvraag verklaren de landbouwers zich akkoord met de voorwaarden voor derogatie.

2. Aanduiden van percelen via de verzamelaanvraag bij het ALV. Op de verzamelaanvraag kruist de landbouwer de percelen aan waarop hij derogatie zal toepassen. Voor een geldige derogatieaanvraag moet de verzamelaanvraag op tijd ingediend worden (uiterlijk 21 april). Als de verzamelaanvraag tijdig ingediend is, kan de landbouwer nog aanpassingen doen aan zijn verzamelaanvraag tot en met 31 mei.

Landbouwers die ten gevolge van een terreincontrole in 2012 een verbod opgelegd kregen voor derogatie op het volledige bedrijf in 2013, kunnen geen derogatie meer aanvragen voor 2013. De betrokken landbouwers werden hiervan op de hoogte gesteld bij de kennisgeving van de resultaten van de terreincontroles van 2012.

Controle op de ontvankelijkheid van de derogatieaanvragen

De Mestbank inventariseert de aanvragen voor derogatie. De Mestbank kijkt na of de aanvragen voor derogatie ontvankelijk zijn en stelt de betrokken landbouwers op de hoogte. Een geldige derogatieaanvraag voldoet aan de volgende criteria:

- Er wordt nagegaan of er geen verbod is opgelegd voor derogatie voor het volledige bedrijf ten gevolge van een terreincontrole in het voorgaande jaar.
- Er wordt gecontroleerd of de aanvraag voor derogatie werd ingediend bij de Mestbank en of deze aanvraag tijdig gebeurde (uiterlijk 15 februari).
- Er wordt gecontroleerd of de verzamelaanvraag tijdig werd ingediend bij het ALV (uiterlijk 21 april) en of de eventuele wijzigingen van de verzamelaanvraag tijdig ingediend werden (31 mei).

Aanvragen voor derogatie in 2013

In 2013 dienden 3.273 landbouwers een aanvraag voor derogatie in bij de Mestbank, waarvan 2.349 (72 %) via het elektronisch derogatieloket van de Mestbank en 924 (28 %) via een schriftelijk aanvraagformulier. 3.045 landbouwers vroegen derogatie aan via de verzamelaanvraag bij het ALV, voor in totaal 51.424 percelen en een totale oppervlakte van 83.251 ha.

In totaal hebben 2.989 landbouwers een ontvankelijke aanvraag voor derogatie ingediend voor 2013, overeenkomend met 50.853 percelen en 82.427 ha landbouwgrond onder derogatie. Een overzicht van het aantal onontvankelijke aanvragen voor derogatie in 2013, per reden, is weergegeven in Tabel 35.

Tabel 35 Aantal onontvankelijke aanvragen voor derogatie in 2013 per reden

Reden	Aantal percelen	Oppervlakte (ha)	Aantal landbouwers
Verbod op derogatie voor het volledige bedrijf ten gevolge van terreincontroles in 2012	-	-	30
Geen tijdige aanvraag bij Mestbank en geen percelen aangeduid op VA* 2013	-	-	3
Geen of geen tijdige aanvraag bij Mestbank maar wel percelen aangeduid op VA* 2013	350	470	45
Aanvraag bij Mestbank maar geen of niet tijdig percelen met derogatie aangeduid op VA* 2013	-	-	252

* Verzamelaanvraag bij ALV

3.2.5.2 Administratieve controles van derogatie**Beschrijving van de administratieve controles**

De administratieve controle van de percelen wordt uitgevoerd door de Mestbank, vertrekkende van de percelen van de landbouwers met een ontvankelijke derogatieaanvraag. De verschillende stappen van de administratieve controle worden hieronder opgesomd:

- Als een landbouwer derogatie aanvraagt voor een perceel dat hij niet in gebruik heeft op 1 januari van het jaar van de aanvraag, en als hij derhalve niet over bemestingsrechten van het betreffende perceel beschikt, dan wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd.
- De teelt van het perceel waarvoor derogatie aangevraagd wordt, wordt administratief gecontroleerd. Als de hoofdteelt niet in aanmerking komt voor derogatie (andere teelt dan gras, maïs, wintertrawe, tritcale, suikerbieten of voederbieten), of als er geen gras of snijrogge aangegeven is als voortteelt vóór de hoofdteelt van maïs, of als er geen niet-vlinderbloemig vanggewas is aangegeven als nateelt na de teelt van wintertrawe of tritcale, dan wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd. Bij de teelt van wintertrawe of tritcale wordt nagegaan of de tweede nateelt dezelfde is als de eerste nateelt, om de voorwaarde te controleren dat het vanggewas niet mag omgeploegd of ingewerkt worden voor 15 februari van het volgende jaar.
- Er wordt nagegaan of er geen verbod is opgelegd voor derogatie voor een bepaalde teeltgroep ten gevolge van een terreincontrole in het voorgaande jaar. Als een landbouwer derogatie aanvraagt voor een perceel met een teelt van de betreffende teeltgroep, dan wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd.
- Als een landbouwer derogatie aanvraagt voor een perceel waarvoor op de verzamelaanvraag is aangegeven is dat het een perceel blijvend grasland betreft dat gescheurd wordt en waarvan de hoofdteelt een ander derogatiegewas dan gras betreft, wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd.
- De ligging van het perceel waarvoor derogatie aangevraagd wordt, wordt administratief gecontroleerd. Indien het perceel gelegen is in gebieden die niet in aanmerking komen voor derogatie, zoals fosfaatverzadigd gebied of grondwaterwingebied zone I, of als de nultbemesting (2 GVE/ha/jaar) van toepassing is op het perceel, dan wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd.
- Er wordt gecontroleerd of er geen beheerovereenkomsten met bemestingsbeperkingen (BO water, perceelsranden, ...) van toepassing zijn op het perceel waarvoor derogatie aangevraagd wordt. Als er beheerovereenkomsten met een strengere bemestingsnorm dan 170 kg N/ha/jaar of met absoluut bemestingsverbod van toepassing zijn, dan wordt de derogatieaanvraag voor het betreffende perceel afgekeurd.

- Als een landbouwer derogatie aanvraagt voor een perceel waarop in het najaar van het jaar voorafgaand aan het jaar van de aanvraag een nitraatresidu werd gemeten dat hoger is dan de nitraatresidurempelwaarde, dan verliest hij derogatie voor het betreffende perceel. Stel dat de landbouwer het perceel waarop een te hoog nitraatresidu gemeten is, niet meer in gebruik heeft in het daaropvolgend jaar dan worden de hem toegewezen maatregelen op een ander (vergelijkbaar) perceel gelegd van zijn bedrijf; zo ook het verbod op de toepassing van derogatie. Ook op deze percelen wordt de derogatieaanvraag afgekeurd.

Bij het indienen van de verzamelaanvraag via het e-loket wordt door het ALV een aantal checks uitgevoerd waardoor minder fouten voorkomen bij de aanvraag. Daarnaast voert het ALV een aantal incoherentiecontroles uit eens de uiterlijke indieningsdatum van de verzamelaanvraag verstreken was. Zo heeft het ALV de landbouwers, die een geldige derogatieaanvraag indienden bij de Mestbank én tijdig de verzamelaanvraag indienden maar die geen derogatiepercelen aanduiden op de verzamelaanvraag, een incoherentiebrief gestuurd om hen te wijzen op deze incoherentie met de boodschap dat ze zich nog in orde kunnen stellen met de verzamelaanvraag tot uiterlijk 31 mei. Een gelijkaardige boodschap werd verstuurd naar de landbouwers voor anomalieën ten aanzien van de opgegeven teelten voor derogatiepercelen. Vooral de voorteelt gras of snijrogge en de niet-vlinderbloemige nateelten worden soms vergeten bij het invullen in de verzamelaanvraag.

Resultaten van de administratieve controles in 2013

Na de administratieve controle van de aanvragen, werd in 2013 derogatie toegekend aan 2.984 landbouwers, goed voor een totaal derogatieareaal van 81.682 ha behorende tot 50.322 percelen.

Na de administratieve controle van de percelen werd bij 307 landbouwers derogatie afgekeurd in 2013 op één of meerdere percelen. In totaal werd op basis van de administratieve controles, derogatie geweigerd voor een areaal van 677 ha op 502 percelen in 2013.

Een overzicht van het aantal percelen, het aantal landbouwers en de oppervlakte landbouwgrond waarvoor derogatie werd afgekeurd in 2013 op basis van de administratieve controle, is weergegeven in Tabel 36 voor de verschillende redenen van afkeuring. Een perceel kan in onderstaande tabel meerdere keren voorkomen als het voor meerdere redenen afgekeurd is.

3.2.5.3 Terreincontroles van derogatiepercelen en -bedrijven

Beschrijving van de terreincontroles

De terreincontroles in het kader van derogatie omvatten enerzijds volledige controles van derogatiebedrijven op de naleving van de derogatievoorwaarden en anderzijds gerichte teeltcontroles van derogatiepercelen.

Sinds 2012 worden zowel de controles van de derogatiepercelen als van de derogatiebedrijven uitgevoerd door het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). De resultaten van de terreincontroles worden doorgegeven aan de Mestbank.

Controles van derogatiebedrijven

Bij de controle van derogatiebedrijven wordt de naleving van de derogatievoorwaarden opgevolgd. Er wordt onder meer nagegaan of de voorwaarden m.b.t. bemesting, verbodsperiode voor bemesting, scheuren van grasland, bemestingsplan en -register, bodemanalyses en mestopslag gerespecteerd worden.

In overeenstemming met het uitvoeringsbesluit van de Europese Commissie van 29 juni 2011, wordt gestreefd naar een controle van minstens 5 % van de derogatiebedrijven.

Tabel 36 Overzicht van het aantal percelen, het aantal landbouwers en de oppervlakte waarvoor derogatie afgekeurd werd in 2013 op basis van de administratieve controle, per reden van afkeuring

Reden van afkeuring	Aantal Percelen	Oppervlakte (ha)	Aantal Landbouwers
Perceel niet in gebruik op 1 januari (geen bemestingsrechten)	23	42	17
De hoofdteelt, zoals aangeduid op VA* 2013, komt niet in aanmerking voor derogatie	16	40	13
Er is geen voorteelt gras of snijrogge voor maïs aanwezig, volgens de VA* 2013	61	70	29
Er is geen niet-vlinderbloemig vanggewas aanwezig na wintertarwe of tritcale, volgens de VA* 2013	15	34	9
De tweede nateelt is verschillend van de eerste nateelt na wintertarwe of tritcale, volgens de VA* 2013	3	3	1
Verbod op derogatie voor een bepaalde teeltgroep ten gevolge van terreincontroles in 2012	-	-	-
Scheuren van blijvend grasland en de hoofdteelt is een derogatiegewas, ander dan gras, volgens de VA* 2013	5	6	4
Het type kwetsbaar gebied waarin het perceel ligt, komt niet in aanmerking voor derogatie	284	352	190
Ongeldige combinatie met beheerovereenkomst en/of agro-milieumaatregel	2	4	2
Perceel met nitraatresidu > 1ste nitraatresidurempelwaarde in 2012	59	101	51

* Verzamelaanvraag bij ALV

Teeltcontroles van derogatiepercelen

De teeltcontroles van derogatiepercelen omvatten drie deelacties waarbij op het terrein een aantal aspecten gecontroleerd worden:

- In het voorjaar (maart) wordt een selectie van derogatiepercelen met als hoofdteelt maïs gecontroleerd om na te gaan of een voorteelt gras of snijrogge ingezaaid of aanwezig is.
- In de periode mei-september wordt de hoofdteelt van een selectie van derogatiepercelen gecontroleerd om na te gaan of de vastgestelde hoofdteelt overeenkomt met de aangegeven hoofdteelt en een derogatiegewas is.
- In het najaar (oktober) wordt een selectie van derogatiepercelen met als hoofdteelt winterarwe of tritcale gecontroleerd om na te gaan of een niet-vlinderbloemig vanggewas als nateelt aanwezig is.

In overeenstemming met het uitvoeringsbesluit van de Europese Commissie van 29 juni 2011, wordt gestreefd naar een controle van de derogatiepercelen bij minstens 5 % van de derogatiebedrijven.

Selectie van derogatiebedrijven en -percelen voor terreincontroles in 2013**Selectie van derogatiebedrijven voor bedrijfscontroles in 2013**

In overeenstemming met het uitvoeringsbesluit van de Europese Commissie van 29 juni 2011, wordt gestreefd naar een controle van minstens 5 % van de derogatiebedrijven. De bedrijven werden geselecteerd in februari 2013 op basis van de aanvragen bij de Mestbank die toen ontvangen waren.

De bedrijven worden geselecteerd op basis van een risicoanalyse. Bij de risicoanalyse werden een zestal criteria gehanteerd:

1. Het nitraatresidu in 2012
2. Het aantal inbreuken bij terreincontroles in het verleden
3. Het resultaat van derogatiecontroles in het verleden
4. De aanvoer van varkensmest met mestafzetdocumenten en/of het houden van varkens
5. De aangevraagde derogatieoppervlakte
6. De marge op de mestbalans

Per criterium werd er een bepaald gewicht toegekend. Ook werd er voor gezorgd dat er een spreiding was over de verschillende provincies.

Uiteindelijk werden in totaal 178 derogatiebedrijven gecontroleerd in 2013. Ten opzichte van het aantal ontvankelijke aanvragen (2.989) betekent dit een controlepercentage van 6 % van de bedrijven die derogatie aanvroegen in 2013.

Selectie van derogatiepercelen voor teeltcontroles in 2013Selectie van percelen voor controles van de voorteelt

In maart 2013 werd een selectie van derogatiepercelen met als hoofdteelt maïs gecontroleerd om na te gaan of een voorteelt gras of snijrogge ingezaaid of aanwezig was. Op het moment dat de percelen geselecteerd werden, waren de gegevens van de verzamelaanvraag 2013 nog niet beschikbaar. Omdat derogatiebedrijven echter veelal jaarlijks in de derogatie stappen en omdat maïspercelen het volgende jaar vaak terug met maïs ingezaaid worden, werd bij de selectie van de te controleren percelen gebruik gemaakt van de gegevens van derogatie in 2012.

Ongeveer 7 % van alle percelen van landbouwers die derogatie toepasten voor de teeltcombinatie gras-maïs in 2012 werden gecontroleerd op de voorteelt (gras of snijrogge) in 2013. De selectie van percelen is gelegen in bepaalde controlezones. Deze controlezones zijn afgebakend op basis van gebieden met een concentratie van derogatieaanvragen en bepaalde aandachtzones voor de handhaving van het mestbeleid en met het oog op voldoende spreiding over de verschillende provincies.

In totaal werden in 2013 2.407 derogatiepercelen van 425 derogatiebedrijven gecontroleerd op de voorteelt.

Selectie van percelen voor controles van de hoofdteelt

In de periode mei-september 2013 werd een selectie van derogatiepercelen gecontroleerd op de hoofdteelt. Alle derogatiepercelen van de geselecteerde bedrijven voor een bedrijfscontrole werden gecontroleerd op de hoofdteelt. Daarnaast werden ook derogatiepercelen gecontroleerd in het kader van de algemene teeltcontroles die uitgevoerd worden door het ALV.

In totaal werden in 2013 4.774 derogatiepercelen van 330 derogatiebedrijven gecontroleerd op de hoofdteelt.

Selectie van percelen voor controles van de nateelt

In oktober 2013 werd een selectie van derogatiepercelen met als hoofdteelt winterarwe of tritcale gecontroleerd om na te gaan of een niet-vlinderbloemig vanggewas als nateelt aanwezig was. Alle derogatiepercelen met als hoofdteelt winterarwe of tritcale van de geselecteerde bedrijven voor een bedrijfscontrole werden gecontroleerd op de nateelt (niet-vlinderbloemig vanggewas). Daarnaast werden ook derogatiepercelen gecontroleerd in het kader van de algemene teeltcontroles die uitgevoerd worden door het ALV.

In totaal werden in 2013 69 derogatiepercelen van 28 derogatiebedrijven gecontroleerd op de nateelt.

Resultaten van de terreincontroles van derogatiebedrijven en -percelen in 2013**Resultaten van de terreincontroles van derogatiepercelen in 2013**

Tabel 37 geeft een overzicht van de vaststellingen bij de terreincontroles van derogatiepercelen in 2013.

Als op terrein wordt vastgesteld dat er derogatie wordt toegepast op een gewas die geen derogatiegewas is, dan wordt zowel de derogatie voor 2013 afgekeurd als een sanctie opgelegd voor 2014. Van de 4.774 derogatiepercelen die gecontroleerd werden op de hoofdteelt, waren er 30 (0,6 %) waarbij op het terrein werd vastgesteld dat de hoofdteelt geen derogatiegewas was. Van de 2.407 derogatiepercelen die gecontroleerd werden op de voorteelt, waren er 8 (0,3 %) waarbij geen voorjaarsteelt gras of snijrogge werd vastgesteld voorafgaand aan maïs. Voor deze percelen wordt de derogatie voor 2013 afgekeurd en een sanctie opgelegd voor 2014.

Daarnaast zijn er vaststellingen bij terreincontroles van derogatiepercelen die geen afkeuring in het lopende jaar tot gevolg hebben maar wel leiden tot een sanctie in het volgende jaar. Bij 3 (0,06 %) van de 4.774 gecontroleerde derogatiepercelen op de hoofdteelt, werd op terrein een ander derogatiegewas vastgesteld (met een lagere bemestingsnorm voor dierlijke mest) dan het derogatiegewas dat is aangegeven via de verzamelaanvraag.

Bij 1 (0,04 %) van 2.407 gecontroleerde derogatiepercelen op de voordeelt, werd op terrein vastgesteld dat de voorjaarsteelt gras of snijrogge, voorafgaand aan de hoofdteelt maïs, te vroeg werd gemaaid en afgevoerd. Bij 10 (14 %) van de 69 gecontroleerde derogatiepercelen op de nateelt, werd op terrein vastgesteld dat het niet-vlinderbloemig vanggewas na wintertarwe of triticale te laat is ingezaaid.

In totaal werden bij 52 gecontroleerde derogatiepercelen (0,7 % t.o.v. het totaal aantal gecontroleerde derogatiepercelen) van 43 derogatiebedrijven inbreuken vastgesteld tegen de derogatievoorwaarden die geleid hebben tot een sanctie voor 2014. Voor 38 gecontroleerde derogatiepercelen van 30 derogatiebedrijven werd daarbovenop ook een afkeuring voor 2013 opgelegd.

Resultaten van de terreincontroles van derogatiebedrijven in 2013

In 2013 werden in totaal 178 derogatiebedrijven gecontroleerd bij de bedrijfscontroles. Bij 73 bedrijven (41 %) werden echter één of meerdere inbreuken tegen de derogatievoorwaarden vastgesteld. Tabel 38 geeft een overzicht van het aantal landbouwers per type vastgestelde inbreuk tegen de derogatievoorwaarden.

Bij de bedrijfscontroles in 2013 werden in totaal 245 overtredingen tegen de derogatievoorwaarden vastgesteld bij 73 bedrijven. Tegen het nemen van voldoende bodemstalen werden veel overtredingen vastgesteld. Daarnaast blijft het niet of niet correct bijhouden van een bemestingsplan en -register een veel voorkomende inbreuk. Hierbij wordt opgemerkt dat de gecontroleerde bedrijven met een onvolledig bemestingsplan of -register, 7 dagen tijd hadden om hun bemestingsplan of -register aan te vullen.

Gevolgen van de terreincontroles van derogatiepercelen en -bedrijven

Tengevolge van de bedrijfs- en perceelscontroles in 2013, zijn er in totaal 109 bedrijven met sancties voor 2013. 81 bedrijven verliezen het recht om derogatie aan te vragen voor het ganse bedrijf in 2014. Daarnaast kunnen 28 bedrijven geen derogatie meer aanvragen in 2014 voor één of meerdere teeltgroepen. Een overzicht van het aantal landbouwers die het recht verliezen om derogatie aan te vragen voor één of meerdere teeltgroepen in 2014 is weergegeven in Tabel 39 voor de verschillende teeltgroepen.

Bezwaarbehandeling van afkeuringen derogatie 2013

Tegen de afkeuringen van derogatie ten gevolge van de controles in 2013, werden er 83 bezwaren ingediend. Na de bezwaarbehandeling werden 19 bezwaren niet ingewilligd, 27 bezwaren gedeeltelijk ingewilligd en 37 bezwaren volledig ingewilligd.

Van de 83 bezwaren handelden 69 bezwaren over het verlies van de mogelijkheid om derogatie aan te vragen voor 2014 voor het volledige bedrijf of voor bepaalde teelten. Na bezwaarbehandeling werden er 15 bezwaren niet ingewilligd, 25 bezwaren gedeeltelijk ingewilligd en 29 bezwaren volledig ingewilligd.

De meeste bezwaren (in totaal 35) werden ingediend tegen de sanctie derogatie 2014 die werd opgelegd omdat er niet voldaan werd aan de staalnameverplichting in kader van de derogatieaanvraag (fosfaat, - stikstof- en koolstofanalyses) en er niet voldaan werd aan de rotatie van percelen voor de bodemanalyses. Na bezwaarbehandeling viel voor 27 dossiers de sanctie derogatie 2014 weg.

16 bezwaren van bedrijven die de mogelijkheid verloren om derogatie aan te vragen voor 2014, doordat een andere hoofdteelt vastgesteld werd dan opgegeven op de verzamelaanvraag (het betrof geen derogatiegewas), werden deels of volledig ingewilligd. De afkeuring derogatie 2013 werd in de meeste gevallen behouden maar de sanctie derogatie 2014 werd opgeheven omdat een sanctie werd opgelegd op landbouwniveau voor een overtreding die is vastgesteld op 1 of enkele percelen en deze sanctie een disproportioneel karakter had.

13 bezwaren handelen over het ontbreken van 1 perceelsgroep op het bemestingsplan of -register, of de groepering van de percelen die niet in orde was op het bemestingsplan of -register waardoor een sanctie derogatie voor 2014 werd opgelegd.

10 bezwaren van bedrijven handelen over een afkeuring derogatie 2013 omdat het perceel of percelen in kwetsbaar gebied natuur met bemestingsverbod (2GVE/ha, jaar) liggen en dus niet in aanmerking komen voor derogatie. Van deze bezwaren kon slechts 1 worden ingewilligd.

3.3 Opvolging van de mestverwerking

3.3.1 Administratieve opvolging van de mestverwerkingsplicht

3.3.1.1 Mestverwerkingsplicht

De mestverwerkingsplicht omvat de basismestverwerkingsplicht en de bijkomende verwerkingsplicht door overnames van NER-D met 25 % mestverwerking:

- De basismestverwerkingsplicht is de hoeveelheid mest (uitgedrukt in kg N) die een bedrijfsgroep in een bepaald productiejaar moet verwerken. Deze verwerkingsplicht wordt berekend in functie van het nettostikstofoverschot van de bedrijfsgroep en de gemeentelijke productiedruk van dierlijke mest (uitgedrukt in kg N/ha).
- Landbouwers die NER-D overnemen mits mestverwerking, moeten bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht jaarlijks 25 % van de overgelaten NER-D verwerken. De verwerkingsplicht wordt berekend, rekening houdend met de overgelaten NER-D (met eventuele reductie door niet-correcte mestafzet), een bepaalde omrekeningsfactor per diersoort (die de NER-D omzet in kg N), en de overnamedatum (en eventuele datum waarop de NER-D verder werden overgedragen).

3.3.3.2 Evaluatie van de mestverwerkingsplicht in 2011

In 2011 waren 546 bedrijfsgroepen onderhevig aan de basismestverwerkingsplicht, overeenkomend met 646 landbouwers. Deze bedrijven moesten samen 6,1 miljoen kg N verwerken. Daarnaast moest in totaal ongeveer 1,3 miljoen kg N bijkomend verwerkt worden in 2011, door 951 landbouwers als gevolg van de bijkomende verwerkingsplicht door overnames van NER-D met 25 % mestverwerking.

In juli 2013 werd de basis- en de bijkomende mestverwerkingsplicht voor productiejaar 2011 gemeld aan de verwerkingsplichtige bedrijven. Om te voldoen aan de verwerkingsplicht moesten de bedrijven ten laatste op 30 september 2013 over de nodige mestverwerkingscertificaten (MVC) beschikken voor productiejaar 2011.

Opvolging

3

Tabel 37 Overzicht van de vaststellingen bij de terreincontroles van derogatiepercelen in 2013, uitgedrukt in aantal percelen samen met het relatief aandeel

Vaststelling	Aantal derogatie-percelen met vaststelling	Totaal aantal gecontroleerde derogatiepercelen	% t.o.v. aantal gecontroleerde derogatiepercelen
Geen derogatiehoofddeelt	30	4.774	0,6%
Ander derogatiegewas met lagere bemestingsnorm voor dierlijke mest	3	4.774	0,06%
Geen volwaardige voorjaarsteelt gras of snijrogge	8	2.407	0,3%
Voorjaarsteelt te vroeg gemaaid en afgevoerd	1	2.407	0,04%
Geen correct vanggewas	-	69	
Vanggewas te laat ingezaaid	10	69	14%
Totaal	52	7.250	0,7%

Tabel 38 Overzicht van de vaststelling bij de terreincontroles van derogatiebedrijven in 2012, uitgedrukt in aantal bedrijven samen met het relatief aandeel

Vaststelling	Aantal derogatie-bedrijven	% t.o.v. totaal aantal overtredingen
Teeltgroep niet correct gegroepeerd in het bemestingsplan of bemestingsplan onvolledig voor teeltgroep	47	19%
Teeltgroep niet correct gegroepeerd in het bemestingsregister of bemestingsregister onvolledig voor teeltgroep	42	17%
Onvoldoende fosfaatanalyses	36	15%
Onvoldoende stikstofanalyses	30	12%
Onvoldoende koolstofanalyses	23	9%
Rotatie van percelen voor bodemanalyses is niet in orde	17	7%
Foutieve eenheden gebruikt op het bemestingsplan	2	1%
Foutieve eenheden gebruikt op het bemestingsregister	5	2%
Geen bemestingsplan aanwezig	7	3%
Geen bemestingsregister aanwezig	10	4%
Bemesting op niet toegelaten tijdstip	7	3%
Niet correcte opslag van derogatiemest	2	1%
Niet-derogatiemest gebruikt	17	7%
Grasland op kleigrond laattijdig gescheurd	-	
Bemesting uitgevoerd op gescheurd graslanden (uitgezonderd beweiding)	-	
Totaal aantal overtredingen derogatievoorwaarden	245	
Totaal aantal landbouwers met overtredingen	73	

Tabel 39 Aantal landbouwers die het recht verliezen om derogatie aan te vragen voor een bepaalde teeltgroep in 2014 per teeltgroep

Verlies derogatie per teeltgroep in 2014	Aantal landbouwers
Gras	10
Mais	13
Wintertarwe	8
Bieten	1
Aantal verschillende landbouwers	28

Na evaluatie bleek dat 15 bedrijven niet voldoen aan de basismestverwerkingsplicht, 158 bedrijven niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht n.a.v. de overname van NER, en 10 bedrijven, die moesten voldoen aan de basismestverwerkingsplicht én de mestverwerkingsplicht n.a.v. de overname NER, aan beide verplichtingen niet voldeden. In totaal kregen 183 landbouwers een boete voor het totale bedrag van 541.026 euro. In vergelijking met 2010 werden 54 boetes minder opgelegd. Recidivisme is voor deze boete voor de eerste keer van toepassing. In totaal moeten 37 landbouwers 4 euro betalen per niet verwerkte kg stikstof betalen i.p.v. 2 euro.

3.3.1.3 Mestverwerkingsplicht in 2012

Basismestverwerkingsplicht in 2012

In 2012 zijn 498 bedrijfsgroepen onderhevig aan de basismestverwerkingsplicht. De totale te verwerken hoeveelheid stikstof bedraagt meer dan 5,7 miljoen kg N. Ten opzichte van 2011 is het aantal verwerkingsplichtige bedrijven en de te verwerken hoeveelheid stikstof licht gedaald. De verwerkingsplichtige bedrijven zijn voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen en Antwerpen (Tabel 40).

Tabel 40 Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen en bijhorende basismestverwerkingsplicht (in kg N) per provincie in productiejaar 2012

Provincie	Aantal verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen	Basismestverwerkingsplicht (kg N)	% van totale hoeveelheid
Antwerpen	133	1.414.391	24%
Limburg	28	223.428	4%
Oost-Vlaanderen	88	852.371	15%
Vlaams-Brabant	4	43.759	1%
West-Vlaanderen	245	3.204.130	56%
Totaal	498	5.738.079	

Tabel 41 Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen en bijhorende basismestverwerkingsplicht (in kg N) per verwerkingsklasse in productiejaar 2012

Te verwerken hoeveelheid stikstof (kg N)	Aantal verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen	Te verwerken hoeveelheid (kg N)	% van totale hoeveelheid
5.000-7.500	258	1.553.056	27%
7.500-10.000	105	902.373	16%
10.000-20.000	92	1.235.709	21%
20.000-50.000	37	1.118.967	20%
> 50.000	6	927.974	16%
Totaal	498	5.738.079	

Tabel 42 Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijven en bijkomende mestverwerkingsplicht (in kg N) per provincie in productiejaar 2012 tengevolge van overnames van NER-D met 25 % mestverwerking

Provincie	Aantal verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen	Bijkomende verwerkingsplicht (kg N)	% van totale hoeveelheid
Antwerpen	135	288.873	20%
Limburg	30	50.853	4%
Oost-Vlaanderen	232	333.512	23%
Vlaams-Brabant	26	22.930	2%
West-Vlaanderen	529	726.020	51%
Totaal	952	1.422.188	

Tabel 43 Aantal en percentage bedrijven per klasse van bijkomende mestverwerkingsplicht in 2012 ten gevolge van overnames van NER-D in het kader van mestverwerking tijdens de periode 2007-2012

Klasse van bijkomende verwerkingsplicht (kg N)	Aantal landbouwers	% t.o.v. totaal
0-500	305	32%
500-1000	237	25%
1000-1500	138	15%
1500-2000	58	6%
2000-2500	49	5%
2500-3000	40	4%
3000-3500	23	2%
3500-4000	34	4%
>4000	68	7%
Totaal	952	

Meer dan de helft van de 952 bedrijven die bijkomend moesten verwerken in 2012 ten gevolge van overnames in het kader van mestverwerking tijdens de periode 2007-2012, moest minder dan 1.000 kg N verwerken. De verdeling van de bedrijven over verschillende klassen van bijkomende verwerkingsplicht ten gevolge van overnames in het kader van mestverwerking, is weergegeven in Tabel 43.

Begin juli 2014 werd de basis- en bijkomende mestverwerkingsplicht voor productiejaar 2012 gemeld aan de verwerkingsplichtige bedrijven. Om te voldoen aan de bijkomende mestverwerkingsplicht van 2012 moesten deze bedrijven ten laatste op 30 september 2014 over de nodige mestverwerkingscertificaten (MVC) beschikken voor productiejaar 2012.

3.3.2 Extra verwerking door uitbreiding na bewezen mestverwerking

3.3.2.1 De extra te verwerken hoeveelheid mest in 2012 ten gevolge van de toegekende uitbreidingen in de periode 2008-2012

Landbouwers die een uitbreiding na bewezen mestverwerking hebben verkregen, moeten bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht en de eventuele bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D in het kader van mestverwerking, jaarlijks minstens 25 % van de aangevraagde uitbreiding verwerken. In het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar moet tevens de gerealiseerde uitbreiding volledig verwerkt worden. Vanaf het 2de jaar na de aanvraag moet bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht 125 % van de aangevraagde uitbreiding verwerkt worden om de uitbreiding te behouden. De extra mestverwerking ten gevolge van een uitbreiding na bewezen mestverwerking, moet bewezen worden door de verwerking van mest die afkomstig is van het eigen bedrijf en van de betreffende diersoort. Hiertoe moeten de betrokken landbouwers in het bezit moeten zijn van de vereiste MVC's op hun certificatenrekening. Daarnaast wordt via de transportdocumenten nagegaan of voldoende bedrijfseigen mest en van de betreffende diersoort verwerkt is.

Voor productiejaar 2012 werden in totaal 1.917 uitbreidingsdossiers van 1.594 landbouwers geëvalueerd. De 1.594 geëvalueerde landbouwers met uitbreidingen toegekend voor 2008, 2009, 2010, 2011 en 2012, moesten samen ongeveer 12,1 miljoen kg N verwerken in 2012.

» zie 1.1.4.4 voor meer informatie over de evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in evaluatiejaar 2012

Bij 149 dossiers werd niet voldaan aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden. Voor deze landbouwers worden de NER-MVW volledig of proportioneel (afhankelijk van het jaar van aanvraag) geannuleerd vanaf 1 januari 2013.

3.3.2.1 De extra te verwerken hoeveelheid mest in 2012 ten gevolge van de aanvragen voor een uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2013

Eén van de voorwaarden voor het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) is dat het bedrijf in het kalenderjaar vóór de aanvraag al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet hebben door bedrijfseigen mest te verwerken. Voor de aanvragen van NER-MVW in 2013 betekent dit dus dat het bedrijf in 2012 al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding moest verwerken. Hiertoe moesten de betrokken landbouwers zorgen dat ze voldoende MVC's op hun rekening hadden staan om deze 25 % extra verwerking te bewijzen.

Tabel 44 geeft een overzicht van de netto-uitbreiding per diersoort en de bijkomende te verwerken hoeveelheid stikstof. In 2012 moest in totaal 412.000 kg N bijkomend verwerkt worden door 357 landbouwers ten gevolge van de toekenning van NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking voor 2013. Deze extra verwerking werd gecontroleerd door de Mestbank, als één van de voorwaarden vooraleer de NER-MVW toegekend werden.

» zie 1.1.4.4 voor meer informatie over de toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2013

Opvolging

3

Tabel 44 Netto-uitbreiding per diersoort in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend voor 2013, samen met de te verwerken hoeveelheid N per diersoort in 2012

Diersoort	Aantal dieren	Netto-N-productie (kg N)	Te verwerken hoeveelheid N in 2012 (kg N)
Runderen	1.266	68.388	17.097
Varkens	124.093	863.818	215.955
Pluimvee	1.369.986	690.374	172.594
Andere dieren	3.291	26.013	6.503
Totaal	1.498.636	1.648.594	412.149

3.3.3 Opvolging van massa- en nutriëntenstromen bij mestverwerkingsinstallaties

De samenstelling van mest in het kader van mestverwerking moet sinds 1 januari 2013 met analyses bepaald worden. Het algemene principe is dat voor de aan- en afvoer van mest naar en van een verwerkingsinstallatie en voor de export van mest een mestanalyse vereist is van maximaal 3 maanden oud.

Sinds 1 januari 2013 moet alle dierlijke mest die aangevoerd naar of afgevoerd wordt van de mestverwerkingsinstallatie verplicht gewogen worden. Uitbaters kunnen kiezen tussen twee opties:

- Rechtstreekse weging d.m.v. een weegbrug of een debietmeter. De standaard is dat alle aangevoerde stromen (dus ook de eigen mest) en alle afgevoerde stromen (bv. dikke fractie, effluent, slib, ...) worden gewogen met behulp van een weegbrug of debietmeter, en kunnen gestaafd worden met weegbonnen, of begin- en einddebietmeterstanden.
- Een tweede mogelijkheid is het gebruik van een massaprotocol. Installaties die de aan- en/of afvoer willen meten met reeds aanwezige (debiet)meters in de installatie, kunnen een afwijking op de standaardverplichting bekomen. Als bepaalde stromen niet gewogen worden per vracht, moet de uitbater werken volgens een goedgekeurd massaprotocol.

De VLM-Mestbank en het VCM schreven samen de handleiding voor het indienen van een massaprotocol. Daarin staat uitgelegd hoe een massaprotocol in de praktijk moet worden opgesteld en hoe de massastromen jaarlijks moeten gerapporteerd worden bij de aangifte aan de Mestbank.

In 2013 werden alle uitbaters met een massaprotocol bezocht. Op deze bedrijven werd een bespreking gedaan van het ingediende massaprotocol, een rondgang op het bedrijf, opmeting van de maximale capaciteiten en werd een simulatie berekening van de massabalans uitgevoerd op basis van het ingediende massaprotocol. Op deze basis werd het massaprotocol per bedrijf al dan niet goedgekeurd.

3.3.4 Terreincontroles van mestverwerkingsinstallaties

3.3.4.1 Beschrijving van de controleactie

De laatste jaren werden er verschillende mestverwerkingsinstallaties gecontroleerd als gevolg van een aantal lozingsincidenten tijdens de winterperiodes. Gezien de directe impact van deze herhaalde incidenten, werd beslist om de omgevingscontroles op mestverwerkingsinstallaties opnieuw uit te voeren in 2013 en hierbij het accent te leggen op de opslagbekkens. Tevens werd bij alle mestverwerkingsinstallaties waar zich in het verleden al lozingsincidenten hadden voorgedaan, waar er bevelen waren opgelegd en waar er aanmaningen of raadgevingen werden gegeven, een extra toezicht georganiseerd.

Voorafgaand aan de terreincontrole werd administratief een aantal elementen nagekeken. Zo werd de mestaanvoer naar de mestverwerkingsinstallatie geëvalueerd en werd er onderzocht welke opslagmogelijkheid de installatie heeft en welk type installatie het betreft. Daarnaast werden ook de waterlopen in de buurt van de mestverwerkingsinstallaties aan de hand van luchtfoto's gelokaliseerd om zo al inzicht te krijgen in het risico op verlies van nutriënten naar de waterlopen toe.

Door middel van een rondgang op het bedrijf werd nagegaan of de opslagbekkens geplaatst zijn conform de vergunning van het bedrijf, werd de staat van de opvangbekkens nagekeken en werd het risico op overlopen, scheuren of verzakken van de verschillende opslagen beoordeeld. Er werd ook nagegaan of er voldoende voorzorgmaatregelen op het bedrijf aanwezig zijn om het overlopen van de opslagbekkens te voorkomen. Er werd gecontroleerd of effluent gelekt werd via drainagebuizen. Ook werden er stalen genomen van het effluent om na te gaan of het effluent voldoet aan de voorwaarden van het attest voor een uitzondering op de uitrijverbodsperiode gedurende de winter of voor een uitzondering op de bepalingen in verband met het emissiearm aanwenden van meststoffen. Daarnaast werd nagekeken of de eindproducten voldoen aan de voorwaarden van Verordening (EG) nr. 1069/2009.

In totaal werden in 2013 43 mestverwerkingsinstallaties gecontroleerd. Van deze 43 mestverwerkingsinstallaties waren er 9 installaties die opnieuw gecontroleerd werden omwille van vaststellingen in het verleden. Daarnaast werden ook 34 mestverwerkingsinstallaties voor het eerst gecontroleerd in 2013.

3.3.4.2 Resultaten van de controleactie

Wanneer een lozing werd vastgesteld, werd een proces-verbaal en een bestuurlijke maatregel opgelegd. Als er een risico was op verliezen van nutriënten naar het milieu werd er gewerkt met bijsturingsinstrumenten zoals een raadgeving, aanmaning of bevel. Wanneer er een aanzienlijk risico is op een lozing, kan een veiligheidsmaatregel opgelegd worden.

Van de 9 installaties die opnieuw gecontroleerd werden omwille van vaststellingen in het verleden, waren er slechts 2 in orde bij het eerste terreinbezoek. Op 6 installaties werden zelfs bij de tweede rondgang risico's op nutriëntenverliezen vastgesteld. Deze bedrijven werden verder opgevolgd, eventueel met politie en Afdeling Milieu Inspectie (AMI).

Daarnaast werden ook 34 mestverwerkingsinstallaties voor het eerst gecontroleerd in 2013. Bij 20 mestverwerkingsinstallaties werden geen problemen vastgesteld bij de eerste rondgang. Bij 12 installaties bleef de situatie zelfs na het tweede terreinbezoek zorgwekkend. Ook hier werd in bepaalde gevallen geopteerd voor een geïntegreerde aanpak samen met politie en AMI.

Bij de helft van de gecontroleerde mestverwerkingsinstallaties werden geen problemen vastgesteld bij een eerste bezoek. Bij de andere mestverwerkingsinstallaties werden wel onregelmatigheden vastgesteld, zoals gescheurde opslagbekkens, overgelopen of overvolle opslagen, onvoldoende morsputten, niet duurzame of kapotte effluentbekkens of lagunes, gemorste meststoffen rond opslagen en lozing. In deze gevallen wordt getracht om de situatie te verbeteren door het geven van raadgevingen of aanmaningen of door bevelen, processen-verbaal of bestuurlijke maatregelen op te leggen (Tabel 45).

Bij 6 installaties (of 14 % van het totaal aantal gecontroleerde mestverwerkingsinstallaties) blijft de situatie zorgwekkend en werden de opgelegde bevelen of bestuurlijke maatregelen niet uitgevoerd door de bedrijfsleiders. Twee installaties werden in 2013 zelfs tot vier maal toe bezocht maar de bedrijfsvoering blijft een risico inhouden voor het milieu. Deze bedrijven worden via een geïntegreerde aanpak verder opgevolgd door zowel politie, Afdeling Milieu Inspectie als de Mestbank.

Tabel 45 Vaststellingen bij controles van mestverwerkingsinstallaties in 2013

Vaststellingen	Aantal	% t.o.v. totaal
In orde	22	51%
Raadgeving	3	7%
Aanmaning	6	14%
Bevel	6	14%
Proces-verbaal én bestuurlijke maatregel	6	14%
Totaal	43	

Als gevolg van de staalnames van effluënten werden 31 attesten ingetrokken voor een uitzondering op de uitrijverbodsperiode gedurende de winter. Na een nieuwe staalname en analyse werd het verbod voor 17 attesten terug opgeheven. Omdat een attest slechts één jaar geldig is, moeten alle producenten sowieso een nieuwe staalname en analyse laten uitvoeren voor de aanvraag van een nieuw attest.

3.4 Opvolging van de mesttransporten

3.4.1 Administratieve opvolging mesttransporten

3.4.1.1 Registratie van mesttransporten bij de Mestbank

Om het transport van mest in goede banen te leiden en te kunnen opvolgen, zijn een aantal regels van toepassing. De basisregel is dat mest vervoerd moet worden door een erkende mestvoerder met een mestafzetdocument (MAD). Sinds 2012 moeten alle transporten door erkende mestvoerders uitgevoerd worden met een AGR-GPS-systeem.

Een aantal mesttransporten hoeft niet door een erkende mestvoerder uitgevoerd te worden. Het gaat hier onder meer over transporten van het type "eigen mest naar eigen grond", transporten in het kader van een burenenregeling, transporten uitgevoerd door erkende verzenders en transporten in het kader van de grensboerenregeling.

Het transport van mest en mestproducten tussen Europese lidstaten, is geregeld door drie Europese verordeningen. Enerzijds zijn de Verordening (EG) nr. 1069/2009 en de Verordening (EG) nr. 142/2011 betreffende de vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten van toepassing. Anderzijds geldt de Verordening (EG) nr. 1013/2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen (EVOA).

Elk transport door een erkende mestvoerder, een erkend verzender of in het kader van een burenenregeling moet vooraf gemeld worden bij de Mestbank. Erkende mestvoerders en erkende verzenders moeten al hun transporten aanmelden via het Mest Transport Internet Lokaal (MTIL). Daarnaast moeten de transporten vergezeld zijn van een transportdocument, waarop onder meer vermeld wordt wie de aanbieder en de afnemer van de mest is en hoeveel mest er vervoerd wordt. Afhankelijk van het type transport, zijn er een aantal verschilpunten betreffende de te volgen procedure.

3.4.1.2 Evaluatie van het AGR-GPS-systeem

Beschrijving van de controleactie

Alle erkende mestvoerders moeten beschikken over een AGR-GPS-systeem. De AGR-gegevens komen als databerichten op een server van de Mestbank binnen en worden opgeslagen in een centrale databank. De AGR-gegevens worden regelmatig gecontroleerd tijdens de transportcontroles op het terrein en bij nazicht van gevraagde wijzigingen van transportdocumenten.

Sinds 2010 wordt op regelmatige basis een controle uitgevoerd van de AGR-gegevens van alle mesttransporten die uitgevoerd werden tijdens een bepaalde evaluatieperiode. Op deze manier wordt het correct gebruik van het AGR-GPS-systeem geëvalueerd.

Opvolging

3

In 2013 werden de administratieve controleacties van 2011 en 2012 verder gezet. Er werd gecontroleerd op het voorkomen van volgende fouten:

- Er gebeurden transporten zonder AGR-GPS;
- Voor een afgelast mestafzetdocument werden toch AGR-GPS-gegevens ontvangen;
- De locatie van het los- of laadsignaal komt niet overeen met de gegevens op het mestafzetdocument;
- De datum van de AGR-GPS-berichten komt niet overeen met de datum op het mestafzetdocument;
- Het aantal AGR-GPS-cycli komt niet overeen met het aantal vrachten op het mestafzetdocument.

Resultaten van de controleactie in 2013

In Tabel 46 is een overzicht gegeven van het aantal erkende mestvoerders (EM) en mestafzetdocumenten (MAD) dat geëvalueerd werd tijdens de opeenvolgende evaluatieperiodes in 2013, samen het aantal vastgestelde fouten.

Ongeveer 10 % van de geëvalueerde MAD vertoont een onregelmatigheid. Voor een relatief groot aandeel van de erkende mestvoerders worden onregelmatigheden vastgesteld maar het aandeel neemt af gedurende de loop van het jaar. De controleacties hebben duidelijk een sensibiliserend effect.

Tabel 46 Evolutie van het aantal erkende mestvoerders (EM) en mestafzetdocumenten (MAD) en het aantal EM en MAD waarvoor fouten werden vastgesteld bij de opeenvolgende evaluatieperiodes in 2013

Evaluatieperiode	Erkende mestvoerders			Mestafzetdocumenten		
	Aantal EM	Aantal EM met fouten	% EM met fouten	Aantal MAD	Aantal MAD met fouten	% MAD met fouten
15/03/2013 - 15/04/2013	585	502	86%	37.632	4.956	13%
16/04/2013 - 15/05/2013	576	470	82%	39.453	4.333	11%
16/05/2013 - 15/06/2013	533	318	60%	16.483	1.549	9%
01/08/2013 - 31/08/2013*	541	358	66%	18.703	2.132	11%
01/10/2013 - 31/10/2013	355	210	59%	11.633	1.304	11%
01/12/2013 - 31/12/2013	370	231	62%	12.303	1.267	10%

* na de derde evaluatieperiode werd de controle van het los- of laadsignaal aangescherpt

Tabel 47 Evolutie van het type fouten bij de opeenvolgende evaluatieperiodes in 2013

Evaluatieperiode	Aantal MAD	Aandeel per type fout				
		% MAD zonder AGR-GPS	% MAD afgelast met signalen	% MAD met fout laad-los	% MAD datum ≠ datum signalen	% MAD met berichten met fout aantal cycli
15/03/2013 - 15/04/2013	37.632	1,52%	0,24%	5,49%	1,77%	5,27%
16/04/2013 - 15/05/2013	39.453	1,67%	0,23%	3,86%	1,33%	4,88%
16/05/2013 - 15/06/2013	16.483	1,72%	0,20%	3,06%	1,57%	3,63%
01/08/2013 - 31/08/2013*	18.703	1,53%	0,26%	5,11%	1,66%	3,96%
01/10/2013 - 31/10/2013	11.633	1,68%	0,26%	4,62%	2,02%	3,74%
01/12/2013 - 31/12/2013	12.303	1,67%	0,24%	4,80%	1,75%	2,75%

* na de derde evaluatieperiode werd de controle van het los- of laadsignaal aangescherpt

De evolutie van het type fouten in 2013 is weergegeven in Tabel 47. Sinds 2010 wordt er gecontroleerd op MAD zonder AGR-GPS-signalen. Het percentage MAD zonder AGR-GPS-signalen schommelt rond 1,5 à 1,7 % in 2013.

Vanaf 2011 wordt er bijkomend gecontroleerd op afgelaste MAD waarvoor toch AGR-GPS-signalen werden ontvangen. In 2013 werd dit vastgesteld bij 0,20 à 0,26 % van het totaal aantal geëvalueerde MAD.

Een derde controle omvat de opvolging van de laad- en losplaatsen die volgens de AGR-GPS-signalen niet overeenkomen met de gegevens van respectievelijk de aanbieder en de afnemer volgens het MAD. In 2013 werd dit vastgesteld bij 3,0 à 5,5 % van de gecontroleerde MAD.

Vanaf 2013 wordt bijkomend gecontroleerd op MAD waarvoor de datum niet overeenkomt met de datum van de AGR-GPS-signalen. In 2013 werd dit vastgesteld bij 1,3 à 2,0 % van het totaal aantal MAD.

Een vijfde controle omvat ten slotte de opvolging van MAD waarvoor het aantal AGR-GPS-cycli niet overeenkomen met het aantal vrachten op het MAD. In 2013 werd dit aanvankelijk vastgesteld bij 5,3 % van het totaal aantal MAD, waarna dit afnam tot 2,8 % bij de laatste evaluatieperiode in december 2013.

Tabel 48 Aantal waarschuwingen, intentieverklaringen en administratieve boetes die opgelegd werden bij de opeenvolgende evaluatieperiodes van de administratieve controles van het AGR-GPS-systeem in 2013

Evaluatieperiode	Totaal aantal EM	Aantal waarschuwingen	Aantal intentieverklaringen	Aantal boetes
15/03/2013 - 15/04/2013	585	136	3	3
16/04/2013 - 15/05/2013	576	105	6	4
16/05/2013 - 15/06/2013	533	21	3	3
01/08/2013 - 31/08/2013*	541	28	15	15
01/10/2013 - 31/10/2013	355	17	6	6
01/12/2013 - 31/12/2013	370	17	6	6

* na de derde evaluatieperiode werd de controle van het los- of laadsignaal aangescherpt

Erkende mestvoerders die hun AGR-GPS-apparatuur niet of niet correct gebruiken worden in eerste instantie gewaarschuwd. Erkende mestvoerders die ondanks een voorafgaande waarschuwing, nog steeds op regelmatige basis hun AGR-GPS-apparatuur niet of niet correct gebruiken, krijgen een intentie tot boete. Vooraleer over te gaan tot de effectieve oplegging van een administratieve geldboete voor het niet of niet correct gebruik van AGR-GPS krijgen de erkende mestvoerders de mogelijkheid om bijkomende stukken te bezorgen. Een overzicht van het aantal waarschuwingen, intentieverklaringen en administratieve boetes die opgelegd werden bij de opeenvolgende evaluatieperiodes in 2013, is weergegeven in Tabel 48.

3.4.1.3 Evaluatie van nameldingen op MTIL

Elk transport van dierlijke mest en andere meststoffen dat gereden wordt door een erkende mestvoerder of erkende verzender moet eerst aangemeld worden in het digitaal transportloket van de Mestbank (Mest Transport Internet Loket = MTIL). Elk uitgevoerd transport moet ook uiterlijk de zevende dag volgend op de dag waarop het transport plaats vond, nagemeld worden in MTIL. Het is belangrijk dat deze bevestigingen tijdig gebeuren zodat de aanbieder en afnemer van de meststoffen snel deze transportgegevens kunnen raadplegen op het Mestbankloket en zo een accurate nutriëntenbalans kunnen opmaken voor hun exploitatie.

Sinds 2011 krijgen mestvoerders een melding op MTIL betreffende eventuele openstaande nameldingen. Op die manier worden de mestvoerders continu gesensibiliseerd. Daarnaast voert de Mestbank jaarlijks administratieve controles uit van de tijdigheid van de nameldingen op MTIL. Bij erkende mestvoerders die na afloop van een jaar en na een waarschuwing nog steeds mestafzetdocumenten niet hebben nagemeld of afgelast wordt de procedure tot schorsing opgestart. In 2013 kregen 10 erkende mestvoerders een waarschuwing voor het niet namelden van MAD's van 2012. Drie erkende mestvoerders werden geschorst, deze hebben zich allemaal achteraf in orde gesteld.

3.4.2 Opvolging mesttransporten op terrein

3.4.2.1 Beschrijving van de controleactie

De opvolging van de mesttransporten op het terrein blijft een belangrijke controleactie. De terreincontroles van de mesttransporten worden uitgevoerd door inspecteurs van de Mestbank, in samenwerking met de politiediensten.

Door de AGR-GPS-verplichting bij de erkende mestvoerders, kunnen de controles gericht worden uitgevoerd. De voorwaarden verbonden aan de transporten door erkende mestvoerders laten ook beter toezicht toe. Zo maakt de voormelding van een transport, een terreincontrole op deze transporten goed mogelijk.

Niet enkel de transporten door erkende mestvoerders worden gecontroleerd, maar ook andere transporten met overige transportdocumenten, zoals burenenregeling, verzenddocument,

3.4.2.2 Terreincontroles van mesttransporten in 2013

Aantal transportcontroles in 2013

In 2013 vonden er 1.240 controles van mesttransporten plaats waarvan 1.106 op het terrein. De andere transportcontroles werden administratief uitgevoerd naar aanleiding van een andere terreincontrole, zoals een opbrengingscontrole of een registercontrole, of een controle door de politie (EFA-document, Eco-Formulier Afval).

In totaal werden er 1.026 mestafzetdocumenten gecontroleerd. Er werden ook 65 controles op burenenregelingen uitgevoerd. Ook controles van mesttransporten met andere vervoersdocumenten, zoals een verzenddocument, of van transporten van het type "eigen mest eigen grond", werden uitgevoerd. In het geval van een erkend mestvoerder wordt ook een controle uitgevoerd van de erkenningsvoorwaarden.

Vaststellingen bij de transportcontroles in 2013

Bij 155 terreincontroles van mesttransporten werden onregelmatigheden vastgesteld i.v.m. de vervoersreglementering. Het aantal terreincontroles waarbij één of meerdere inbreuken werden vastgesteld, vertegenwoordigt 14% van het totaal aantal terreincontroles.

Opvolging

3

Tabel 49 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van mesttransporten in 2013, samen met het relatief aandeel ten opzichte van het totaal aantal inbreuken, en het aantal aanmaningen, bevelen of raadgevingen, administratieve geldboetes en processen-verbaal (PV's)

Type inbreuk	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal	Aanmaning, bevel of raadgeving	Administratieve geldboete	PV's
Niet of niet correct gebruik AGR-GPS	102	39%	68	34	
Geen MAD of een foutief of niet volledig ingevuld MAD	59	23%	17	42	
Rijden zonder vereiste documenten (attesten, vignetten, ...)	36	14%	28	8	
Niet of niet-correct voor/namelden	23	9%	3	20	
Inbreuken tegen de burenregeling	23	9%	11	12	
Rijden zonder erkenning of met niet-erkend voertuig	15	6%	7		8
Invoer van mest, die niet onder de verordening 1013/2006 valt, zonder toestemming Mestbank	3	1%			3
Totaal	261		134	116	11

Tabel 49 geeft een overzicht van het aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van mesttransporten in 2013. Omdat er meer dan één inbreuk kan vastgesteld worden bij één transportcontrole, is het totaal aantal inbreuken groter dan het totaal aantal transportcontroles waarbij inbreuken werden vastgesteld. In 2013 werden er 261 inbreuken vastgesteld.

De meest voorkomende inbreuken tegen de vervoersreglementering zijn het rijden zonder in het bezit te zijn van een volledig en correct ingevuld mestafzetdocument en het niet of niet correct gebruiken van AGR-GPS (Tabel 49). Hierna volgen het vervoer zonder de vereiste documenten (attesten, vignetten, ...), het niet of niet correct voor- of namelden van transporten en andere inbreuken tegen de vervoersreglementering (transport door een niet erkende mestvoerder, ...).

Bij ernstige onregelmatigheden wordt een administratieve geldboete opgelegd. Bij de overige onregelmatigheden wordt in de meeste gevallen een aanmaning gegeven. In mindere mate kan ook een bevel worden opgelegd voor het voorkomen van de inbreuk in de toekomst. Bij 51% van de inbreuken werd een aanmaning gegeven en bij 49% een administratieve geldboete opgelegd of een proces-verbaal uitgeschreven.

3.5 Opvolging van de mestsamenstelling

3.5.1 Beschrijving van de controleactie

Vanaf 2010 worden met behulp van 2 staalname-aanhangwagens, regelmatige staalnames van de mest uitgevoerd bij de controles van mesttransporten. Een staalname wordt in de meeste gevallen gecombineerd met een administratieve controle van de transportdocumenten en de erkenning van de vervoerder. De bemonstering van de mest vindt plaats bij het laden en lossen van een vracht. Meststaalnames worden onaangekondigd en steekproefsgewijs uitgevoerd, verspreid over heel Vlaanderen.

Na de meststaalname wordt een proces-verbaal (PV) van staalname opgemaakt en ondertekend door de inspecteur(s). Een afschrift van het PV en een begeleidend schrijven worden overgemaakt aan het erkend laboratorium dat de analyses zal uitvoeren en aan de afnemer van de mest. De analyseresultaten worden overgemaakt aan de aanbieder en de afnemer van de mest en aan de mestvoerder.

De resultaten van de mestanalyses worden gebruikt voor de berekening van de mestbalans van de aanbieder en de afnemer als de afwijking tussen de analyseresultaten en de samenstelling van de mest zoals doorgegeven op het mestafzetdocument groter is dan 20 %. De analyseresultaten worden enkel in rekening gebracht voor de bemonsterde vracht. De samenstelling van één vracht is immers geen weerspiegeling van de samenstelling van de kelder of van het verzamelpunt van waar de mest afkomstig is.

Bij de bemonstering van effluentstalen werd vanaf februari 2011 een stap verder gegaan dan bij mengmeststalen. Zoals bij de mengmestanalyses worden de resultaten van de bemonstering van effluent gebruikt voor berekening van de mestbalans als de afwijking tussen de analyseresultaten en de samenstelling van het effluent zoals doorgegeven op het mestafzetdocument groter is dan 20 %. Ook wordt de verwerker vanaf 15 februari 2011 verplicht om deze resultaten te gebruiken voor volgende transporten tot dat hij door een erkend laboratorium een tegenstaal heeft laten nemen.

3.5.2 Controles van de mestsamenstelling in 2013

In 2013 werden een 640-tal meststalen genomen. Het betreffen vnl. staalnames van mest die getransporteerd werd tussen landbouwers of van landbouwers naar mestverwerkingsinstallaties.

Van de meest bemonsterde runder- en varkensmestsoorten en effluent, digestaat en slib is een overzicht gegeven van het aantal meststalen en van de afwijking van de stikstof- en fosfaatsamenstelling van de mest bepaald op basis van de mestanalyse ten opzichte van deze vermeld op het mestafzetdocument.

3.5.2.1 Rundermest

In 2013 werden 94 stalen genomen van rundermengmest (Tabel 50). Bij veel meststalen werd een afwijking van meer dan 20 % vastgesteld voor N of P_2O_5 . Het aantal meststalen van rundermengmest met een grote afwijking van meer dan 60 % is beperkt tot 10 %, wat vergelijkbaar is met de vaststellingen in voorgaande jaren.

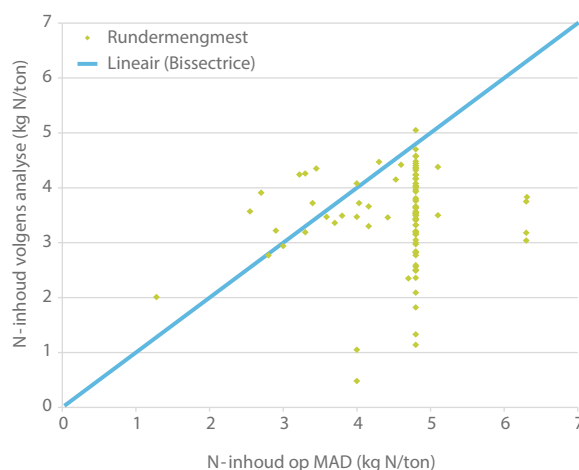
Net zoals in voorgaande jaren, bleek ook in 2013 dat de gemiddelde N- en P_2O_5 -inhoud van de rundermengmest volgens de mestanalyse lager was dan de gemiddelde N- en P_2O_5 -inhoud vermeld op het mestafzetdocument (gemiddeld 24 % minder N en 8 % minder P_2O_5 terug gevonden in de meststaal).

Tabel 50 Aantal meststalen van rundermengmest, samen met de afwijking van de analyse ten opzichte van het MAD voor N en/of P_2O_5 , en de N-inhoud en de P_2O_5 -inhoud van de meststalen, in 2013

	Rundermengmest
Aantal meststalen	94
Afwijking analyse t.o.v. MAD voor N of P_2O_5	
Aantal meststalen met afwijking > 20 %	68
% meststalen met afwijking > 20 %	72%
Aantal meststalen met afwijking > 60 %	9
% meststalen met afwijking > 60 %	10%
N-inhoud meststalen	
Gemiddelde N-inhoud op MAD (kg N/ton)	4,54
Gemiddelde N-inhoud analyse (kg N/ton)	3,44
% verschil t.o.v. gemiddelde N-inhoud op MAD	-24%
Forfaitaire N-samenstelling (kg N/ton)	4,8
% verschil t.o.v. forfaitaire N-samenstelling	-28%
P_2O_5 -inhoud meststalen	
Gemiddelde P_2O_5 -inhoud MAD (kg P_2O_5 /ton)	1,36
Gemiddelde P_2O_5 -inhoud analyse (kg P_2O_5 /ton)	1,25
% verschil t.o.v. gemiddelde P_2O_5 -inhoud op MAD	-8%
Forfaitaire P_2O_5 -samenstelling (kg P_2O_5 /ton)	1,4
% verschil t.o.v. forfaitaire P_2O_5 -samenstelling	-10%

Figuur 54 geeft de spreiding weer van de N-inhoud van de meststalen van rundermengmest in 2013. De afnemers van rundermengmest ontvangen in werkelijkheid doorgaans minder nutriënten dan wat vermeld staat op het MAD.

Figuur 54 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van rundermengmest in 2013

3.5.2.2 Varkensmest

In 2013 werden 181 stalen genomen van mestvarkens(brijbakken)mengmest, 41 stalen van mestvarkensmengmest en 80 stalen van mengmest van zeugen en biggen (Tabel 51). Bij veel meststalen wordt een afwijking van meer dan 20 % vastgesteld voor N of P_2O_5 . Het aantal meststalen met een grote afwijking van meer dan 60 % voor N of P_2O_5 varieert van 22 à 26 % voor mestvarkens(brijbakken)- en mestvarkensmengmest tot 60 % voor mengmest van zeugen en biggen. De afwijkingen zijn vergelijkbaar met de vaststellingen in voorgaande jaren.

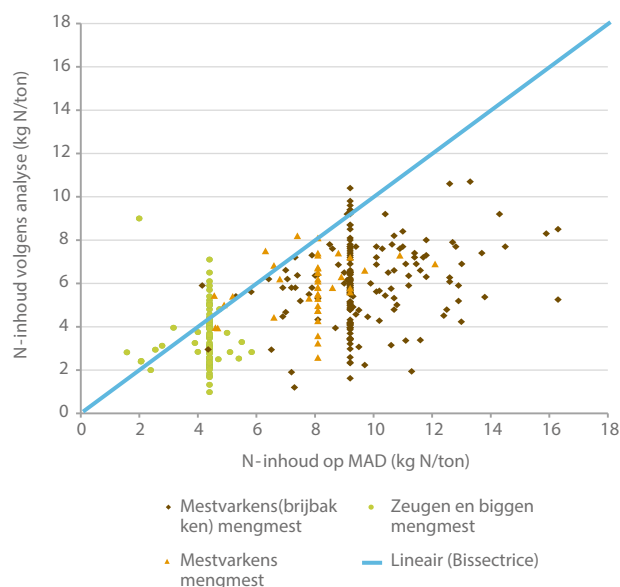
Net zoals in voorgaande jaren, bleek ook in 2013 dat de gemiddelde samenstelling van de mengmest van mestvarkens, mestvarkens(brijbakken) en zeugen en biggen volgens de mestanalyse lager was dan de gemiddelde samenstelling vermeld op het mestafzetdocument. Er wordt gemiddeld ongeveer 35 à 40 % minder N en P_2O_5 terug gevonden in de stalen van mestvarkens(brijbakken)mengmest dan volgens wat vermeld is op het MAD. Bij de stalen van mestvarkensmengmest werd in 2013 gemiddeld 26 % minder N en 11 % minder P_2O_5 terug gevonden in de stalen van mestvarkensmengmest dan volgens wat vermeld is op het MAD. Voor mengmest van zeugen en biggen werd gemiddeld 20 % minder N en P_2O_5 terug gevonden in de stalen dan volgens wat vermeld is op het MAD.

Tabel 51 Aantal meststalen per type varkensmest, samen met de afwijking van de analyse ten opzichte van het MAD voor N en/of P_2O_5 , en de N-inhoud en de P_2O_5 -inhoud van de meststalen, in 2013

	Mestvarkens- (brijbakken) mengmest	Mestvarkens mengmest	Zeugen en biggen mengmest
Aantal meststalen	181	41	80
Afwijking analyse t.o.v. MAD voor N of P_2O_5			
Aantal meststalen met afwijking > 20 %	158	33	74
% meststalen met afwijking > 20 %	87%	80%	93%
Aantal meststalen met afwijking > 60 %	47	9	48
% meststalen met afwijking > 60 %	26%	22%	60%
N-inhoud meststalen			
Gemiddelde N-inhoud op MAD (kg N/ton)	9,68	7,86	4,24
Gemiddelde N-inhoud analyse (kg N/ton)	5,93	5,82	3,53
% verschil t.o.v. gemiddelde N-inhoud op MAD	-39%	-26%	-17%
Forfaitaire N-samenstelling (kg N/ton)	9,2	8,1	4,4
% verschil t.o.v. forfaitaire N-samenstelling	-36%	-28%	-20%
P_2O_5 -inhoud meststalen			
Gemiddelde P_2O_5 - inhoud MAD (kg P_2O_5 / ton)	4,93	4,19	2,68
Gemiddelde P_2O_5 - inhoud analyse (kg P_2O_5 /ton)	3,21	3,72	2,12
% verschil t.o.v. gemiddelde P_2O_5 - inhoud op MAD	-35%	-11%	-21%
Forfaitaire P_2O_5 - samenstelling (kg P_2O_5 /ton)	4,9	5	2,9
% verschil t.o.v. forfaitaire P_2O_5 - samenstelling	-35%	-26%	-27%

Figuur 55 geeft de spreiding weer van de N-inhoud van de meststalen van de verschillende varkensmestsoorten in 2013. Hieruit blijkt duidelijk dat er doorgaans minder N terug gevonden worden in de meststaal dan volgens wat er op het MAD vermeld is. Verder valt op dat varkensmest vaak vervoerd wordt op forfait.

Figuur 55 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van de verschillende varkensmestsoorten in 2013

3.5.2.3 Effluent, digestaat en slib

In 2013 werden 97 stalen genomen van effluënten. In tegenstelling tot de runder- en varkensmestsoorten, werd voor effluënten aanzienlijk meer N en P_2O_5 gemeten in het meststaal dan wat er vermeld wordt op het mestafzetdocument. De afwijkingen zijn bovendien groot. De afwijking voor N of P_2O_5 bedraagt meer dan 60 % bij 67 % van de bemonsterde effluënten in 2013, wat vergelijkbaar is met voorgaande jaren (Tabel 52).

Daarnaast werden in 2013 ook 48 stalen genomen van digestaten en 30 slibstalen. Net zoals voor effluënten, werd er meer N en P_2O_5 gemeten in het meststaal dan wat er vermeld wordt op het mestafzetdocument. De afwijkingen zijn bovendien groot. De afwijking voor N of P_2O_5 bedraagt meer dan 60 % bij 54 à 60 % van de bemonsterde digestaten en slibs in 2013 (Tabel 52).

Dat de afwijking van de N-inhoud van het effluent, digestaat en slib volgens de meststaal ten opzichte van wat er vermeld is op het MAD heel groot is, wordt bevestigd door Figuur 56 en Figuur 57.

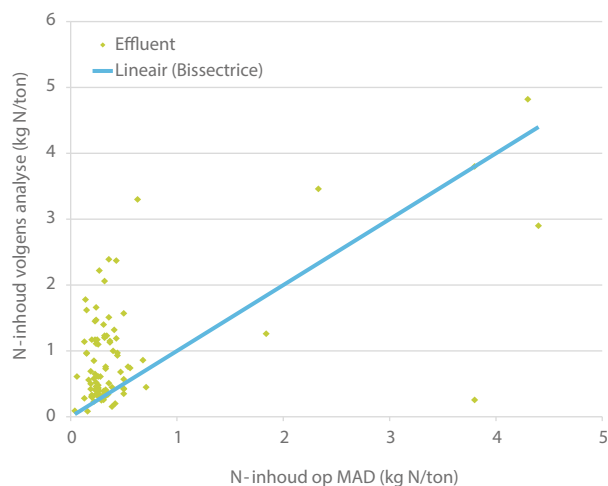
Opvolging

3

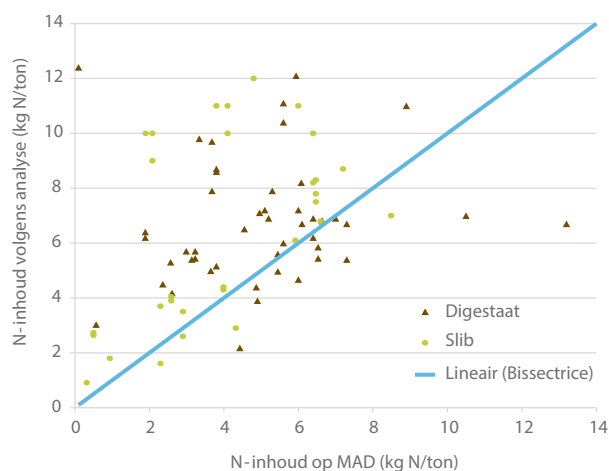
Tabel 52 Aantal meststalen van effluent, digestaat en slib, samen met de afwijking van de analyse ten opzichte van het MAD voor N en/of P_2O_5 , en de N-inhoud en de P_2O_5 -inhoud van de meststalen, in 2013

	Slib	Digestaat	Effluent
Aantal meststalen	30	48	97
Afwijking analyse t.o.v. MAD voor N of P_2O_5			
Aantal meststalen met afwijking > 20 %	27	42	86
% meststalen met afwijking > 20 %	90%	88%	89%
Aantal meststalen met afwijking > 60 %	18	26	65
% meststalen met afwijking > 60 %	60%	54%	67%
N-inhoud meststalen			
Gemiddelde N-inhoud op MAD (kg N/ton)	3,98	5,02	0,50
Gemiddelde N-inhoud analyse (kg N/ton)	6,45	6,75	0,90
% verschil t.o.v. gemiddelde N-inhoud op MAD	62%	34%	81%
P_2O_5-inhoud meststalen			
Gemiddelde P_2O_5-inhoud MAD (kg P_2O_5/ton)	2,35	2,39	0,34
Gemiddelde P_2O_5-inhoud analyse (kg P_2O_5/ton)	4,52	3,47	0,56
% verschil t.o.v. gemiddelde P_2O_5-inhoud op MAD	92%	45%	62%

Figuur 56 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van effluent in 2013

Figuur 57 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van digestaat en slib in 2013

3.6 Opvolging van de mestbalans

3.6.1 Administratieve opvolging van de mestbalans

3.6.1.1 Beschrijving van de balansactie

Sinds 2006 stelt de Mestbank op basis van de gekende gegevens van elk land- en tuinbouwbedrijf een mestbalans op om na te gaan of de productie, het gebruik volgens de normen, de aanvoer en de afvoer van meststoffen in evenwicht zijn op het bedrijf. Elke landbouwer kan op elk moment de mestbalans van zijn bedrijf raadplegen op het Mestbankloket. Als de mestbalans van een bedrijf een positieve waarde heeft, krijgt de landbouwer een waarschuwing te lezen, waarin hij onder meer aangeraden wordt contact op te nemen met een medewerker van Bedrijfsadvies voor een individuele begeleiding. Bedrijven met een significante overschrijding van de mestbalans krijgen een administratieve geldboete. De mestbalans wordt voor productiejaar 2012 opgesteld voor zowel stikstof (dierlijke, andere, chemische en totale) als fosfaat. Het maximum van de balansoverschrijding van fosfaat en de verschillende soorten stikstof, bepaalt of een boete wordt opgelegd. Voor derogatiebedrijven gelden strengere criteria.

Bij het opleggen van de administratieve geldboetes werd in het verleden vastgesteld dat administratieve fouten of nalatigheden van de landbouwer vaak aan de basis lagen van hoge boetes. Dit zijn boetes die mits een zorgvuldiger administratie of eenvoudig nazicht konden worden vermeden. Bij de balansactie voor productiejaar 2012 werden daarom eerst intentieverklaringen tot boeteoplegging verstuurd. Dit betekent dat elke landbouwer op de hoogte werd gebracht van het voornemen om een boete op te leggen en dat hij de mogelijkheid had om zijn basisgegevens na te kijken en op een eenvoudige manier administratieve fouten kon rechtzetten.

3.6.1.2 Resultaten van de balansactie voor productiejaar 2012

In 2013 werden 452 intentieverklaringen verstuurd naar landbouwers met een overschrijding van de mestbalans voor productiejaar 2012. 247 landbouwers hebben op deze intentie tot boeteoplegging gereageerd met de vraag om één of meerdere basisgegevens aan te passen. Na verwerking van de reacties blijkt dat het versturen van intentieverklaringen aanleiding geeft tot het versturen van ongeveer 38 % minder boetes.

Uiteindelijk werden 278 boetes opgelegd aan landbouwers met een significante balansoverschrijding voor productiejaar 2012. De totale balansoverschrijding bedroeg ongeveer 0,60 miljoen kg N en 0,29 miljoen kg P_2O_5 . Hiervan was een kleine fractie van 91.000 kg N en 44.000 kg P_2O_5 toe te schrijven aan in totaal 39 bedrijven met recidivisme. De bedrijven zonder recidivisme kregen een boete van 1 euro per kg stikstof en kg fosfaat balansoverschrijding. Voor de 39 bedrijven waarvoor recidivisme werd vastgesteld, werd de boete verdubbeld.

Na het opleggen van de administratieve geldboetes kan een gemotiveerd bezwaarschrift ingediend worden tegen de berekening van de mestbalans. Voor productiejaar 2012 maakten hier 127 landbouwers gebruik van. Dit betekent dat tegen bijna 50 % van de opgelegde boetes een bezwaarschrift werd ingediend. Van de 127 landbouwers die een bezwaarschrift indienden, hadden 72 landbouwers al eerder gereageerd op de intentie tot boeteplegging. Het overgrote deel van de reacties en bezwaarschriften hebben betrekking op het wijzigen van de oorspronkelijke aangifte van de mestopslaghoeveelheid en het kunstmestgebruik.

3.6.1.3 Specifieke opvolging voor mestbalans van pluimveebedrijven

Begin 2013 hebben de Mestbank en de pluimveesector afspraken gemaakt over de beoordeling van de mestbalansen. De Mestbank engageerde zich toen om, als de landbouwers een volledige en correcte aangifte hebben ingediend en ondanks het correct afzetten van alle geproduceerde mest toch geconfronteerd worden met een onbalans, de mestbalans van die landbouwers in detail te analyseren en indien nodig opnieuw te evalueren.

Een 40-tal landbouwers gaf bij hun aangifte te kennen dat ze een balansprobleem hadden ondanks het correct afzetten van alle geproduceerde mest. Bij de evaluatie van die dossiers heeft de Mestbank op basis van stavingstukken een aantal elementen uit de balans opnieuw berekend, waardoor bepaalde waardes werden aangepast, onder meer wat betreft aanpassingen in de veebezetting, de begin- en eindstockhoeveelheden van de mest, de gebruikte mestcodes of analysewaarden en de berekening van de hoeveelheid afgevoerde nutriënten.

Uit die evaluatie blijkt dat bij het overgrote deel van de bedrijven de balansen in evenwicht zijn, zonder noemenswaardige overschrijdingen. Voor een aantal dossiers blijft een balansprobleem voor stikstof bestaan zonder dat er reden is om aan te nemen dat de mest op een onoordeelkundige wijze is afgezet. Die laatste bedrijven zal de Mestbank niet sanctioneren, maar in 2014 van nabij opvolgen. Zo kan ze nagaan waar het balansprobleem vandaan komt.

Om de dossiers te beoordelen, maakte de Mestbank naast de nutriëntenbalans ook gebruik van de zogenaamde massabalans die door de sector werd voorgesteld. Uit de evaluatie blijkt dat de massabalans zeker waardevol is voor de beoordeling. De massabalans en nutriëntenbalans zijn op dit moment eerder complementair bij de beoordeling van een dossier. In een beperkt aantal gevallen is de nutriëntenbalans in evenwicht en wijkt de massabalans af of omgekeerd.

Ook in 2014 zal de Mestbank pluimveehouders met onbalans uitnodigen om samen na te gaan of alle mest oordeelkundig werd afgezet.

3.7 Opvolging van tuinbouwbedrijven

3.7.1 Inleiding

Sinds het Mestdecreet van 22 december 2006 zijn er bepalingen opgenomen voor grondloze teelten. Grondloze telers zijn betrokken in het mestgebeuren aangezien bij de teelt van gewassen door middel van een groeimedium een vloeibare reststroom ontstaat die stikstof en fosfor bevat, de zogenaamde "spuistroom".

Spuistroom mag niet geloosd worden. Spuistroom wordt ingedeeld bij de andere meststoffen. Alle soorten meststoffen, dus ook spuistroom, kunnen op landbouwgrond opgebracht of verwerkt worden. Het oordeelkundig toepassen van spuistroom op landbouwgrond of het verwerken ervan kan lokaal een snelle verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater teweegbrengen.

Tuinbouwers met groeimedium op een perceel dat permanent is overkapt, moesten ten laatste op 1 januari 2011 beschikken over de nodige opslagcapaciteit voor spuistroom. Deze opslagcapaciteit moet overeenstemmen met minstens de hoeveelheid spuistroom die gedurende 6 maanden geproduceerd wordt. Die opslagcapaciteit is nodig omdat tijdens de winterperiode geen meststoffen - waaronder spuistroom - mogen opgebracht worden op landbouwgrond.

Om de bedrijfsleiders in te lichten van de wettelijke bepalingen werd een intensieve voorlichtingscampagne gevoerd vanaf eind 2008 tot in het voorjaar van 2009. Daarenboven heeft de VLM de keuze gemaakt om bij de ongeveer 1.000 bedrijven met grondloze teelten een begeleidend bedrijfsbezoek te laten uitvoeren door de dienst Bedrijfsadvies van de VLM. Een bedrijfsbezoek omvat onder andere een rondgang op het bedrijf, toelichting door de teler omtrent het watercircuit (voedingsunit, verdeelleidingen, druppelaars, opvang drainwater, zandfilter, ...), bespreking van de wettelijke bepalingen en resulteert in een verslag met aanbevelingen en verbeterpunten. Vanaf de start van de individuele begeleiding in 2010 tot en met 30 september 2014 werden 760 bedrijven begeleid.

3.7.2 Beschrijving van de controleactie

In totaal werden er 45 verschillende tuinbouwbedrijven gecontroleerd in 2013.

Hiervan werden 25 tuinbouwbedrijven geselecteerd op basis van een risicoanalyse van de gegevens van de verzamelaanvraag en de Mestbankaangifte.

In de ruime omgeving van de 25 geselecteerde tuinbouwbedrijven werd met behulp van nitraatstrips het nitraatgehalte in de naburige waterlopen gemeten als indicator voor lozingen of lekkages van spuistroom. Na identificatie van een tuinbouwbedrijf als bron werd vervolgens een rondgang uitgevoerd op het bedrijf. Op deze manier werden 20 tuinbouwbedrijven gecontroleerd.

3.7.3 Resultaten van de controleactie

Bij het merendeel van de bedrijven werden er één of meerdere onregelmatigheden vastgesteld. De onregelmatigheden waren zeer divers. Er waren overtredingen met betrekking tot de aangifte, zoals het verzuimen van de aangifte of het niet correct indienen van de aangifte. Ook voor het niet hebben van de wettelijk verplichte opslagcapaciteit voor spuiroom, werden aanmaningen gegeven.

De meeste vaststellingen hadden betrekking op lozing. Voor rechtstreekse lozingen werd er een proces-verbaal opgesteld met eventueel een bestuurlijke maatregel om de lozing ongedaan te maken en maatregelen te nemen om herhaling te voorkomen. In totaal werden 8 processen-verbaal opgesteld en werden er 3 bestuurlijke maatregelen en 1 navolgende bestuurlijke maatregel opgelegd.

De vastgestelde lozingen waren vaak het gevolg van defecten, bijvoorbeeld aan de installaties voor ontsmetten van drainwater, te lage capaciteit van de ontsmetter, lekkende kleppen, defecten in filters,... waardoor er in feite een tekort was aan opvangmogelijkheden voor spuiroom in de zomerperiode.

Er werd eveneens vastgesteld dat bij de meeste bedrijven overlopen voorzien zijn aan de opslag van spuiroom naar het oppervlaktewater. Dikwijls werd het spoelwater van de zandfilter rechtstreeks afgeleid naar het oppervlaktewater. In een aantal gevallen zorgden lekkages in de serre voor doorsijpeling van spuiroom naar grondwater dat via de ondergrondse drainering in het oppervlaktewater terecht kwam.

3.8 Opvolging van het nitraatresidu

3.8.1 Jaarlijkse nitraatresidumetingen op landbouwpercelen

3.8.1.1 Concept

Noch milieukundig, noch landbouweconomisch is er baat bij een hoog nitraatresidu, aangezien het overschot aan nitraat gewoon wegspoelt. Daarom spreekt het voor zich dat het nitraatresidu op het einde van het groeiseizoen het best zo laag mogelijk is.

Op basis van wetenschappelijk onderzoek is bepaald hoe hoog het nitraatresidu mag zijn om de nitraatnorm van 50 mg NO₃-N/l in oppervlakte- en grondwater niet te overschrijden. Daaruit werden drempelwaarden voor het nitraatresidu afgeleid.

Als het nitraatresidu te hoog is, legt de Mestbank een pakket van begeleidende maatregelen op. Die begeleidende maatregelen hebben als doel bij te dragen tot een oordeelkundige bemesting en het realiseren van een lager nitraatresidu in de toekomst.

De maatregelen variëren naargelang de hoogte van de overschrijding: hoe hoger het nitraatresidu, hoe uitgebreider het pakket van begeleidende maatregelen die moeten toegepast worden. Daarom wordt gewerkt met een systeem van verschillende drempelwaarden. Bij een overschrijding van

achtereenvolgens de 1ste, 2de, 3de en 4de drempelwaarde gelden de maatregelen van respectievelijk de maatregelenpakketten 1, 2, 3 en 4.

3.8.1.2 Drempelwaarden

Systeem van gedifferentieerde drempelwaarden

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de teelt en het bodemtype een belangrijke invloed hebben op het nitraatresidu. Zo hebben zwaardere bodems een grotere buffercapaciteit en laten bepaalde teelten van nature een hoger nitraatresidu na. In nauw overleg met de landbouw- en milieuorganisaties zijn daarom nitraatresidudrempelwaarden vastgelegd die afhankelijk zijn van het bodemtype en de teelt (gegroepeerd in 6 verschillende teeltgroepen).

Bij het bodemtype wordt een onderscheid gemaakt tussen zandgronden, zware kleigronden en andere gronden. Bij de teelt²² wordt een onderscheid gemaakt tussen specifieke teelten (zoals groenten, fruit en enkele sierteelten), grasland (waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen uitsluitend gemaaid en begraasd grasland), bieten, maïs en andere niet-specifieke teelten. Ook aardappelen krijgen de drempelwaarden van specifieke teelten.

Als gevolg van de gebiedsgerichte aanpak speelt ook de ligging in focusgebied of niet-focusgebied een rol bij het bepalen van de drempelwaarde. Voor alle teelten ligt de drempelwaarde in de focusgebieden lager dan in de niet-focusgebieden. Voor de nitraatresidumetingen van het najaar van 2013 gelden de drempelwaarden zoals bepaald door het focusgebied 2013, ook al ligt het perceel in 2014 niet meer in focusgebied. In 2013 is 305.600 ha landbouwgrond afgebakend als focusgebied.

De nitraatresidudrempelwaarden zijn van toepassing op alle landbouwpercelen in Vlaanderen. De resultaten van alle nitraatresidubepalingen worden aan de drempelwaarden getoetst, ook de resultaten van de nitraatresidumetingen voor de BO water. De BO water is een vrijwillig engagement waarbij de landbouwer een financiële compensatie kan krijgen om minder te bemesten. In ruil voor die financiële compensatie moet het nitraatresidu van percelen onder beheerovereenkomst minstens 4 kg NO₃-N/ha lager zijn dan de 1ste algemeen geldende drempelwaarde. De drempelwaarde van de beheerovereenkomst (BO-drempelwaarde) dient echter enkel om te bepalen of er een vergoeding kan berekend worden. De begeleidende maatregelen zijn pas van toepassing als de nitraatresiduwaarde de eerste, algemeen geldende drempelwaarde overschrijdt.

Drempelwaarden 2013

De drempelwaarden voor de staalnamecampagne 2013 werden vastgelegd in de Mestwetgeving. Op basis van wetenschappelijk onderzoek²³ werd echter vastgesteld dat voor bepaalde teelten de veldvariabiliteit hoger is dan oorspronkelijk aangenomen. Daarom werd ook voor de staalnamecampagne 2013 een correctie doorgevoerd van de drempelwaarden.

De eerste drempelwaarde bleef behouden. De tweede drempelwaarde werd naar boven gecorrigeerd, rekening houdend met de hogere variabiliteit, zoals bepaald in het onderzoek. De toename tussen de huidige 2de en 3de drempelwaarde en tussen de huidige 3de en 4de drempelwaarde bepaalt vervolgens de gecorrigeerde waarde voor de derde en vierde drempel.

²² De hoofdteelt dient als basis maar als één van de nateelten een specifieke teelt is, zijn de hogere drempelwaarden van de specifieke teelten van toepassing

²³ De studie "Statistische evaluatie van de audit analyses uitgevoerd tijdens de nitraatresiducampagne 2011" uitgevoerd door de Vlaamse Instelling voor Technologisch onderzoek (VITO) (te vinden op <http://www.vlm.be/intermediairs/studies/Statistische%20evaluatie%20van%20de%20nitraatresidustaalnames>)

Opvolging

3

De drempelwaarden die gelden bij de staalnamecampagne van 2013 zijn voorgesteld in Tabel 53. De drempelwaarden zijn van toepassing op alle landbouwpercelen in Vlaanderen. De resultaten van alle

nitraatresidubepalingen worden aan de drempelwaarden getoetst. In de tabel zijn eveneens de BO-drempelwaarden weergegeven.

Tabel 53 Gecorrigeerde drempelwaarden 2013 (in kg NO₃⁻-N/ha)

Teelt	Ligging	Bodemtype	1 ^e DW	2 ^e DW	3 ^e DW	4 ^e DW	DW BO
Niet-specifieke teelten							
Grasland, uitsluitend gemaaid	Focusgebied	Zand	70	227	242	252	66
		Andere	70	227	262	282	66
		Zware klei	80	242	287	307	76
	Niet-focusgebied	Zand	90	273	288	298	86
		Andere	90	273	308	328	86
		Zware klei	90	273	318	338	86
Grasland, begraasd (al dan niet in combinatie met maaien)	Focusgebied	Zand	75	227	242	252	71
		Andere	75	227	262	282	71
		Zware klei	80	242	287	307	76
	Niet-focusgebied	Zand	90	273	288	298	86
		Andere	90	273	308	328	86
		Zware klei	90	273	318	338	86
Maïs	Focusgebied	Zand	80	160	175	185	76
		Andere	85	170	205	225	81
		Zware klei	85	170	215	235	81
	Niet-focusgebied	Zand	88	176	191	201	84
		Andere	90	180	215	235	86
		Zware klei	90	180	225	245	86
Bieten	Focusgebied	Zand	70	103	118	128	66
		Andere	75	110	145	165	71
		Zware klei	75	110	155	175	71
	Niet-focusgebied	Zand	88	129	144	154	84
		Andere	90	132	167	187	86
		Zware klei	90	132	177	197	86
Andere niet-specifieke teelten	Focusgebied	Zand	75	144	159	169	71
		Andere	80	154	189	209	76
		Zware klei	80	154	199	219	76
	Niet-focusgebied	Zand	88	169	184	194	84
		Andere	90	173	208	228	86
		Zware klei	90	173	218	238	86
Specifieke teelten + aardappelen							
Aardappelen	Focusgebied	Zand	85	133	183	188	81
		Andere	85	133	198	218	81
		Zware klei	85	133	198	218	81
	Niet-focusgebied	Zand	90	141	191	196	86
		Andere	90	141	206	226	86
		Zware klei	90	141	206	226	86
Specifieke teelten	Focusgebied	Zand	85	137	187	192	81
		Andere	85	137	202	222	81
		Zware klei	85	137	202	222	81
	Niet-focusgebied	Zand	90	145	195	200	86
		Andere	90	145	210	230	86
		Zware klei	90	145	210	230	86

3.8.1.3 Maatregelenpakketten

Bepalen van de maatregelenpakketten

Om het juiste maatregelenpakket te bepalen, worden twee aspecten in rekening gebracht:

- het gemeten nitraatresidu in de voorbije staalnameperiode (1 oktober tot en met 15 november 2013) en;
- een eventuele pakketverhoging als gevolg van het niet of onvolledig naleven van de begeleidende maatregelen of het niet laten nemen van verplichte stalen in 2013.

Het gemeten nitraatresidu

Voor elk perceel waarop een nitraatresidumeting moest gebeuren in 2013, werd één gemeten nitraatresidu weerhouden:

- Voor de percelen die geselecteerd werden door de Mestbank voor een controle-, derogatie- of opvolgstaal, werd enkel het laagste nitraatresidu van de geldige, ontvangen stalen in rekening gebracht.
- Voor de percelen die bemonsterd werden voor de BO water werd contractueel het eerste vastgestelde nitraatresidu aanvaard om te bepalen of er een vergoeding kan berekend worden bij de toetsing aan de BO-drempelwaarde. Voor de toetsing aan de nitraatresidudrempelwaarden werd het laagste nitraatresidu van de geldige, ontvangen stalen in rekening gebracht.

Het weerhouden nitraatresidu werd getoetst aan de drempelwaarden om voor het betreffende perceel het maatregelenpakket te bepalen.

Pakketverhoging als gevolg van niet naleving van eerder opgelegde maatregelen of het niet laten nemen van verplichte stalen

Landbouwers die de opgelegde maatregelen in 2013 niet of onvolledig naleefden, komen in het volgende kalenderjaar automatisch in een hoger maatregelenpakket terecht (zogenaamde "pakketverhoging"). De Mestbank duidt het perceel aan waarop het verhoogde maatregelenpakket moet toegepast worden.

Landbouwers die de opvolgstalen of derogatiestalen niet laten nemen, krijgen een administratieve boete van 250 euro per niet bemonsterd perceel. Voor landbouwers die tijdens de afgelopen vijf jaar al eens zo'n boete opgelegd kregen, wordt de boete van 250 euro verdubbeld.

Eén maatregelenperceel

Elk maatregelenpakket bevat een aantal specifieke percelengebonden maatregelen die opgelegd worden op één perceel, het zogenaamde maatregelenperceel. Dat is het perceel waarop het zwaarste maatregelenpakket van toepassing is. Als er meerdere percelen zijn met het zwaarste maatregelenpakket, dan wordt het maatregelenperceel het perceel met de hoogste overschrijding van de overeenkomstige drempelwaarde.

Bijkomende maatregelen bij het overschrijden van de vierde drempelwaarde

Het vierde mestactieprogramma (MAP 4) omvat doelstellingen om de waterkwaliteit te verbeteren tegen 2014. Dat actieprogramma bepaalt ook dat als uit de tussentijdse evaluatie van eind 2013 blijkt dat de waterkwaliteit onvoldoende is verbeterd, de Vlaamse overheid bijkomende maatregelen moet voorzien voor het jaar 2014.

De waterkwaliteit is in 2013 licht verbeterd maar onvoldoende om tegen eind 2014 de vooropgestelde doelstellingen te realiseren. Daarom heeft de Vlaamse Regering op 17 januari 2014 beslist dat bedrijven die in 2013 een nitraatresidumeting hebben boven de hoogste (vierde) drempelwaarde, op al hun percelen in focusgebied bijkomende maatregelen moeten nemen in 2014. In de focusgebieden is een verbetering van de waterkwaliteit immers essentieel.

Als op het maatregelenperceel, ongeacht of dat binnen of buiten het 'focusgebied 2014' ligt, een nitraatresidu boven de vierde drempelwaarde gemeten is, moeten bijkomende maatregelen toegepast worden op alle percelen van het bedrijf in het 'focusgebied 2014'.

Die bijkomende maatregelen houden in dat op alle percelen die in 'focusgebied 2014' liggen maximaal 155 kg N/ha uit dierlijke mest mag toegediend worden. Op die percelen kan ook geen derogatie en geen beheerovereenkomst water toegepast worden in 2014.

Als het maatregelenperceel ook in 'focusgebied 2014' ligt, dan mag op dat perceel geen enkele vorm van bemesting toegepast worden. Er mag daarop dus geen dierlijke mest, kunstmest of andere meststoffen toegediend worden. Ook begrazing is niet toegestaan op dat perceel.

Als het maatregelenperceel niet in 'focusgebied 2014' ligt, dan geldt op dat perceel enkel de bemestingsvermindering volgens maatregelenpakket 4.

Overzicht van de maatregelenpakketten 2014

De begeleidende maatregelen die de landbouwers met een te hoog nitraatresidu in 2013 moeten nemen in 2014, zijn opgelijst in Tabel 54. Hoe hoger het maatregelenpakket, hoe meer maatregelen er moeten toegepast worden. Er zijn maatregelen die enkel op het perceel gelden waarop het maatregelenpakket opgelegd wordt. Daarnaast zijn er ook maatregelen op bedrijfsniveau.

Opvolging

3

Tabel 54 Maatregelenpakketten 2014 als gevolg van een te hoog nitraatresidu in 2013 (* FG 2014: focusgebied 2014)

Maatregelenpakket	1	2	3	4		
				Bijkomende maatregelen bij nitraatresidu > DW4		Standaard
				Maatregelen-perceel in FG2014*	Maatregelen-perceel niet in FG2014*	
MAATREGELEN OP HET MAATREGELENPERCEEL						
Stikstofanalyse voorjaar met bijbehorend bemestingsadvies	X	X	X		X	X
Bemestingsregister	X					
Nitraatresidubepaling najaar (opvolgstaal)	X	X + bijkomend perceel	X + bijkomend perceel	X + bijkomend perceel	X + bijkomend perceel	X + bijkomend perceel
Geen derogatie	X	X	X	X	X	X
Geen BO water			X	X	X	X
Verminderde bemesting • N-norm uit dierlijke mest • Alle andere N-normen - Begraasd grasland - Alle andere teelten			-20% (excl. begraasd grasland) -30% -30%	0 kg N/ha (incl. begrazing) 0 kg N/ha 0 kg N/ha	-60% (excl. begraasd grasland) -30% -60%	-60% (excl. begraasd grasland) -30% -60%
Nateelt of vanggewas wanneer de teelt het toelaat			X	X	X	X
MAATREGELEN OP HET BEDRIJF						
Bemestingsplan en –register		X	X	X	X	X
Audit door de Mestbank			X	X	X	X
Op alle percelen gelegen in FG2014* - Verminderde bemesting uit dierlijke mest tot 155 kg N/ha - Geen derogatie mogelijk - Geen BO water mogelijk				X	X	
Bij overschrijding op een groenteperceel: stikstofanalyses met bijhorende bemestingsadviezen voor groentepercelen (groep I of II, uitgezonderd vroege aardappelen, spruitkool en nateelten voederkool en bladrammenas)			X	X	X	X
Als meerdere percelen een nitraatresidu boven de 3de drempelwaarde hebben: nateelt of vanggewas op alle percelen van het bedrijf als de teelt het toelaat			X	X	X	X

Opvolging

3

3.8.1.4 Gevolgen bij de nitraatresidumetingen in 2013

Toetsing aan de nitraatresidudrempelwaarden

Tabel 55 geeft een overzicht van de verdeling van de percelen over verschillende nitraatresiduklassen bij de toets van de resultaten van alle bemonsterde percelen aan de nitraatresidudrempelwaarden van 2013, in functie van het type staal.

87 % van de bemonsterde percelen voldoet aan de 1ste nitraatresidudrempelwaarde. Bij in totaal 2.687 percelen van 2.326 verschillende landbouwers, was er een overschrijding van de 1ste drempelwaarde. Bij 2.151 percelen (80 % van het totaal aantal percelen boven de 1ste drempelwaarde) was het nitraatresidu gesitueerd tussen de 1ste en 2de drempelwaarde, bij 216 percelen tussen de 2de en 3de drempelwaarde, bij 57 percelen tussen de 3de en 4de drempelwaarde, en bij 263 percelen was het nitraatresidu groter dan de 4de drempelwaarde.

De 2.687 percelen van 2.326 verschillende landbouwers waarbij een overschrijding van de 1ste drempelwaarde werd vastgesteld is niet gelijk aan het uiteindelijke aantal percelen en landbouwers die maatregelen opgelegd kregen.

Tabel 55 Aantal percelen en procentuele verdeling over verschillende nitraatresiduklassen bij de toets van de resultaten van alle bemonsterde percelen aan de nitraatresidudrempelwaarden van 2013, i.f.v. het type staal

Type staal	≤ 1 ^{ste} DW	> 1 ^{ste} DW en ≤ 2 ^{de} DW	> 2 ^{de} DW en ≤ 3 ^{de} DW	> 3 ^{de} DW en ≤ 4 ^{de} DW	> 4 ^{de} DW	Totaal
Controlestalen	6.061 85%	874 12%	99 1%	22 0%	116 1%	7.172
Opvolgstalen	2.474 77%	584 18%	74 2%	16 0%	76 2%	3.224
Derogatiestalen	1.903 83%	333 14%	15 1%	12 1%	39 2%	2.302
Mestbankpercelen*	10.438 82%	1.791 14%	188 1%	50 0%	231 2%	12.698
BO-percelen	7.416 94%	370 5%	30 0%	7 0%	32 0%	7.855
Alle percelen	17.721 87%	2.151 11%	216 1%	57 0%	263 1%	20.408

* 145 BO-percelen waren eveneens geselecteerd bij de staalnamecampagne van de Mestbank (vnl. voor een opvolgstaal) en maakten bijgevolg ook deel uit van de groep van Mestbankpercelen

Tabel 56 Aantal landbouwers waarop maatregelen opgelegd worden en procentuele verdeling over verschillende maatregelenpakketten bij de toets van de resultaten aan de nitraatresidudrempelwaarden van 2013

	Geen MP	MP 1	MP 2	MP 3	MP 4			Totaal
					Bijkomende maatregelen door gemeten nitraatresidu > 4 ^{de} DW		Standaard MP 4 t.g.v. pakketverhoging	
					maatregelen-perceel in FG 2014*	Maat-Regelen-Perceel niet in FG 2014*		
Aantal landbouwers	9.826 79%	1.859 15%	298 2%	91 1%	150 1%	77 1%	67 1%	12.368

Van de 294 landbouwers met de maatregelen van pakket 4, zijn er 67 die het standaard maatregelenpakket opgelegd krijgen zonder bijkomende maatregelen in 2014. Dat zijn landbouwers die pakket 4 opgelegd krijgen als gevolg van een pakketverhoging. Daarnaast zijn er 227 landbouwers die als gevolg van een gemeten nitraatresidu boven de 4de drempelwaarde, maatregelenpakket 4 opgelegd krijgen met bijkomende maatregelen in 2014:

- Daarvan is voor 150 landbouwers het maatregelenperceel gesitueerd in focusgebied 2014. Die landbouwers krijgen de nulbemesting opgelegd op het betrokken maatregelenperceel en een bemestingsbeperking tot 155 kg N uit dierlijke mest (incl. begrazing) op alle percelen van het bedrijf in focusgebied.
- Voor de overige 77 landbouwers is het maatregelenperceel niet in focusgebied 2014 gelegen. Voor die landbouwers geldt de bemestingsvermindering volgens pakket 4 (- 60 %) op het betrokken maatregelenperceel en een bemestingsbeperking tot 155 kg N uit dierlijke mest (incl. begrazing) op alle percelen van het bedrijf in focusgebied 2014.

Van de 2.542 landbouwers met maatregelen in 2014, waren er 14 waarbij op 2 of meer percelen een overschrijding van de 3de drempelwaarde werd vastgesteld. Die landbouwers moeten in 2014 op alle percelen van hun bedrijf een nateelt of vanggewas inzaaien waar mogelijk.

Er zijn 38 landbouwers bij wie op het maatregelenperceel een groente van groep I of II (uitgezonderd spruitkool, aardappelen en nateelten voederkool en bladrammenas) als hoofdteelt of nateelt verbouwd werd in 2014 en een overschrijding van de 3de drempelwaarde werd vastgesteld. Die landbouwers moeten in 2014 op alle percelen van hun bedrijf waarop ze een groente van groep I of II (uitgezonderd spruitkool, aardappelen en nateelten voederkool en bladrammenas) zullen telen als hoofdteelt of nateelt, een stikstofanalyse met bijhorend bemestingsadvies laten opmaken.

Toetsing aan de grenswaarde bij de beheerovereenkomst verminderde bemesting

Landbouwers die een BO water sluiten met de Vlaamse Landmaatschappij, brengen op bepaalde percelen minder mest op dan toegelaten volgens de mestwetgeving. De landbouwers krijgen een vergoeding als onder meer het nitraatresidu van die percelen kleiner is dan de drempelwaarde van de beheerovereenkomst (BO-drempelwaarde).

Het aantal stalen en de bemonsterde oppervlakte waarvoor het nitraatresidu kleiner of groter is dan de grenswaarde, wordt gegeven in Tabel 57. Voor 94 % van de in totaal 17.896 ha bemonsterde oppervlakte, voldeed het nitraatresidu aan de BO-drempelwaarde.

Tabel 57 Aantal stalen en bemonsterde oppervlakte ≤ en > de BO-drempelwaarde (DW BO) bij de nitraatresidumetingen voor de BO water in 2013

Toets aan DW BO	Stalen		Oppervlakte	
	Aantal	% t.o.v. totaal	ha	% t.o.v. totaal
Nitraatresidu ≤ DW BO	11.948	94%	16.757	94%
Nitraatresidu > DW BO	812	6%	1.139	6%
Totaal	12.760		17.896	

Bij 71 % van de in totaal 933 landbouwers waarbij een nitraatresidumeting werd uitgevoerd voor de BO water, voldeed het nitraatresidu van alle bemonsterde bodemstalen aan de BO-drempelwaarde (Tabel 58). Die landbouwers krijgen een vergoeding uitbetaald.

Bij 13 landbouwers, amper 1 % van alle landbouwers waarbij een nitraatresidumeting werd uitgevoerd voor de BO water, werd voor alle stalen een overschrijding van de BO-drempelwaarde vastgesteld (Tabel 58). Van die landbouwers wordt het contract beëindigd.

Daarnaast zijn er 257 landbouwers (28 %) met zowel stalen die voldoen aan de grenswaarde als stalen met een overschrijding van de grenswaarde. Die landbouwers krijgen een lagere vergoeding. Als voor meer dan 90 % van de contractoppervlakte een overschrijding van de grenswaarde werd vastgesteld, wordt het contract beëindigd.

Tabel 58 Aantal landbouwers waarvan de stalen ≤ en > waren dan de BO -drempelwaarde (DW BO) bij de nitraatresidumetingen voor de BO water in 2013

Toets aan DW BO	Aantal landbouwers	% t.o.v. totaal
Alle stalen ≤ DW BO	663	71%
Zowel stalen ≤ DW BO als > DW BO	257	28%
Alle stalen > DW BO	13	1%
Totaal	933	

Van de in totaal 933 landbouwers die in 2013 stalen moesten laten nemen op percelen met een BO water, waren er 34 landbouwers die onvoldoende stalen hebben laten nemen.

Naast het nitraatresidu, worden ook de andere voorwaarden van de BO water administratief en op terrein gecontroleerd. Zo wordt onder meer de aanvraag van de BO water via de verzamelaanvraag van het ALV administratief gecontroleerd en wordt het correct bijhouden van het bemestingsregister gecontroleerd op het terrein.

De vergoeding voor de BO water wordt volledig uitbetaald als alle voorwaarden werden nageleefd. De vergoeding verschilt naargelang de teelt waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen akkerland (422 euro/ha), grasland dat enkel gemaaid wordt (494 euro/ha) en grasland dat niet enkel gemaaid wordt (406 euro/ha). Als niet aan alle voorwaarden van de BO water wordt voldaan, wordt het bedrag van de vergoeding verlaagd. Daarnaast wordt de vergoeding verminderd met een bepaald bedrag als er een verplichte nitraatresidubepaling moet uitgevoerd worden in het kader van het Mestdecreet.

Bezwaarbehandeling bij de staalnamecampagne van 2013

Van de 2.542 landbouwers die voor 2014 een maatregelenpakket opgelegd kregen ten gevolge van de staalnamecampagne van 2013, hebben 144 landbouwers een bezwaar ingediend tegen het opgelegde maatregelenpakket (6 %), wat 5 % minder is dan bij de vorige campagne.

Van de 144 bezwaren die ingediend werden tegen het opgelegde maatregelenpakket, werden 30 bezwaren gegrond beschouwd, waarvan voor 28 bezwaren het opgelegde maatregelenpakket vervalt en voor 2 bezwaren het opgelegde maatregelenpakket werd verlaagd. Daarnaast werden 114

bezwaren als ongegrond beschouwd waardoor het maatregelenpakket ongewijzigd bleef.

De redenen waardoor het opgelegde maatregelenpakket vervalt na bezwaarbehandeling zijn: oogstmislukking of overstrooming, geldig analyseverslag, stopzetting van landbouwactiviteiten in 2013, geen kennisgeving van de Mestbank ontvangen voor het laten nemen van een derogatiestaal, geen correcte staalname. Ook werd voor het eerst aanvaard dat op een perceel met een zeer hoog koolstofgehalte het bijzonder moeilijk is om het nitraatresidu beneden de drempelwaarde te houden.

Ten slotte werden 114 bezwaren als ongegrond beschouwd waardoor het maatregelenpakket ongewijzigd bleef na het bezwaar. In deze bezwaren halen de landbouwers meerdere argumenten aan, onder meer opbrengstvermindering door de weersomstandigheden, bemest volgens de normen, twijfel over de correctheid van de staalname of de analyse, Ook ging een aantal landbouwers (40% van de bezwaren) niet akkoord met het 'maatregelenpakket 4 met bijkomende maatregelen' dat voor 2014 voor het eerst werd opgelegd, o.a. wegens de impact op de bemestingsruimte op het bedrijf.

Na het afronden van de bezwaarbehandeling verstuurde de Mestbank boetes naar de landbouwers die geen of onvoldoende verplichte nitraatresidubepalingen lieten uitvoeren in 2013. In totaal kregen 208 landbouwers een boete, voor in totaal 279 percelen. De boete bedraagt 250 euro per perceel. Voor de 42 landbouwers die in 2012 en/of in 2013 ook zo'n boete opgelegd kregen, werd de boete verdubbeld tot 500 euro per perceel.

Tegen de opgelegde boetes werden 23 bezwaren ingediend (11 %). Hiervan werden 4 bezwaren gegrond beschouwd (onder meer omdat ze de kennisgeving van staalnameverplichting van de Mestbank niet ontvangen hebben, ziekte tijdens de staalnameperiode en het labo bevestigt dat de fout bij hun ligt). Bij 19 bezwaren werden de aangehaalde redenen als niet gegrond beschouwd.

3.8.2 Controle op de nitraatresidustaalname

De Mestbank voert elk jaar controles uit op de staalnames van het nitraatresidu door de erkende laboratoria. De Mestbank beschikt hierbij over twee instrumenten die een gerichte opvolging van de staalnemers mogelijk maken.

In de eerste plaats is er het "Staalname Melding Internet Loket" of SMIL (<http://smil.vlm.be>), waarin de laboratoria alle staalnames in het kader van het Mestdecreet moeten voormelden. Hierdoor kunnen de inspecteurs de voorgemelde percelen in kaart brengen en gericht controleren.

Daarnaast is het gebruik van de "GPS-data-logger" bij de staalname een belangrijk instrument in de opvolging van de staalnemers. Sinds 2008 moet elke staalnemer een GPS-data-logger gebruiken die het precieze traject vastlegt van de bemonstering het perceel.

3.8.2.2 Administratieve opvolging van de GPS-signalen

Bij de staalnamecampagne van 2013 moesten de staalnemers gebruik maken van een GPS-data-logger die om de 10 seconden een GPS-signaal genereert. Wekelijks worden de data van de GPS-data-loggers overgemaakt aan de VLM. Dit laat enerzijds toe om op een snelle manier vragen van landbouwers over het tijdstip en de plaats van de staalname te verifiëren.

Daarnaast werd in 2013 opnieuw een intensieve screening uitgevoerd van de GPS-signalen. Hierbij werd voor 14.775 percelen (of 70% van het totaal aantal bemonsterde percelen) nagekeken of de GPS-signalen binnen het geselecteerd perceel viel en of het bemonsteringspatroon in orde was. Bij ruim 90 % van de gescreende percelen werd bij een eerste screening geen anomalieën vastgesteld. Indien er twijfels waren, werd feedback gevraagd aan de betrokken laboratoria. Als er bijvoorbeeld werd vastgesteld dat een staalname werd uitgevoerd op een ander (niet geselecteerd) perceel of wanneer het perceel niet op de juiste manier bemonsterd werd, werd de opdracht gegeven om een herstaalname uit te voeren. Dit was het geval bij een 20-tal percelen.

3.8.2.2 Terreincontrole van staalnemers

Tussen 1 oktober en 15 november 2013 werden in totaal 80 staalnemers gecontroleerd. De inspecteurs oefenden toezicht uit terwijl de staalnemers de bodemstalen aan het nemen waren.

Bij de terreincontrole van de staalnemers wordt in eerste instantie gecontroleerd of de staalnemer bereikbaar is en op het juiste perceel aanwezig is. De inspecteur gaat na of er voldoende boringen zijn uitgevoerd en of de boringen gebeurden tot een diepte van 90 cm. Daarnaast wordt ook de spreiding van de deelstalen en het vermijden van extremiteiten bij de bemonstering nagegaan. Verder gaat bijzondere aandacht naar het apart bewaren van de verschillende bodemlagen en het verwijderen van de bovenste laag van 2 cm bij de bemonstering van de 30-60 cm en 60-90 cm bodemlagen. Ten slotte wordt de etikettering en de bewaring in een koelbox tijdens het transport nagegaan.

Wanneer vastgesteld wordt dat de criteria niet nageleefd worden door de staalnemers, dan onderneemt de Mestbank actie. Zo geeft ze de staalnemers bijvoorbeeld een aanmaning of legt hen op om één perceel of alle percelen van een bepaalde dag opnieuw te bemonsteren. Bij zware overtredingen kan de Mestbank ook staalnemers laten schorsen. Hoe zwaar het gevolg is, hangt af van de aard van de inbreuk. Als de Mestbank een inbreuk vaststelt bij herhaling, dan is de sanctie zwaarder dan bij de eerste vaststelling.

In 2013 werden 8 vaststellingen gedaan. In 3 gevallen hadden de staalnemers geen hamer bij. Eén staalnemer verwijderde de bovenste 2 cm van de 0-30 cm laag en stak de boor niet voldoende diep om de 90 cm laag te bemonsteren. Bij een andere staalnemer werd vastgesteld dat hij niet volgens het juiste patroon, nl kruisverband, bemonsterde. In een ander geval werd de logger niet op de correcte manier gebruikt en ook werd één maal vastgesteld dat de stalen niet snel genoeg gekoeld werden.

Heffingen &
boetes

4

Opleggen en innen van heffingen en boetes

Heffingen & boetes

4

4.1 Opgelegde boetes in 2013

samen met de ontvangsten van de boetes tot 30 juni 2014 en het openstaand bedrag op 30 juni 2014.

In Tabel 59 wordt een overzicht gegeven van het initieel aantal opgelegde boetes voor de periode van 1 januari 2013 tot en met 31 december 2013,

Tabel 59 Overzicht van het initieel aantal opgelegde boetes voor de periode van 1 januari 2013 tot en met 31 december 2013 samen met de opgelegde, ontvangen en openstaande bedragen op 30 juni 2014

Aanslagjaar 2012	Opgelegd		Ontvangen	Openstaand
	Aantal dossiers	Bedrag (euro)*	Bedrag (euro)	Bedrag (euro)
boete verzuim aangifteplicht landbouwers	929	274.925	229.092	45.833
boete verzuim aangifteplicht erkend mestvoerder	1	250	250	0
boete verzuim aangifteplicht bewerkers/verwerkers	12	5.000	4.000	1.000
boete verzuim aangifteplicht andere meststoffen	4	750	750	0
boete verzuim aangifteplicht verzamelpunten	9	3.075	2.575	500
boete verzuim aangifteplicht diervoederproducenten	18	7.000	6.500	500
boete nitraatresidu	206	78.750	75.085	3.665
boete melding/afmelding vervoer	21	1.525	1.325	200
boete geen bewijs verzending/overhandiging burenregeling	2	150	150	0
boete niet afsluiten/melden burenregeling	9	2.000	2.000	0
boete vervoer zonder verplichte documenten	8	1.000	1.000	0
boete AGR-GPS	50	115.700	37.400	78.300
boete vervoer zonder juist en volledig mestafzetdocument	31	9.000	8.000	1.000
Boete burenregeling	1	200	200	0
boete foutieve aangifte	10	3.300	3.000	300
boete niet bijhouden register	1	250	250	0
boete mestuitscheidingsbalansen	2	4.464	4.464	0
boete balans stikstof en fosfaat	397	996.935	516.118	480.817
boete overbesteding perceel	12	5.972	5.972	0
boete overschrijden nutriëntenemissierechten	1.363	1.361.581	970.704	390.877
boete mestverwerking	239	397.321	180.398	216.923

* inclusief kwijtscheldingen en verminderingen voor de periode van 1 januari 2013 tot en met 30 juni 2014

4.2 Inning van de openstaande bedragen

Voor alle heffingen en boetes opgelegd tot 30 juni 2014, bedraagt het totale te innen bedrag na bezwaarbehandeling 111 miljoen euro. Hiervan werd 98 miljoen euro (88 %) ontvangen. Het openstaande bedrag op 30 juni 2014 bedraagt 13 miljoen euro.

Wanneer een debiteur failliet verklaard is, toegelaten is tot een collectieve schuldenregeling, in gerechtelijke reorganisatie is of in vereffening is, verloopt de inning volgens wettelijk vastgelegde procedures. De Mestbank heeft voor deze dossiers schuldvorderingen ingediend voor een totaal openstaand bedrag van 3,1 miljoen euro.

Voor de inning van de verschuldigde bedragen worden er verschillende invorderingsmethodes toegepast. Na het verzenden van herinneringsbrieven worden via deurwaarders stappen ondernomen om de openstaande bedragen te innen.

In de periode van 1 januari 2013 tot 30 juni 2014 werden er 590 nieuwe dwangbevelen betekend. Deze dwangbevelen geven een uitvoerbare titel, zodat kan overgegaan worden tot in beslagname en verkoop van roerende

goederen indien nodig. Voor de periode in kwestie werd regeling bekomen voor in totaal 379 dossiers. Voor 161 van de 379 dossiers werd regeling bekomen nadat er een uitvoerend roerend beslag werd gelegd.

Levert bovenstaande procedure nog geen inning op, dan kan de VLM een wettelijke hypotheek nemen op het onroerend goed van de debiteur. Zo waren er op 30 juni 2014 50 hypothecaire inschrijvingen lopende voor een totaal openstaand bedrag van 2,1 miljoen euro. In de periode van 1 januari 2013 tot 30 juni 2014 werden er 24 inschrijvingen genomen voor een totaal bedrag van ongeveer 445.000 euro. Voor twee inschrijvingen werd beslist door te gaan met de uitvoering (verkoop van het onroerend goed), maar de verkoop is nog niet gerealiseerd daar het complexe dossiers zijn met lange procedures.

Er kan tevens beslag gelegd worden op de nutriëntenemissierechten van de debiteur. Voor 8 dossiers werd in de periode van 1 januari 2013 tot 30 juni 2014 bewarend beslag gelegd op de NER. Hoewel hier nog nooit tot uitvoering werd overgegaan, wordt wel overwogen dit in de toekomst te doen voor zeer specifieke dossiers.

Bijlagen

Bijlagen

5

Tabel 60 Aantal dieren in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2013

Diercategorie	Provincie					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	30.726	13.982	29.224	6.475	30.801	111.208
Vervangingsvee 1-2 j	27.340	12.633	26.763	5.929	28.064	100.729
Melkkoeien	70.912	33.397	67.389	14.502	77.583	263.783
Zoogkoeien	13.086	13.629	46.346	18.290	65.009	156.360
Mestkalveren	118.160	18.613	3.885	9.203	12.439	162.300
Runderen < 1 j	17.592	14.020	49.164	17.868	64.716	163.360
Runderen 1-2 j	15.658	12.867	49.663	16.610	64.215	159.013
Andere runderen	28.819	17.325	53.382	17.535	65.593	182.654
Totaal runderen	322.293	136.466	325.816	106.412	408.420	1.299.407
Biggen 7-20 kg	289.407	124.442	292.112	44.157	906.612	1.656.730
Beren	724	394	998	113	3.396	5.625
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	66.355	31.864	74.522	11.587	225.136	409.464
Andere varkens 20-110 kg	674.240	293.589	733.173	103.929	2.348.608	4.153.539
Andere varkens > 110 kg	11.858	5.385	13.626	2.109	41.335	74.313
Totaal varkens	1.042.584	455.674	1.114.431	161.895	3.525.087	6.299.671
Legkippen	2.133.991	733.347	1.348.486	127.351	2.476.773	6.819.948
Legkippen (groot)ouderdieren	34.528	25	24.608	2.384	221.208	282.753
Opfokpoeljen van legkippen	668.344	238.609	327.541	6.727	870.845	2.112.066
Slachtkuikens	5.301.320	2.510.645	3.136.439	862.223	5.645.174	17.455.801
Slachtkuiken ouderdieren	641.549	46.867	329.128	10	676.057	1.693.611
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	417.465	45.436	143.681	0	472.110	1.078.692
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	86	0	0	3	129	218
Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden	0	0	0	5	185	190
Struisvogels 0-3 maanden	9	0	20	0	295	324
Kalkoenen slachtdieren	6.066	22	7.509	99	220.859	234.555
Kalkoenen ouderdieren	10	0	10	0	2	22
Ander pluimvee	100	1.242	15.450	219	32.892	49.903
Totaal pluimvee	9.203.468	3.576.193	5.332.872	999.021	10.616.529	29.728.083
Paarden > 600 kg	758	552	1.006	721	930	3.967
Paard-pony 200-600 kg	9.215	5.212	8.528	6.361	7.120	36.436
Paard-pony < 200 kg	2.336	1.126	2.289	1.415	1.675	8.841
Geiten < 1 j	3.486	985	2.329	189	669	7.658
Geiten > 1 j	8.664	3.051	5.853	841	2.323	20.732
Schapen < 1 j	3.576	2.691	3.927	4.022	7.950	22.166
Schapen > 1 j	5.949	4.860	7.147	6.054	12.047	36.057
Konijnen gesloten	4.266	1.498	688	84	2.273	8.809
Konijnen kwekerij	1.641	6	76	43	129	1.895
Konijnen vetmesterij	6.699	35	31	2.950	44	9.759
Nertsen gesloten	8.278	749	21.156	2.400	13.043	45.626
Nertsen vetmesterij	0	2	0	0	0	2
Totaal andere dieren	54.868	20.767	53.030	25.080	48.203	201.948
Totaal alle dieren	10.623.213	4.189.100	6.826.149	1.292.408	14.598.239	37.529.109

Bijlagen

5

Tabel 61 Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2013 in kg N

Diercategorie	Provincie					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	1.013.958	461.406	964.392	213.675	1.016.433	3.669.864
Vervangingsvee 1-2 j	1.585.720	732.714	1.552.254	343.882	1.627.712	5.842.282
Melkkoeien	8.270.332	3.865.707	7.673.135	1.580.194	9.107.729	30.497.097
Zoogkoeien	850.590	885.885	3.012.490	1.188.850	4.225.585	10.163.400
Mestkalveren	1.240.680	195.437	40.793	96.632	130.610	1.704.150
Runderen < 1 j	392.302	312.646	1.096.357	398.456	1.443.167	3.642.928
Runderen 1-2 j	908.164	746.286	2.880.454	963.380	3.724.470	9.222.754
Andere runderen	2.219.063	1.334.025	4.110.414	1.350.195	5.050.661	14.064.358
Totaal runderen	16.480.809	8.534.106	21.330.289	6.135.264	26.326.366	78.806.833
Biggen 7-20 kg	634.036	276.453	672.919	104.292	2.099.738	3.787.438
Beren	15.570	8.449	20.721	2.463	70.852	118.056
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	1.401.231	692.894	1.579.520	254.729	4.842.983	8.771.358
Andere varkens 20-110 kg	7.518.388	3.369.014	8.040.877	1.186.535	25.963.866	46.078.680
Andere varkens > 110 kg	251.904	117.043	286.523	46.827	886.323	1.588.620
Totaal varkens	9.821.130	4.463.854	10.600.560	1.594.846	33.863.762	60.344.151
Legkippen	1.708.215	574.226	1.087.790	102.867	1.962.863	5.435.960
Legkippen (groot)ouderdieren	26.032	20	19.932	1.931	179.178	227.095
Opfokpoeljen van legkippen	220.156	76.188	108.057	2.287	288.948	695.636
Slachtkuikens	2.721.464	1.261.851	1.649.629	466.966	3.109.383	9.209.293
Slachtkuiken ouderdieren	738.668	50.325	363.494	13	776.316	1.928.816
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	170.233	18.892	68.844	0	197.543	455.513
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	1.548	0	0	54	2.322	3.924
Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden	0	0	0	43	1.591	1.634
Struisvogels 0-3 maanden	32	0	70	0	1.033	1.134
Kalkoenen slachtdieren	10.312	37	12.765	168	375.460	398.744
Kalkoenen ouderdieren	20	0	20	0	4	44
Ander pluimvee	24	298	3.708	53	7.894	11.977
Totaal pluimvee	5.596.704	1.981.838	3.314.310	574.382	6.902.534	18.369.768
Paarden > 600 kg	49.270	35.880	65.390	46.865	60.450	257.855
Paard-pony 200-600 kg	460.750	260.600	426.400	318.050	356.000	1.821.800
Paard-pony < 200 kg	81.760	39.410	80.115	49.525	58.625	309.435
Geiten < 1 j	15.199	4.295	10.154	824	2.917	33.389
Geiten > 1 j	90.972	32.036	61.457	8.831	24.392	217.686
Schapen < 1 j	15.591	11.733	17.122	17.536	34.662	96.644
Schapen > 1 j	62.465	51.030	75.044	63.567	126.494	378.599
Konijnen gesloten	31.654	11.115	5.105	623	16.866	65.363
Konijnen kwekerij	5.186	19	240	136	408	5.988
Konijnen vetmesterij	4.408	23	20	1.941	29	6.421
Nertsen gesloten	19.039	1.723	48.659	5.520	29.999	104.940
Nertsen vetmesterij	0	1	0	0	0	1
Totaal andere dieren	836.293	447.864	789.705	513.418	710.840	3.298.121
Totaal alle dieren	32.734.935	15.427.661	36.034.864	8.817.910	67.803.502	160.818.873

Bijlagen

5

Tabel 62 Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2013 in kg P₂O₅

Diercategorie	Provincie					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	307.260	139.820	292.240	64.750	308.010	1.112.080
Vervangingsvee 1-2 j	524.928	242.554	513.850	113.837	538.829	1.933.997
Melkkoeien	2.669.968	1.244.076	2.471.123	508.074	2.942.680	9.835.920
Zoogkoeien	366.408	381.612	1.297.688	512.120	1.820.252	4.378.080
Mestkalveren	425.376	67.007	13.986	33.131	44.780	584.280
Runderen < 1 j	123.144	98.140	344.148	125.076	453.012	1.143.520
Runderen 1-2 j	300.634	247.046	953.530	318.912	1.232.928	3.053.050
Andere runderen	850.161	511.088	1.574.769	517.283	1.934.994	5.388.293
Totaal runderen	5.567.878	2.931.342	7.461.333	2.193.182	9.275.485	27.429.219
Biggen 7-20 kg	284.925	130.299	286.211	46.712	886.113	1.634.261
Beren	8.184	4.505	11.082	1.316	37.440	62.526
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	758.841	368.200	843.101	135.276	2.540.011	4.645.429
Andere varkens 20-110 kg	2.879.985	1.308.494	2.978.751	445.304	9.203.600	16.816.134
Andere varkens > 110 kg	136.437	62.257	150.613	24.841	460.368	834.516
Totaal varkens	4.068.373	1.873.755	4.269.758	653.448	13.127.533	23.992.867
Legkippen	937.442	305.952	585.681	55.540	1.079.167	2.963.782
Legkippen (groot)ouderdieren	14.570	11	11.074	1.073	99.544	126.271
Opfokpoeljen van legkippen	116.431	39.714	56.628	1.211	150.785	364.769
Slachtkuikens	948.943	456.689	644.083	176.210	1.196.095	3.422.020
Slachtkuiken ouderdieren	399.632	26.555	189.596	7	395.760	1.011.550
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	108.085	9.748	33.757	0	102.228	253.818
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	843	0	0	29	1.264	2.136
Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden	0	0	0	23	833	855
Struisvogels 0-3 maanden	15	0	34	0	502	551
Kalkoenen slachtdieren	6.369	23	7.884	104	231.902	246.283
Kalkoenen ouderdieren	15	0	15	0	3	32
Ander pluimvee	19	236	2.936	42	6.249	9.482
Totaal pluimvee	2.532.364	838.929	1.531.687	234.238	3.264.331	8.401.549
Paarden > 600 kg	22.740	16.560	30.180	21.630	27.900	119.010
Paard-pony 200-600 kg	193.515	109.452	179.088	133.581	149.520	765.156
Paard-pony < 200 kg	28.032	13.512	27.468	16.980	20.100	106.092
Geiten < 1 j	5.996	1.694	4.006	325	1.151	13.172
Geiten > 1 j	35.869	12.631	24.231	3.482	9.617	85.830
Schapen < 1 j	6.151	4.629	6.754	6.918	13.674	38.126
Schapen > 1 j	24.629	20.120	29.589	25.064	49.875	149.276
Konijnen gesloten	20.306	7.130	3.275	400	10.819	41.931
Konijnen kwekerij	3.069	11	142	80	241	3.544
Konijnen vetmesterij	3.008	16	14	1.325	20	4.382
Nertsen gesloten	10.761	974	27.503	3.120	16.956	59.314
Nertsen vetmesterij	0	1	0	0	0	1
Totaal andere dieren	354.076	186.730	332.250	212.904	299.873	1.385.833
Totaal alle dieren	12.522.690	5.830.756	13.595.028	3.293.772	25.967.221	61.209.468

Bijlagen

5

Tabel 63 Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per diercategorie en type uitscheidingsbalans in 2013

Diercategorie	Balanstype	Aantal dieren	Bruto productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Productie per dier (kg N/dier)	Verschil bruto- en reële productie (kg N)	Bruto productie (kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg P ₂ O ₅)	Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier)	Verschil bruto- en reële productie (kg P ₂ O ₅)
Vervangingsvee < 1 j	Forfaitair	111.208	3.669.864	3.669.864	33,000	0	1.112.080	1.112.080	10,000	0
Vervangingsvee 1-2 j	Forfaitair	100.729	5.842.282	5.842.282	58,000	0	1.933.997	1.933.997	19,200	0
Melkkoeien	Forfaitair	263.783	30.497.097	30.497.097	115,614	0	9.835.920	9.835.920	37,288	0
Zoogkoeien	Forfaitair	156.360	10.163.400	10.163.400	65,000	0	4.378.080	4.378.080	28,000	0
Mestkalveren	Forfaitair	162.300	1.704.150	1.704.150	10,500	0	584.280	584.280	3,600	0
Runderen < 1 j	Forfaitair	163.360	3.642.928	3.642.928	22,300	0	1.143.520	1.143.520	7,000	0
Runderen 1-2 j	Forfaitair	159.013	9.222.754	9.222.754	58,000	0	3.053.050	3.053.050	19,200	0
Andere runderen	Forfaitair	182.654	14.064.358	14.064.358	77,000	0	5.388.293	5.388.293	29,500	0
Totaal runderen		1.299.407	78.806.833	78.806.833		0	27.429.219	27.429.219		0
Biggen 7-20 kg	Forfaitair	4.894	10.669	10.669	2,180	0	7.488	7.488	1,530	0
	Conv. enkel P	131.420	286.496	286.496	2,180	0	201.073	160.332	1,220	40.740
	Regressierechte	1.514.365	3.301.316	3.474.368	2,294	-173.052	2.316.978	1.460.307	0,964	856.672
	Andere voeders en voedertechnieken	6.051	13.191	15.905	2,629	-2.714	9.258	6.134	1,014	3.124
Beren	Forfaitair	75	1.800	1.800	24,000	0	1.088	1.088	14,500	0
	Conv. enkel N	5	120	118	23,500	3	73	73	14,500	0
	Conv. enkel P	4	96	96	24,000	0	58	48	12,000	10
	Conv. Nutriëntenarm-voeder	242	5.808	5.687	23,500	121	3.509	2.904	12,000	605
	Regressierechte	5.283	126.792	109.991	20,820	16.801	76.604	58.223	11,021	18.381
	Andere voeders en voedertechnieken	16	384	364	22,763	20	232	192	11,983	40
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	Forfaitair	1.412	33.888	33.888	24,000	0	20.474	20.474	14,500	0
	Conv. enkel N	1.037	24.888	24.370	23,500	519	15.037	15.037	14,500	0
	Conv. enkel P	294	7.056	7.056	24,000	0	4.263	3.528	12,000	735
	Conv. Nutriëntenarm-voeder	18.268	438.432	429.298	23,500	9.134	264.886	219.216	12,000	45.670
	Regressierechte	386.968	9.287.232	8.246.800	21,311	1.040.432	5.611.036	4.370.550	11,294	1.240.486
	Andere voeders en voedertechnieken	1.485	35.640	29.947	20,166	5.693	21.533	16.625	11,195	4.908
Andere varkens 20-110 kg	Forfaitair	5.876	76.388	76.388	13,000	0	31.319	31.319	5,330	0
	Conv. enkel N	1.116	14.508	13.247	11,870	1.261	5.948	5.948	5,330	0
	Conv. enkel P	1.744	22.672	22.672	13,000	0	9.296	8.301	4,760	994
	Conv. Nutriëntenarm-voeder	242.691	3.154.983	2.880.742	11,870	274.241	1.293.543	1.155.209	4,760	138.334
	Regressierechte	3.888.756	50.553.828	42.959.532	11,047	7.594.296	20.727.069	15.567.049	4,003	5.160.020
	Andere voeders en voedertechnieken	13.356	173.628	126.099	9,441	47.529	71.187	48.307	3,617	22.880
Andere varkens > 110 kg	Forfaitair	171	4.104	4.104	24,000	0	2.480	2.480	14,500	0
	Conv. enkel N	220	5.280	5.170	23,500	110	3.190	3.190	14,500	0
	Conv. enkel P	3	72	72	24,000	0	44	36	12,000	8
	Conv. Nutriëntenarm-voeder	2.717	65.208	63.850	23,500	1.359	39.397	32.604	12,000	6.793
	Regressierechte	70.823	1.699.752	1.507.971	21,292	191.781	1.026.934	792.340	11,188	234.593
	Andere voeders en voedertechnieken	379	9.096	7.453	19,666	1.643	5.496	3.867	10,202	1.629
Totaal varkens		6.299.671	69.353.326	60.344.151		9.009.175	31.769.489	23.992.867		7.776.622

Bijlagen

5

Diercategorie	Balanstype	Aantal dieren	Bruto productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Productie per dier (kg N/dier)	Verschil bruto- en reële productie (kg N)	Bruto productie (kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg P ₂ O ₅)	Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier)	Verschil bruto- en reële productie (kg P ₂ O ₅)
Legkippen	Forfaitair	3.716.191	3.010.115	3.010.115	0,810	0	1.672.286	1.672.286	0,450	0
	Regressierechte	3.103.657	2.513.962	2.425.805	0,782	88.157	1.396.646	1.291.473	0,416	105.172
	Andere voeders en voedertechnieken	100	81	40	0,400	41	45	23	0,225	23
Legkippen (groot)ouderdieren	Forfaitair	257.069	208.226	208.226	0,810	0	115.681	115.681	0,450	0
	Regressierechte	25.684	20.804	18.869	0,735	1.935	11.558	10.590	0,412	968
Opfokpoeljen van legkippen	Forfaitair	1.486.565	505.432	505.432	0,340	0	267.582	267.582	0,180	0
	Regressierechte	625.501	212.670	190.204	0,304	22.467	112.590	97.187	0,155	15.403
Slachtkuikens	Forfaitair	3.126.386	1.907.095	1.907.095	0,610	0	812.860	812.860	0,260	0
	Conv. enkel P	149.220	91.024	91.024	0,610	0	38.797	29.844	0,200	8.953
	Conv. Nutriëntenarm-voeder	1.377.139	840.055	757.426	0,550	82.628	358.056	275.428	0,200	82.628
	Regressierechte	12.737.780	7.770.046	6.447.569	0,506	1.322.477	3.311.823	2.301.641	0,181	1.010.181
	Andere voeders en voedertechnieken	65.276	39.818	6.179	0,095	33.640	16.972	2.247	0,034	14.725
Slachtkuiken ouderdieren	Forfaitair	317.684	416.166	416.166	1,310	0	219.202	219.202	0,690	0
	Regressierechte	1.375.927	1.802.464	1.512.650	1,099	289.815	949.390	792.348	0,576	157.042
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	Forfaitair	223.309	116.121	116.121	0,520	0	58.060	58.060	0,260	0
	Regressierechte	855.383	444.799	339.392	0,397	105.407	222.400	195.758	0,229	26.642
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	Forfaitair	218	3.924	3.924	18,000	0	2.136	2.136	9,800	0
Struisvogels slachtdieren van 3-14 maanden	Forfaitair	190	1.634	1.634	8,600	0	855	855	4,500	0
Struisvogels 0-3 maanden	Forfaitair	324	1.134	1.134	3,500	0	551	551	1,700	0
Kalkoenen slachtdieren	Forfaitair	234.555	398.744	398.744	1,700	0	246.283	246.283	1,050	0
Kalkoenen ouderdieren	Forfaitair	22	44	44	2,000	0	32	32	1,470	0
Ander pluimvee	Forfaitair	49.903	11.977	11.977	0,240	0	9.482	9.482	0,190	0
Totaal pluimvee		29.728.083	20.316.335	18.369.768		1.946.567	9.823.286	8.401.549		1.421.737
Paarden > 600 kg	Forfaitair	3.967	257.855	257.855	65,000	0	119.010	119.010	30,000	0
Paard-pony 200-600 kg	Forfaitair	36.436	1.821.800	1.821.800	50,000	0	765.156	765.156	21,000	0
Paard-pony < 200 kg	Forfaitair	8.841	309.435	309.435	35,000	0	106.092	106.092	12,000	0
Geiten < 1 j	Forfaitair	7.658	33.389	33.389	4,360	0	13.172	13.172	1,720	0
Geiten > 1 j	Forfaitair	20.732	217.686	217.686	10,500	0	85.830	85.830	4,140	0
Schapen < 1 j	Forfaitair	22.166	96.644	96.644	4,360	0	38.126	38.126	1,720	0
Schapen > 1 j	Forfaitair	36.057	378.599	378.599	10,500	0	149.276	149.276	4,140	0
Konijnen gesloten	Forfaitair	8.809	65.363	65.363	7,420	0	41.931	41.931	4,760	0
Konijnen kwekerij	Forfaitair	1.895	5.988	5.988	3,160	0	3.544	3.544	1,870	0
Konijnen vetmesterij	Forfaitair	9.759	6.421	6.421	0,658	0	4.382	4.382	0,449	0
Nertsen gesloten	Forfaitair	45.626	104.940	104.940	2,300	0	59.314	59.314	1,300	0
Nertsen vetmesterij	Forfaitair	2	1	1	0,700	0	1	1	0,400	0
Totaal andere dieren		201.948	3.298.121	3.298.121		0	1.385.833	1.385.833		0
Totaal alle dieren		37.529.109	171.774.615	160.818.873		10.955.743	70.407.827	61.209.468		9.198.359

Bijlagen

5

Tabel 64 Aantal dieren, mestproductie en emissieverliezen per diercategorie, per staltype in 2013

Diercategorie	Staltype	Aantal dieren	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
Vervangingsvee < 1 j	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	7.153	236.049	23.605	212.444
	Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	58.972	1.946.076	291.911	1.654.165
	Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	44.766	1.477.278	295.456	1.181.822
	Geen staltype vermeld	117	6.786	0	6.786
Vervangingsvee 1-2 j	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	67.731	3.928.398	392.840	3.535.558
	Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	15.023	871.334	130.700	740.634
	Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	17.858	1.035.764	207.153	828.611
	Geen staltype vermeld	117	6.786	0	6.786
Melkkoeien	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	189.115	22.075.857	2.207.586	19.868.271
	Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	48.529	5.633.675	845.051	4.788.624
	Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	25.771	2.751.669	550.334	2.201.335
	Geen staltype vermeld	368	35.896	0	35.896
Zoogkoeien	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	15.122	982.930	98.293	884.637
	Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	29.421	1.912.365	286.855	1.625.510
	Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	110.812	7.202.780	1.440.556	5.762.224
	Geen staltype vermeld	1.005	65.325	0	65.325
Mestkalveren	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	162.300	1.704.150	371.667	1.332.483
	Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	/	/	/	/
	Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	/	/	/	/
	Geen staltype vermeld	/	/	/	/
Runderen < 1 j	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	4.050	90.315	9.032	81.284
	Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	19.243	429.119	64.363	364.746
	Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	138.822	3.095.731	619.146	2.476.584
	Geen staltype vermeld	1.245	27.764	0	27.764
Runderen 1-2 j	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	11.397	661.026	66.103	594.923
	Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	20.268	1.175.544	176.332	999.212
	Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	126.178	7.318.324	1.463.665	5.854.659
	Geen staltype vermeld	1.170	67.860	0	67.860
Andere runderen	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	38.978	3.001.306	300.131	2.701.175
	Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	30.439	2.343.803	351.570	1.992.233
	Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	111.646	8.596.742	1.719.348	6.877.394
	Geen staltype vermeld	1.591	122.507	0	122.507
Totaal runderen		1.299.207	78.803.158	11.911.695	66.891.453
Biggen 7-20 kg	Staltype emissiearme mengmest	185.730	431.280	48.290	382.990
	Staltype emissiearme mengmest V 1.2 (biggen)	17.785	40.680	4.624	36.056
	Staltype emissiearme mengmest V 1.5 (biggen)	104.837	245.354	27.258	218.097
	Staltype emissiearme mengmest V 1.6 (biggen)	21.738	49.412	5.652	43.761
	Staltype emissiearme stalmest	139	295	56	239
	Staltype traditionele mengmest	1.315.056	2.994.103	683.829	2.310.688
	Staltype traditionele stalmest	11.445	26.313	11.559	14.754
	Geen staltype vermeld	/	/	/	/

Bijlagen

5

Diercategorie	Staltype	Aantal dieren	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
Beren	Emissiearme stal mengmest	154	3.633	748	2.885
	Emissiearme stal stalmest	6	148	62	86
	Traditionele stal mengmest	3.382	72.770	16.437	56.340
	Traditionele stal stalmest	2.083	41.505	21.476	20.036
	Geen staltype vermeld	/	/	/	/
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	Staltype emissiearme mengmest	48.675	1.053.309	138.724	914.585
	Staltype emissiearme mengmest V 2.1 (zeugen, incl. biggen tot spenen, in kraamstallen)	1.149	23.100	3.275	19.826
	Staltype emissiearme mengmest V 2.2 (zeugen, incl. biggen tot spenen, in kraamstallen)	4.180	87.991	11.913	76.078
	Staltype emissiearme mengmest V 2.5 (zeugen, incl. biggen tot spenen, in kraamstallen)	800	16.958	2.280	14.678
	Staltype emissiearme mengmest V 2.6 (zeugen, incl. biggen tot spenen, in kraamstallen)	1.676	35.869	4.777	31.092
	Staltype emissiearme mengmest V 3.1 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	1.349	29.314	3.845	25.469
	Staltype emissiearme mengmest V 3.2 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	214	4.310	610	3.700
	Staltype emissiearme mengmest V 3.5 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	8.932	195.113	25.456	169.657
	Staltype emissiearme stalmest	4.398	94.946	19.043	75.903
	Staltype emissiearme stalmest V 3.6 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	899	18.899	3.893	15.007
	Staltype emissiearme stalmest V 3.7 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	609	13.245	2.637	10.608
	Staltype traditionele mengmest	334.397	7.150.077	1.454.627	5.695.903
	Staltype traditionele stalmest	2.186	48.227	12.701	35.667
	Geen staltype vermeld	/	/	/	/
Andere varkens 20-110 kg	Staltype emissiearme mengmest	195.572	2.161.815	309.004	1.854.275
	Staltype emissiearme mengmest V 4.1 (mestvarkens)	5.346	60.003	8.447	51.556
	Staltype emissiearme mengmest V 4.2 (mestvarkens)	1.400	16.128	2.212	13.916
	Staltype emissiearme mengmest V 4.6 (mestvarkens)	5.467	60.124	8.638	51.486
	Staltype emissiearme mengmest V 4.7 (mestvarkens)	108.586	1.214.621	171.566	1.043.055
	Staltype emissiearme mengmest V 4.8 (mestvarkens)	5.626	57.436	8.889	48.547
	Staltype emissiearme stalmest	79	1.008	188	820
	Staltype traditionele mengmest	3.810.306	42.268.246	11.240.403	31.033.976
	Staltype traditionele stalmest	20.718	234.646	121.407	114.055
	Geen staltype vermeld	439	4.654	0	4.654
Andere varkens > 110 kg	Staltype emissiearme mengmest	5.103	112.082	13.625	98.457
	Staltype emissiearme mengmest V 3.1 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	584	12.670	1.559	11.111
	Staltype emissiearme mengmest V 3.5 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	1.598	34.967	4.267	30.700
	Staltype emissiearme stalmest V 3.6 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	212	4.813	880	3.933
	Staltype emissiearme stalmest V 3.7 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	200	4.339	830	3.509
	Staltype traditionele mengmest	65.973	1.405.723	250.038	1.155.840
	Staltype traditionele stalmest	639	13.924	3.374	10.550
	Geen staltype vermeld	4	102	0	102

Bijlagen

5

Diercategorie	Staltype	Aantal dieren	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
Totaal varkens		6.299.671	60.344.151	14.649.095	45.704.643
Legkippen	Batterij emissiearm systeem P 3.1 (legkippen)	630.292	480.131	99.586	380.545
	Batterij emissiearm systeem P 3.3 (legkippen)	581.009	458.363	115.040	343.323
	Batterij emissiearm systeem P 3.4 (legkippen)	233.584	185.750	41.812	143.938
	Batterij emissiearm systeem P 3.5 (legkippen)	856.634	684.713	156.764	527.949
	Batterij overige staltypes leghennen (legkippen)	352.305	280.434	69.756	210.678
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.1 (legkippen)	21.637	17.520	5.150	12.371
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.2 (legkippen)	181.629	147.165	43.228	103.938
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.3 (legkippen)	3.237.253	2.589.960	770.466	1.819.493
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.6 (legkippen)	23.454	18.529	5.582	12.947
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.7 (legkippen)	55.656	45.081	13.246	31.835
	Overige staltypes (legkippen)	646.290	528.147	248.175	279.995
	Geen staltype vermeld	205	166	0	166
Legkippen (groot)ouderdieren	Batterij emissiearm systeem P 3.1 (legkippen)	153.995	124.736	24.331	100.405
	Batterij emissiearm systeem P 3.4 (legkippen)	23.616	19.129	4.227	14.902
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.3 (legkippen)	17.623	14.275	4.194	10.080
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.7 (legkippen)	2.386	1.933	568	1.365
	Overige staltypes (legkippen)	85.133	67.022	32.691	34.331
	Geen staltype vermeld	0	0	0	0
Opfokpoeljen van legkippen	Batterij emissiearm systeem P 1.1 (opfokpoeljen van legkippen)	59.355	20.636	4.333	16.303
	Batterij emissiearm systeem P 1.3 (opfokpoeljen van legkippen)	341.006	115.639	33.419	82.221
	Batterij emissiearm systeem P 1.4 (opfokpoeljen van legkippen)	121.617	38.038	10.459	27.579
	Batterij niet-em.arme staltypes (opfokpoeljen van legkippen)	175.396	52.318	17.013	35.304
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 2.1 (opfokpoeljen van legkippen)	781.714	259.977	102.404	157.573
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 2.3 (opfokpoeljen van legkippen)	90	31	12	19
	Grondhuisvest. niet-em.arme staltypes (opfokpoeljen van legkippen)	632.819	208.973	134.157	78.457
	Geen staltype vermeld	69	23	0	23
Slachtkuikens	Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.1	314.865	162.255	42.507	119.748
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.2	20.066	12.642	2.709	9.933
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.3	932.790	511.759	125.927	385.832
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.4	1.130.132	607.478	152.568	454.910
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.5	109.678	51.307	11.736	39.572
	Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.8	19.986	10.593	2.698	7.894
	Overige staltypes slachtkuikens	14.904.983	7.841.058	2.578.560	5.276.987
	Geen staltype vermeld	23.301	12.202	0	12.202

Bijlagen

5

Diercategorie	Staltype	Aantal dieren	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
Slachtkuiken ouderdieren	P5.1: emissiearm groepskooi	61.370	73.311	24.548	48.763
	P5.4: emissiearm grondhuisvesting mestbeluchting buizen onder roosters	335.064	376.924	134.026	242.898
	P5.5: emissiearm grondhuisvesting beluchting gedeeltelijk verhoogde rooster	18.343	19.393	7.337	12.056
	Systeem P-5.6. Grondhuisvesting met dagelijkse mestverwijdering d.m.v. mestschuif	147.639	159.595	59.056	100.540
	Overige staltypes (slachtkuiken ouderdieren)	1.131.195	1.299.592	828.034	496.676
	Geen staltype vermeld	/	/	/	/
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	Emissiearm systeem P 7.2	25.553	9.727	5.698	4.530
	Emissiearm systeem P 7.1	67.554	33.326	15.065	18.262
	Emissiearm systeem P 7.3	132.063	53.347	29.450	24.757
	Emissiearm systeem P 7.4	32.346	14.304	7.213	7.091
	Overige staltypes opfokpoeljen slachtkuikenouderdieren	820.941	344.686	258.596	124.408
	Geen staltype vermeld	235	122	0	122
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	Standaard staltype	218	3.924	998	2.926
Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden	Standaard staltype	190	1.634	510	1.124
Struisvogels 0-3 maanden	Standaard staltype	324	1.134	239	895
Kalkoenen slachtdieren	Standaard staltype	234.555	398.744	187.175	211.569
Kalkoenen ouderdieren	Standaard staltype	22	44	17	27
Ander pluimvee	Standaard staltype	49.903	11.977	0	11.977
Totaal pluimvee		29.728.083	18.369.768	6.411.279	12.041.438
Paarden > 600 kg	Standaard staltype	3.967	257.855	41.495	216.360
Paard-pony 200-600 kg	Standaard staltype	36.436	1.821.800	272.177	1.549.623
Paard-pony < 200 kg	Standaard staltype	8.841	309.435	40.403	269.032
Geiten < 1 j	Standaard staltype	7.658	33.389	10.645	22.744
Geiten > 1 j	Standaard staltype	20.732	217.686	68.623	149.063
Schapen < 1 j	Standaard staltype	22.166	96.644	23.496	73.148
Schapen > 1 j	Standaard staltype	36.057	378.599	63.100	315.499
Konijnen gesloten	Standaard staltype	8.809	65.363	26.603	38.760
Konijnen kwekerij	Standaard staltype	1.895	5.988	2.710	3.278
Konijnen vetmesterij	Standaard staltype	9.759	6.421	2.537	3.884
Nertsen gesloten	Standaard staltype	45.626	104.940	68.439	36.501
Nertsen kwekerij	Standaard staltype	0	0	0	0
Nertsen vetmesterij	Standaard staltype	2	1	1	0
Totaal andere dieren		201.948	3.298.121	620.229	2.677.892
Totaal		37.528.909	160.815.198	33.592.298	127.315.426

Bijlagen

5

Tabel 65 Aantal dieren en stikstofverliezen (kg N) per diercategorie in 2013, samen met het aandeel van de stikstofverliezen ten opzichte van de reële N-productie (% van reële productie), het aandeel van de diercategorie in de stikstofverliezen per diersoort (% diercategorie N-verlies) en het aandeel van de diersoort in het totale stikstofverlies (% diersoort verlies)

Diercategorie	Aantal dieren	Reële N-productie	N-verliezen				Netto N-productie
			kg N	% reële productie	% diercategorie	% diersoort	
Vervangingsvee < 1 j	111.208	3.669.864	610.972	17%	5%		3.058.892
Vervangingsvee 1-2 j	100.729	5.842.282	730.693	13%	6%		5.111.589
Melkkoeien	263.783	30.497.097	3.602.971	12%	30%		26.894.126
Zoogkoeien	156.360	10.163.400	1.825.704	18%	15%		8.337.696
Mestkalveren	162.300	1.704.150	371.667	22%	3%		1.332.483
Runderen < 1 j	163.360	3.642.928	692.541	19%	6%		2.950.387
Runderen 1-2 j	159.013	9.222.754	1.706.099	18%	14%		7.516.655
Andere runderen	182.654	14.064.358	2.371.049	17%	20%		11.693.309
Totaal runderen	1.299.407	78.806.833	11.911.695	15%		35%	66.895.138
Biggen 7-20 kg	1.656.730	3.787.438	781.268	21%	5%		3.006.170
Beren	5.625	118.056	38.723	33%	0%		79.333
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	409.464	8.771.358	1.683.779	19%	11%		7.087.579
Andere varkens 20-110 kg	4.153.539	46.078.680	11.870.753	26%	81%		34.207.926
Andere varkens > 110 kg	74.313	1.588.620	274.572	17%	2%		1.314.048
Totaal varkens	6.299.671	60.344.151	14.649.095	24%		44%	45.695.056
Legkippen	6.819.948	5.435.960	1.568.804	29%	24%		3.867.156
Legkippen (groot)ouderdieren	282.753	227.095	66.012	29%	1%		161.083
Opfokpoeljen van legkippen	2.112.066	695.636	301.798	43%	5%		393.838
Slachtkuikens	17.455.801	9.209.293	2.916.704	32%	45%		6.292.590
Slachtkuiken ouderdieren	1.693.611	1.928.816	1.053.001	55%	16%		875.815
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	1.078.692	455.513	316.022	69%	5%		139.490
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	218	3.924	998	25%	0%		2.926
Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden	190	1.634	510	31%	0%		1.124
Struisvogels 0-3 maanden	324	1.134	239	21%	0%		895
Kalkoenen slachtdieren	234.555	398.744	187.175	47%	3%		211.569
Kalkoenen ouderdieren	22	44	17	38%	0%		27
Ander pluimvee	49.903	11.977	0	0%	0%		11.977
Totaal pluimvee	29.728.083	18.369.768	6.411.279	35%		19%	11.958.489
Paarden > 600 kg	3.967	257.855	41.495	16%	7%		216.360
Paard-pony 200-600 kg	36.436	1.821.800	272.177	15%	44%		1.549.623
Paard-pony < 200 kg	8.841	309.435	40.403	13%	7%		269.032
Geiten < 1 j	7.658	33.389	10.645	32%	2%		22.744
Geiten > 1 j	20.732	217.686	68.623	32%	11%		149.063
Schapen < 1 j	22.166	96.644	23.496	24%	4%		73.148
Schapen > 1 j	36.057	378.599	63.100	17%	10%		315.499
Konijnen gesloten	8.809	65.363	26.603	41%	4%		38.760
Konijnen kwekerij	1.895	5.988	2.710	45%	0%		3.278
Konijnen vetmesterij	9.759	6.421	2.537	40%	0%		3.884
Nertsen gesloten	45.626	104.940	68.439	65%	11%		36.501
Nertsen kwekerij	0	0	0				0
Nertsen vetmesterij	2	1	1				0
Totaal andere dieren	201.948	3.298.121	620.229	19%		2%	2.677.892
Totaal alle dieren	37.529.109	160.818.873	33.592.298	21%			127.226.575

Bijlagen

5

Tabel 66 Arealen per teelt, per provincie in 2013 (in ha)

Gewasgroep	Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Grasland	Blijvend grasland	16.168	18.286	49.225	21.175	50.251	155.104
	Tijdelijk grasland	33.143	12.753	15.070	7.109	21.425	89.501
	Grassen in natuurbeheer	1.029	3.443	769	1.413	665	7.318
	Weiland met bomen (> 50 bomen per ha)	129	358	182	163	142	974
	Graszoden	200	59	5	15	143	423
	onverharde landingsbanen en veiligheidszones op luchthavens	72	0	25	34	78	209
	Totaal Grasland	50.749	34.901	65.270	29.908	72.701	253.530
Maïs	Silomaïs	29.183	17.106	34.862	9.307	36.661	127.119
	Korrelmaïs	9.375	10.331	18.497	13.032	18.966	70.200
	Totaal Maïs	38.559	27.437	53.359	22.338	55.626	197.319
Graangewassen	Andere granen (bv. Mengkoren)	59	41	53	9	35	196
	Boekweit	0	5	0	0	0	5
	Brouwerst	0	6	2	29	25	62
	Gierst, sorghum, kanariezaad of harde tarwe	0	0	1	0	0	1
	Haver	35	70	67	325	98	595
	Soedangras	0	0	3	0	1	4
	Spelt	42	69	153	173	49	487
	Triticale	631	567	1.023	331	370	2.922
	Wintergerst	187	2.429	1.901	5.170	2.540	12.228
	Winterrogge	54	143	48	10	6	260
	Wintertarwe	1.125	8.968	11.309	17.488	17.306	56.196
	Zomergerst	139	145	338	116	822	1.560
	Zomerrogge	4	2	2	0	0	9
	Zomertarwe	76	111	526	323	3.132	4.168
	Totaal Graangewassen	2.352	12.556	15.428	23.972	24.386	78.694
Aardappelen	Aardappelen (niet-vroege)	3.902	2.623	9.066	4.763	14.923	35.278
	Aardappelen (pootgoed)	35	35	141	30	1.148	1.389
	Aardappelen (primeur, rooi voor 20/6)	7	0	4	2	46	59
	Aardappelen (vroege, rooi na 19/6)	284	73	1.334	225	5.892	7.807
	Totaal Aardappelen	4.228	2.731	10.544	5.020	22.010	44.532
Groenten	(Knol)venkel - industrie	0	0	0	0	1	1
	(Knol)venkel - vers	32	1	8	2	30	72
	Ajuinen (niet vroege) - vers	3	12	133	78	120	347
	Ajuinen (niet-vroege) - industrie	75	61	281	100	432	948
	Ajuinen (vroege) - industrie	15	15	33	6	18	86
	Ajuinen (vroege) - vers	29	3	48	16	1	97
	Andere alternatieve slasoorten - industrie	6	0	0	0	12	18
	Andere alternatieve slasoorten - vers	115	0	29	13	54	210
	Andere groenten - industrie	10	6	5	0	73	93
	Andere groenten - vers	92	33	64	62	148	399
	Andere kolen - industrie	0	12	0	0	6	18
	Andere kolen - vers	38	6	0	8	26	79
	Andijvie - industrie	4	0	0	3	25	32
	Andijvie - vers	4	0	0	25	21	50
	Artisjok - vers	0	0	0	0	0	0

Gewasgroep	Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Groenten	Asperge - industrie	1	25	0	0	0	26
	Asperges - vers	74	179	8	21	27	309
	Aubergines - vers	9	0	0	0	3	13
	Bladselder - industrie	0	0	0	0	25	25
	Bladselder - vers	0	0	0	2	7	9
	Bleekselder - industrie	0	0	0	0	90	90
	Bleekselder - vers	13	0	1	7	1	22
	Bloemkool - industrie	1	0	116	0	2.256	2.373
	Bloemkool - vers	229	6	34	19	240	529
	Boerenkool - industrie	7	0	0	0	15	22
	Boerenkool - vers	0	0	0	0	0	1
	Broccoli - industrie	10	0	0	0	4	14
	Broccoli - vers	18	8	0	3	129	159
	Chinees kool - industrie	0	3	0	0	0	3
	Chinees kool - vers	3	0	1	0	0	5
	Courgettes - industrie	3	0	0	0	321	324
	Courgettes - vers	31	4	0	14	232	281
	Erwten (andere dan droog geoogst) - industrie	68	849	322	82	922	2.244
	Erwten (andere dan droog geoogst) - vers	7	96	8	18	55	183
	Groene selder - industrie	0	0	0	0	46	46
	Groene selder - vers	5	0	4	39	51	99
	Ijsbergsla - vers	27	0	0	3	9	39
	Knolselder - industrie	0	0	10	0	599	609
	Knolselder - vers	4	5	15	1	167	191
	Komkommers - industrie	1	0	0	0	0	1
	Komkommers - vers	7	0	2	0	16	25
	Koolraap - industrie	0	0	26	2	9	38
	Koolraap - vers	0	0	1	4	2	7
	Koolrabi - industrie	0	0	3	0	102	106
	Koolrabi - vers	0	0	0	0	1	2
	Kropsla - industrie	0	0	1	0	19	20
	Kropsla - vers	59	21	23	4	131	238
	Paprika - vers	72	0	5	5	0	83
	Pastinaak - industrie	2	7	0	0	10	18
	Pastinaak - vers	9	0	2	2	4	17
	Pompoenen - industrie	2	75	2	0	3	83
	Pompoenen - vers	17	11	34	25	31	117
	Prei - industrie	12	28	40	0	1.206	1.287
	Prei - vers	176	76	189	29	1.633	2.102
	Raap - industrie	0	0	7	2	5	13
	Raap - vers	8	0	19	3	3	33
	Rabarber - industrie	9	0	1	8	22	40
	Rabarber - vers	2	1	3	1	29	35
	Radijs - industrie	0	0	0	0	3	3
	Radijs - vers	0	0	0	0	2	2
	Raketsla - vers	0	0	0	0	0	1
	Rammenas - industrie	6	5	1	0	0	11
	Rammenas - vers	10	0	1	1	1	13

Gewasgroep	Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Groenten	Rode biet - industrie	0	0	0	0	1	1
	Rode biet - vers	3	0	2	5	1	13
	Rode kool - industrie	16	19	3	0	96	134
	Rode kool - vers	1	0	8	5	71	85
	Savooikool - industrie	0	0	22	0	95	117
	Savooikool - vers	21	1	4	37	70	133
	Schorseneer - industrie	56	128	92	0	269	544
	Schorseneer - vers	6	6	11	0	16	38
	Sjalotten - industrie	0	0	0	0	1	1
	Sjalotten - vers	0	0	3	0	0	3
	Spinazie - industrie	33	71	63	50	1.459	1.676
	Spinazie - vers	23	0	0	4	27	54
	Spruitkolen - vers	42	4	5	86	229	367
	Spruitkool - industrie	1	157	132	35	1.853	2.179
	Stambonen (bv. bruine bonen) - industrie	1	3	84	2	39	129
	Stambonen (bv. bruine bonen) - vers	8	15	26	1	10	60
	Stamslabonen - industrie	90	101	111	162	484	949
	Stamslabonen - vers	52	19	3	43	21	138
	Tomaten - industrie	8	1	3	0	0	13
	Tomaten - vers	354	0	55	1	48	460
	Tuin- en veldbonen (andere dan droog geoogst) - industrie	55	358	288	189	1.566	2.456
	Tuin- en veldbonen (andere dan droog geoogst) - vers	17	17	24	10	97	164
	Veldsla - industrie	0	0	1	0	1	2
	Veldsla - vers	11	0	1	2	16	30
	Vroege bladgroenten - industrie	0	0	0	0	61	61
	Vroege bladgroenten - vers	1	1	0	1	0	3
	Witloof (voor de wortel) - industrie	1	0	38	87	34	160
	Witloof (voor de wortel) - vers	10	6	75	201	157	448
	Witloof (voor het loof) - industrie	7	2	38	33	11	91
	Witloof (voor het loof) - vers	21	11	129	254	91	505
	Witte kool - industrie	6	0	4	0	112	123
	Witte kool - vers	12	0	14	12	182	220
	Wortel (niet-vroege) (consumptie) - industrie	214	188	283	138	1.333	2.155
	Wortel (niet-vroege) (consumptie) - vers	10	55	41	48	40	194
	Wortel (vroege) (consumptie) - industrie	43	66	35	16	121	280
	Wortel (vroege) (consumptie) - vers	4	2	15	23	53	99
	Totaal Groenten	2.450	2.778	3.095	2.052	18.069	28.444
Bieten	Suikerbieten	435	4.602	3.351	5.318	7.913	21.619
	Voederbieten	452	176	894	332	852	2.706
	Totaal Bieten	888	4.779	4.244	5.650	8.765	24.326

Gewasgroep	Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Fruit	Aardbeien	501	457	97	48	154	1.256
	Andere bessen	2	3	4	2	6	16
	Andere eenjarige fruitteelten	0	0	0	2	0	3
	Andere meerjarige fruitteelten	13	57	17	58	40	185
	Blauwe bessen	1	44	1	0	25	71
	Braambessen	2	8	0	0	1	11
	Druiven	0	2	0	4	0	6
	Frambozen	3	57	1	25	13	98
	Kiwibes	4	1	2	0	11	18
	Meerjarige fruitteelten (appel)	242	3.770	345	1.781	195	6.333
	Meerjarige fruitteelten (peer)	122	4.405	1.037	2.350	180	8.094
	Meerjarige fruitteelten (perzik)	0	0	0	5	0	5
	Meerjarige fruitteelten (pruim)	0	6	5	7	2	20
	Meerjarige fruitteelten (zoete kers, hoogstam)	0	41	0	10	0	51
	Meerjarige fruitteelten (zoete kers, laagstam)	7	509	9	59	5	589
	Meerjarige fruitteelten (zure kers)	0	192	0	44	0	236
	Rode bessen	0	40	1	35	3	78
	Stekelbessen	0	10	0	0	1	11
	Wijnstokken	2	44	1	20	14	80
	Zwarte bessen	0	1	0	0	1	2
	Totaal Fruit	900	9.645	1.520	4.451	650	17.165
Voedergewassen	Andere voedergewassen	7	5	19	51	16	97
	Eenjarige grasklaver	526	235	290	101	579	1.731
	Eenjarige klaver	1	1	5	0	3	10
	Eenjarige luzerne	9	8	10	6	21	54
	Meerjarige grasklaver	2.735	920	826	546	908	5.935
	Meerjarige klaver	3	2	26	7	0	38
	Meerjarige luzerne	22	25	34	18	87	185
	Mengsel van gras en vlinderbloemigen (andere dan grasklaver)	11	20	12	23	49	115
	Mengsel van vlinderbloemigen	1	0	2	0	1	4
	Voederkool (bladkool)	0	0	1	1	9	10
	Voederrapen	1	0	1	0	0	3
	Voederwortelen	1	1	10	0	0	12
	Totaal Voedergewassen	3.317	1.217	1.234	752	1.674	8.194
Sierteelt	Andere sierplanten	72	22	202	18	107	421
	Azalea	5	0	264	0	0	269
	Begonia's voor de knol	0	0	59	0	0	59
	Bloeiende kamerplanten (kalanchoë, ...)	3	0	11	0	7	21
	Bloembollen en -knollen, andere dan begonia	14	2	52	1	0	70
	Boomkweek - andere	221	156	115	32	100	623
	Boomkweek - bosplanten	160	4	288	0	149	601
	Boomkweek - fruitplanten	22	47	107	89	2	266
	Boomkweek - sierplanten	634	175	895	39	211	1.953
	Chrysanten	51	9	24	11	204	299
	Groene kamerplanten (ficus, ...)	8	0	14	0	0	22

Gewasgroep	Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
	Kerstbomen	64	12	61	25	37	199
	Perk- en balkonplanten	11	3	20	8	24	66
	Rozelaars	0	0	90	0	20	111
	Sierbomen en -struiken	282	106	145	157	62	752
	Snijbloemen - andere dan rozen	13	0	12	15	3	42
	Snijbloemen - rozen	9	0	0	0	7	16
	Snijplanten	4	2	0	0	0	6
	Vaste planten	19	6	9	4	23	61
	Winterbloeiende halfheesters	0	0	1	0	0	1
	Winterharde sierplanten	54	5	108	7	18	191
	Totaal Sierteelt	1.645	548	2.478	406	973	6.050
Houtachtige gewassen	Andere bebossing	169	156	173	37	103	639
	Bebossing (korte omlooptijd)	19	33	33	5	9	99
	Bebossing loofbomen-ecologisch	21	26	139	13	28	226
	Bebossing loofbomen-economisch	3	1	2	12	0	18
	Bebossing naaldbomen	1	0	0	0	17	18
	Bebossing populieren	3	16	7	6	0	31
	Heide in natuurbeheer	1.196	1.835	0	58	0	3.089
	Wijmenaanplantingen	1	6	20	0	6	33
	Totaal Houtachtige gewassen	1.412	2.072	374	131	164	4.152
Vlas en hennep	Andere hennep dan vezelhennep	0	3	0	0	1	4
	Olievlas (geen vezelvlas)	0	0	0	0	1	1
	Vezelhennep (bestemd voor vezelproductie)	7	0	0	9	4	21
	Vezelvlas (bestemd voor vezelproductie)	0	255	427	414	1.667	2.763
	Totaal Vlas en hennep	7	258	427	424	1.673	2.790
Oliehoudende zaden	Andere oliehoudende zaden	4	0	0	6	3	14
	Sojabonen	0	0	1	0	0	1
	Winterkoolzaad	0	87	60	224	248	619
	Winterraapzaad	0	0	1	0	0	1
	Zomerkoolzaad	4	0	23	4	9	40
	Zonnebloempitten	6	1	0	2	1	10
	Totaal Oliehoudende zaden	14	87	84	236	262	683
Kruiden	Andere kruiden - industriële verwerking	47	19	0	4	26	97
	Andere kruiden - vers	49	0	1	69	7	127
	Basilicum - industriële verwerking	19	12	0	2	2	35
	Basilicum - vers verbruik	0	0	0	0	0	0
	Bieslook - industriële verwerking	64	0	0	0	30	94
	Bieslook - vers verbruik	9	0	0	0	0	9
	Engelwortel - industriële verwerking	0	6	0	12	9	27
	Geneeskrachtige en aromatische planten en kruiden	3	0	3	0	6	12
	Kervel - industriële verwerking	0	3	0	0	0	3
	Kervel - vers	1	0	0	2	0	3
	Peterselie - industriële verwerking	32	12	0	11	25	79
	Peterselie - vers	0	0	5	41	14	60
	Totaal Kruiden	224	52	9	141	119	545

Gewasgroep	Gewas	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Eiwithoudende gewassen	Erwten (droog geoogst)	3	48	15	10	8	84
	Niet-bittere lupinen	0	1	0	1	0	2
	Tuin- en veldbonen (droog geoogst)	21	24	32	2	41	120
	Totaal Eiwithoudende gewassen	24	73	47	13	49	206
Overige groenbedekkers	Andere niet-vlinderbloemige groenbedekker	1	7	10	3	2	23
	Andere vlinderbloemige groenbedekker	4	2	5	1	0	12
	Festulolium	0	0	0	0	20	20
	Gele mosterd	16	6	15	45	5	87
	Lupinen	0	3	0	0	0	3
	Phacelia	2	0	1	6	9	17
	Snijrogge	8	10	0	0	8	27
	Tagetes (Afrikaantje)	9	0	61	0	3	73
	Totaal Overige groenbedekkers	40	28	91	54	48	262
Zaad- en plantgoed	Aardbeiplanten	83	6	6	0	19	114
	Jongplanten voor de sierteelt	0	0	6	0	1	8
	Plantgoed van niet-vlinderbloemige groenten	5	15	5	2	54	81
	Plantgoed van vlinderbloemige groenten	0	2	0	0	1	2
	Zaden voor de sierteelt	0	0	2	0	0	3
	Totaal Zaad- en plantgoed	89	23	19	2	75	207
Noten	Hazelnoten	0	3	0	0	1	4
	Walnoten	2	2	7	7	6	24
	Totaal Noten	2	5	7	7	7	28
Overige gewassen	Andere bedekking	20	43	37	21	17	138
	Champignons (loods)	0	0	0	0	1	2
	Cichorei (inuline)	17	653	141	241	31	1.083
	Cichorei (koffiesurrogaat)	0	8	9	0	12	29
	Faunamengsel	12	67	18	48	14	159
	Hop	0	0	11	4	135	150
	Niet nader omschreven gewas - kleine landbouwer	1.316	1.036	1.207	430	1.007	4.996
	Niet-eetbare tuinbouwgewassen	1	7	11	4	9	32
	Olifantegras, mariadistel	9	8	7	8	9	42
	Tabak	0	0	1	0	47	48
	Totaal Overige gewassen	1.376	1.821	1.441	757	1.283	6.678
Totaal		108.272	101.014	159.671	96.313	208.537	673.807

Vlaamse Landmaatschappij
Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel
Tel: 02 543 72 00 - Fax: 02 543 73 99

www.vlm.be